

UŽRIBIS: SEKSO
PASLAUGOS ŠVĖKŠNOJE **26 p.**

JAV: VIDURINIO
SLUOKSNIO KRIZĖ **46 p.**

FUTUROLOGIJA: BEVEIK
AGRARINĖ ATEITIS **52 p.**

www.veidas.lt

1,70 EUR / 5,88 Lt
2015 sausio 30
Nr. 4

veidas

GERIAUSIAS MERAS

Klaipėdos miesto meras Vytautas Grubliauskas – įtakingas politikas, gabus vadybininkas ir trimito meistras

Savaitraščio VEIDAS 2015 m. prenumerata

TRUKMĖ

KAINA INTERNETĖ * JURIDINIAMS ASMENIMS BEI PRENUMERATOS TARNYBOSE

KAINA INTERNETĖ* FIZINIAMS ASMENIMS

12 mėn.	100,79 EUR / 348 Lt	79,94 EUR / 276 Lt
6 mėn.	50,39 EUR / 174 Lt	39,97 EUR / 138 Lt
3 mėn.	25,20 EUR / 87 Lt	19,98 EUR / 69 Lt
1 mėn.	8,40 EUR / 29 Lt	6,66 EUR / 23 Lt

* <http://prenumerata.veidas.lt>

TURINYS NR. 4, 2015 M. SAUSIO 30 D.

EKSPRESAS

J.MIKELINSKAS: in memoriam6

ES: graikai lošia „va bank“6

VIRSELIO TEMA

IŠDRĮSUSIEJI: merai, kurie kels savo
kandidatūras šįmet10PROFILIS: 2015 m. geriausias –
Klaipėdos meras V.Grubliauskas16

SAVAITĖS INTERVIU

DARBO RINKA: Lietuva – besivystanti valstybė
su išsivysčiusios šalies problemomis22

LIETUVA

UŽRIBIS: Švėkšnos globos namų skauduliai26

VERSLAS

PROFILIS: D.Butkus, „Blue Bridge“ vadovas36

VISUOMENĖ

VIRTUALIOJI KARTA: įstrigusi, bet dar neprarasta ...38

PASAULIS

BRIUSELIS: pašnekesiai musulmoniškose gatvėse ...42

VIDURINĖ KLASĖ: kažkas su ja negerai46

AMERIKA: kaip universitetai rūpinasi
absolventų įdarbinimu50FUTOROLOGIJA: kaimo idilė su spausdintuvais
vietoj staklių52

KULTURA

TEATRAI: vasarį – šešios premjeros,
tačiau tik pusė iš jų Vilniuje56

M.A.M.A.: saldūs, blizgantys, bet reikalingi prizai ...60

MENŲ SANKIRTA: G.Umbrasas: „Ir Paryžiuje galėtų
būti ketvirtis kvadratinio metro Vilniaus“64

SPORTAS

PLAUKIMAS: daugiau lyderių negu baseinų68

DAKARO RALIS: B.Vanagas: „Bėda ta, kad
esu žmogus-orkestras“72

ISTORIJA

ATGIMIMO IŠTAKOS: M.Akelaitis76

LAISVALAIKIS

KELIONĖS: viskio „bibliotekos“, alaus sodai,
vyno keliai78

KOMENTARAI

REDAKTORIAUS LAIŠKAS4

A.ŠINDEIKIS: ar verta pavydėti teisėjų pensijų?34

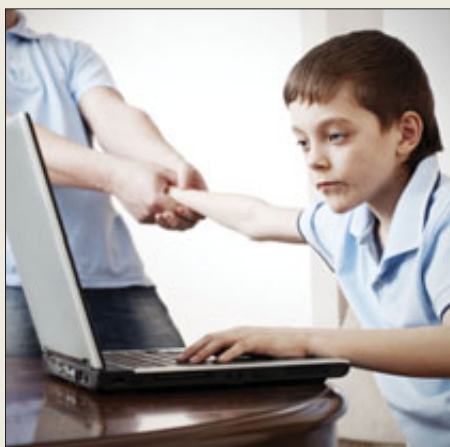
D.VOLČEKAS: dėl Putino mirti niekas nesiruošia ...82

Sistema atgręžta prieš vaikus

26 p.

Apie tai, kad Švėkšnos specialiojo ugdymo centro nepilnametės pardavinėja sekso paslaugas, žinojo ir pedagogai, ir policijos pareigūnai, ir visas miestelis. Žinojo, bet nieko nedarė.

Gimę su kompiuterio pele rankoje 38 p.

Dėl vaikų, kurie kenčia nuo emocinių, valios ir elgesio nesklaidumų, į psichologus ir psichoterapeutus šiandien kreipiasi vos ne kas antra Lietuvos šeima.

Kultūrų maišalynė 42 p.

Palyginti su kitais Europos didmiesčiais, Briuselyje didžiausia islamo religiją išpažįstančių žmonių koncentracija.

M.A.M.A. apdovanojimai 60 p.

Dar viena balanso paieška tarp dirbtinės televizinės pompastikos ir įdomios muzikos.

VIRŠELIS: KLAIPĖDOS MIESTO SAVIVALDYBĖS NUOTR.

PUSLAPYJE PANAUDOTOS „BFL“, SCANPIX, SHUTTERSTOCK, ASMENINIO ARCHYVO, „VEIDO“ ARCHYVO NUOTR.

E&M
TIES

ITALIŠKŲ
KAKLARAIŠČIŲ
IR MARŠKINIŲ
SALONAS

Didžioji g. 39 / Etmonų g. 1, Vilnius
Tel. +370 646 91617, info@emties.lt
www.emties.lt

REDAKTORIAUS LAIŠKAS

APIE BANGINIUS

Nuo kino meno neatšokę piliečiai, kurių žvilgsniai švytuoja tarp salių ekranų ir torentų tinklalapių, be abejo, girdėjo apie rusų režisieriaus Andrejaus Zviagincevo filmą „Leviatanas“.

Arūnas Brazauskas

Minėtas filmas pelnė Holivudo užsienio spaudos asociacijos „Auksinį gaublį“, yra nominuotas „Oskarui“.

Iš paruoštųjų protų mūsų: Leviatanas – Biblijoje minima gyvatiška jūrų pabaisa. Leviatanu pakrikštytas ir prieš 12 mln. metų gyvenęs plėšrus banginis, kurio likučiai XXI a. atrasti Peru.

Filme banginis pasirodo keliskart – tai ant kranto dūlantys įspūdingi griaučiai ir besivartaliojantis jūroje gyvas padaras. Abiem atvejais banginiai nežada nieko gero.

A.Zviagincevo filmas – ne apie gamtą, nors jos, rūšios ir gražios, filme daug, o apie valstybę. Skaitome protų mūsų paruoštuke: „Leviatanas“ – 1651 m. išleistas Thomo Hobbeso traktatas. Veikalo temą įtaigiai išreiškia pirmųjų leidimų įvadinė iliustracija: virš žemės plotų su laukų ir miestų vaizdais kyla karūnuotas milžinas, kurio kūnas sudarytas ir mažų žmogelių figūrų. Šie tarsi užhipnotizuoti žiūri į karališką milžino veidą, gigantas vienoje rankoje laiko kalaviją, kitoje – vyskupo lazda. Leviatanas – pasaulietinis valdovas ir dvasinis ganytojas, kunigaikštis ir kunigas, sudarytas iš mūsų pačių.

Toliau skaitome paruoštuką. „Tikėk manimi, kas tik pamato Leviataną, netenka drąsos ir puola ant žemės. Argi jis nėra nuožmus tam, kas jį pažadina? Kas galėtų prieš jį stoti? Kas jam priešintis ir nenukentėtų? Po visu dangumi, kas?“ – tai iš Senojo Testamento Jobo knygos 41 skyriaus.

Kas galėtų stoti ir nenukentėti prieš mafiozą, sėdintį, pavyzdžiui, mero kėdėje, prieš jo už virvelių tampomą teisėsaugą ir mušeikas apsauginius? Atsakymas – Lietuvos pilietis galėtų stoti, priešintis ir mažai nukentėti arba visai nenukentėti. Nes

Lietuva – ne Rusija.

Nors bet kokia – taigi ir lietuviška – valdžia netobula, tačiau Lietuvoje valstybė daugmaž sėkmingai atskirta nuo organizuoto nusikalstamumo. Valdžių šakos – įstatymus leidžianti, vykdomoji ir teisinė – atidalytos, ir dar nuolatos pjaustomos žiniasklaidos, Valtybės kontrolės, Specialiųjų tyrimų tarnybos ir kitokiais skalpeliais. „Vis dar pasitaikantys trūkumai“ – įveikiami kaip ir bet kurioje demokratinėje šalyje. Kad ir kokiomis nuo iliuzijų ar mažaprotystės klejojančiomis akimis žvelgtume į „šventą“ valdžios veidą, nesame nenusisėkusi valstybė – *failed state*.

Ar Rusija nėra *failed state* – didelis neaiškumas, kurį filmas „Leviatanas“ tikrai sustiprina. Žiūrovą, kuris turi nors kiek sveiko proto ir politinės nuovokos, šis kūrinys turėtų atgrasyti nuo lengvapėdiško purkštavimo prieš Europos Sąjungą. Su tuo, kas nėra Europa politinė prasme, turime nemenuk sienos gabalus – tai Kaliningrado sritis ir Baltarusija.

Banginis, tiesa, bevardis, atplaukia ir kitame Biblijos siužete. Pranašas Jona panoro keliauti, kur norėjo, o ne kur Dievas liepė. Praleidžiant kelis serialo apie Joną epizodus – pranašas galiausiai atsidūrė banginio pilve, ir gyvis jį išspjovė Dievo paskirtoje vietoje.

Žvelgdami į būsimą Graikijos vyriausybę, kuri grasina spardyti ES pilve, pakartotimes ankstesnę išarmę: geriau būti Europoje ir šakotis, nei tenai nebūti ir spardyti Rusijos papildė, kaip tai nutiko Ukrainai, gal nutiks Baltarusijai ar Kazachstanui. Įvertinkime Leviataną, kuriuo plaukiame. Kad ir kaip spardyti Graikija, Leviatanas vis tiek išspjaus ją prie langelio, kur duodami kreditai. ■

SAVAITRAŠTIS „VEIDAS“ IŠEINA PENKTADIENIAIS

veidas

Savaitinis iliustruotas žurnalas

2015 m. sausio 30 d.;
Nr. 4 (1143)
Leidžia UAB „Veido“
periodikos leidykla
ISSN 1392-5156
Steigimo liudijimas Nr. 1452
Leidžiamas nuo 1992 m.

LEIDĖJAS
dr. Algimantas Šindeikis
DIREKTORIUS
Andrius Valacka
Laikiniai einantis
vyr. redaktoriaus pareigas
Arūnas Brazauskas

SKYRIAI:
Vidaus politika – A.Lėka, J.Kiliulienė
D.Pabiržis tel. 264 9432
Verslas – A.Pocienė
Užsienis – R.Januzytė
Visuomenė – K.Kanišauskaitė-Šaltmerė,
V.Sapetkaitė, G.Sabalaiškaitė
Kultūra – R.Baltrušaitytė,
tel. 264 9423
Fotoredaktorė – L.Gušauskienė
Bendradarbiai – A.Bačiulis,
E.Labanauskas, R.Milašiūnas,
J.Rudokas, D.Urbienė
Vyr. dizainerė L.Beatričė Paukštė
Dizaineriai K.Katkus, R.Ostrouch
Kalbos redaktorė V.Kundrotienė
Reklama R.Lukšienė, A.Papievienė,
tel. 264 9422
Platinimas ir prenumerata
G.Strazdienė,
tel. 264 9424
REDAKCIJOS ADRESAS:
A.Goštauto g. 8, (I a.), LT-01108 Vilnius

Telefonas 262 6813, Faksas 262 2407
El. paštas mail@veidas.lt
Spausdino
UAB „Spaudos kontūrai“
Vakarinė g. 1, Vilnius

Nacionalinė žurnalistų asociacija

Tiražas audituojamas
Visos teisės saugomos © 2015 UAB
„Veido“ periodikos leidykla. Žurnale
„Veidas“ paskelbtą informaciją galima
platinti ar naudoti kitose žiniasklaidos
priemonėse tik gavus rašytinį UAB
„Veido“ periodikos leidyklos sutikimą.
Rankraščiai negrąžinami ir nerecen-
zuojami. Už laiškus, reklaminių bei PR
raidėmis pažymėtų straipsnių turinį re-
dakcija neatsako.
Prenumerata 2015 m. „Veido“ prenu-
merata internetu: www.veidas.lt,
privačiose platinimo tarnybose ir re-
dakcijoje; Lietuvos paštuose – iki mė-
nesio 20 d.

DRUSKININKŲ
SVEIKATINIMO IR
POILSIO CENTRAS
AQUA

**DRUSKININKŲ VANDENS PARKO
LANKYTOJŲ JAU BEVEIK
TRYŠ MILIJONAI!**

Tapkite jubiliejiniu lankytoju JŪS!

Vasario 2-8 d.
pasakykite slaptažodį „Trys milijonai“
ir gaukite bilietui

30% nuolaidą!

www.aquapark.lt

Vilniaus al. 13, Druskininkai, tel. + 370 697 08000, info@aquapark.lt

IN MEMORIAM ILGĖJĘSIS TEISYBĖS

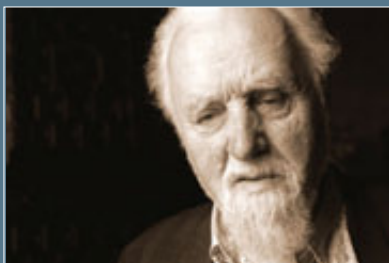
Sausio 25-osios naktį Vilniuje, eidamas 93-iusius metus, mirė rašytojas, Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatas Jonas Mikelininkas.

Jis gimė 1922 m. gegužės 6 d. Žadeikėliuose, Pasvalio valsčiuje. 1937 m. įstojo į Pasvalio gimnaziją. 1942 m. balandį J. Mikelininkas pirmasis iš gimnazistų išvyko į Darbo tarnybą Vokietijoje, norėdamas užsitikrinti teisę baigti gimnaziją ir stoti į aukštąją mokyklą.

„Mes, lietuviai, ten nepatyrėme nei diskriminacijos, nei rasizmo, nei neteisybių“, – vėliau liudijo J. Mikelininkas, grįžęs į Lietuvą baigti gimnazijos 1943 m. vasarį. Romaną „Už horizonto – laisvė“ (1978), atspindėjęs šią patirtį, kolega Vytautas Sirijos Gira viešai išvadins fašistiniu.

1947 m. universitete J. Mikelininkas pasirinko studijuoti prancūzų kalbą ir literatūrą, nes siekė plataus intelektualinio pasirengimo.

„Netikrumas prasidėjo jau pirmomis studijų Vilniuje dienomis... Skubėjau su dar mažai pažįstamu draugu, tokiu pačiu

fuku, kaip ir aš, Lvovo gatve. Staiga prie mudviejų sustojo amerikietiškas „viliukas“, kažkas trinkelėjo, aiktelėjo ar stuktelėjo, ir... pasijutau gatvėje vienas. Kokios galėjo būti mano studijos... kiekviena diena universitete galėjo būti paskutinė“, – pasakojo J. Mikelininkas. Baigęs universitetą mokytojavo, kaip rašytojas debiutavo 1960 m. novelių rinkiniu „Senis po laikrodžiu“. Pirmasis romanas „Vandens nešėja“ išleistas 1964 m., paskui išėjo romanai „O laikrodis eina“ (1966), „Genys yra margas“ (1976), „Juodųjų eglių šalis“ (1988), „Kur lygūs laukai“, kurio pirmoji dalis pasirodė 1981-aisiais, antroji – 1990 m. Trečioji „Kur lygūs laukai“ dalis taip ir pasiliko juodraštyje, nes paskutiniuosius dešimtmečius rašytojas skyrė publicistikai. Išėjo jo straipsnių rinkiniai „Kelionė į Delfus“ (1994), „Žmogus ir jo legenda“ (2002), „Kada Kodėl taps Todėl?“ (2004), „Kodėl yra taip, kaip yra?“ (2006), „Niurnbergo šešėlis“ (2009). ●

ES GRAIKAI LOŠIA „VA BANK“

Gavusi 36,3 proc. rinkėjų balsų, Graikijos parlamento rinkimus laimėjo kairioji partija „Syriza“. Jau kitą dieną ji sudarė koaliciją su visiškai priešingos

pos Sajungoje. Be to, A. Tsipras yra užsiminęs, kad jo gimtoji šalis net pasiryžusi svarstyti pasitraukimo iš euro zonos galimybę.

A. Tsipras jau kitą dieną po rinkimų paskelbtas būsimuoju Graikijos premjeru

linijos politinė jėga – vos 4,7 proc. balsų gavusia dešiniosios pakraipos Nepriklausoma graikų partija. Po tokio žingsnio „Syrizos“ lyderis Alexis Tsipras tapo naujuoju Graikijos premjeru, o mažoji koalicijos partnerė bent jau formaliai gavo galimybę daryti įtaką daugumos sprendimams.

Kokie jie bus, galima tik spėlioti. A. Tsipras prieš rinkimus žadėjo daug ir drąsiai. Rinkėjams imponavo jo pažadai padidinti minimalų darbo užmokestį, subsidijuoti elektros energijos tiekimą bei sveikatos priežiūrą neturtingiausiems namų ūkiams ir sugrąžinti vadinamąją tryliką išmoką gaunantiems mažiausias pensijas.

Vis dėlto didžiausio atgarsio sulaukė A. Tsipro užmojai pakeisti kai kurias ankstesnės vyriausybės įvestas taupymo priemones, kurias taikyti šalį įpareigojo Europos Sąjunga ir Tarptautinis valiutos fondas. Šis jaunas populistas taip žarsčiai pažadais, kad rinkėjus viliojo net užuominomis, jog jam tapus premjeru vėl būtų nurašyta Graikijos skola, kuri šiuo metu sudaro maždaug 175 proc. šalies bendrojo vidaus produkto – daugiausiai Euro-

Tačiau viena yra rinkimų kampanija, o visai kas kita – politikos realybė. Todėl visai neatrodo, kad atsidūrusi valdžioje „Syriza“ imsis kokių nors skubotų vienašališkų veiksmų dėl Graikijos skolos, verčiau rinksis derybų kelią, nes priešingu atveju rizikuoja vyriausybės griūtimi ir ką tik įgytų pozicijų praradimu. Mat didžioji dalis graikų, nors ir pavargę nuo taupymo politikos, palaiko šalies narystę Europos Sąjungoje ir euro zonoje.

Ar jam seksis bent jau palengvinti skolų našta, irgi sunku pasakyti – kol kas neatrodo, kad Briuselis sutiktų peržiūrėti Graikijos skolas, nors ir pripažįsta, kad Graikijos ekonomika grįžta į geras vėžes. Tarptautinio valiutos fondo (TVF) duomenimis, 2014 m. Graikijos biudžeto perviršis buvo maždaug 1,5 proc, o ekonomika paaugo 0,6 proc. Galime palyginti: 2011-aisiais, kai Graikijai grėsė visiškas nemokumas, jos BVP smuko beveik 9 proc.

Tačiau tam, jog būtų laiku grąžintos šalies skolos, pagal TVF fondo skaičiavimus, reiktų, kad Graikijos ekonomika kasmet paaugtų po maždaug 3 proc., o biudžeto perviršis kiek-

vienais metais būtų ne mažesnis kaip 4 proc. BVP.

„Syrizos“ pergalė reikšminga kitu aspektu. Nuo Graikijos diskreditacijos pabaigos 1974 m. Graikijos politikoje karaliavo dvi pagrindinės politinės partijos: socialistai (PASOK) ir demokratų (Naujosios demokratijos partija), kuriems vadovauja iš premjero posto dabar besitraukiantis Antonis Samaras. Šios dvi partijos liko valdžioje net ir prasidėjus krizei: visus šešerius metus nuo tada, kai Graikija kapanojasi skolose, graikai uoliai balsavo prieš partijas, daugiau ar mažiau besipriešinusias Europos Sąjungos politikai, ir palaikė tradicinį Atėnų politinį elitą. Tiesa, tradicinėms partijoms jau nebuvo taip lengva. Pavyzdžiui, 2012 m. abi šios partijos, norėdamos išlikti valdžioje, buvo priverstos sudaryti koaliciją. Bet šie rinkimai – pirmieji, kuriuose tradicinės partijos buvo nustumtos į šoną prieš sistemą pasisakančių partijų. „Naujoji demokratija“ šiuose rinkimuose gavo 27,8 proc. balsų ir liko antra, o socialistai PASOK apskritai vos pateko į parlamentą, gavę tik 4,7 proc. balsų.

Užtat ryškiau nei kada nors sužibėjo vadinamosios protesto partijos. Pavyzdžiui, centristų „To Potami“ gavo 6 proc. balsų, o kraštutinių dešiniųjų „Auksinė aušra“ jų pelnė 6,3 proc. Sudėjus su „Syrizos“ pergale, visa tai žymi istorinį Graikijos visuomenės lūžio momentą.

Galima sakyti, kad šie rinkimai liudija visuotinį nepasitenkinimą taupymo politika. Net A. Samaro vadovaujami demokratai prieš rinkimus žadėjo laipsniškai švelninti politiką, bet perspėjo, jog „Syrizos“ pergalė gali lemti, kad Graikija atsidurs ant euro zonos slenksčio. Graikų rinkėjų tokie gąsdinimai nepaveikė – jiems daug labiau nepatinka jau šešerius metus trunkantis ekonomikos nuosmukis ir didžiulis nedarbas. Tad jie nutarė žaisti „va bank“ ir balsuoti už krypties pakeitimą, kad ir kuo tai baigsis. ●

SAVAITĖS AKIMIRKA

„SCANPIX“ NUOTR.

Sausio 24 d. Rusijos remiamiems separatistams apšaudžius Ukrainos miestą Mariupolį žuvo apie 30 žmonių, per 100 sužeista. ES žada stiprinti sankcijas Rusijai, kalbama netgi apie šalies atjungimą nuo atsiskaitymo sistemos SWIFT.

ŠVIETIMAS

ARTĖJA „STUDIJOS 2015“

Vasario 5–7 d., nuo ketvirtadienio iki šeštadienio, parodų ir kongresų centre „Litexpo“, Vilniuje, vyks XIII tarptautinė mokymosi, studijų ir karjeros planavimo paroda „Studijos 2015“. Jos pagrindinė tema – kaip domėjimasi technologijomis paversti perspektyvia specialybe. Parodoje „Studijos 2015“ bus koncentruojamos į tokias temas, kaip visų pakopų studijų galimybės ir kokybė Lietuvoje bei užsienyje, tarptautiniai mainai, jaunuolių karjeros planavimas ir suaugusiųjų profesinis perkvalifikavimas, rinkoje paklausiausios profesijos, praktikų atlikimas, verslumo įgūdžių ugdymas, verslo įmonių lūkesčiai darbuotojui, asmeninių stipriųjų ir silpnųjų pusių gryninimas bei daug kitų. Visa tai įsitęks į daugiau nei pusantro šimto renginių ir dirbtuvių, visa tai koordinuos švietimo, mokslo, verslo atstovai, karjeros konsultantai, psichologai, sėkmės pasiekę profesionalai. Parodoje veiks įvairios zonos. Pavyzdžiui, „Inovacijų alėjoje“ bus demonstruojami mūsų aukštųjų mokyklų sukurti inovatyvūs produktai, „Kūrybinės industrijos – kūrybingai asmenybei“ zonoje bus galima

daugiau sužinoti apie šią sritį, erdvėje „Verslas ir profesijos kalba“ įvairių profesijų atstovai dalyosis sėkmės istorijomis ir įžvalgomis apie savo veiklą, na, o karjeros konsultacijų ir psichologų zona padės apsispręsti dėl ateities. Vaikus atlydėję tėveliai irgi ras įdomių užsiėmimų: netrūks įdomių paskaitų, pavyzdžiui, prof. Alfredas Bumblauskas pasakos

apie pasaulio istorijos mįsles ir aktualijas „nuo Naskos piešinių iki Donecko fronto“, doc. dr. Aidas Perminas aiškins apie trukdantį ir padedantį stresą, dr. Arūnas Gudinavičius ir dr. Andrius Šuminas nagrinės, kaip netolimoje ateityje pasikeis skaitymas, ar net bus galima apsilankyti kūrybinėje kulinarijos dirbtuvėje. ●

APKLAUSA

ATSISKAITOME EURAIS IR NESIŠAUKIAME CENZŪROS

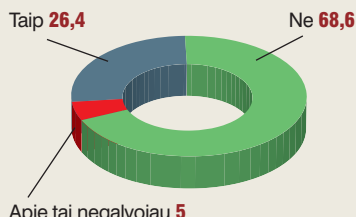
Svarbiausias metų įvykis – euro įvedimas iš pažiūros apsiėjo be nemalonių pasekmių. Vis dėlto ramiai eilėse prie kasų stovintys piliečiai yra pasidaliję į dvi daugmaž lygias dalis – tuos, kurie mintyse sako „Juk sakiau, kad taip bus“, ir tuos, kurie galvoja „Viskas yra, kaip sakiau“. Pirmiesiems atsisakymai vyksta geriau, negu jie tikėjosi, o antrųjų lūkesčiai apvilti. Laimingiausi, matyt, tie 2 proc., kurie apie tai negalvoja. Gal jie iš viso neturi pinigų? Būdami europiečiai pagal pinigines, esame europiečiai ir pagal pažiūras: dauguma apklaustųjų – prieš įžeidžiamų straipsnių, piešinių cenzūrą. ●

EURAI IR SPAUDOS LAISVĖ (PROC.) Kaip vertinate atsisakymus eurai, vykstančius nuo sausio pradžios?

Reikalai klostosi geriau, nei tikėjau	54,6
Reikalai klostosi blogiau, nei tikėjau	43,6
Permainų nebandžiau vertinti, apie tai negalvojau	1,8

Ar jūs manote, kad tikinčiųjų jausmai turi būti ginami įvedant cenzūrą įžeidžiamiesiems straipsniams, piešiniams?

Šaltinis: „Veido“ užsakymu rinkos tyrimų ir konsultacijų bendrovės „Prime consulting“ 2015 m. sausio 19–21 d. atlikta Lietuvos didžiųjų miestų 500 gyventojų apklausa. Cituojant apklausą, nuoroda į „Veidą“ būtina.

KINAS

DAUGIAŽANRIS VASARIS KINO TEATRUOSE

Vasaris džiugins žanrų įvairove ir vienomis stipriausių metų premjerų. Ypatingo dėmesio verti trys filmai: „Pyragas“ (rež. Danielis Barnzas), „Didelės akys“ (rež. Timas Burtonas) ir „Amerikiečių snajperis“ (rež. Clintas Eastwoodas). Sulauksime ir lietuviškos premjeros „Traukinio apiplėšimas, kurį įvykdė Saulius ir Paulius“ (rež. Simonas Aškėlavičius ir Ričardas Marcinkus). „Aukštiniam gaubliui“ nuominuotame filme „Pyragas“ išvysime visai kitokią Jennifer Aniston, nei esame įpratę. Čia ji vaidina kandžią ir piktą, tačiau stiprią moterį, po patirtos avarijos kenčiančią chronišką skausmą ir bandančią nepalūžti. Už šį vaidmenį kaip geriausia aktorė ji nominuota „Ekranų aktorių gildijos“ ir „Aukštinio gaublio“ apdovanojimams, be to, tik per plauką nepateko tarp „Oskarų“ nominančių. Sulauksime ir kino stebukladario T.Burtono juostos „Didelės akys“, pasakojančios tikrais įvykiais paremtą didžiulės sėkmės sulaukusios dailininkės Marga-

ret Keane istoriją. Nežinoma taptytoja (akt. Amy Adams) sutinka žavų dailininką Valterį (akt. Christophas Waltzas), už kurio netrukus išteka. Deja, paaiškėja, kad jos svajonių princas tėra savanaudis apsišaukėlis, besigviešiantis žmonos paveikslų autorystės ir pinigų. Galiausiai ji ryžtasi kovoti dėl to, kas priklauso jai, bet tai nebus lengva. Penkiskart „Oskarui“ nominuota A.Adams ir du „Oskarų“ jau pelnęs Ch.Waltzas už šį filmą irgi nominuoti „Aukštiniam gaubliui“. A.Adams ji pelnė, o C.Waltzą šįkart aplenkė Eddie Redmayne'as iš filmo „Visko teorija“. Vienas stipriausių vasario filmų – biografinė karinė drama „Amerikiečių snajperis“, gavęs net šešias „Oskarų“ nominacijas. Jis sukurtas pagal JAV armijos istorijoje geriausiu snajperiu laikyto Chiso Kyle'o autobiografinę knygą. Nuo vaikystės elnius medžijantis vaikiną (akt. Bradley Cooperis), pamatęs reportažą apie 1998 m. JAV ambasados sprogdinimą, įsirašo JAV laivyno savanoriu ir galiausiai tampa snajperiu. Tai is-

torija apie karinių misijų ir grįžimų pas šeimą karuselę, kas kart paverčiančią jį vis didesniu prašalaičiu, ir sunkius moralinius pasirinkimus – žudyti, rizikuojant nušauti nekaltą, ar pastatyti į pavojų bendražygius. Į šį filmą savo niūrumu panašus trileris „Juodoji jūra“ (rež. Kevinas Macdonaldas), pasakojantis apie povandeninio laivo kapitoną, surinkusį savo darbuotojus paslaptinam darbui – nuskendusio laivo paieškai. Sklinda gandai, kad jame turėtų būti daug aukso. Dalijamasi būtų po lygiai, vadinasi, tik laiko klausimas, kol kas nors sumanys sumažinti skaičių. Pasiilgusiems komedijų galima rekomenduoti bent tris: lietuvišką su vesterno atspalviu „Traukinio apiplėšimas, kurį įvykdė Saulius ir Paulius“ (akt. Giedrius Savickas ir Marius Repšys), Matthew Vaughno režisuotą stilingą juostą „Kingsman. Slaptoji tarnyba“ su daug britiško akcento ir Alejandro Gonzálezo Inárritu filmą „Žmogus-paukštis“ su devyniomis „Oskarų“ nominacijomis. Fantastikos mėgėjai sulauks filmų „Jupiterė. Pabudimas“ bei „Paieška“, pasiilgusieji erotikos – „Penkiasdešimt pilkų atspalvių“, o siaubo istorijų – „Lozorius efekto“. Vasaris ypatingas ir dėl svarbių kino pasaulio įvykių: vasario 4 d. – lietuviškieji „KINFO apdovanojimai“, 8 d. – 67-ieji Britų akademijos kino ir televizijos apdovanojimai (BAFTA), 22 d. – 87-oji „Oskarų“ teikimo ceremonija. ●

NAKTIES MENAS

PIRMAKART EKSPONUOJAMI LIETUVIŠKIEJI NOKTIURNAI

bendro proceso dalimi“, – tikina M2M laboratorijos vadovas K.Svirskas. ●

Sostinės galerijoje „Kunstakamera“ atidaryta teminė dailės ir muzikos noktiurnų paroda „Nox lunaris Nox perfecta“ (Mėnesienos naktis – tobula naktis). Joje eksponuojami dvidešimties žymių lietuvių dailininkų noktiurnai – nuo Ferdinando Ruščico iki Rūtos Katiliūtės.

Surinkus juos draugėn galima konstatuoti, kad noktiurnams būdingos šaltos mėlynos spalvos ganėtinai svetimos lietuviškam mentalitetui – žalia jam gerokai artimesnė. Marinos Žanaras, kuris dažnai asocijuojamas su noktiurnais, taip pat nėra stiprioji mūsų dailės mokyklos

pusė. Nors tokius noktiurnus puikiai tapė Mikalojus Konstantinas Čiurlionis, išimtis veikiau patvirtina taisyklę.

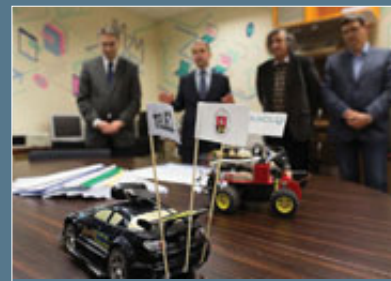
Noktiurnų tema lietuvių dailėje, priešingai nei Vakarų Europoje, nėra dažna. Jau Rembrandtas buvo didelis šviesotamsos meistras, tačiau noktiurnas ypač suklestėjo XIX a. Šią temą vienas pirmųjų dėsningai plėtojo vokiečių romantikas Casparas Davidas Fridrichas, vėliau – šveicaras Arnoldas Böcklinas ir JAV kilmės britas Jamesas Abbottas McNeillas Whistleris bei graikų kilmės rusas Archipas Kuindži, taip pat rusų simbolistai Michai-

las Vrubelis ir Nikolajus Rerichas. Noktiurnas siejasi su romantizmu ir mistiцизму, yra rafinuotas ir reikalaujantis didelio profesinio meistriškumo, nes šaltą mėnulio švytėjimą perteikti sudėtingiau nei šiltą saulės šviesą. Pirmoje lietuviškojo noktiurno parodoje pristatomi Neemijos Arbit Blato, Česlovo Janušo, Viktoro Petravičiaus, Akvilės Zavišaitės ir kitų meistrų tapyti nakties peizažai. Parodos metu galerijoje mėnesienos nuotaikas skleidžia ir muzikiniai noktiurnai, parašyti Johno Fieldo, Frédéricio Chopino, Claude'o Debussy ir kitų žymių kompozitorių. ●

MOKSLAS

M2M LABORATORIJOJE FANTASTIKA VERTA REALYBE

Vilniaus universiteto Fizikos fakultete pradėjo veikti laboratorija, kurioje gimsta technologijos, palengvinančios kiekvieno mūsų kasdienybę. Mokslininkai žada, kad netrukus čia bus kuriamas net dirbtinis intelektas.

„Tarkim, namie turite išmanųjį dulkių siurbį. Kad ir kur būtumėte, net Amerikoje, galite jam paskambinti ir liepti sutvarkyti kambarius. Jis pats važiuoja, nes turi įdiegtus protingus algoritmus, ieško, kur nešvaru, viską išsiurbia ir grįžta į savo kamą. Nerimaujate, kad palikote įjungtą lygintuvą? Jei namie turite M2M technologijų pagrindu sukurtą „sargą“, tereikia jam paskambinti ir jis apvažiuos visus namus, patikrins visas elektros jungtis.

Mūsų studentai yra sukūrę išmaniąją „rozetę“ – išmaniuoju telefonu galite išjungti jos maitinimą“, – kaip pritaikomos M2M (angl. *Machine-to-machine*) technologijos, aiškina VU Telekomunikacijų mokslo centro vedėjas doc. dr. Kęstutis Svirskas. Naujoji laboratorija studentams atveria daugiau galimybių mokytis naujausių informacinių technologijų ir kurti inovatyvius technologijų plėtros projektus, kurie ateityje gali peraugti į rimtus verslo planus. Studentai M2M laboratorijoje jau sukūrė išmaniojo namo prototipą, sukonstravo ir vaizdo kameromis apginkluotus žaislinius automobilius, valdomus mobiliuoju telefonu ir perduodančius vaizdą į planšetinį kompiuterį.

Bet tai tik pirmieji M2M technologijos taikymo pavyzdžiai, gimę šioje laboratorijoje. Kur kas daugiau perspektyvų žada dirbtinis intelektas. Jis realizuojamas algoritmais, vadinamaisiais dirbtinių neuronų tinklais, pamėgdžiojančiais žmogaus smegenų darbą. Intelektuali sistema pati išmoksta naujas taisykles, geba protauti, kaupti ir išgauti žinias, mokytis ir prisitaikyti prie pakitusių sąlygų.

„2014 m. kinų fizikai pirmą kartą realizavo dirbtinį intelektą kvantiniame kompiuteryje. Mes savo ruožtu atidarome M2M laboratoriją ir norime pareikšti, kad, užuot būvę išoriniais stebėtojais, ketiname būti

REGIONAI

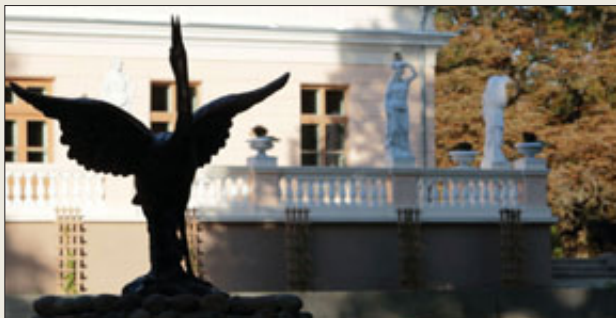
ŽAGARĖ – KULTŪROS SOSTINĖ

Vyšnių festivaliu garsėjančioje Žagarėje, kuri šiemet paskelbta Lietuvos kultūros sostine, prasideda visus metus truksianti kultūrinių renginių programa. Ja ketinama įrodyti, kad ne visi maži miesteliai Lietuvoje nyksta ir merdi.

Visi svarbiausi kultūriniai renginiai Joniškio rajone šiemet bus

kuriame dalyvaus 28 šalių atstovai, tarptautinis meno festivalis „Žagarė fringe festival“, respublikinė medžioklės trofėjų paroda grafiui Naryškinui priklausi medžioklės rezidencijoje, žydų kultūros dienos, sunkiosios muzikos festivalis „Kilkim žaibu“, lėlių teatrų festivalis „Žagarės vy-

miesto aikštė, kurioje ir vyks daugelis kultūrinės programos renginių. Miestelis taip pat garsėja vyšnių sodus sergstinčiomis kaliausėmis bei ypatingomis Šiaurės Lietuvos lėlėmis. Lietuvos kultūros sostinės projektą pirmą kartą įgyvendins ne kultūros įstaiga, o regioninis parkas. Pasak Žagarės regioninio parko direktoriaus Mindaugo Balčiūno, norima sugriauti mitą, kad saugomos teritorijos yra savotiški uždari rezervatai, kuriuose nieko negalima daryti, kurti ir pristatyti visuomenei. Šalies kultūros sostine nuo 2008 m. jau yra buvę Zarasai, Plungė, Ramygala, Šilutė, Anykščiai, Palanga ir Panevėžys. Kitąmet šis vardas bus suteiktas Žemaitijos sostinei Telšiams. Lietuvos kultūros sostinės projektu siekiama skatinti Lietuvos miestų ir miestelių gyventojų kultūrinį aktyvumą, mažinti jo atotrūkį. Kultūros sostine gali tapti visi miestai ar miesteliai, išskyrus Vilnių. ●

organizuojami viename seniausių Lietuvos miestų – Žagarėje. Tarp jų – Europos kaimiškųjų bendruomenių chartijos didysis susitikimas,

niuko gimtadienis“ ir daugelis kitų. Miestelio svečių laukia sutvarkyta Žagarės dvaro sodyba su rūmais ir parku bei išpuošta

SAVIVALDA

Kurie merai verti būti perrinkti

„Veido“ geriausių merų trisdešimtuke – ne tik didmiesčių, bet ir nuo jų nutolusių savivaldybių vadovai, sugebėję padidinti jose gyvenančių žmonių gerovę.

Aušra Lėka, Gabija Sabaliauskaitė

Kiek iš šiųmečio – septintą kartą „Veido“ sudaryto geriausių merų trisdešimtuko su lauks tokio pat palankaus rinkėjų įvertinimo kovą pirmą kartą vyksiančiuose tiesioginiuose merų rinkimuose? Ar juos lydės didesnis gyventojų pasitikėjimas, nei tuos, kuriuos „Veido“ pasitelkti verslo organizacijų, valstybės institucijų vadovai bei kolegos merai ir jų vadovaujamų savivaldybių rezultatai „Veido“ reitinge ir Lietuvos laisvosios rinkos instituto (LLRI) indekse nustūmė į prastesniųjų trisdešimtuką?

Bent jau patys merai – tiek geriausi, tiek prasčiau vertinami – beveik vienodai gerai apie save mano, nes iš pirmojo trisdešimtuko dvidešimt aštuoni, o iš antrojo dvidešimt šeši vėl tikisi gauti merų regalias. Kurie iš jų tikrai verti toliau vadovauti savivaldybėms?

Kodėl jie – geriausi

Klaipėda „Veido“ reitinge antrą kartą pripažinta turinti geriausių Lietuvoje merą. Tiesa, pirmą kartą 2010 m. šį titulą iškovojo tuometis meras liberalcentristas Rimantas Taraškevičius, o dabar – Liberalų sąjūdžiui atstovaujantis Vytautas Grubliauskas. Uostamiestis ketu-

riskart geriausia didmiesčio savivaldybe tapo LLRI savivaldybių indekse, „Veido“ sudaromose savivaldybių rikiuotėse jis taip pat tarp lyderių.

Ar tai užprogramuota miesto, turinčio uostą, sėkmė? O gal tai gero pirmtakų įdirbio nuopelnas? Ar vis dėlto tai įrodymas, kad dabartinis uostamiesčio vadovas geba ne tik talentingai pūsti trimtą, kuo garsėjo iki tapdamas meru, bet ir ne mažiau profesionaliai valdyti didelį miestą? Ginčytis neverta, nes visi atsakymai teisingi. Belieka pagirti liberalų (ir ne tik partiniu požiūriu) miestą Klaipėdą, mokantį (bent lig šiol mokėjusį) išvalgiai pasirinkti savo lyderius.

„Veido“ reitingo šių metų lyderiui V. Grubliauskui politologai prognozuoja sėkmę ir debiutuojančiuose tiesioginiuose merų rinkimuose. „Klaipėda – tradiciškai liberalų miestas, neteko girdėti, kas galėtų mesti jiems rimtą iššūkį. Konservatoriai dėl mero posto varžytis metė Agnė Bilotaitę, bet jau likus mažai laiko iki rinkimų“, – trylikos konkurentų dėl uostamiesčio mero regalių galimybes lygina Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto (TSPMI)

dėstytojas dr. Mažvydas Jastramskis.

Merų reitingo sidabrą pelniusio socialdemokrato Ričardo Malinausko (beje, paties pirmojo, pelniusio „Veido“ geriausio mero vardą 2009 m.) pristatinėti nereikia: merdinčius Druskininkus pavertęs klestinčiu tarptautiniu kurortu, o drąsias vizijas – realybe (o naujų vizijų – dar pilna mero galva), jis čia karaliauja nuo 2000-ųjų.

Beje, žodyje „karaliauja“, be gerojo turinio, kurį mato kiekvienas Druskininkų svečias ir patys druskininkiečiai, dabar turintys gerus darbus, gražią aplinką, išasfaltuotas gatves, yra ir neigiamo užtaiso dozė. Meras nori valdyti viską. Negalėjo daryti įtakos vietos žiniasklaidai, tad įsteigė savo laikraštį, tiesa, oficialiai tai ne savivaldybės, bet jos kontroliuojamos įstaigos leidinys. Žurnalistų etikos komisija pripažino, kad už mokesčių mokėtojų pinigus merą šlovinantis ir oponentus menkinantis leidinys leidžiamas pažeidžiant įstatymus, pirmosios instancijos teismas tokį sprendimą pripažino teisingu. Vasarį laukiama Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo verdikto.

Druskininkai – ne karalystė, demokratinio

I vieta

Vytautas GRUBLIAUSKAS, Klaipėda

valdymo principų ir įstatymų laikytis privalu. Ir nors šaukštas deguto statinę medaus sugadino, vis dėlto kadangi tų statinių Druskininkuose daug, turbūt dauguma savivaldybių svajotų apie merą, kuris geba kurti tokias metamorfozes kaip Druskininkuose. Per rinkimus R. Malinauskui teks atlaikyti dar penkių asmenų konkurenciją. Mažai kas abejoja, kad jam tai pavyks.

Trečias „Veido“ geriausiųjų sąrašas – jau trečiąkart sostinės meras, dabar Lietuvos laisvės sąjungos (liberalų) lyderis Artūras Zuokas.

Zuokas Pirmasis buvo moderniomis idėjomis trykštantis meras, kurį daugelis miestų būtų mielai klonavę. Bet atsiskleidė ir tamsoji politiko pusė – neskaidrūs sandoriai, savų verslo protegavimas. Vis dėlto vilniečiai per praėjusius savivaldybių rinkimus jam suteikė dar vieną šansą. Ar labiau gigantiškomis idėjomis – apie savas avialinijas ir panašiomis, dar labiau praskolinusiomis sostinę, nei kasdieniais vilniečių sopuliais, kaip gauti vaikui darželį ar kas nuvalys šaligatvį, kai kiemsargiai negauna algų ir pan., susižavėjęs A. Zuokas vėl užsidės prestižiškiausias mero regalijas?

„Vilniaus pavyzdys rodo, kad tiesioginiai rinkimai suteikia antrą šansą. Abejoju, ar dabar A. Zuokas būtų perrinktas meru, jei būtų balsuojama už jo partijos sąrašą. O asmenybių rinkimuose jis – kaip žuvis vandenyje“, – aiškina politologas M. Jastramskis.

Praktiškai visi tiesioginių mero rinkimų rezultatų prognozuotojai mano, kad antrajame ture A. Zuokas bus ir tikriausiai laimės, tik

klausimas, rungdamasis su kuo. Remiantis ankstesnių rinkimų rezultatais, apie 45 proc. kitataučių gyventojų turinčiame mieste labiausiai tikėtina, kad su Lenkų rinkimų akcijos lyderiu Valdemaru Tomaševskiu, nors neatmetamas ir dvikovos su liberalu Remigijumi Šimašiumi scenarijus.

Taigi „Veido“ merų reitingo pirmas trejetukas – be didelių sensacijų ir su dideliais šansais išlaikyti savo regalijas dar vienai kadencijai. Žinoma, uostamiestis, kurortas ir sostinė – pačios matomiausios savivaldybės, natūralu, kad matomaisi ir merai. Čia puiki dirva investicijoms, vadinasi, ir didesnei vietos gyventojų gerovei, tad, galima sakyti, bėpigu tokių savivaldybių vadovams lyderiauti.

„Tačiau ir turėdamos pranašumų savivaldybės turi pačios priimti tinkamus sprendimus. Pavyzdžiui, Klaipėda, nors ir turi išskirtinę pranašumą – uostą, taiko ir mažiausius mokesčių tarifus, efektyviai tvarkosi su savivaldybės turtu, kurio dalis kiekvienais metais yra privatizuojama, stengiasi subalansuoti biudžetą mažindama skolą“, – aiškina LLRI ekspertas, tyrimo „Lietuvos savivaldybių indeksas“ vadovas Laurynas Rekašius.

Ekspertas lygina, kad, pavyzdžiui, Kauno ar Plungės rajonai sugeba užimti aukštas pozicijas vien savo efektyviu darbu, o kurortinė Palanga dažnai būna indekso pabaigoje. Tad, galima daryti išvadą, nors turima infrastruktūra duoda tam tikrą pranašumą, daug svarbiau yra pačios savivaldybės sprendimai. „Savivaldybėje gali būti patys gausiausi žaliavų ištekliai, tačiau jei ji apie tai nekomunikuos

pasauliui ir nesugebės parodyti vietos bendruomenėms, kad investicijos yra gerai, negana to, pati kels įvairias biurokratinės kliūtis – verslas į tokią savivaldybę neis. O be verslo laikui bėgant numirs ir pati savivaldybė“, – konstatuoja L. Rekašius.

Mažiau viešumo, bet daug kasdienių gerų darbų

„Veido“ reitingas atskleidė ir naujų vardų – ne tik, kai kurių nuomone, „pasmerkusių“ sėkmei. Beje, jei merai būtų surikiuoti tik pagal apklausos rezultatus, neatsižvelgiant į „Veido“ ir LLRI savivaldybių vertinimus, lyderis būtų Panevėžio rajono meras, Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos atstovas Povilas Žagunis, dabar likęs ketvirtas. Tačiau, teisybės dėlei, daugiausiai balsų jis gavo iš kolegų merų, o ne verslo ar valstybės institucijų vadovų. Didesnio pastarųjų įvertinimo sulaukė Kauno rajono meras socialdemokratas Valerijus Makūnas.

„Lašas po lašo konkrečiais darbais, o ne kažkokiais gigantiškais projektais, viešaisiais ryšiais ar aštriais pasisakymais V. Makūnas kelia aukštyrą Kauno rajono savivaldybėje“, – vertina Lietuvos pramonininkų konfederacijos (LPK) Vykdomosios direkcijos generalinis direktorius, LPK viceprezidentas dr. Gediminas Rainys, pridurdamas, kad pagrindinis LPK kriterijus vertinant merus buvo – kaip vietos verslas atsiliepia apie savivaldybę ir merą, kiek dėmesio čia skiriama verslo klausimams, infrastruktūros plėtrai, teritorijų planavimui. ▶

II vieta

Ričardas MALINAUSKAS, Druskininkai

III vieta Artūras ZUOKAS, Vilnius

► Taip, priemiestinis rajonas, juolab šalia tokio didelio miesto kaip Kaunas, turi pliusų: daug įmonių, industrinių angarų keliai iš miesto ar naujai kuriasi aplink didžiuosius miestus. Bet, kaip giria G.Rainys, verslo atstovai merą labai vertina už jo požiūrį į verslą, pagarbą verslininkams, už pagalbą verslui plečiantis, infrastruktūros privedimą iki verslo objekto. Rajone gerai sutvarkyta aplinka, infrastruktūra. Puikiai renovuotas Raudondvario dvaras. Savivaldybė darželių problemą sprendžia subsidijuodama privačius vaikų darželius.

LLRI savivaldybių indekse tarp 53 rajonų savivaldybių Kauno rajonas pirmąją antrus metus, „Veido“ reitinge tarp visų šešiasdešimties savivaldybių jis septintas. Gerai vertinama tiek investicinė, tiek socialinė pakaunės savivaldybės aplinka: 2013 m. Kauno rajone vietinės investicijos didėjo 29 proc., o pašalpų gavėjų mažėjo 11 proc. Savivaldybė išsiskiria efektyviu personalo valdymu: vienas administracijos darbuotojas aptarnauja daugiausiai gyventojų, absoliuti dauguma gyventojų prašymų išnagrinėjami laiku. Čia efektyviai panaudojama mokyklų infrastruktūra, o vandens ir šilumos tiekimo kainos nesiekia šalies vidurkio.

„V.Makūnui iš tikrųjų labai svarbūs jo vadovaujamos savivaldybės reikalai: jis taip visapusiškai įsigilinęs net į smulkiausias detales, kad paklaustas apie bet koki projektą sugeba atsakyti labai tiksliai ir konkrečiai, pasiremdamas statistiniais duomenimis“, – giria merą Regioninės plėtros departamento prie Vidaus reikalų ministerijos direktorė Edita Mielienė.

Daug gražių žodžių iš vertintojų sulaukė ir

socialdemokratai merai: Jonavos rajono – Mindaugas Sinkevičius, Akmenės rajono – Vitalijus Mitrofanovas ar pernai į trisdešimtuką net nepatekęs Anykščių rajono vadovas konservatorius Sigutis Obelevičius.

Šisys S.Obelevičius dvidešimt penktas. Bet nepaisant to, kad dar atsilieka nuo lyderių, „Veido“ apklausoje jo pavardę itin dažnai minėjo įvairių sričių valstybės įstaigų ir verslo organizacijų vadovai. Buvęs mokytojas, mokyklų direktorius, nuo 1995 m. jis jau šešias kadencijas renkamas Anykščių rajono tarybos nariu. Vadovavo tarybos komitetams, buvo vicemeras, o nuo 2007 m. antrą kadenciją išrinktas meru. Keturių vaikų tėvas – dar ir aštuonių knygų biologijos temomis, apie 300 mokslinių ir mokslo populiarinimo straipsnių autorius, dar dvylikos knygų bendraautoris. Jis – Lietuvos kurortų asociacijos viceprezidentas, įvairių institucijų, susijusių su savivaldybėmis, kurortais arba biologija, narys. Meras yra pelnęs daug apdovanojimų: nuo Valdo Adamkaus premijos už aplinkosauginę veiklą iki padėkos ženklų už paramą verslui.

„Anykščių verslas giria, nors tai nėra pramoninis miestas, atvirkščiai – tai ryški turistinė pažintinė vietovė, ir verslas galėtų net pyktelėti, kodėl ten neskatinama pramonės įmonių atsiradimo. Tiesa, viena sritis – vizitų (turizmo) industrija smarkiai plėtojama: atsirado ir SPA, ir galimas turistams lankyti bažnyčios bokštas, sutvarkytos Šventosios upės krantinės. Puikus meno komercializavimo pavyzdys – menų inkubatorius, kuris nukonkuravo ir stambių miestų projektus: jame įsikūrė meninės pakraipos smulkūs verslas, gaminantis

šalikus, keraminius gaminius, menines foto-nuotraukas, duris su vitražiniu stiklu, muilą ir kosmetiką, rankų darbo tekstilinius suvenyrinius vokus ir panašiai. Po atidarymo visos patalpos prisipildė, o meras nori naujai restaurimuose pastatuose toliau plėtoti tokio pobūdžio verslą“, – giria LPK viceprezidentas G.Rainys.

Į geriausių merų trisdešimtuką pateko ir pernai jame nebuvo Pakruojo, kuris „Veido“ savivaldybių reitinge pakilo net 21 pozicija, merė socialdemokratė Asta Jasiūnienė, keli kiti merai, pakėlę savo savivaldybių gyvenimo lygį.

Investuotojų forumo vykdomoji direktorė Rūta Skyrienė, važinėdama po Lietuvos regionus ir aiškindama, kaip jiems prisivilioti investuotojų, pasakoja taip pat sutikusi puikių supratingų merų, tokių kaip Akmenės rajono meras V.Mitrofanovas (beje, jo vadovaujama savivaldybė „Veido“ savivaldybių reitinge pašoko net per 32 pozicijas) ar gražiai sutvarkyto Telšių rajono meras socialdemokratas Vytautas Kleiva. „Telšiuose mąstoma, kaip pritraukti investicijų, mieste įsteigtos kelios meno mokyklos, o tai mažina savivaldybės išlaidas nusikalstamumui“, – giria R.Skyrienė.

O Šalčininkų meras pats atvažiavo į Investuotojų forumą prašytis pagalbos pritraukiant investicijų. „Dažnai apie tokius regionus galvojama, kad jie nieko nenori, o iš tikrųjų nori, tik nežino, kaip tai padaryti. Bاندome kartu su „Investuok Lietuvoje“ jiems padėti“, – pasakoja R.Skyrienė.

LLRI ekspertai tarp sėkmingai kiekvienais metais į viršų kylančių savivaldybių mini

Utenos rajoną, vadovaujamą 2013 m. geriausio „Veido“ mero socialdemokrato Alvydo Katino. Ši savivaldybė 2012 m. indekse užėmė 20 vietą, o dabar – jau devintą. „Ten kiekvienais metais daugėja vietinių investicijų, pritraukiama daugiau nei vidutiniškai užsienio investicijų, mažėja socialinių pašalpų gavėjų. Gyventojams užtikrinamos mažos komunalinių paslaugų kainos, o savivaldybės įmonės dirba nenuostolingai“, – sėkmės rodiklius vardija L.Rekašius.

LLRI eksperto manymu, bene svariausia sritis, rodanti savivaldybės kokybę, – investicijos, nes tai svarbus produktyvumo ir darbo užmokesčio didėjimo šaltinis. Statistika rodo, kad tose Lietuvos savivaldybėse, kuriose daugiau investicijų, yra mažesnis nedarbas, gyventojai uždirba daugiau ir yra mažiau priklausomi nuo socialinių pašalpų. O pasak L.Rekašiaus, investicijos dažniausiai ateina ten, kur efektyviai dirba savivaldybės administracija, palanki mokesčių aplinka.

LLRI savivaldybių indekse aukščiausias vietas užimančios savivaldybės, kaip Klaipėdos ir Vilniaus miestai, Kauno ir Plungės rajonai, kurių merai pateko ir į „Veido“ geriausiųjų trisdešimtuką, labai gerai įvertintos ir investicijų srityje.

Birštono merė N.Dirginčienė geriausia tarp kolegų pripažinta 2014 m. Šių titulų vertais anksčiau buvo pripažinti R.Malinauskas (Druskininkai), R.Taraškevičius (Klaipėda), B.Ropė (Ignalina), A.Vinkus (Neringa), A.Katinas (Utena)

Jei nori pagerinti savo gyvenimą, rinkėjai turėtų vertinti politikų nuveiktus darbus pagal objektyvius kriterijus – komunalinį ūkį, socialinę rūpybą, investicijas, mokesčius ir kt., įskai-

čiuotus ir į „Veido“ savivaldybių bei merų reitingus, LLRI savivaldybių indeksą. Tačiau politologų tyrimai rodo, kad, deja, nusveria kitos preferencijos.

30 geriausių Lietuvos merų

			Sudaro galutinio rezultato dalį					
			I (iki 40 proc.)		II (iki 30 proc.)		III (iki 30 proc.)	
2015 m. REITINGO VIETA	Galutinis rezultatas balais I+II+III	2014 m. reitingo vieta	MERAS	Savivaldybė	Meras priklauso partijai	Apklausos respondentai skyrė taškų	„Veido“ savivaldybių reitinge 2014 m. surinko taškų	LLRI Lietuvos savivaldybių indekse 2014 m. surinko balų
1	86,7	2	Vytautas GRUBLIAUSKAS	Kaipėdos m.	LRLS	38	72	81
2	83,4	*	Ričardas MALINAUSKAS	Druskininkų	LSDP	49	56	63,9
3	82,2	6–7	Artūras ZUOKAS	Vilniaus m.	LLS	31	81	75
4	77,6	9	Povilas ŽAGUNIS	Panevėžio r.	LVŽS	50	49	53
5	75,7	6–7	Valerijus MAKŪNAS	Kauno r.	LSDP	31	68	70,2
6	71,1	5	Andrius KUPČINSKAS	Kauno m.	TS-LKD	29	69	61,3
7	68	18	Vaclovas DAČKAUSKAS	Klaipėdos r.	LSDP	17	82	65,8
8	67,5	4	Šarūnas VAITKUS	Palangos m.	TS-LKD	36	67	38,4
9	67,3	12	Mindaugas SINKEVIČIUS	Jonavos r.	LSDP	38	49	51,2
10	63,9	**	Darius JASAITIS	Neringos	LSDP	21	77	51,1
11	63,6	3	Vitalijus MITROFANOVAS	Akmenės r.	LSDP	35	53	43,8
12	63,2	16	Vidmantas BRAZYS	Marijampolės	LSDP	25	54	63,2
13	58,9	**	Kęstutis VAITUKAITIS	Elektrėnų	LRLS	20	68	48,7
14	57,4	30	Stasys ŽVINYS	Molėtų r.	TS-LKD	27	45	52,2
15	57,2	14	Rimantas DILIŪNAS	Kėdainių r.	DP	16	57	63,6
16	55,3	1	Nijolė DIRGINČIENĖ	Birštono	LSDP	22	52	50,4
17	54,6	15	Pranas PETROŠIUS	Tauragės r.	LSDP	31	43	37,9
18	54,1	8	Justinas SARTAUSKAS	Šiaulių m.	LSDP	23	63	34,1
19	51,8	**	Vaclovas ANDRULIS	Kelmės r.	LSDP	25	38	48,4
20	51,5	**	Vitalijus SATKEVIČIUS	Panevėžio m.	TS-LKD	7	61	63,6
21	50,6	***	Audrius KLIŠONIS	Plungės r.	LRLS	8	52	68
22	49,7	**	Asta JASIŪNIENĖ	Pakruojo r.	LSDP	15	50	52,3
23	49,6	26	Antanas TENYS	Mažeikių r.	LSDP	7	59	60,5
24	49,5	*	Alvydas KATINAS	Utenos r.	LSDP	8	58	59
25	49,3	**	Sigutis OBELEVIČIUS	Anykščių r.	TS-LKD	21	38	50,2
26	46	**	Jurgis KRASNICKAS	Alytaus m.	LSDP	6	55	56,9
27	45,8	**	Vincas JASIUKEVIČIUS	Širvintų r.	nepriklausomas	10	47	55,5
28	45,6	22	Juozas MAŽEIKA	Kretingos r.	TS-LKD	3	55	62,3
29	45,5	24	Marija REKST	Vilniaus r.	LLRA	8	62	44,3
30	41,9	**	Virginijus KOMSKIS	Pagėgių	TT	8	41	55,3

Pastaba: LRLS – Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdis, LSDP – Lietuvos socialdemokratų partija, LLS – Lietuvos laisvės sąjunga (liberalai), LVŽS – Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga, TS-LKD – Tėvynės sąjunga – Lietuvos krikščionys demokratai, DP – Darbo partija, LLRA – Lietuvos lenkų rinkimų akcija, TT – partija „Tvarka ir teisingumas“

* 2009–2013m. nebuvo reitinguotas; ** 2014 m. nepakliuvo tarp 30 geriausių merų; ***tik 2014 m. tapo meru

►Daugeliui dabartinių merų prognozuojama pergalė

Vyriausiosios rinkimų komisijos duomenimis, visi šešiasdešimt merų vėl kandiduoja savivaldybių tarybų rinkimuose, bet šeši iš jų nebesivaržys dėl mero posto.

Iš pirmojo trisdešimtuko sėkmės nebandys Panevėžio meras V.Satkevičius, kuris su jį delegavusiais konservatoriais susikirto dėl teisėsaugos akiratyje atsidūrusio partiečio Vito Motuzo, ir Kėdainių meras „darbietis“ Rimantas Diliūnas. Iš atsiliekančiųjų trisdešimtuko nekandiduoja Prienų rajono meras socialdemokratas Vytautas Bujanauškas, Radviliškio rajono – konservatorius Darius Brazys, Rokiškio rajono – socialdemokratas Vytautas Vilys, Ukmergės rajono – „darbietis“ Vydas Paknys.

Nepaisant gana skirtingų savivaldybių rezultatų, politologai gerus šansus laimėti žada tiek geresniems, tiek prastesniems merams. Mat, kaip rodo ankstesni rinkimai ir TSPMI ekspertų naujausias tyrimas apie rinkėjų elgseną, gyventojai labiau paiso savo politinių simpatijų, nei skaičiuoja konkrečiai nuveiktus darbus. Tačiau merai dėl to labai turi moralinės teisės pykti, nes ir per „Veido“ apklausą kai kuriais atvejais taip balsavo: palaikė net tuos partijos bičiulius, kurių vadovaujama savivaldybė reitinguose paskutinė.

Kiek rinkimų taisyklių pakeitimas nuvers dabartinių merų? „Nemanau, kad bus persversmų pusėje ar daugiau savivaldybių. Tai labiau tikėtina tokiose savivaldybėse, kaip Trakų ar Kazlų Rūdos, kur didžiulis politinis chaosas – per kadenciją pasikeičia ir keli merai. Tokiose savivaldybėse gali atsirasti kažkas naujo, nes nėra nusistovėjusi politinė konkurencija, o savivaldybėje gyvena daug skirtingų pažiūrų žmonių“, – prognozuoja politologas M.Jastramskis.

Jo manymu, dauguma rinkėjų balsuos pagal ligšiolines politines preferencijas, nors dalis konservatorių Vilniuje gal parems liberalą R.Šimašių (beje, jį, o ne savo partijos kandidatą pinigais jau parėmė ir „tvarkietis“ Valentinas Mazuronis). Bet kadangi rinkimų turai du, pirmajame rinkėjai gal balsuos ne pagal strateginius žaidimus – negalvodami, kad gal neverta balsuoti už pasirinktą kandidatą, jei jis turi mažai šansų būti išrinktas, o pagal vertybines pozicijas.

Nors tiesiogiai rinkti merus, įvairių apklausų duomenimis, jau seniai norėjo apie tris ketvirtadalius piliečių, politologų prognozėse tebevyrauja svarstymai, kurioje savivaldybėje kuri partija stipriausia, o nepartinių šansai tapti merais vertinami kukliai. „Per praėjusius rinkimus merais pavyko tapti dviem save išsikėlusiems į savivaldybių tarybas asmenims. Dabar, per tiesioginius merų rinkimus, gali atsirasti kokie penki. Nedaug, bet kiek dabar savivaldybėse galime atrasti potencialių merų – turinčių įdirbį bendruomenėje lyderių, kurie lig šiol nėra įsitraukę į politiką?“ – retoriškai klausia M.Jastramskis.

KAIP VERTINOME MERUS

Šiomet pasikeitė geriausių merų rinkimų taisyklės. Buvusius kriterijus – apklausos respondentų nuomonę ir savivaldybės sėkmę „Veido“ savivaldybių reitinge papildė Lietuvos laisvosios rinkos instituto (LLRI) sudaryto Lietuvos savivaldybių indekso 2014 m. rezultatai. Abiejų tyrimų, kokybiškai ir detaliai pristatančių savivaldybių „paveikslą“, geriausio mero rinkimuose, kurie, beje, neatsiejami ir nuo savivaldybės situacijos, ignoruoti negalima. Daugiau rodiklių pasirinkta dėl amžinos žiniasklaidos siekiamybės – objektyvumo. Taigi šiomet apklausai skirta 40 galutinio merų rezultato balų, o savivaldybių reitingams – po 30 rezultato balų. Pasikeitusi metodika iš dalies lėmė ir kitokią nei pernai 30-ies merų turnyrinę lentelę: 2015 m. geriausių merų eilėje atsirado naujų pavardžių, o kai kurių savivaldybių vadovams naujas vertinimas sumaišė kortas. Dalis merų, nors nestokojo respondentų simpatijų, tarp 30-ies geriausių nepateko būtent dėl savivaldybės balų, surinktų dviejuose jų vertinimuose. Pavyzdžiui, Alytaus r. sav. meras Algirdas Vrubliauskas šiomet, kaip ir pernai, buvo minimas daugelyje apklausos ataskaitų, tačiau jo vadovaujama savivaldybė Lietuvos savivaldybių indekse pernai liko paskutinė.

Pasikeitus vertinimo taisyklėms, nutarėme netaikyti anksčiau galiojusio ribojimo geriausiais išrinktų merų nereitinguoti penkerius metus. Trisdešimtuke liko Birštono merė Nijolė Dirginčienė, pernai išrinkta geriausia mere, ir Utenos r. meras Alvydas Katinas, šį titulą gavęs 2010 m., kurie ir šiomet sulaukė kolegų balsų, o jų atstovaujamos savivaldybės pasižymėjo gerais įvertinimais reitinguose. Dėl šių lyderių grįžimo į geriausiųjų gretas už brūkšnio liko Lazdijų r. ir Telšių r. sav. vadovai. Apklausos respondentų simpatijos daugeliui kandidatų pasiskirstė panašiai, tad dažniausiai minimų merų būtų galima išskirti dar bent penkiolika.

Vis dėlto geriausių merų rinkimų dėsningas išlieka ir pasikeitus žaidimo taisyklėms – 2015 m. geriausių merų penketuke lieka pavardės, pernai užėmusios 2–9 reitingo vietas. Tas dėsningumas į pirmą vietą atvedė ir Klaipėdos miesto merą Vytautą Grubliauską, pernai likusį antroje vietoje, kuris taps jau septintuoju specialaus prizo – „Vilniaus kalvių“ nukaldinto ženklą, šeiminku. ●

Jo manymu, tiesioginiai merų rinkimai gali būti įdomūs verslui, kuris lig šiol bandė veikti politiką netiesiogiai. Gali atsirasti vienas kitas sėkmingas kandidatas iš šios srities. Tą rodo ir Visvaldo Matijošaičio pavyzdys praėjusiuose savivaldybių rinkimuose Kaune.

Tad galima prognozuoti, kad, skaičiuojant merų portfeliais, vėl pirmas socialdemokratų. Šiuo metu jie turi net per trečdalį merų postų ir tik du jų turėtojai nesikaus dėl dar vienos kadencijos. Panašiai tokia skaičiuje savivaldybių socialdemokratų buvo lyderiai ir per 2014 m. Europos Parlamento rinkimus. Tačiau jie seniai neturėjo nė vieno prestižiškiausio – Vilniaus, Kauno ar Klaipėdos mero posto, nepirmavo čia nei 2012 m. renkant Seimą ar 2014 m. Europos Parlamento narius, tad niekas neprognozuoja jiems čia sėkmės ir savivaldybių rinkimuose.

Konservatoriai dabar turi beveik ketvirtadalį merų postų. Nepaisant to, kad per Europos Parlamento rinkimus konservatoriai laimėjo didžiausią rinkėjų paramą, pirmavo jie vos septyniose savivaldybėse. Tad daug didesnei sėkmei merų rinkimuose pagrindo lyg ir nėra.

Politologai neprognozuoja, kad smarkiai kistų merų portfelių dalybos ideologiniu aspektu: didieji miestai, tikėtina, liks liberalų ir konservatorių, mažesnės savivaldybės – socialdemokratų ir kitų kairėsnių partijų.

TSPMI politologai, atlikę rinkėjų preferencijų tyrimą, konstatavo, kad daugeliu atvejų tai vis dar lemia požiūris į sovietmetį. „Sovietmečiu tuomečiuose rajonų centruose labiausiai buvo pasireiškę sovietinės modernizacijos pliusai – jie išsiplėtė, ten labiausiai pagerėjo gyvenimas. Žmonės lig šiol išliko „dėkingi“ sovietmečiui. O ten, kur atkūrus nepriklausomybę pramonė griuvo, pavyzdžiui, Akmenėje ir panašiuose miestuose, žmonės lig šiol negali balsuoti už dešiniuosius“, – aiškina M.Jastramskis.

Tad konservatorių valdomi Anykščiai ar Molėtai – greičiau išimtis, galbūt nulemtos stiprių vietos lyderių. O šiek tiek daugiau dešinumo Džūkijoje, M.Jastramskio manymu, gali būti susiję su tuo, kad čia buvo stipriausias partizaninis pasipriešinimas.

Bet tiesioginiai merų rinkimai, ISM vadybos ir ekonomikos universiteto ekonomikos ir politikos programos vadovo dr. Vincento Vobolevičiaus pastebėjimu, sudarant koalicijas prieš antrąjį turą, kur jo reikės, vers paisyti nacionalinių partijų ideologinių skirtumų: „Lig šiol savivaldybėse buvo nesunku įsivaizduoti, tarkime, Darbo partiją, remiančią konservatorių merą ar atvirkščiai. Dabar sudarant ikininkinę koaliciją tokie dariniai bus sunkiau įgyvendinami, nes Darbo partijos rinkėjams ranka nekiltų balsuoti už konservatorių ir atvirkščiai: rinkėjai – didesni ideologiniai grynoliai nei politikai.“

Belieka rinkėjams jų pačių labai palinkėti balsuoti už gerus merus. Jų sąrašas pridedamas. ■

Projekto partneriai

PROFILIS

Trimito meistras su miesto raktais

Pasitaiko, kad menininkus, ypač šoumenus, nuo politinės arenos nuvaro raginimai grįžti prie meno. Tačiau, pavyzdžiui, aktorystė netrukdy 40-ajam JAV prezidentui Ronaldui Reaganui, o ką jau kalbėti apie Kalifornijos gubernatorių Arnoldą Schwarzeneggerį.

Gabija Sabaliauskaitė

Nuo politinės scenos oponentai nenuvijo ir trimito meistro, Klaipėdos miesto mero Vytauto Grubliausko. Šiandien jie apie merą kalba kaip apie įtakingą politiką ir retas prisimena jo džiaz muzikanto ampluą.

„Parlamentaro veikla primena darbą ant kruizinio laivo kapitono tiltelio, bet prisiimant grupinę jungos atsakomybę. Mero pareigos – tai kasdienis juodas darbas mašinų skyriuje, jūrą matant tik pro mažą iliuminatoriaus langelį, tačiau prisiimant kapitono atsakomybę, o štai atlyginimas – jungos“, – taip su laivo igulos narių pareigomis, kaip ir dera uostamiesčio vadui, savo kasdienį darbą, lapkritį duodamas interviu „Veidui“, palygino Klaipėdos miesto meras liberalas Vytautas Grubliauskas. Šiomet jis tapo geriausiu meru, o pernai šiuose apdovanojimuose pelnė sidabrinę antrašą vietą.

V.Grubliausko pavardė buvo dažnai minima geriausio mero apklausos respondentų atsakymuose, tačiau ne dažniausiai. Vis dėlto, iškilti iš antrosios į aukščiausią vietą šiemet Klaipėdos vadovui padėjo gerai įvertinta savivaldybė. Lietuvos laisvosios rinkos instituto (LLRI) sudarytame Lietuvos savivaldybių indekse 2014 m. Klaipėda buvo įvertinta geriausiai iš visų miestų savivaldybių. Beje, tokį titulą uostamiesčiai pelno jau ketvirtą kartą, nuo pat 2011 m., kai LLRI pirmą kartą palygino šalies savivaldybes.

Pastarajame „Veido“ savivaldybių reitinge ketvirtoje vietoje esanti Klaipėda taip pat rikiavosi prie pirmūnių. Žinoma, ne visi ekonominiai ar socialiniai rodikliai, kuriuos mato skirtingi reitingai, yra vieno mero nuopelnas. Tačiau „Veido“ kalbinti pašnekovai neabejoja, kad ši politinė figūra prisideda prie miesto veido, pažangos ir ateities planų. Taip prie uostamiesčio virsmo prisidėjo ir kadenciją baigiantis septintasis po nepriklausomybės

V.Grubliausko debiutas politikoje – paskutinis numeris kandidatų sąraše, 2000 m. savivaldos rinkimuose

TURBULONIO, BFL: NUOTR

atkūrimo Klaipėdos meras V.Grubliauskas, uostamiesčio vairą į rankas paėmęs 2011m.

Seimo nario mandato atsisakė ne paskutinę minutę

Įdomumo dėlei reikia pasakyti, kad septyni merai per 25 metus – kuklus rezultatas. Juk panašiai tiek kai kuriose savivaldybėse pasikeičia per kadenciją: tai jie nuverčiami oponentų, tai nušalinami, o kur dar darnos darbui nepridedantys koridorių sąmokslai. O štai Klaipėdoje, kaip pastebi pašnekovai, ir prieš septintąjį merą niekas nesukilo. Vadinasi, jis prisidėjo prie demokratinių tradicijų stiprinimo ir anksčiau pradėtų valdžios darbų tęsimą geriausioje 2014 m. Lietuvos savivaldybėje.

„Dirbdamas geriausioje savivaldybėje esi pasmerktas būti geriausiu meru“, – sako V.Grubliausko oponentas, Klaipėdos savivaldybės tarybos narys, „Klaipėdos monolito“

valdybos pirmininkas Rimantas Taraškevičius. Būtent iš R.Taraškevičiaus, 2010 m. „Veido“ išrinkto geriausiu meru, prieš ketverius metus V.Grubliauskas perėmė mero kėdę.

Atrodytų, sunku oponentą traukti už liežuvio ir prašyti išvardyti dabartinio Klaipėdos mero nuopelnus, tačiau R.Taraškevičius svarsto, kad itin svarbus V.Grubliausko indėlis – pastangos tęsti pradėtus darbus, pavyzdžiui, kūrybinio inkubatoriaus „Kultūros fabrikas“ projektą, toliau skaidrinti veiklą, paprastinti procedūras, neapsikrauti biurokratija. Pagaliau sutelkti profesionalus darbus nudirbti ir neišklstyti iš kelio.

„Jei komanda laikosi skirtingų nuostatų, merui dirbti sunku. Plukdyti laivą tinkama linkme – administracijos komandos, bet ne vieno mero nuopelnas. Gerai, kad jis nepuolė burti naujos komandos, pasitikėdamas senais patyrusiais kadrais, kurie toli gražu ne naujo- ▶

► kai politikoje“, – sako R. Taraškevičius.

Kai kurie pašnekovai, prisiminę pirmuosius V. Grubliausko, kaip mero, darbo metus, sako, kad jam iš pradžių buvę sudėtinga. Esą ir jis pats viename renginyje pripažino, kad mero darbo subtilybėms – atsakomybei ir pareigoms perprasti jam pririekė kone dvejų metų.

Keista, juk 2011 m. pradėjęs eiti mero pareigas Klaipėdos politikas jau gerai žinojo, ką reiškia atstovavimas rinkėjams savivaldybėje ir Seime, nes aktyviai į politiką įsitraukė dar 2000-aisiais. Tiesa, prieš 15 metų nepartinį visuomenininką reikėjo pakviesti. O dalyvausti savivaldos rinkimuose jį įkalbėjo tuometis Klaipėdos meras, Seimo narys, Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdžio (LRLS) pirminko pavaduotojas Eugenijus Gentvilas.

Šiandien, prisiminęs prieš 15 metų dar naujo veido atėjimą į politiką, E. Gentvilas sako, kad būtent šios asmenybės istorija padeda jam pagrįsti dažnai kolegoms išsakomą raginimą nebijoti kviesti prie sąrašo prisidėti nepartinius žmones. Juk iš dviejų „nepartinių“, kuriuos vienas iš LRLS lyderių kažkada pakvietė, po 11 metų vienas tapo Klaipėdos miesto meru, kitas, Artūras Šulcas, – vicemeru.

„Tada su juo bendravome kaip su Klaipėdos pilies džiazo festivalio organizatoriumi, o miestas 2000 m. rodė jau didesnę finansinę dėmesį šiam renginiui. Taigi pakviečiau jį dalyvauti rinkimuose, o jis sutiko būti įrašytas į sąrašą paskutiniu numeriu. Kitą rytą jis atėjo pas mane ir sako: „Pajuokavome, bet baigėsi tuo, kad mane išrinko“, nes per reitingavimą pakilo į dešimtuką. O aš jam atsakiau: ne šventieji puodus lipdo, kuo tu blogesnis už kitus sąrašo dešimtuko narius? Taigi iš pradžių labai įkalbinėti nereikėjo, bet vėliau reikėjo pasakyti: Vytai, nesuklink. Viską iš pradžių pateikėme kaip pajuokavimą, iš kurio atsirado rimti dalykai. Tie rimti dalykai tęsiasi jau penkioliktus metus“, – Klaipėdos mero startą prisimena liberalas E. Gentvilas.

Taigi „pajuokavus“ 2000 m. V. Grubliauskas buvo išrinktas į Klaipėdos miesto savivaldybės tarybą. Po ketverių metų, dar būdamas Liberalų ir Centro sąjungos nariu (iš kurios pasitraukė 2006 m. ir vėliau įstojo į LRLS), Danės vienmadantėje apygardoje buvo deleguotas į Seimą, 2008 m. ta pati apygarda vėl užtikrino V. Grubliauskui mandatą Seime.

Vis dėlto 2011 m. parlamentaras Seimo nario mandato atsisakė, kartu su LRLS sąrašu buvo išrinktas į savivaldybės tarybą ir tapo Klaipėdos meru. Įdomu, kad Seimą jis paliko dar prieš savivaldos rinkimus, o ne tada, kai gavo vietą taryboje ar mero kėdę.

„Šie dalykai rodo nuoseklų ir kryptingą žmogaus darbą. Matyt, jam patraukliai atrodė liberalizmas ar liberalai, tad jis tapo partijos nariu, o vėliau nusprendė grįžti prie konkretaus darbo mieste. Be to, jis nelaukė tos dienos, kol bus išrinktas meru, kad galėtų išeiti iš Seimo: mandatą padėjo dar prieš rinkimus“, – V. Grubliausko mero pareigų priešistorę prisimena E. Gentvilas.

Jis patvirtina, kad buvęs parlamentaras, Seime dirbęs Jaunimo ir sporto reikalų komisijoje, Informacinės visuomenės plėtros komiteto pirmininku ir kitose grupėse, puikiai išmanė kultūros, švietimo ir jaunimo reikalus. Maža to, nori to ar ne, kaip ir kiti Seimo nariai išmanė ekonomiką, biudžetą, todėl prie miesto vairo stoji puikiai žinodamas, kaip veikia valdžios mechanizmas, suprasdamas, kaip atstovaujant savivaldybei ieškoti ryšių su kitomis valdžios atšakomis.

Ne politikas, kartais mėgstantis padžiazuoti

„Aš laikau save džiaz muzikantu, šiuo metu esančiu politikoje, o ne politiku, kartais mėgstančiu padžiazuoti“, – taip savo tinklaraštyje prisistato V. Grubliauskas-Kongas, dar studijų laikais gavęs pravarde, kuria į jį kreipiasi ir oficialūs muzikos pasaulio žmonės. Vis dėlto šiandien kollegos apie jį kalba labiau kaip apie politiką, nei apie muzikantą, nors niekas neabejoja dėl jo kultūrinės, visuomeninės veiklos reikšmės ir 1994 m. dovanos miestui – džiaz festivalio.

„Jis buvo puikus muzikantas, scenoje atiduodavęs visą save, ir, žinoma, grupės lyderis“, – apie trimitininko muzikinį svorį kalba ilgametis Kongo scenos partneris Klaipėdos universiteto Instrumentinės muzikos katedros vedėjas doc. Algis Kilis. Tačiau jau nebe pirmus metus buvę partneriai nebesusitinka scenoje, o kitų progų pasimatyti neliko.

Atrodytų, tarptautiniu mastu pripažintas, su Louis Armstrongu lyginamas džiaz muzikantas savo muzikinėje karjeroje padarė netikėtą posūkį: iš scenos – į savivaldybės ir Seimo koridorius. „Vienas iš mūsų ansamblio narių jo paklausė: „Vytai, ar tau to (politikos) reikia?“ Jis atsakė, kad visą gyvenimą ėjo link to“, – pasakoja A. Kilis.

Galima manyti, kad bičiuliai iš menininkų rato šiek tiek nusistebėjo netikėtu V. Grubliausko posūkiu į politiką. Tačiau, pasirodo, gerai jį pažįstantys žmonės numatė, kad ilgainiui jis atsidurs būtent ten. Pagaliau daugelis jau kur kas anksčiau, nei V. Grubliauskas pateko į Klaipėdos miesto savivaldybės tarybą, neabejojo jo vertybėmis ir asmeniniais bruožais, kurie ir buvo signalas apie politinę kryptį.

Matyt, numanyti politiko kelią leido tik tokie netiesioginiai pranešimai, nes, kaip „Veidui“ pasakoja V. Grubliausko, kuriam 2000 m. Klaipėdos universitete buvo suteiktas pedagoginis docento vardas, bičiuliai, jis savo ateities planais nesidalijo.

„Jau prasidėjus nepriklausomybės judėjimui buvo matyti, kad tas žmogus bus aktyvus ir nestovės nuošalyje. Ir tada jau buvo aišku, jog aplinkybės ir savybės lems, kad jis pasuks į politiką. Jis dalyvaudavo įvairioje miesto veikloje – Sąjūdžio renginiuose, aktyviai įsitraukė į kultūrinę veiklą, buvo pirmasis Klaipėdos pilies džiaz festivalio iniciatorius, jo „bacila“ užkrėtęs visą miestą“, – pasakoja Lietuvos jūrų muziejaus direktorė Olga Žalienė, pažįs-

tanti V. Grubliauską dar nuo jo darbo Lietuvos valstybinės konservatorijos Klaipėdos fakultetuose laikų.

Ji atmeta galimybę, kad politiko kelias puičioje V. Grubliausko muzikinėje karjeroje buvo atsitiktinis. Esą visai gali būti, kad vidinė šio pareigingo ir atsakingo žmogaus pusė – muzikantas, menininkas, kūrėjas – kol kas slypi viduje, nes šiuo metu jam svarbesnė pareiga būtų dabar atlikti kitus darbus.

Ūkvedžio ir vizionieriaus balansas

Klaipėda LLRI sudarytame savivaldybių indekse 2014 m. tarp miestų savivaldybių pirmavo kaip geriausia savivaldybė pagal visas tris rodiklių grupes – „Gyventojui“ (komunalinis ūkis, sveikata), „Investuotojui“ (investicijos ir plėtra, mokesčiai) ir „Valdymas“ (biudžetas, turto valdymas).

LLRI prezidentas Žilvinas Šilėnas pabrėžia, kad uostamiestis pagal daugelį rodiklių pasirodė geriau už kitų didžiųjų miestų savivaldybes. Pavyzdžiui, ilgalaikių bedarbių skaičius, tenkantis tūkstančiui gyventojų, Klaipėdoje 2013 m. buvo mažesnis nei kituose didmiesčiuose. Taip pat ir socialinių pašalpų gavėjų skaičiumi (32,5) tūkstančiui gyventojų Klaipėda pasirodė kur kas geriau už kitas didmiesčių savivaldybes.

Turto valdymo požiūriu Klaipėda, palyginę su kitais didmiesčiais, išsiskiria ir santykinai nedideliu nenaudojamų pastatų bei patalpų skaičiumi. O, pavyzdžiui, pagal vieną iš švietimo rodiklių – plotą, tenkantį vienam moksleiviui, Klaipėdą lenkia tik Vilnius (mažiau kaip 10 kv. metrų). Pasak Ž. Šilėno, mažesnis plotas vienam moksleiviui rodo optimizuotą švietimo įstaigų tinklą.

Klaipėdos savivaldybėje, 2012 m. duomenimis, vienam gyventojui teko maždaug 16 tūkst. Lt tiesioginių užsienio investicijų. Pagal šį rodiklį uostamiestis lenkė tik sostinę.

„Gerai įvertintų savivaldybių rezultatai dažniausiai būna geri visose kategorijose, taigi tuo pasižymi ir Klaipėda. Didžiausias neigiamas šios savivaldybės nuokrypis yra tik administracijos srityje, tačiau kitose srityse Klaipėda smarkiai lenkia geriausiųjų vidurkius arba bent su jais sutampa“, – uostamiesčio vietą LLRI sudarytame 2014 m. savivaldybių indekse apžvelgia Ž. Šilėnas.

Žinoma, dalis uostamiesčio rodiklių priklauso ir nuo miesto veido (tai kurortas ir pramonės uostas), ir nuo strateginės miesto vietos, ir nuo pačių gyventojų. Kita vertus, dalis miesto pažangos yra ir mero institucijos, ir administracijos valdymo nuopelnas. E. Gentvilas, buvęs Klaipėdos miesto meras, tarp darbų, kuriems įtakos turėjo valdžia, pamini būtent reguliavimo ir biurokratijos aparato mažinimą. Pavyzdžiui, neseniai miesto taryba patvirtino efektyvių viešųjų pirkimų gaires, užtikrinančias procedūrų skaidrumą.

„Dabar Klaipėda tapo pirma savivaldybe, priėmusia viešųjų pirkimo skaidrumo gaires, – komentuoja E. Gentvilas. – Dar anksčiau

*Intensyvią darbotvarkę
V.Grubliauskas dalija mero
pareigoms, šeimai ir kūrybai*

ASMENINO ARCHIVO NUOTR.

Klaipėda padarė nemokamus verslo liudijimus kai kurioms individualioms veikloms, kuriose nėra paslaugų teikėjų. Tokius darbus laikau valdžios nuopelnu, kai žmogui rodomas dėmesys, kad jis galėtų ir norėtų užsidirbti.“

Pasak LLRI prezidento Ž.Šilėno, būtent atpigę verslo liudijimai yra modernaus požiūrio išraiška. Jis svarsto, kad kur kas mažesni miestai yra užsispyrę išlaikyti dideles verslo liudijimų kainas, nors iš to nieko neuždirba, o štai Klaipėda drąsiai laikosi principo, jog geriau už simbolinį mokestį išduoti verslo liudijimus, nei žinoti, kad gyventojai teikia paslaugas „šešėlyje“.

E.Gentvilas, paklaustas, ar V.Grubliauskas yra vizionierius, ar dirbdamas gimtajam miestui labiau vadovaujasi ūkišku požiūriu, svarsto, kad uostamiesčio vadovas atranda šių dviejų polių balansą: jis sugeba įtikinti savo idėja,

sutelkti komandą ir imtis spręsti konkrečius reikalus. O tą viziją įgyvendinti juk padeda ir žemiškesnis – administracijos darbas.

„Tiesa, kažkada esu jam replikavęs, kad galėtų iš administracijos išsireikalauti ir daugiau. Kita vertus, gal ir blogai, kai meras tampa antruoju administracijos direktoriumi, – svarsto E.Gentvilas. – Pats dirbdamas meru, matyt, akylai stebėjau administracijos darbą, bet tuo metu buvo ir kiti įstatymai: administracijos direktorius neturėjo tokių funkcijų, kokias turi dabar, kai tapo stipria figūra. Dabar merui nebėra tokio pagrindo jo reguliuoti.“

E.Gentvilas prisipažįsta, kad eidamas mero pareigas neretai išvargdavo nuo reprezentacinių funkcijų, o n-tajame kalėdinio laikotarpio renginyje sakdamas kalbą sau prikišdavo, koks esąs banalus. Jis sako, kad V.Grubliauskas, prisiimdamas reprezentaci-

nes funkcijas, atlieka jas puikiai, juolab kad miestui dabar jos itin aktualios: Klaipėdą populiarinti reikia ir per uostą, ir per krepšinį, juk Klaipėdos „Švyturio“ arena lankomumu prilygsta Kauno „Žalgirio“ arenai. Ką jau kalbėti apie džiaz festivalį, kurio atidarymo renginyje kalbą rėžia pats jo sumanytojas. Ir kaip pasakoja tos jo įžangos klausėsi svečiai, ji neprailgsta ir nevargina. Priešingai, V.Grubliausko entuziastingos prakalbos įdėmiai klausosi net abejingiausi svečiai.

„Visi renginiai yra jo akiratyje – nuo aukščiausių verslininkų, iki pensininkų bendruomenės. Manau, kad gerų rezultatų duoda nuoširdus mero darbas, o kai gerai sustyguota administracijos veikla – miesto politikai ant stalo yra padėję vizijas, tai ir savivaldybė reitinguose pirmauja, ir jos meras vertinamas gerai“, – apibendrina E.Gentvilas. ■

REGIONAI

Lietuvos perlas Druskininkai spindi naujai

DRUSKININKŲ SAVIVALDYBĖS ARCHIVO NUOTR.

Pernai penkių populiariausių socialinių tinklų vartotojai, tris mėnesius aktyviai dalyvavę Valstybinio turizmo departamento paskelbtame konkurse, geriausiu Lietuvos kurortu pripažino Druskininkus ir jiems suteikė teisę įrengti didžiausią pasaulyje „Like“ ženklą.

Paulius Paukštyš

Nuo šiol milžiniškas „Like“ švyti ant Druskininkų „Snow Arenos“, patenkančios į geriausių pasaulio slidinėjimo trasų penketuką, pastato fasado, 50-ies metrų aukštyje.

Praėjusiais metais Druskininkai šventė kurorto gyvavimo 220-ies metų jubiliejų. Nors miestas istoriją kūrė šimtmečius, pažvelgę bent dešimtmetį į praeitį nustebtume, kokią proveržį jis padarė per palyginti trumpą laiką.

Druskininkai plėtrą vykdė pagal 2000-aisiais parengtą planą, kuris kurortą iškėlė ant aukščiausio Lietuvos savivaldybių pjedestalo. Pernai patvirtintas naujas strateginis miesto plėtros planas iki 2020 m. daugeliu strateginių krypčių panašus į ankstesnį, tačiau žinant miesto ambicijas ir potencialą smalsu, kaip Druskininkai atrodys po dešimtmečio. Miesto vadovai tokią viziją jau turi.

Kurorto sėkmė – gerai numatyta vizija

Įvertinus Druskininkų savivaldybės pokyčius per pastarąjį dešimtmetį matyti, kad įvalgiai pasirinkta ir įgyvendinta ankstesnė strategija lėmė ne tik Druskininkų atgimimą, bet ir tai, jog mineralinis miestelis tapo sektinu pavyzdžiu kitiems Lietuvos kurortams. Sukurta papildomų darbo vietų, sumažintas nedarbas, daug greičiau nei kitose Lietuvos savivaldybėse išspręstos ekonominės krizės sukeltos pasekmės.

Rengiant naują Druskininkų savivaldybės plėtros 2014–2020 m. strateginį planą,

kuriuo vadovaujantis toliau bus vykdoma kurorto plėtra, aktyviai dirbo Druskininkų savivaldybės plėtros 2014–2020 m. strateginio plano rengimo ir įgyvendinimo priežiūros komisija, vadovaujama mero Ričardo Malinausko.

Meras pabrėžia, kad savivaldybė per beveik 15 metų visada rasdavo bendrą kalbą su bendruomene. „Rasime ją ir ateityje. Niekada neabejojau Druskininkų bendruomenės sugebėjimais. Bendromis pastangomis įveiktas ne vienas sudėtingas etapas, išspręsta daug bendruo-

menei svarbių klausimų, – teigia meras. – Tai, kad nuveikti darbai gerai įvertinami ir iš šalies, tik patvirtina, jog daugiau nei prieš dešimtmetį mūsų išsikelti tikslai – atkurti ir toliau plėtoti senąsias sanatorinio gydymo tradicijas bei vystyti naujas aktyvaus laisvalaikio ir komercinio sporto kryptis – pasiteisino. Prieš 15 metų pasirinktas šūkis „Lietuva prasideda nuo Druskininkų“ pasiteisino ir galioja iki šiol.“

Iš viso nuo 2000-ųjų iki 2014-ųjų pabaigos, skaičiuojant bendras valstybės, savivaldybės biudžeto, Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramos, įvairių kitų fondų, taip pat verslo pritrauktas ir privačias lėšas, į Druskininkų savivaldybėje esančius objektus investuota apie milijardą litų.

Druskininkuose įgyvendinami sudėtingi projektai kuria pridėtinę vertę ne tik miestui,

DRUSKININKŲ SAVIVALDYBĖS ARCHIVO NUOTR.

LIKE švyti ant į geriausių pasaulio slidinėjimo trasų penketuką patenkančios Druskininkų „Snow Arena“ fasado ↑

◀ **Vandens parkas** vasario pradžioje sulauks trimilijono lankytojų

bet ir visai šaliai. Tai ne kartą pripažino ir šalies vadovai, ir aukšti užsienio svečiai. Druskininkais, kaip sumanaus valdymo pavyzdžiu, netgi susidomėjo mokslininkai, tiriantys regionų ir miestų valdymo sumanumo pasireikimą praktikoje.

Kauno technologijos universiteto Ekonomikos ir verslo fakulteto Verslo strategijos instituto direktorius prof. habil. dr. Robertas Jucevičius sako, kad Druskininkuose įvyko neįtikėtini pokyčiai. Tačiau stebuklų nebūna – tai gali būti tik sumanių sprendimų rezultatas. Pirmiausia – savivaldybės sprendimų.

Proveržių užkrečia aplinkines bendruomenes

Keičiasi ir gražėja ne tik patys Druskininkai, bet ir Druskininkų savivaldybės kaimiškosios vietovės, kuriose iš viso gyvena apie 8 tūkst. gyventojų. Įgyvendinami projektai apima abiejų seniūnijų visas kaimiškąsias vietas ir kaimo bendruomenes.

Devynios iš dešimties kaimo bendruomenių turi arba netrukus turės projektų lėšomis renovuotus bendruomenės namus, šiomis lėšomis atnaujinami sporto aikštynai, viešosios erdvės, vaikų žaidimų aikštelės, įsigyjama bendruomenių veikloms reikalingos įrangos, pavyzdžiui, malkų skaldymo technikos, skalbyklių.

„Druskininkai – vienas iš pirmaujančių miestų modernizuojant senus daugiabučius. Ir jie gali pasigirti renovacijos kokybe“, – sakė Druskininkuose apsilankęs aplinkos ministras Kęstutis Trečiokas.

Nesnaudžia ir Druskininkų verslininkai. Šiame kurorte kaip niekada daug vandens pramogų. Plečiasi pramoginė laivyba Nemunu naujais laivais, vasarą yra naujų vandens pramogų: pasiplukdymas elektrinėmis valtelėmis ir „vakarienė ant vandens“, Druskonio ežere, Vijųnelės tvenkinyje veikia mažųjų pamėgti vandens burbulai, o paplūdimyje bus siūloma tatiuročių piešimo ant kūno paslauga.

Senajame Jaskonių malūne poilsiautojai gali dalyvauti tradicinio šakočio gamybos edukacinėje programoje arba užsisakyti pui-

Prieš 15 metų pasirinktas šūkis „Lietuva prasideda nuo Druskininkų“ pasiteisino ir galioja iki šiol“, – teigia R. Malinauskas

kią malūno erdvę savo šventėms. Pramogų aikštėje galima pasimėgauti japonų virtuvės patiekalais – atidarytas naujas restoranas IZZUMI, o mėgstantiems greitąjį maistą aikštelėje prie naujojo tilto duris atvėrė „Max Burger“ restoranas, veikiantis visą parą.

Žmogui ir gamtai

Į Druskininkus, kaip į saugų ir perspektyvų miestą, atvyksta gyventi jaunos šeimos, čia drąsiai investuoja verslas, kurdamas naujas darbo vietas. Miestas išplėtė rekreacines teritorijas, tapo patrauklus įvairiais novatoriškais projektais. Vienas tokių – ekologinio keleivinio lynų keltuvo statyba. Druskininkuose pastatius ekologinį lynų keltuvaž, tarptautinį pripažinimą pelnęs kurortas taps garsus ir išskirtine ekologine transporto priemone.

Didėjantis žmonių, o kartu ir įvairių transporto priemonių srautas skatina ieškoti galimybių tobulinti susisiekimo infrastruktūrą bei raginti kurorto gyventojus ir turistus naudotis ekologišku viešoju transportu. Taip mažinamas išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis. Toks ir yra Druskininkų savivaldybės įgyvendinamo projekto „Keleivinio keltuvaž, siekiant sumažinti transporto priemonių sukeltą taršą iš kurorto centro į slidinėjimo areną, įrengimas“ tikslas, nes naujasis keleivinis keltuvaž ne tik išspręs dalį transporto taršos problemų, bet ir bus puiki pramoga gyventojams bei miesto svečiams.

Druskininkų savivaldybės meras džiaugiasi, kad pirmąjį Lietuvoje tokio pobūdžio ekologinį projektą įgyvendina būtent švairiu oru garsėjantys Druskininkai. „Išskirtiniai projektai jau tapo Druskininkų vizitine kortele. Keleivinis keltuvaž ne tik pratęs tokių projektų sąrašą, bet ir neabejotinai suteiks daugiau patrauklumo kurortui, kurio panorama, įrengus keltuvaž, bus galima grožėtis ir iš paukščio skrydžio. Tokie išskirtiniai projektai, kaip keltuvaž, Vandens parkas, Sniego arena, finansuojami ES bei privačiomis lėšomis, neinvestuojant savivaldybės biudžeto lėšų“, – R. Malinauskas.

Keleiviniu keltuvaž bus galima persikelti iš kurorto centro į užmiestyje esančią „Snow Areną“ ir sugrįžti atgal. Lynų keltuvaž bus naudojamas ne tik kaip ekologinė transporto priemonė, bet ir kaip apžvalgos ratas, suteikiantis galimybę pakilus į 45 metrų aukštį pasigrožėti išspūdinga Druskininkų kurorto panorama. 13 mln. Lt vertės projektą planuojama įgyvendinti šių metų pavasarį.

Baigiamas atnaujinti ir Sveikatingumo parkas. Jis vertingas ne tik savo istorija, bet ir išraiškingu reljefu, vandens telkiniu – Ratnyčios upe bei vyraujančia augmenija. Parką rekonstruojant ir atkuriant jame unikalios sveikatinimo tradicijas ypatingas dėmesys skiriamas reljefo išsaugojimui, želdiniams. Buvusį visiškai apleistą parką perėmusi Druskininkų savivaldybė jį sutvarkė: išvežė šiukšles, nugriovė grėsmę aplinkinių saugumui kėlusius menkaverčius statinius, pašalino nevertingą augmeniją.

Po rekonstrukcijos parke bus ką veikti ir vasarą, ir žiemą. Atgaivintos unikalios senosios sveikatinimo tradicijos, atnaujinti sveikatingumo takai, parko želdynai, atstatytas jo-nizacijos paviljonas, kaskadinės maudyklės, pėdų akupresūros baseinas. Visa tai leis druskininkiečiams ir miesto svečiams mėgautis oro, saulės ir vandens procedūromis po atviru dangumi.

Planuojama, kad po rekonstrukcijos per metus parke apsilankys apie 30 tūkst. lankytojų – vietos gyventojų ir turistų. Pagal Sveikatingumo parko rekonstravimo techninį projektą bendra darbų vertė yra apie 12 mln. Lt. Darbus planuojama baigti šiais metais.

Miestas stengiasi būti patrauklus jaunimui. Vis labiau populiarėja Jaunimo užimtumo centras (JUC), kviečiantis jaunimą įsitraukti į naujas veiklas ir įgyvendinantis naujus projektus.

Druskininkuose galima ne tik pailsinti kūną, bet gauti peno sielai. Natūralu, kad sveikatinimo sostinėje Druskininkuose netrūksta ir kultūrinių renginių, todėl jiems reikia tinkamos aplinkos. Pasinaudojant 2014–2020 m. laikotarpio finansavimu, per artimiausius metus planuojama įrengti modernų Druskininkų kultūros centrą su ne mažiau kaip tūkstančio vietų sale.

Ir tai tik dalis projektų bei sumanymų, kuriais vietos gyventojus ir svečius pradžiugins tikras Lietuvos perlas – Druskininkai. ■

Unikalūs Gydyklų parko fontanas ir žiemą išlieka bendruomenės ir kurorto svečių traukos centru

REGIONAI

Strateginiai Kauno šūviai – į dešimtuką

Praėjusiais metais Kaune įvyko bent keturi dideli pokyčiai, ir bent tris iš jų turėjo pastebėti kone kiekvienas kaunietis. Juokeliai apie duobėtas gatves traukiasi į istoriją, galų gale juntamai atpigo būsto šildymas, įsikūrė dar viena didelė užsienio kapitalo įmonė, sukūrusi 200 naujų darbo vietų, o dvi stiprios Kauno aukštosios mokyklos, atidariusios mokslinių tyrimų centrus, miestą praturtino perspektyviomis mokslo ir verslo jungtimis bei išskirtinės architektūros pastatais.

Rasa Vaitkevičienė

Žinoma, antrame pagal dydį Lietuvos mieste gerų pokyčių per metus būta gerokai daugiau nei šie keturi. Tačiau bent du dalykai metų pabaigoje miesto gyventojams turėjo nurintinti akmenį nuo širdies arba bent gerokai jį palengvinti: vairuotojai jau pajuto malonumą važiuoti lygiomis miesto gatvėmis, o visi centralizuotu šildymu besinaudojantys miestiečiai – palengvėjimą išvydę sąskaitas už šildymą.

Šildymas toliau pinga

Kauno meras Andrius Kupčinskas pabrėžia, kad principiniai sprendimai, pažaboję brangias rusiškas dujas naudojusias Kauno termofikacijos elektrinės apetitą ir paskatinę konkurenciją šilumos ūkyje, buvo priimti dar 2012 m., kai neeiliniame miesto tarybos posėdyje buvo patvirtintas „Kauno energijos“ investicinis planas, numatęs bendrovės investicijas į šilumos gamybą siekiant sumažinti šilumos kainą. „Kauno energija“ ėmėsi modernizuoti nuosavas jėgaines, buvo sudarytos galimybės privatiems investuotojams statyti biokuro katilines.

„Planą pavyko įgyvendinti, pastaruosius trejus metus buvo labai nuosekliai dirbama, ir dabar matome to darbo rezultatus. Bendrovė „Kauno energija“ vėl tampa rimta šilumos gamintoja bei rinkos žaidėja“, – teigia A.Kupčinskas, vadovaujantis ir „Kauno energijos“ stebėtojų tarybai.

Dujų monopolio nebeliko

Kauno meras šilumos tiekėjams palinkėjo ir toliau šildyti kauniečius už teisingą kainą. Ši mėnesį integruotame Kauno šilumos tinkle šiluma gaminama iš 45 proc. biokuro ir 55 proc. dujų. Šiais metais biokuro dalį tikimasi išauginti iki 70 proc.

Artimiausiu metu į integruotą Kauno miesto šilumos tiekimo tinklą įsilies atnaujintos ir biokuroi pritaikytos „Šilko“, „Inkaro“ ir Petrašiūnų jėgainės, priklausančios miestui. Jose bus galima pagaminti net penktadalį viso Kaunui reikalingo šilumos kiekio. Pasak „Kauno energijos“ generalinio direktoriaus Rimanto Bako, bendrovė dar šį šildymo sezoną į Kauno šilumos gamybos rinką „įlies“ net 62 MW naujų biokuro galių. Tai neabejotinai padidins konkurenciją tarp šilumos gamintojų ir sukurs prielaidas šilumos kainai mažėti.

Taigi Kaunas sugebėjo nutraukti šilumos ūkį apraizgiusį rusiškų dujų monopolį ir jau pasiekė vieną mažiausių šildymo kainų visoje Lietuvoje.

KAUNO Miesto SAVIVALDYBĖS NUOTR.

2014 m. sutvarkyta 18 gatvių – tiek, kiek 2011–2013 m. drauge paėmus. ▲

Permainos miesto gatvėse

Kas galėjo pagalvoti, kad vienintelė Rytų Europoje asfalto klojimo mašina „Remix Plus“ padės Kaune pasiekti išpūdingą proveržį tvarkant miesto gatves? Galingas aparatas vienu metu frezuoja seną asfaltą, įkaitusią masę sumaišo, paskleidžia, perkloja iš naujo ir ant viršaus papildomai pakloja 2,5 cm naujo asfalto sluoksnį – vaizdžiai tarient, traiško paskutinius stereotipų apie duobėtą miestą likučius.

ASMENINIO ARCHYVO NUOTR.

Kauno meras A. Kupčinskas: Gerai sutvarkytos gatvės – ne vienintelė priežastis, dėl kurios kauniečių kelionė iki darbo ar namų tapo ramesnė, saugesnė ir spartesnė.

Ilgą laiką darbavusis užmiesčio keliuose, užpernai, Kauno miesto savivaldybei ir bendrovei „Kauno tiltai“ pasirašius trejų metų sutartį, mašina atriedėjo į Kauną ir per praėjusius metus iki žiemos naująja technologija sutvarkė ne vieną pagrindinę miesto gatvę. 2014 m. sutvarkyta 18 gatvių – tiek, kiek 2011–2013 m. drauge paėmus. Tai – ir šio suniksvorio daugiafunkcio aparato nuopelnas.

Svarbiausių miesto gatvių atnaujinimo dar-

bai vykdyti sutelkus kitose srityse sutaupytas lėšas, sėkmingai pritraukus ES paramą ir nepaisant neproporcingo valstybės lėšų skirstymo (kauniečiai vairuotojai kasmet sumoka per 200 mln. Lt degalų akcizo, o miestui sugrįžta vos 5–7 proc. šios sumos).

Kaina skiriasi iki dešimties kartų

„Kai kas sako, kad visas pagrindines miesto gatves reikėtų tvarkyti taip, kaip buvo sutvarkytas A.Juozapavičiaus prospektas. Bet tokie darbai kainuotų nuo septynių iki dešimties kartų brangiau. Dabar visi „Remix Plus“ aparatu atlikti darbai miestui atsiėjo apie 16 mln. Lt, o visų tų gatvių rekonstrukcija ankstesnėmis technologijomis būtų kainavusi apie 110 mln. Lt. Tokių pinigų nei savivaldybė kada nors turėjo, nei Vyriausybė niekada neskirs“, –

pabrėžia Kauno meras A.Kupčinskas, pridurdamas, kad 2015-aisiais planuojamos ne mažesnės darbų apimtys nei praėjusiais metais.

„Anksčiau nemažai lėšų nuolat tekdavo skirti duobėms tvarkyti. Dabar, su „Remix Plus“ atnaujinus daugelį pagrindinių miesto gatvių, jų lopyti jau nebereikės, todėl atlikusias lėšas galėsime skirti ir mažesnėms gatvelėms tvarkyti“, – žada Kauno miesto savivaldybės

administracijos direktoriaus pavaduotojas Remigijus Skilandis.

Troleibusas paneigė skeptikų prognozes

Tiesa, 2012–2014 m. dėl paeiliui kapitaliai tvarkomų strateginių miesto transporto arterijų Kauno vairuotojams buvo ištis sudėtingi: A.Juozapavičiaus prospektas, Parodos gatvės įkalnė, Panemunės tiltas, K.Petrausko gatvės rekonstrukcija, Savanorių prospektų įkalnės estakada. Viena po kitos keitėsi eismo schemos, apylankinėse gatvėse smarkiai išaugo transporto krūvis, neišvengta spūsčių.

Tačiau kai kelininkų technika apleido suremontuotas gatves, skirtumą pajuto važiuojantieji tiek lengvaisiais automobiliais, tiek viešuoju transportu. O 2014-ųjų spalį į Parodos gatvės kalną užkilo pirmasis troleibusas. Paneigtos skeptikų pašaipos, esą tokios įkalnės troleibusai paprasčiausiai neįveiks, o kauniečiams iš šiaurinės ir rytinės miesto dalies kelionė iki centro – jau trumpesnė ir patogesnė.

Mikroautobusai – nauji ir patogūs

Gera sutvarkytos gatvės – ne vienintelė priežastis, dėl kurios kauniečių kelionė iki darbo ar namų tapo ramesnė, saugesnė ir spartesnė. Baigiantis 2014 metams Kaune beveik nebėliko daug sumaišties gatvėse sėjusių senųjų technikai netvarkingų maršrutinių mikroautobusų. Juos pakeitė keliasdešimt naujų „Mercedes-Benz Sprinter“ mikroautobusų.

Planuojama juose ateityje įdiegti elektroninį miesto bilietą – tai būtų didelis pranašumas, nes autobusais ir troleibusais su elektroniniu bilietu Kaune galima keliauti su persėdimu, papildomai nemokant už kelionę. Tad jaukūs, erdvūs, tvarkingi, tiksliai pagal grafiką kursuojantys mažieji autobusai tampa sklandžia viešojo miesto transporto dalimi.

Pritraukė užsienio investuotojų

Jei jau miesto gyventojui saugiau ir patogiau važiuoti į darbą, gal daugiau atsirado ir darbo? Šiuo požiūriu Kauno teritorinės darbo biržos duomenys – atsargiai optimistiniai: pernai gruodį mieste įregistruota per 2,2 tūkst. darbo vietų, 450 daugiau nei prieš metus.

Kaunas tapo miestu, kurį pastaraisiais metais atranda vis daugiau didelių užsienio kapitalo bendrovių. Spalio pabaigoje Kauno centre oficialiai atidarytas JAV sveikatos apsaugos technologijų ir paslaugų milžinės „Intermedix Corporation“ paslaugų centras. Kompanija, į šį centrą investavusi 17,5 mln. Lt, įkūrė 200 darbo vietų, o ateityje planuoja priimti dar 300 darbuotojų.

Užsienio investicijų plėtros agentūros „Investuok Lietuvoje“ generalinio direktoriaus Arvydo Arnašiaus teigimu, ypač svarbu, kad stambaus tarptautinio investuotojo atėjimas į Kauną ne tik padės plėtoti turimas kompetencijas, bet ir atkreips tarptautinio verslo dėmesį į neišnaudotas galimybes Kaune.

Kompanijos „Intermedix Corporation“ vykdomasis direktorius Kenas Cooke'as pabrėžė, kad kuriant naujas darbo vietas Kauno mieste

KAUNO Miesto SAVIVALDYBĖS NUOTR.

Naujasis įdomios architektūros „Santakos“ mokslo ir verslo slėnis pagal turimą potencialą jau dabar gretinamas su garsiuoju JAV Silicio slėniu.

ypač svarbi bendradarbiavimo su aukštojo mokslo įstaigomis plėtra. Akademiniam mieste, koks nuo seno yra Kaunas, tokiame bendradarbiavimui sudarytos visos galimybės.

Kauno universitetai konkurencingi ne tik Lietuvos, bet ir tarptautiniu lygiu. Nuolatinės studijas Kaune šiuo metu yra pasirinkę daugiau nei tūkstantis užsieniečių. Tyrys stiprios mokslo įstaigos, susivienijusios į „Santakos“ mokslo ir verslo slėnį, Kaune atidarė filialus, kurie pagal turimą potencialą jau dabar gretinami su garsiuoju JAV Silicio slėniu.

„Santakos“ slėnis vienija Kauno technologijos universitetą (KTU), Lietuvos sveikatos mokslų universitetą (LSMU) ir Lietuvos energetikos institutą (LEI). 2014 m. Kaune duris atvėrė KTU Mokslo ir technologijų centras bei Technologinio verslo inkubatorius. Kita „Santakos“ slėnio dalis – LSMU Naujausių farmacijos ir sveikatos technologijų centras – įsikūrė greta Kauno klinikų.

Slėnyje planuojama sukurti apie 350 darbo vietų. Bendradarbiaujant čia atliekami užsakovieji tyrimai, plėtojamos pasaulinio lygio technologijos, gimsta naujos patentabilios idėjos.

O miestas praturtėjo gražia, skoninga, šiuolaikiška architektūra.

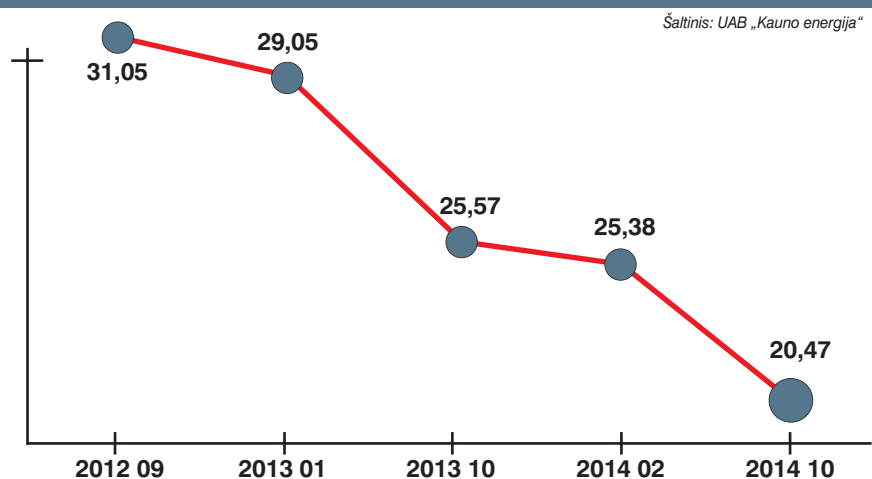
Miesto puošmena švyti sutvarkytomis erdvėmis

Žvelgdamas į naujų technologijų ateitį, miestas nepamiršo ir garbingos praeities. Galų gale baigta tvarkyti Kauno Kristaus Prisikėlimo bažnyčios aplinka – šventovę supanti 3,4 tūkst. kv. m ploto aikštė išgrįsta istoriniais akmenimis, rasta rekonstruojant A.Juozapavičiaus prospektą ir Parodos gatvę. Tai, kad buvo panaudoti seni, istoriniai grindinio akmenys, sutaupė miestui daugiau kaip 5 mln. Lt. Įgyvendinus šį projektą už nuopelnus Kristaus Prisikėlimo parapijai Kauno meras A.Kupčinskas buvo apdovanotas ženklu „Paminklinė Kristaus Prisikėlimo bažnyčia“.

„Kaunas yra modernus, europietiškas ir gražus miestas, gerbiantis tradicijas ir savo istoriją. Tai miestas, kuriame patogų ir gera gyventi, dirbti, kurti, auginti vaikus ir svajoti. Noriu padėkoti kiekvienam kauniečiui, savo idėjomis ir darbu prisidedančiam prie mūsų miesto tobulėjimo“, – sako Kauno meras A.Kupčinskas. ■

ŠILDYMO KAINOS KAUNE, ct/kWh

Šaltinis: UAB „Kauno energija“

GEROVĖS VALSTYBĖ

Lietuva – besivystanti šalis su išsivysčiusios šalies problemomis

Dar siekiančiose gerovės šalyse žmonės būna dinamiški, verslūs, gimdo daugiau vaikų, turi daugiau bendrumo. Belgų profesorius Marcas De Vosas pastebi, kad Lietuvoje yra kitaip.

Aušra Lėka

„A teinančiai kartai pridailijome labai daug socialinių pažadų, darydami prielaidą, kad ji bus gausesnė, o ekonomika vystysis sparčiai. Duokite pažadų tik esamai kartai ir tik tokių, kurie gali būti finansuojami jos disponuojamais pinigais“, – pataria mums Belgijos „Think Tank Itinera“ vadovas, teisės daktaras, Gento ir Briuselio (Belgija) universitetų profesorius, kitų Europos, JAV, Azijos šalių universitetų kvestinis profesorius Marcas De Vosas. Jis skaito paskaitas, rašo straipsnius tarptautinės darbo teisės, darbo rinkos reformų, pensijų, sveikatos apsaugos, senėjimo, gerovės valstybės temomis.

Kokių dar patarimų autoritetingas ekspertas turi Lietuvai, niekaip nesugebančiai išspręsti pensijų, kitų socialinių išmokų sistemos problemų, kurios, žinant demografinę prognozę, taps vis aštresnės?

VEIDAS: Ką konkrečiai, jūsų manymu, dabartinėje visuomenėje reiškia gerovės valstybės sąvoka?

M.V.: Tai klausimas ne tik Lietuvai – kiekvienai išsivysčiusiai ar besivystančiai valstybei: kokių, kam, kokiomis sąlygomis socialinių bei materialinių gėrybių ji suteikia ir kokia jas gaunančių asmenų atsakomybė.

Žvelgiant iš istorinės perspektyvos, Vakarų Europos, JAV gerovė, atėjusi į šias šalis po Antrojo pasaulinio karo, buvo susijusi su ekonomikos vystymusi. Ekonominis ir demografinis augimas – į šiuos du pagrindinius dalykus remiasi gerovės valstybė. Jei šalis to neturi, susidursite su biudžeto krize (būtent taip šiandien ir yra Vakarų Europoje bei JAV). Tad reikia būti labai atsargiems su pažadais, kuriuos duodate, nes jei žadate, reikia galvoti, kaip tai finansuosite. Pažadai, kuriuos dabar reikia tesėti, nebuvo finansuoti jų davimo metu disponuotais finansiniais ištekliais. Juos apmokėti tikėtasi iš ekonomikos augimo ateityje. O to nenutiko.

Labai daug gerovės valstybės koncepcijų buvo suformuluota nepriteklių sąlygomis, darant prielaidą, kad valstybė aprūpins individą tuo, kuo jis negali apsirūpinti

pats. Bet šiandien, manau, daug žmonių gali pasirūpinti savimi patys.

Pavyzdžiui, pensijų sistema: mano įsitikinimu, daug išmintingiau pasirinkti modelį, kurio esmė – taupymas (kol būsimas pensininkas dirba, jis kaupia pinigus, kurie ateityje bus panaudoti jo pensijai), nei žadėti, kad valstybė garantuoja pensiją mokėti pinigais, kuriuos uždirbs ateities dirbantieji, kai jūs jau būsite išėję į pensiją. Jei ekonominis ar demografinis augimas ne toks spartus, kaip tikimasi, turėsite kartą, kuriai nebus kam uždirbti pensijų. Tokiu pat asmeninio kaupimo ir draudimo principu gali būti paremta ir sveikatos draudimo sistema. Toks modernus požiūris į socialinę ir sveikatos apsaugą.

Žinoma, tokiu atveju iškyla visuomenės solidarumo ir lygybės klausimai. Taip, visuomet bus žmonių, kuriems reikės valstybės paramos. O jei valstybė negarantuos visiems socialinės apsaugos, kiekvienam draudžiantis atskirai visuomenėje bus didesnis pajamų skirtumas. Bet tai kiekvie-

nos valstybės pasirinkimas: ar manote, kad tai gerai, ar kad blogai, ar norite sušvelninti skirtumus. Tačiau abejonių, ar tai tebėra gerovės valstybė, nekelia, jei turite, pavyzdžiui, privalomąjį sveikatos, pensijų draudimą ir žmonės patys save apsidraudžia.

VEIDAS: Tačiau dabartiniai Lietuvos pensininkai dirbo ir mokėjo mokesčius (t.y. išlaikė tuomečius pensininkus) sovietmečiu, o draustis savarankiškai nė nebuvo galimybės.

M.V.: Jūsų situacija specifinė, nes dabartinė situacija – praeities palikimas, o praeities pakeisti jūs negalite. Aš svarstyčiau apie tam tikrą nacionalinį susitarimą, ką daryti su ta karta, kuri negali perrašyti savo praeities ir kuri šiandien negali grįžti į darbo rinką. Gal būtų galima sutarti dėl kažkokio nacionalinio fondo, kuris padėtų jiems mokėti pensijas, nes tai labai svarbus ir demokratinės visuomenės solidarumo klausimas. Bet tai atskiras atvejis, viena karta jūsų dabartinėje istorijoje, ir neturėtų būti neįmanoma rasti sprendimų, kaip išspręsti jos problemą.

Prof. M.De Vosas: „Skandinavų kultūra ir principai netoleruoja žmonių, piktnaudžiaujančių valstybės parama. Jei pas jus yra kitaip, skandinaviška sistema neveiks“

realybė ir jūs neturite pervertinti, kaip gerovės valstybė ar darbo rinkos organizacijos gali jums padėti. Pradinis taškas – jums reikia pinigų, ir kai ekonominė situacija gera, pasirinkę teisingus kelius darbo rinkoje ir socialinės apsaugos srityje jūs galite padaryti daug gerų dalykų gerovės valstybės kryptimi. Tačiau priešingu atveju negalite nieko.

VEIDAS: Sakote, kad dabartinių pensininkų problemą kaip vienkartinę reikia išspręsti ir su tuo baigti. Tačiau kalbant apie socialinės paramos gavėjus Lietuvoje problema ta, kad užaugo nauja karta, kuri, kaip ir jų tėvai, linkusi gyventi tik iš pašalpų, vengia dirbti. Žodžiu, vieni žmonės sunkiai dirba, o kiti nori gyventi nedirbdami iš socialinių išmokų. Ar tai taip pat įeina į tai, kas socialinės apsaugos sistemoje vadinama solidarumu ir lygiatei-siškumu?

M.V.: Tai pasekmė socialinės apsaugos sistemos politikos, kurią jūs turite. Jeigu gerovės valstybės kūrimo politika tokia, kad įmanoma ja piktnaudžiauti, vadinasi, tai bloga politika. Šaliai, kuri dar turi nueiti ilgą ekonomikos plėtros kelią, patarčiau, kad socialinės paramos sistema, sąlygos jai gauti turi pastūmėti žmogų ieškoti darbo, motyvuotų jį būti aktyvų darbo ekonomikos rinkoje, neleistų jam vengti darbo.

Manau, tai principinis klausimas – kaip jūs kuriate savo šalies gerovės valstybės modelį. Tam turite daugybę gerų kitų šalių pavyzdžių, nes išsivysčiusios šalys irgi buvo susidūrusios su panašiomis problemomis. Tiesa, nėra labai sunku surašyti koncepciją, bet labai sunku sukurti ir vykdyti konkrečią politiką šioje srityje.

VEIDAS: Įvardykite keletą konkrečių priemonių, kurios pašalpų gavėjus paskatintų dirbti, o ne gyventi iš pašalpų.

M.V.: Pavyzdžiui, nedarbo išmokos: jų tikslas – ne tiek suteikti darbo netekusiam asmeniui pajamų, kiek investuoti į pagalbą jam susirasti darbą. Išmokų gavėjui turi būti keliama tokia sąlyga ir jos nesilaikantis asmuo išmoką prarastų.

Žinoma, turite lyginti pašalpų dydį su

Jei apmokestinate darbą kaip nuodingus produktus, žmonės nedirbs.

alga, kurią socialinės pašalpos gavėjas gautų, jei dirbtų. Jei žmogus sako, kad jam labiau apsimoka būti bedarbiu, nei dirbti, – tai yra tai, ko turite vengti.

VEIDAS: Bet darbo mokesčiai Lietuvoje vieni didžiausių ES, nors kiti – vieni mažiausių. Kaip vertinate tokią situaciją?

M.V.: Atsakymas akivaizdus: nustokite taip daryti. Jei apmokestinate darbą kaip nuodingus produktus, žmonės nedirbs. Esant nemenkam nedarbo lygiui pirmas žingsnis yra perkelti mokesčius nuo darbo ant kitų

sričių: kapitalo, vartojimo, taršos ar dar ko – čia jūs patys geriau žinote savo situaciją. Jei smarkiai apmokestinami atlyginimai, tai mažina įdarbinamumą, nes jei žmonės ir dėl didelių mokesčių uždirba mažai, jie nenori dirbti, o darbdavys irgi svarsto, ar siūlyti darbo vietą, jei jos sąnaudos dėl mokesčių smarkiai brangsta.

VEIDAS: Bet paprastai aiškinama, kad Lietuvai labai reikia investicijų, todėl negalime smarkiai apmokestinti kapitalo.

M.V.: Mokesčius reikia subalansuoti. Manau, užsienio investuotojams labiausiai patrauklu yra geografinė padėtis, infrastruktūra, visuomenės gebėjimai, išsilavinimo kokybė, teisinė bazė, garantuojanti verslo saugumą ir stabilumą, maža korupcija. Mokesčiai, žinoma, svarbūs, bet jei neturite kitų minėtų dmenų, vien jie nepatrauks tokio tipo investuotojų, kokių norite, – juk jums reikia ilgalaikių investicijų. O dėl mažesnio apmokestinimo pigesnė darbo jėga – irgi svarbus argumentas pritraukiant investuotojų.

VEIDAS: Esate tarptautinės darbo rinkos ekspertas. Ar turite šalių favoritę šioje srityje?

M.V.: Labai sunku palyginti, nes daug šios srities institucijų ir sprendimų šalyse nu-lemta kultūrinių bei istorinių skirtumų. Bet galima palyginti kelis kriterijus. Daug galimybių rasti darbą, jį keisti ir dirbti ilgesnes darbo valandas, jei to nori, – toks anglosaksų šalių požiūris į darbo rinką. O jei daugiau valstybės reguliavimo ir gerovės valstybės nuostatų, tada tai skandinaviškas kelias. Jame – geras derinys: labai dosni socialinė apsauga, bet jos lėšos investuojamos į tai, kad žmonės dirbtų. Skandinaviška investavimo į kiekvieną asmenį kultūra telkia darbdavys su profesinėmis sąjungomis bendram suvokimui, kad norėdamas, jog gyvenimas būtų sėkmingas, žmogus turi dirbti.

Turėdami pasirinkimą tarp tokių dviejų modelių galite apsispręsti, ar labiau norite susikonscentruoti į individą ir mažiau į valstybę, ar labiau į valstybės struktūras. Sakyčiau, Skandinavijos valstybės yra tai, į ką verta dairytis. Bet jei šalyje nemažai žmonių, kurie yra linkę ne dirbti, o gauti išmokas, – tai kultūrinis elementas. Jei nėra pagarbos teisei ir bendroms kultūros taisyklėms, jei didelė korupcija, žmonės piktnaudžiaus tokia sistema.

Lemiami veiksniai, kodėl Skandinavijos šalių socialinė apsauga yra tokia, – skandinavų kultūra ir principai netoleruoja žmonių, kurie piktnaudžiauja valstybės parama. Jei jūs norite didesnio valstybės reguliavimo, turite turėti pilietinę kultūrą. Priešingu atveju tai neveiks.

VEIDAS: O ar tikty Lietuvai dabar vis dažniau kaip modernus minimas vadinamasis „flexicurity“ modelis, siekiantis apimti ir

Tačiau tai du skirtingi uždaviniai: vienas – kaip spręsti pereinamojo laikotarpio problemą dėl sovietmečio dirbančiųjų kartos pensijų ir kitas – kaip mokėti pensijas ir socialines pašalpas ateityje.

Dabar jums tenka užtikrinti pensijas ir dirbusiems sovietmečiu, ir būsimiems pensininkams. Tam reikia pinigų. Tad stenkitės paspartinti ekonomikos augimą šalyje, spręskite demografines problemas, ir bus lengviau išspręsti šį klausimą. Žinoma, staiga turtingesni netapsite, bet tai įmanoma, net jei pažiūrėsite į Lietuvos ekonomikos atsigavimo tempus po krizės. Aš pats ne kartą buvau Lietuvoje ir galiu palyginti, kaip jūsų šalis atrodė per krizę ir kaip dabar. Bent jau Vilniuje vėl matau pozityvią aplinką, energiją.

Beje, ir Belgijos iššūkiai gana panašūs, bet ekonomikos struktūra, gerovės lygis skirtingi. Lietuvos ekonomika glaudžiai susijusi su eksportu, pavyzdžiui, su Vokietijos ekonomika, tad jei Vokietijai sekasi gerai, ir jums gerai sekasi. Tai makroekonominė

► **darbdavio, ir darbuotojo interesus – derinti socialinę paramą ir darbo sąlygų lankstumą?**

M.V.: Tai iš Skandinavijos šalių ir Nyderlandų kilusi sistema. Neanglosakšiškos Europos šalims tai patrauklus siūlymas, nes čia vyriausybės vaidmuo gana didelis, bet labai atidžiai sprendžiama, kaip valstybę ir jos pinigus panaudoti socialinės apsaugos srityje. Tai sudėtingos taisyklės, kurios reikalauja pilietinės kultūros: sistema turi būti nekorumpuota, be piktnaudžiavimų, reikalaujanti tam tikro nacionalinio susitarimo.

Vienas kertinių momentų derinant darbo rinkos lankstumą ir socialinį saugumą – kad kiekvienas, kuris įtrauktas į darbo rinkos sistemą, pradedant nuo vyriausybės, verslo, darbdavių iki profsąjungų ir kiekvieno individualaus darbuotojo, nėra opozicija vienas kitam, o bendradarbiauja konsensuso principu. Nežinau, ar Lietuvoje tarp verslo ir profsąjungų interesų yra abipusis supratimas, ar esama kolektyvinių pastangų padėti vieni kitiems. Jei to nėra, šios sistemos negali nukopijuoti.

Bet „flexicurity“ yra keletas elementų, iš kurių galima pasimokyti, kaip konstruoti pašalpų sistemą, kad padėtumėte žmonėms ne tik įsidarbinti, bet ir toliau sėkmingai daryti darbinę karjerą.

VEIDAS: Lietuvos dirbančiųjų bei pensininkų santykio tendencijos įspėja, kad valstybės teikiama socialinė rūpyba susidurs su vis didesnėmis problemomis. Kokia dar, be jau jūsų minėto dirbančiųjų individualaus kaupimo principo, išeitis: dar didesni mokesčiai ar dar mažesnė socialinė parama ir pensijos?

M.V.: Didžiausias Lietuvos rūpestis – demografija. Jei būčiau Lietuvos politikas, labai rimtai apie tai galvočiau. Normalus demografinis ciklas toks: kol šalis tebėra besivystanti, žmonės turi daugiau vaikų ir tik tada, kai tampa turtingi, – mažiau. Jei šalyje gimstamumas mažėja dar iki šaliai tampant turtinga, prarandamas vienas kertinių ekonomikos vystymosi variklių – gyventojų gausėjimas.

Manau, turite labai atidžiai analizuoti, kodėl Lietuvoje mažas gimstamumas, kodėl talentingi, gabūs žmonės palieka šalį ir negrįžta. Išvažiuoti nėra blogai, jei grįžtama su pinigais ir patirtimi, bet jei negrįžtama, tada šaliai kyla problemų. Tuo reikia labai susirūpinti, nes Lietuva nėra tokio gerovės lygio valstybė, kad pajėgtų palaikyti gerą ekonomikos augimą esant demografiniam kritimui.

Demografinės tendencijos visose Vakarų šalyse kelia susirūpinimą, bet jose situaciją šiek tiek gerina imigracija. Tačiau tai vis tiek rimta problema, juolab turint omeny, kad ateinančiai kartai esame pridaliję

KONFERENCINIOS ORGANIZATORIU NUOTR.

„Nedarbo išmokų tikslas – ne suteikti pajamas, o padėti įsidarbinti“, – sakė M.De Vosas Europos Komisijos atstovybės Lietuvoje organizuotoje konferencijoje darbo santykių tema

labai daug gerovės valstybės pažadų, darydami prielaidą, kad ateinanti karta bus gausesnė nei ankstesnė. Dabar turime problemą ir ją žinome. Tai pamoka: duokite pažadų tik esamai kartai, ir tik tokių, kurie gali būti finansuojami iš šios kartos disponuojamų pinigų. Neįsipareigokite ateinančiai kartai. O jei paveldėjote ankstesnių kartų palikimą, kaip kad jūs iš sovietinių metų, neperkelkite tų pačių principų dar į ateinančią kartą.

Tai nėra greitas posūkis, nėra ir lengvas. Bet tam gali būti palanki šeimoms, gimstamumui politika, nes besivystančioje šalyje, kokia yra Lietuva, demografinis augimas yra tai, ko jums ypač reikia. Jei to nėra – tai problema.

VEIDAS: Turėjome didžiausias ne tik Europoje motinystės išmokas, o sistemškai reikšmingų gimstamumo pokyčių tai neda-

Lietuva nėra tokio gerovės lygio valstybė, kad pajėgtų palaikyti gerą ekonomikos augimą esant demografiniam kritimui.

vė. Be to, juk daugiausia emigruoja jauni žmonės, tad ir vaikai gimsta svetur.

M.V.: Žmonės, kurie išvažiuoja, gali ir grįžti. Tai rodo kitų šalių pavyzdžiai. Normalu, kad jauni ambicingi žmonės, kurie turi galimybę patekti į turtingesnę rinką, nori išvažiuoti. Bet jei yra gera gimtosios šalies vystymosi dinamika, tikėtina, jie nustos išvažiuoti ar dalis išvažiavusiųjų net grįš, čia investuos. Lietuva negali neatsižvelgti ir į tuos išvažiavusius žmones.

Bet jei norite pertvarkyti valstybę, kad joje žmonės norėtų gyventi ir gimdyti vaikus, turi būti kažkoks nacionalinis tikslas, nacionalinis konsensusas, kaip jūs tai padarysite, kažkas panašus į kolektyvinę strategiją, kas bus šios šalies ateities ekonominės sėkmės raktas: geografinė vieta, talentai, pasiekiamumas ar dar kas. Skandinavijos šalys ar Nyderlandai sugebėjo pritaikyti mechanizmus, kurie numato ateitį dvidešimt-trisdešimt metų į priekį,

apibrėždami, koks yra raktas ateities gerovei sukurti. Tai dalis šalių veikimo būdų, į kurį įtraukti visi – ir verslas, ir akademinė visuomenė, ir individai. Aplinkybės gali keistis, bet esminiai nacionalinio susitarimo ingredientai – ne. Ir jie neateina tik iš viršaus – valdžia gali suteikti tik kryptį, o visi kiti turi norėti tai daryti. Tai labai svarbu, nes tai suburia šalį, jos piliečius draugėn, motyvuoja žmones dirbti, prisiimti riziką, investuoti.

To jums reikia, nes daug kas priklauso nuo kolektyvinės valios ir nuo kolektyvinio sprendimo. Jūs – nedidelė nacija, labai koncentruota miestuose. Jūs galite turėti labai patrauklias spartaus augimo pozicijas. Juk metai po sovietmečio jums buvo geri – su gera infrastruktūros plėtra, gerais pinigais, tai galite turėti ir toliau.

Lietuvoje esu buvęs jau keletą kartų ir kaskart labai nustembu girdėdamas itin pesimistines kalbas, neva viskas eina blogyn. Jums reikia ieškoti bendrumo, kolektyvinio dinamizmo. Ir nėra priežasties, kodėl jūs to negalėtumėte padaryti.

VEIDAS: Turime labai daug talentų visose srityse, aktyvūs akademinės visuomenės, verslo atstovai, visuomenininkai yra sukurę ir ateities strategiją „Lietuva 2030“. Bet kodėl visos strategijos virsta tik popieriumi, kai ateina iki valdžios institucijų?

M.V.: Vadinasi, kažkas blogai politiniame sprendimų priėmimo procese, valdžios ir visuomenės talentų bendravime. Valdžia turėtų tas idėjas surinkti ir paversti konkretybe. Antra vertus, taip, lyderystė svarbi, svarbu turėti tinkamų lyderių tinkamu laiku, bet jūs esate demokratinė valstybė, lyderiai išrinkti visuomenės, tad turite juos tokius, kokių nusipelnote, – tai abipusis judėjimas.

Tai panašu ir į mano šalį, Belgiją, tik skirtumas, kad mes – daug turtingesnė valstybė. Jūs turite ieškoti pranašumų situacijoje, kurioje esate: esate kitų vijimosi stadijoje, o šioje valstybės evoliucijos stadijoje žmonės paprastai būna verslesni, dinamiškesni, imasi didesnės rizikos, turi daugiau bendrumo nei turtingų valstybių gyventojai.

Tačiau kai atvažiuoju į Vilnių, kalbuosi su žmonėmis, man susidaro įspūdis, kad esu besivystančioje šalyje su išsivysčiusios šalies problemomis. Bet jūs tokie dar nesate. Turėtumėte būti kritiški šiuo atžvilgiu.

Nesu gerai įsigilinęs į jūsų šalies ekonomikos reikalus, bet kaip stebėtojas iš išorės pasakyčiau, kad galėtumėte pasinaudoti nedidelės šalies pranašumais: kai jūsų vos apie tris milijonus, galėtų būti greičiau sutarti dėl sprendimų, prisiderinti prie pokyčių nei didelėse šalyse. Politinis susitarimų procesas jūsų šalyje turėtų vykti labai gerai. Jei taip nėra, pradėkite taip daryti. ■

SPECIALUSIS PRIEDAS

Stasio JAKELIŪNO apybraiža

SWEDBANKO BYLA

Premjero patarėjo užrašai

M. VOROBIOVAITIS NUOTR.

> VASARIO 6 d. <

J. KILIULIENĖS NUOTR.

UŽRIBIS

Vaikų globos sistema atgręžta prieš vaikus

Apie tai, kad Švėkšnos specialiojo ugdymo centro nepilnametės pardavinėja sekso paslaugas, žinojo ir pedagogai, ir policijos pareigūnai, ir visas miestelis. Žinojo, bet nieko nedarė. „Veidas“ aiškinosi, kodėl mūsų valstybėje taip sunku padėti likimo nuskriaustiems vaikams.

Jūratė Kiliulienė

Valdžios atstovai po skandalo Švėkšnoje pažadėjo, kad problema bus išspręsta per mėnesį. „Dedu galvą, kad ir vėl niekas nepasikeis. Jungiam laikrodį“, – tuo, kad iki aukščiausių valstybės institucijų atkeliavusių bėdų bus imtasi ne vien žodžiais, netiki psichiatras Linas Slušnys.

Prieš dešimt metų jis pats dirbo šioje įstaigoje, kurioje mokosi ir gyvena sunkių elgesio bei emocinių sutrikimų turintys vaikai. Jau tada jis iš auklėtinių lūpų išgirdavo siaubingų dalykų, prieš kuriuos nublanksta net sausio viduryje į viešumą iškilęs prostitucijos skandalas, kai paaiškėjo, kad didesnį autoritetą turinčios merginos verčia savo drauges pardavinėti sekso paslaugas. Mokyklos vadovybė šios situacijos visiškai nekontroliavo – tik rašė pareiškimus policijai, kurių niekas ne-

skubėjo tirti.

„Įvykiai Švėkšnos specialiojo ugdymo centre, didėjantis patyčių aukų skaičius mokyklose apnuogino tikrąsias vaiko teisių apsaugos problemas. Atsakingos institucijos turi nustoti stumdyti atsakomybę, atsikratyti biurokratinio požiūrio ir imtis konkrečių veiksmų. Apie kiekvieną vaiką turi būti galvojama kaip apie savo“, – į skandalą sureagavo Prezidentė Dalia Grybauskaitė, tokius cent-

rus, kaip esantis Švėkšnoje, pavadinusi valstybės gėda, o Švietimo ir mokslo ministerija pažadėjo per mėnesį reformuoti šią specialiąją mokyklą.

Švėkšnoje pratrūkęs skaudulys suteikė progą pasisakyti įvairių už vaikų saugumo užtikrinimą atsakingų institucijų atstovams. Paaiškėjo, kad ši įstaiga – jokia išimtis, kad problemų, žalojančių vaikų gyvenimą, apstu visuose šalies globos namuose.

MILŽINIŠKA IR BRANGI SISTEMA

- Lietuvoje šiuo metu gyvena apie **10 TŪKST.** vaikų, likusių be tėvų.
- Iš jų apie **4 TŪKST.** auga instituciniuose vaikų globos namuose.
- Lietuvoje yra **97** vaikų globos namai.
- Vaiko išlaikymas globos namuose per mėnesį kainuoja nuo **750** iki **1800 EURŲ**.

Nors Švėkšnos specialiojo ugdymo ↑
centras keliskart keitė pavadinimą,
mažai kas jį vadina kitaip nei
psichiatrijos ligonine

Euroremontas situacijos nepakeitė

Vargu ar bent vienam valdininkui yra žinoma, kiek iš viso vaikų išejo pro Švėkšnos specialiosios mokyklos vartus – kiek jų rado savo vietą gyvenime, kiek pasuko šunkeliais, tapo našta ir sau, ir visuomenei. Įstaiga egzistuoja seniai. Dar sovietmečiu ten, rajono užkampyje, toliau nuo žmonių akių, buvo sanatorinė mokykla-internatas, skirtas sunkiai auklėjamiems, kaip tada vadinta, nepatogiems vaikams. Deja, nepriklausomybės dešimtmečiai teigiamų pėdsakų čia beveik nepaliko. Nors įstaiga pastaruoju metu bent keliskart keitė savo pavadinimą, mažai kas ją vadina kitaip nei psichiatrijos ligonine. Ir dar žiauriau – rezervatu, lageriu, getu.

„Turime daugybę gražių pavyzdžių. Yra buvusių auklėtinų, sukūrusių normalias šeimas, įgijusių profesijas. Ir dabar, kai kilo visas šitas triukšmas, jie mums siunčia laiškus ir linki stiprybės, už viską dėkoja“, – tikina centro psichologė dirbanti Rosita Katauskienė.

O ką galvoja, kaip jaučiasi dabar čia gyvenantys auklėtiniai? Įstaigos atstovė kategoriškai: paklausti jų pačių negalima. Vietoj pokalbio su vaikais R.Katauskienė siūlo pasidairyti po patalpas. Ji parodo kelis pernai įrengtus kambarius. Viena stovi vandens lova, kitame – šviesos terapijos įranga. Dar yra kambarių, į kuriuos vaikai renkasi piešti, šokti. Visa tai skirta tam, kad emocinių sutrikimų turintys centro auklėtiniai galėtų atsipalaiduoti, nusiraminti, patirti teigiamų emocijų.

Ir pats bendrabučio pastatas, kuriame įrengti relaksacijos kambariai, šviečia naujumu. Jo renovacija baigta vos pernai. Tačiau ES skirti du milijonai litų, panaudoti šiems pagerinimams, čia rojaus nesukūrė. Net naujai išdažytuose koridoriuose tyro sunkiai nusakomas kvapas – skurdo, nešvaros, prasto maisto, nemilės... Toks kadaise pasitikdavo sovietiniuose internatuose, kolonijose, kareivinėse.

O kaip turėtų atrodyti namai, kuriuose prieglobstį rastų be artimųjų likę ar specialiųjų poreikių turintys vaikai? Švėkšnos skandalo pažadinti atsakingų valdžios institucijų, nevyriausybinių organizacijų atstovai, vaiko teisių gynėjai sutaria dėl vieno: vaikų globos įstaigos, specialieji centrai neturi būti dideli. Jų vizijose – nedideli, iki 10 vaikų, namai, kuriuose globotiniams rūpinamasi atsakingai, su meile, it savo pačių vaikais.

Dabartinė įstaiga Švėkšnoje – visiška šios vizijos priešingybė. Ji įsikūrusi milžiniškoje apleistoje teritorijoje, įrėmintoje Pliaterių dvaro pastatų griuvėsių. Tvorų nėra. „Mes – ne kalėjimas“, – argumentuoja mokyklos vadovybė.

Į šį Dievo apleistą užkampį siunčiami nepilnamečiai su psichiatro diagnoze, tai yra ligoniai, kuriems reikalingas gydymas. Dalis jų – didelių arba labai didelių specialiųjų ugdymo poreikių turintys vaikai. Visi gyvena ir mokosi kartu, tad gydymas dažnai būna beprasmis, nes vietoj ramybės ir poilsio sergantieji turi kęsti šalia esančiųjų prievartą, agresijos protrūkius. Daugiau nei pusė šiuo metu gyvenančių vaikų yra iš globos namų.

Švėkšnos specialiojo ugdymo centre dabar yra 89 darbuotojai, auklėtinų – 72. Prostitucijos skandalas privertė centro vadovybę garsiai pripažinti tai, kas jau seniai buvo aki vaizdu: situacijos ji nevaldo, yra bejėgė prieš vyresnių auklėtinų, kurie kontroliuoja kitus vaikus, primestas taisykles. Tiesa, dėl galimo nepilnamečių įtraukimo į prostituciją kreipėsi pati ugdymo įstaiga, tačiau po to situacija dar kone dvejus metus liko nepakitusi.

Tauragės apskrities vyriausiojo policijos komisariato tyrėja Aurelija Kosmauskytė informavo, kad jau yra išaiškintos penkios nukentėjusios centro auklėtinės, kurių amžius – nuo 15 iki 17 metų. Per pažinčių svetaines internete, skelbimus televizijoje ir socialinius tinklalapius jas kaip sekso partneres piršo bendramokslės, taip pat nepilnametės.

Teikti intymias paslaugas buvo verčiamos

tos merginos, kurias skriaudė ir iš jų tyčiojosi vyresnės, laikomos lyderėmis. Aukos iš pradžių net nesuprasdavo, kad yra siunčiamos užsiiminėti seksu už atlygį, bet pakludavo vyresniosioms, nes norėjo būti priimtos į jų gretas. Klientai su jomis atsiskaitydavo pinigais (50–200 Lt), alkoholiniais gėrimais, cigaretėmis, maisto produktais. „Uždarbį“ merginos turėdavo atiduoti sąvadautojoms, kartais ir pačios gaudavo dalį atlygio.

„Vienai merginai jau yra pareikšti įtarimai, ji pašalinta iš mokyklos. Kita sąvadavusi nepilnametę perduota globos namams, iš kurių buvo atvykusi“, – teigia tyrėja A.Kosmauskytė.

Šių veiksmų imtasi tik po to, kai Švėkšnos skandalas iškilo į viešumą. Iki tol centro vadovybė su jaunosiomis sąvadautojomis ir seksualines paslaugas perkančiais vyrais buvo priversta drotis savomis jėgomis.

„Pirmieji įtarimai mums kilo 2013 m. vasarį, kai viena savavališkai iš centro pasišalinusi klaipėdietė grįžo su nemaža suma pinigų, naujais drabužiais. Kur buvo ir ką veikė, ji pasipasakojo kitoms merginoms, iš jų ir sužinojome. Tada pirmą kartą kreipėmės į policijos pareigūnus“, – pasakoja Švėkšnos specialiojo ugdymo centro psichologė R.Katauskienė.

Nuo tada centro direktorė Laima Navickienė parašė 18 pareiškimų, pranešdama apie svetimų vyrų apsikalnkumus įstaigos teritorijoje, apie auklėtinų viliojimą pasišalinti, apie merginų dingimą ir t.t.

„Vien dėl dviejų vyriškių, kuriuos galėjome įvardyti vardais ir pavardėmis, kreipėmės septynis kartus. Ir jie, ir visi kiti vyrai – ne vietiniai, atvažiuodavo iš Kauno, Klaipėdos ir kitų miestų, dažnai ir gana brangiais auto- ▶

Švėkšnos seniūnas Alfonsas Šeputis ↑
sako, kad uždarius centrą kentėtų be
darbo likę darbuotojai

►mobiliais. Savo jėgomis mažai ką galime padaryti. Mūsų teritorija labai didelė, vaikai turi teisę laisvai po ją vaikščioti, eina iš bendrabučio į mokyklą, į stadioną... Negalime jų imti ir užrakinti“, – tikina R.Katauskienė.

Kai kurie klientai elgdavosi itin drąsiai, net agresyviai – nesislėpdami įvažiuodavo į centro teritoriją, naktimis verždavosi į bendrabučio pastatą. Centro darbuotojai daugybę kartų buvo priversti kviesti policiją neprašytiems svečiams nubaidyti, nes savų jėgų tam nepakako.

Šilutės policijos komisariatas net nepradėjo ikiteisminių tyrimų, nors direktorė buvo perdavusi pareigūnams kai kurių klientų pavardes, automobilių, kuriais jie išsiveždavo paaugles, numerius, taip pat jų mobiliųjų telefonų numerius.

„Gal jiems trūko kokių nors duomenų, gal neapibendrino visos gautos medžiagos? Kol kas man sunku atsakyti, kodėl pareigūnai delės“, – teigė praėjusių metų liepą pradėto ikiteisminio tyrimo kontrolę perėmusios Klaipėdos apygardos prokuratūros prokuroras Ruslanas Ušinskas.

Paslaugas pirkto ir švėkšniškiai

Ką daryti su Švėkšnos specialiojo ugdymo centru, šiuo metu sprendžia ne tik įvairios institucijos sostinėje. Kone kiekvienam Švėkšnos gyventojui šiandien rūpi aptarti įstaigos, stūksančios jų miestelio pašonėje, problemas. Apie skandalinę situaciją joje vietiniai žmonės žino ne iš žiniasklaidos – daugelis asmeniškai buvo jos paliesti, kai kurie ir gana skaudžiai.

„Aš išsiskyrčiau, o kitos moterys ir toliau kenčia“, – sako švėkšniškė Virginija. Ką tik įvykusių skyrybų su vyru priežastis – alkoholis ir jo lytiniai santykiai su mokyklos auklėtinėmis. Moteris atvirai pasakoja, kad buvęs sutuoktinis už seksą nepilnametėms mokėdavo po 50 Lt, kartais atsiskaitydavo alkoholiniais gėrimais, cigaretėmis. Esą jis pats tai ne kartą jai sakęs. Virginija stebisi, kad dabar visiems rūpi apginti centre gyvenančias nepilnametes nuo vyrų, atvažiuojančių iš toli, bet niekam – sudrausminti jų paslaugas perkančių vietinių.

Kaimynystė su specialiąja mokykla švėkšniškiams gerokai gadina kraują. „Veido“ kalbinti žmonės pasakojo nuolat kenčiantys nuo vagysčių, esą dingsta ne tik smulkūs daiktai, bet ir dviračiai. Net į namų kiemus užsukančios vaikai reikalauja pinigų, cigarečių. Švėkšniškiai jaučiasi nesaugūs, kai būriai paauglių bastosi po miestelį ir prie visų kabinėjasi.

Virginija pasakoja, kad merginos beldžiasi į žmonių namus, siūlo pirkti iš bendrabučio ir mokyklos vogtą patalynę, indus. „Skambinau direktorei, sakiau. Užuo padėkojusi, ji mane dar ir apibarė, sakė: jūs nesamdykit mūsų vaikų malkų kapot už du litus, o jūsų vyrai tegul neprasideda su mūsų merginomis!“ – piktinasi Virginija.

„Teisingai sako Prezidentė – reikia išardy-

J. KULIENĖS NUOTR.

Psichologė Rosita Katauskienė tikina, kad Švėkšnos globos įstaigoje vaikams gera – nupirkti net atsipalaiduoti padedanti įranga ↑

ti tą lizdą. Ne pirmas kartas, kai mokykloje tokie dalykai vyksta, direktorė yra geras žmogus, bet kas iš to, ji nesusidoroja. Ir mums blogai, ir tie vaikai kenčia. Net baisu pagalvoti, kaip jie jaučiasi“, – imasi už galvos turgaus aikštėje prekiaujančios švėkšniškės.

Miestelyje vieša paslaptis, kad kai kurie centro darbuotojai elgiasi su vaikais kaip su vergais – vežasi juos namo kapoti malkų, kasti daržų.

„Dabar garsiai rėkia ir „Caritas“, ir vaiko teisių apsaugos atstovai. Visi viską žinojot, bet kur jūs buvot anksčiau?“ – klausia automobilius Švėkšnoje remontuojantis Vytautas Ruibys. Jis įsitikinęs, kad paprasčiausia kaltinti ir atsakomybės reikalauti iš mokyklos vadovybės, nors visos institucijos matė problemą, bet nenorėjo teptis rankų.

Švėkšnos specialiojo ugdymo centro, viešintelės Lietuvoje įstaigos, į kurią patenka elgesio ir emocijų sutrikimų turintys vaikai, likimo ėmėsi Švietimo ir mokslo ministerija (ŠMM). Ji pasižadėjo perimti centrą iš Šilutės savivaldybės savo žinion ir per mėnesį jį reformuoti.

„Toks centras tikrai neturėtų būti toks, koks yra“, – po skubaus pasitarimo Prezidentūroje sakė ŠMM viceministras Rimantas Vaitkus. Jis teigė, kad tokiose globos įstaigose

apskritai turėtų būti peržiūrimas maksimalus vaikų skaičius, kad reformavus įstaigą Švėkšnoje nepilnamečiai turėtų būti išskirstyti į kitus vaikų globos namus, atiduoti šeimynų globai ar įvaikinti.

Iš aukšto pareigūno lūpų nuskambėję žodžiai sujungia Švėkšną it bičių avilį. Patys įstaigos darbuotojai, kalbėdamiesi su „Veido“ žurnalistais, neslėpė nerimo dėl ateities, bet vylėsi, kad viskas liks kaip buvę. „Nelogiška imti ir uždaryti. Juk tik pernai atliktas remontas, pripirkti įrangos – du milijonai litų sukišti. Negi liks pastatas tuščias stovėti“, – blogas mintis šalin vijo čia dirbančios moterys.

Ketinimai reformuoti dešimtmečiais egzistavusį internatą privertė sunerimti ir vietos valdžią. Kas bus su centro darbuotojais? Su jų algomis ir socialinėmis garantijomis? Šilutės savivaldybė iškart suskubo pareikšti nuomonę, kad palikti gatvėje kone šimto darbuotojų negalima, nes jiems grės nedarbas.

„Ši įstaiga labai glaudžiai susieta su mūsų miestelio bendruomene. Yra nemažai jaunų specialistų, kurie savo gyvenimą paskyrė darbui su sunkiais nepilnamečiais. Pastaraisiais metais jie nemažai tobulinosi, važinėjo pas kitų šalių kolegas, kėlė kvalifikaciją, savo ateitį siejo su šituo darbu, su Švėkšna. Lengva ranka uždaryti šitų namų negalima, nes atsi-

J. KILUJENĖS NUOTR.

Euroremonto fasadas apgaulingas – po juo veikia įsisenėjusi vaikų nužmoginimo sistema ↑

J. KILUJENĖS NUOTR.

Už ES lėšas Specialiojo ugdymo centre atsirado net vandens lova ↑

ras didelė socialinė problema. Mūsų miestelis nėra toks didelis, kad atleidus aštuoniasdešimt žmonių to nepasijustų. Su savo išsilavinimu, profesija, kuriai atidavė daug metų, greitai jie tikrai neras veiklos. Tektų ieškoti, keliauti, kraustyti – o tai ne tik paties darbuotojo, bet ir jo šeimos nepatogumai“, – drastiškų ketinimų uždaryti centrą nepalaiko ir Švėkšnos seniūnas Alfonsas Šeputis.

Seniūnas pripažįsta, kad centras ne tik maitina miestelį, bet ir sukuria specifinių problemų. Žmonės nuolat skundžiasi dėl vagysčių, dėl to, kad jiems čia nesaugu, jis girdėjo ir tai, kad vietos vyrai vaikšto pas centro merginas už pinigų tenkinti savo seksualinių aistrų. Kita vertus, ši įstaiga leidžia Švėkšnai pirmauti rajone vienais geriausių nedarbo rodiklių.

„Mes nieko negalim“

„Dirbau šioje įstaigoje 2005–2006 m. Jau tada vaikai man pasakojo apie seksualinės prievartos atvejus, tačiau dėl konfidencialumo negalėjau niekur kreiptis. Tokia patirtis mane šokiravo, nesupratau, kas vyksta. Tragedijos dėl vaikų nemačiau, bet buvo didžiulė tragedija dėl personalo“, – prisimena vaikų psichiatras Linas Slušnys, ištveręs Švėkšnoje tik pusę metų.

Tad nepilnamečių prostitucijos skandalas, prieš kelias savaites sukrėtęs visą šalį, jo net nenustebino. „Tada susidūriau su baisesniais dalykais. Išgirdęs vaikų pasakojimus, prisimenu, galvojau: kur aš patekau? Berniukai kentė kartu gyvenančių savo bendraamžių seksualinę prievartą. Tai, kad juos versdavo nusirengusius tenkinti lytinę aistrą, yra faktas“, – tvirtina L. Slušnys.

Apie tai, kas vyksta, psichiatras bandė informuoti įstaigos vadovybę, tačiau susidūrė tik su gynyba, su nuostata, esą vaikai viską išsivalgoja. Savo nenorą imtis veiksmų darbuotojai demonstravo nespresdami jokių problemų apskritai. Nepilnamečiai jau tuomet rūkė nesislapstydami, cigaretėmis buvo atsiskaitoma už įvairias paslaugas ir t.t.

Absoliutaus bejėgiškumo sindromas – tokią diagnozę globos namuose dirbusiems ir tebedirbantiems žmonėms nustato psichiatras. „Mes nieko negalim“, – tegirdėdavo jis ir nematydavo visiškai jokių darbuotojų pastangų ar bent noro, kad būtų kitaip.

Atsisakęs darbo Švėkšnoje L. Slušnys kurį laiką dar tikėjo, kad tą įstaigą galima pakeisti, pagerinti, ieškojo būdų padėti, bet šią dieną jis neabejodamas pritaria, kad būtinos radikali priemonė: tokių centrų kaip Švėkšnoje neturi likti. ▶

VILNIAUS TEATRAS „LĖLĖ“
PRISTATO

DEKADENTIŠKĄ OBJEKTŲ,
VOKALINIŲ EKSPERIMENTŲ,
VIDEO PROJEKCIJŲ
KOLIAŽĄ APIE VIENĄ
PADARĄ

MARŠRUTAS

PREMIJERA

SAUSIO

30 D.

VASARIO

7 D., 21 D.

SUAUGUSIEMS

REŽ. A. JANKEVIČIUS
DAIL. L. LUIŠAITYTĖ
PROJEK. J. TERTELIS

► „Mūsų vaikų globos sistema ne vaikams skirta – tai socialinės paramos suaugusiems sistema, – tikina L.Slušnys. – Jie turi darbą, turi pareigas. Prižiūrėdami keturis tūkstančius vaikų per visą Lietuvą, mes užtikriname darbą labai dideliame skaičiui žmonių. Ta sistema tokia brangi ir didelė, kad mokamos juokingai mažos algos. Kartais pašnekama, kad kažkur reikia vaikų psichiatro. Pasisiūlau, bet mokėti man už valandą, tarkim, 30 eurų – jau daug! Tada aš keliu klausimą: ar jums rūpi vaikai, ar jūsų kišenė? Bet kai aš ieškau pagalbos savo vaikams, man juk visiškai nesvarbu, kiek ji kainuoja, man tik svarbu, kad vaikui būtų gerai. Tačiau sistemai rūpi ne vaikai, jų gerovė, o tik išlaikyti darbuotojus, pastatus ir dejuoti, kaip tai brangiai kainuoja. Štai tokį fenomeną turime.“

Lietuvoje šiuo metu gyvena apie 10 tūkst. vaikų, likusių be tėvų, iš kurių keturi tūkstančiai auga instituciniuose globos namuose. Šių metų pradžioje Prezidentė D.Grybauskaitė dėl neefektyvios, nuo sovietmečio nereformuotos sistemos pažėrė priekaištų Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (SADM) vadovui Algimantui Pabedinskienei.

„Valstybės vadovė pabrėžė, kad vaikų namai yra sovietmečio reliktas, kurio išlikimu suinteresuota tokių įstaigų administracija. SADM su tuo taikstosi, tam nesipriešina ir tik imituoja pastangas keisti situaciją. Vaikai tapo pinigų įsisavinimo įkaltais, ir tai yra netoleruotina“, – tokią šalies vadovės nuomonę po susitikimo su A.Pabedinskiene perdavė Prezidentūros atstovai.

Tarp sumos, kiek kainuoja išlaikyti vaiką globos namuose, šeimoje ir šeimoje, – didžiulis skirtumas. Pavyzdžiui, Marijampolės „Putino“ vaikų namuose vieno vaiko išlaikymas kainuoja apie 1800 eurų per mėnesį. Šeimoje vaikui išlaikyti valstybė skiria 300 eurų per mėnesį, šeimoje globojamam vaikui – 150 eurų. Įsivaikinusios šeimos pagalbos iš viso nesulaukia.

Pernai Valstybės kontrolės atliktas auditas taip pat atskleidė, jog brangi vaikų globos sistema net negarantuoja, kad vaikų interesai būtų ginami, o poreikiai tenkinami tinkamai. Auditoriai įsitikino, kad globa stacionarioje globos įstaigoje lemia žemesnę gyvenimo kokybę nei šeimos aplinkoje ir dažnai – net socialinę atskirtį visam gyvenimui.

Lietuvoje vaikų globos sistemos reforma pradėta dar 2007 m., tačiau rezultatų tai nedavė. O štai daugelis Europos Sąjungos šalių šias pertvarkas įgyvendino daugiau nei prieš dešimt metų, dėl to gerokai sumažėjo globos įstaigose augančių vaikų.

Dirba ne tie ir ne taip

Gal skandalas Švėkšnos specialiojo ugdymo centre pagaliau išjudins nepajudinamą reformos vežimą? Kuo vaikams bus geriau nuo to, kad jų įstaiga priklausys ne Šilutės savivaldybei, o Švietimo ir mokslo ministerijai?

„Niekuo! Tam, kad sistema pasikeistų iš

SHUTTERSTOCK/NUOTR

esmės, turėtų pasikeisti visas personalas – pradedant direktore, baigiant žemiausiomis pareigomis, taip pat vidiniai darbo principai, – tikina L.Slušnys. – Ar perduoti ministerijai staiga visi darbuotojai pakeis savo įgūdžius? Na, ims ir aptvers teritoriją, įrengs vaizdo kameras, ir vietoj globos namų turėsime kalėjimą! Dabar jie tik verkia, kad paskui kiekvieną vaiką vaikščioti negali. Bet tegul vaikšto! Aš visą Švėkšną per penkias minutes galiu pereiti tris kartus. O kodėl jie negali? Bet sėdint prie televizoriaus ir tikintis, kad vaikai auklės patys, tikrai nieko nebus.“

Vaikų psichiatras neabejoja užsitrauksiantis valdininkų nemalonę teigdamas, kad toks sprendimas absoliučiai nieko nepakeis. Jis piešia tokį biurokratinį veiksmų scenarijų: per mėnesį paaiškės, kad perdavimui yra teisinių kliuvinių, prasidės trypciojimas, reikalas sustos. L.Slušnys apgailestauja, kad ir savo griežtą nuomonę dėl Švėkšnos įstaigos išreiškusi Prezidentė akcentavo ne tuos sprendimo būdus, kurie būtų efektyviausi. „Prezidentė ne pirmą kartą įlenda į globos namų problemą ir ne pirmą kartą nepataiko, imdama tik vieną jos gabalą. Ji niekada šito neleidžia daryti ekonomikos srityje, žvelgdama į ją kaip į visumą“, – svarsto psichiatras.

Išeitis, jo manymu, viena – kviesti žmones įsivaikinti, tapti globėjais, sudominti juos, padėti. L.Slušnys įsitikinęs, kad jei būtų priimtas sprendimas išardyti visus globos namus, atsirastų vos keli jų darbuotojai, kurie ryžtųsi tapti tėvais ar globėjais. Nes toje sistemoje beveik nėra žmonių, kuriems nuoširdžiai rūpi vaikų problemos. Ten atsidūrę gabesni, turintys daugiau siekių specialistai greitai ją palieka.

Politikus rezultatai džiugina

Užtat politikams atrodo, kad reikalai, susiję su vaikų globos sistema, Lietuvoje nėra

Globos namų merginomis naudojosi ir iš kitų miestų atvykę vyrai, ir patys švėkšniškiai ▲

tokie blogi, kad jie eina vis geryn.

Sveikatos apsaugos ministrė Rimantė Šalaševičiūtė puikiai žino, kokia padėtis Švėkšnos specialiojo ugdymo centre yra dabar ir kokia buvo tuo metu, kai ji ėjo vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus pareigas. 2008 m., po kelių garsiai nuskambėjusių smurto ir prievartos atvejų tuometėje Švėkšnos sanatorinėje mokykloje, R.Šalaševičiūtė, be kitų sprendimo būdų, siūlė persvarstyti atrankos į šią mokyklą kriterijus, sumažinti besimokančiųjų skaičių iki 50–60.

„Yra vadybinių spragų. Tokiose sunkiose institucijose yra daug darbuotojų, kurie nemoka dirbti, jiems patiems reikalinga pagalba. Ten atvyksta skirtingų vaikų – vieni su proto negalia, kiti turi tik elgesio ir emocijų sutrikimų. Jie turi būti atskirti. Bet kai kurie globos namai vaikus, su kuriais nesugeba susitvarkyti, užuot siuntę į socializacijos centrus, veža į Švėkšną, pasirenka jos įstaigą kaip tarpinę stotį“, – vardija trūkumus R.Šalaševičiūtė.

Tačiau iš esmės, ministrės manymu, vežimas juda tinkama linkme, tik gal kiek lėčiau. „Uždaryti visus globos namus per metus ar net penkerius galimybių realiai nėra, – paaiškina ji. – Džiaugiuosi tuo, kad pertvarka pradėta nuo 2007 m., kai Vyriausybė priėmė sprendimą keisti visą sistemą globos namuose, perduodant juos savivaldybėms iš ministerijų. Buvo labai didelis globos namų vadovų pasipriešinimas, bet po truputį juose pradėtas įgyvendinti šeimynų principas, šis procesas tebevyksta. Džiaugiuosi ir šeimynų įstatymu, priimtu 2008-aisiais, šiuo metu šeimynų yra per keturiasdešimt.“ ■

REGIONAI

Moderniosios technologijos atveria vartus į Lietuvos regionus

Lietuvoje susidomėjimas regionine plėtra ypač padidėjo atsiradus galimybei gauti Europos Sąjungos paramą. Su šia parama į mūsų šalies regionus atkeliauja ne tik subsidijos verslui, bet ir moderniosios technologijos.

Edita Matonytė

Technologijų teikiamas galimybes atranda regionuose įgyvendinamų projektų plėtotėjai, siekdami pritraukti daugiau lankytojų ir supažindinti juos su vertingiausiais vietos gamtos bei kultūros paminklais.

Vienas pavyzdžių – Salantų regioninis parkas, išsidėstęs Lietuvos šiaurės vakaruose, Kretingos, Skuodo, Plungės rajonų savivaldybių teritorijose. Nepakartojamo žavesio ir išskirtinumo jam suteikia ne tik kultūros paveldo objektų gausa bei įvairovė, sraunios upės, unikalūs riedulynai, tvarkingi miesteliai, bet ir parke sparčiai kylantis bei duris netrukus atversiantis modernus lankytojų centras.

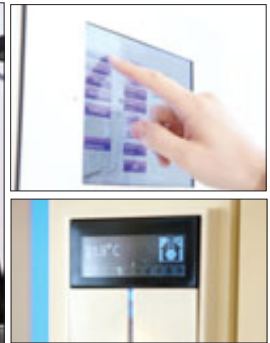
Pasitelkus partnerius centre bus diegiamos išmaniosios būsto technologijos (angl. *Smart House*). Jas, pasak lankytojų centro direktoriaus Modesto Šečkaus, Salantų regioniniame parke buvo nuspręsta rinktis dėl taupumo ir patogumo. „Išmaniosioms būsto technologijoms sparčiai populiarėjant tarp gyventojų, atsiranda poreikis modernizuoti ir visuomeninės paskirties pastatus. Nors projektas lankytojų centre dar įgyvendinamas, rinkdamiesi išmaniąsias sistemas įvertinome jų teikiamas galimybes taupyti resursus bei patogiai valdyti pastatus. Be to, tikimės, kad jos suteiks daugiau komforto ir mūsų parko svečiams, atsivers naujos galimybės pažinti regioniniame parke esančius gausius gamtos, archeologijos ir kultūros paminklus“, – teigia M.Šečkaus.

Mažins energijos išlaidas

Įgyvendinti šį projektą patikėta telekomunikacijų ir informacinių technologijų bendrovei „Penkių kontinentų komunikacijų centras“, priklausančiai įmonių grupei „Penki kontinentai“. Pasak šios bendrovės Intelektinių pastatų skyriaus vadovo Vaido Janulio, viena pagrindinių priežasčių, kodėl naujosios sistemos sėkmingai skinasi kelią, yra išteklių taupymas. „Išmaniųjų būsto sistemų nauda taupant laiką, kuriant patogią ir saugią aplinką neabejojama

PENKIŲ KONTINENTŲ ARCHIVO NUOTR.

Salantų regioninio parko lankytojų centre išmanioji įranga reguliuos apšvietimą ir šildymą, padės atskleisti lankytojams ekspozicijų grožį.

jau seniai. Todėl nuolat randasi naujų projektų, kurių tikslas – kurti ekonomiškus ir, žinoma, ilgaamžius pastatus. Džiugu, kad moderniosios technologijos naudojamos ir regionuose“, – sako V.Janulis.

Salantų regioninio parko svečių patogumui rūpinis išmanioji šildymo sistema. Ji palaikys lankytojų centre tinkamą patalpų temperatūrą ir prisiderins prie šio pastato darbo ritmo. Šil-

do išmanumu pasižymės ir ekonomiška lankytojų centro apšvietimo sistema. Pastate įrengti būvio jutikliai reguliuos apšvietimą, padės atskleisti lankytojams ekspozicijų grožį, o nedideli ir funkcionalūs jungikliai leis vieno mygtuko paspaudimu iš keleto vietų itin patogiai ir paprastai valdyti visą šviestuvų sistemą. Be to, ši sistema padės sutaupyti iki 60 proc. elektros energijos išlaidų.

ASVIEŅIO ARCHIVO NUOTR.

UAB „Penkių kontinentų komunikacijų centras“ Intelektinių pastatų skyriaus vadovas V.Janulis: „Vakarų Europoje išmaniosios sistemos visuomenės lankomose vietose jau seniai nėra naujovė.“

dymo sistemos darbą bus galima reguliuoti tiek patalpoje esančia įranga, tiek mobiliuoju įrenginiu (planšetiniu kompiuteriu, išmaniuoju telefonu). Įdiegus sistemą ketinama sutaupyti iki 50 proc. šildymo išlaidų.

Darnoje su gamta

Pasak išmaniojo būsto eksperto V.Janulio, svarbu pabrėžti ir dar vieną šių technologijų teikiamą naudą – tai ekologiškumas. „Racionalus išteklių naudojimas tampa prioritete pasaulio ir kiekvieno iš mūsų problema. Jau seniai pastebėta, kad sprendžiant ją vien aplinkos apsaugos politikos nepakanka. Reikalingi pokyčiai, prisidedantys prie švarios ir sveikos aplinkos bei geresnės gyvenimo kokybės kūrimo. Džiugu, kad vis daugiau Lietuvos gyventojų ir įmonių supranta taupią bei aplinką tausojančių technologijų reikšmę ir renkasi jas įgyvendindami įvairius projektus. Džiugina ir tai, kad darnios visumos idėja vis dažniau užsikrečia ir Lietuvos regionai“, – teigia „Penkių kontinentų komunikacijų centro“ atstovas.

Beliaka tikėtis, kad įgyvendinus šį ir daugybę kitų regiono plėtros projektų jų rezultatai prisidės prie gyvybingos, atviros ir tvarios regionų bendruomenės kūrimo. O keliaudami po Lietuvą ir užsukę į Salantų regioninį parką patirsime gražiausių saugomų teritorijų pažinimo džiaugsmą. ■

SALANTŲ REGIONINIS PARKAS

Įsteigtas 1992 m. Parkas yra išsidėstęs Lietuvos šiaurės vakaruose, šiaurinėje Vakarų Žemaičių plynaukštės dalyje, Kretingos (7761 ha), Skuodo (5045 ha), Plungės (296 ha) rajonų savivaldybių teritorijose (Klaipėdos ir Telšių apskrityse) ir užima 13 265 ha plotą. Išskirtinis Salantų regioninio parko bruožas

yra tundros kraštovaizdį primenantys riedulynai – kadagynai. Čia auga didžiausias Lietuvoje kadagynas. Parke taip pat galima pasigėrėti storiausiu ir seniausiu kaštonu. Regioninio parko puošmena – Mosėdžio miestelis, garsus gydytojo Vaclovo Into sukurta unikalia akmenų ekspozicija. ●

UTENOS SAVIVALDYBĖS NUOTR.

REGIONAI

Paskata veikti, kurti, ieškoti ir atrasti

Praėjusių metų pabaigoje įteikti Utenos rajono jaunimo apdovanojimai parodė, kad Utenos jaunimas – kuriantis, ieškantis, planuojantis, veikiantis.

Lolita Kaminskienė

Dar rudeni Utenos visuomeninių jaunimo organizacijų sąjungai „Apskritasis stalas“ paskelbus geriausiųjų rinkimus ir pakvietus balsuoti už pačius „pačiausius“, sulaukta begalės jaunųjų sportininkų, menininkų, savanorių, lyderių kandidatūrų. Garbingi apdovanojimai paskatino ir toliau sėkmingai mokytis, aktyviai dalyvauti visuomeniniame gyvenime ir siekti užsibrėžtų tikslų.

Kad netrūktų įvairovės...

Dovilė Bikelytė, Utenos visuomeninių jaunimo organizacijų sąjungos „Apskritasis stalas“ prezidentė, sako, kad Utenoje jaunimo organizacijų yra nemažai. Daugelis jų ir susibūrusios į „Apskritąjį stalą“. „Sprendžiame rimčiausias problemas, diskutuojame aštriausiais klausimais, – sako prezidentė. – Visi mūsų sprendimai ir planai visada pasiekia Utenos rajono savivaldybės Jaunimo reikalų tarybą, kuriai vadovauja Utenos rajono savivaldybės meras Alvydas Katinas. Mes žinom: jei klausimus pradeda spręsti Taryba, viskas iki galo bus sutvarkyta. Meras dar nėra nė karto atsisakęs mums padėti. Manau, kad mūsų Taryba,

palyginti su kitų savivaldybių jaunimo tarybomis, yra labai aktyvi ir veikli. Problemos, klausimai sprendžiami greitai ir operatyviai.“

Tačiau vien girtis, pasak prezidentės, nekuklu. Utenoje, kaip ir kitur, yra aktyvaus ir neaktyvaus jaunimo. Pastarąjį sudominti kokia nors veikla nelengva, nebent ta veikla juos paliečia asmeniškai. Bet „Apskritasis stalas“ rankų nenuleidžia: jei tik įmanoma, tuos neaktyviuosius kviečia į jaunimo organizacijas, buria vienai ar kitai veiklai. Ir ką gi –

Utenos rajono jaunimo reikalų taryba, palyginti su kitų savivaldybių jaunimo tarybomis, yra labai aktyvi ir veikli. Problemos, klausimai sprendžiami greitai ir operatyviai.

pastangos veltui nenuveina: susidomėjimas jaunimo veikla didėja, jaunimo organizacijų narių po truputį gausėja. „Matyt, nebepopuliariu būti nieko neveikiančiu „sėdūnu“, – spėja Dovilė. – Antra vertus, ir nereikia, kad visi būtų aktyvūs. Gyvenime pradėtų trūkti įvairovės.“

Ką jaunimas veikia Utenoje? Be įvairių

mokymų, seminarų, susitikimų, konferencijų, vykstančių po pamokų ar paskaitų, dar yra internetinė jaunimo televizija UTV, jaunimo „Juventus“ krepšinio lyga, kuriai vadovauja į Angliją studijuoti išvažiuojantys, bet organizacinio darbo Utenoje nemetęs Paulius Čyvas, klubai „Laisvalaikis“ ir „Lava“, pagaliau dviejų abiturientų Karolio Stankevičiaus ir Kasparo Mociūno (dabar jie jau studentai) įkurtas baras „Paletė“, iškart tapęs populiariausia jaunimo susibūrimo vieta mieste.

„Nepamirškime bendrų su Savivaldybe renginių, vieno kurių metu rajono vadovais vienai dienai tampa mokiniai, – sako Dovilė. – Tie patys jaunimo apdovanojimai, pernai surengti jau penktą kartą, tampa vis populiarešni, nebegalintys primesti norinčiųjų patekti į jų ceremoniją ir skatinantys būti pačiais geriausiais įvairiose srityse. Populiari ir savaitės trukmės jaunimo stovykla, kurioje buvimas kartu išmoko ne tik virti valgyti ant laužo dideliame būriui stovyklautojų, bet ir bendruomeniškumo, suvokimo, kad kartu dirbdami galime nuversti kalnus.“

◀ *Aktyviausias Utenos jaunimas po apdovanojimų kartu su Utenos rajono savivaldybės meru A.Katinu*

Erdvė jaunimo veikloms

Šiuo metu jaunimas bene labiausiai laukia vieno dalyko – buvusio kino teatro „Taurapilis“ rekonstrukcijos pabaigos. Šiame pastate, stovinčiame gražioje vietoje prie Dauniškio ežero, bus įkurtas Menų inkubatorius, kuris bus atiduotas ne kam kitam, o jaunimui: jauniems verslininkams, pradedantiems savo verslą, jauniems menininkams. Pastato rekonstrukcija – tai Utenos verslo informacijos centro įgyvendinamas projektas „Utenos verslo informacijos centro infrastruktūros plėtra, pritaikant kino teatrą TAURAPILIS kūrybinių industrijų ir verslo poreikiams“. Rekonstruotas inkubatorius turėtų tapti viso rajono kūrybinių industrijų atstovų, kuriančių ir menu besidominčių bendruomenės narių centru. Jame užteks erdvės ir įvairioms jaunimo organizacijoms, galėsiančioms čia ne tik rašyti projektus, diskutuoti, bet ir svajoti.

„Sieksime ne tik paskatinti jaunus menininkus ir verslininkus savo veiklą plėtoti Menų inkubatoriuje, bet ir skatinsime jaunimo verslumą, veiklumą, kūrybinį užsidegimą, – teigia Utenos verslo informacijos centro direktorė Irina Šeršniova. – Planuojame, kad inkubatoriuje įsikurs 17 smulkiojo ir vidutinio verslo įmonių. Joms, taip pat ir menininkams, reziduoti inkubatoriuje bus suteiktos lengvatinės sąlygos.“

Menų inkubatoriuje bus įkurta kino meno erdvė su 3D filmo demonstravimo įranga, tekstilės, kūrybinio jaunimo, foto, vizažistų, dramos, modernių technologijų, dailės, muzikos, audiovizualinė menų, įrašų ir kt. studijos, galerija, choreografijos repetitijų salė ir kitos erdvės. Bus skirtos patalpos ir kūrybos rezultatams realizuoti, demonstruoti, mokymams rengti. Jaunimas, bendraudamas tarpusavyje, galės tiesiog pasižiūrėti,

UTENOS SAVIVALDYBĖS NUOTR.

Būsimajame Menų inkubatoriuje įsikurs studijos, galerijos, verslo įmonės. Jame nemažai vietos bus skirta ir jaunimo erdvėms

kokios veiklos yra vykdomos menų inkubatoriuje, kaip kuria menininkai, kaip sekasi verslas ir jauniems, ir jau patyrusiems verslininkams. Tikimasi, kad toks „pačiupinėjimas“ uždegs ne vieną jaunuolį patį imtis patinkančios veiklos.

Pastato rekonstrukcijos pabaiga – šių metų spalį. Bet jau dabar ieškoma finansavimo kūrybinėms industrijoms, mokymams, parodoms, konferencijoms organizuoti. „Veiklos bus daug, įdomios veiklos, – neabejoja direktorė. – Į Menų inkubatorių pritrauksime visų amžiaus grupių atstovų, bet prioritetą bus suteiktas jaunimui.“

Vietos valdžia – jaunimo sėkmės garantas

Utenos rajono savivaldybės meras Alvydas Katinas, Utenos jaunimo reikalų tarybai vadovaujantis jau ne pirmus metus, sako, kad apie Utenos jaunimą, ypač apie susibūrusį po „Apskritojų stalo“ vėliava, gali pasakyti daug gerų žodžių. „Manau, kad ir

jaunimas rastų vieną kitą šiltesnį žodį Utenos valdžiai, – šypsosi meras. – Jei prisiminsime sukurta sporto infrastruktūrą mieste, rekreacines zonas, renovuotas mokyklas, nemanau, kad jaunimas galėtų labai skųstis. Taip pat ir jaunieji verslininkai, kurių veiklai paskatinti ir kuriems padėti tarnauja naujoji Utenos rajono savivaldybės patvirtinta smulkiojo ir vidutinio verslo rėmimo programa.“

Bet, pasak mero, yra dalykų, apie kuriuos tenka kalbėti ne visai džiaugsmingai. Tai jaunimo nedarbas, emigracijos problema. Deja, savivalda neturi pakankamai nei įgaliojimų, nei finansinių išteklių, kad šitas problemas spręstų. „Kalbėdamasis su jaunuoliu nuolat keliu klausimą, kad tas lėšas, kurios skiriamos įvairioms valstybės institucijoms, sprendžiančioms jaunimo nedarbo, užimtumo ir kitas problemas, išlaikyti, reikėtų skirti savivaldybėms, – svarsto meras. – Manau, man pritartų ir kiti kolegos, mat minėtų institucijų pasiekti rezultatai kol kas labai menki.“

A.Katinas mano, kad lėšas skyrus savivaldybėms rezultatai būtų matomi labai greitai, – na, gal ne po metų, bet jie būtų. Štai socialinių pašalpų mokėjimą atidavus savivaldybėms jau dabar galima džiaugtis pasiektais rezultatais.

„Vietos valdžia, bendradarbiaudama su tomis pačiomis jaunimo organizacijomis, pasitelkdama pagalbon vietos bendruomenes, asocijuotas verslo struktūras, galėtų sėkmingai spręsti ne tik jaunų žmonių, šeimų būsto įsigijimo klausimus, bet ir nedarbo bei emigracijos problemas, – neabejoja meras. – Norint, kad jaunimas Lietuvoje gyventų dar geriau, kad nebėgtų į svečias šalis laimės ieškoti, jaunimo teisinėmis ir finansinėmis galimybėmis turėtų pasirūpinti vietos valdžia.“ ■

◀ *Dovilė Bikelytė (centre) girtis nemoka. Kartu su bendraminčiais ji dirba, planuoja, kuria ir įgyvendina.*

UTENOS SAVIVALDYBĖS NUOTR.

AR VERTA PAVYDĖTI TEISĖJŲ PENSIJŲ?

Kodėl Vokietija – prieš Graikiją, A.Kubilius – už A.Lukošenką, o Konstitucinis Teismas – už teisėjų nepriklausomumą?

Dr. Algimantas Šindeikis

Lietuvoje yra 62 teismai, kuriuose dirba 719 teisėjų. Jie po 2015 sausio 15 d. Konstitucinio Teismo (KT) išaiškinimo tapo labiausiai socialiai apsaugota visuomenės grupe. Jų atlyginimai vieni didžiausių, o pensijos dydis privalo būti artimas paskutinei teisėjo gautai algai. Teisėjams nei atlyginimų, nei pensijų negalima mažinti.

Ar visuomenei apsimoka taip išskirti ši teisininkų luomą? Ar jis vertas šios ypatingos apsaugos?

Lietuviai, nors save laiko senos Europos teisinės kultūros tauta, viena pirmųjų davusia pasauliui XVII a. kodifikuotos teisės statutus ir XVIII a. Konstituciją, dar ir šiandien nesupranta savo Konstitucijos ir joje slypinčios jėgos. Tai neabejotinai įrodo šimtai, net tūkstančiai komentarų interneto portaluose – ten žurnalistikos korpuso vaikų ar atsilikusių pseudointelektualų sukurti nuožmūs antpuoliai prieš KT yra perskaitomi milijono skaitytojų ir komentuojami tūkstančių komentatorių (visa tai labai primena Jono Biliūno aprašytą aklo Brisiaus amšėjimą ant saviškių). Jie nenori KT.

Jiems pritaria ir Lietuvos „konservatoriai“. Jie patys nori būti KT. Joks jų valdžios ribojimas jiems nepriimtinas. Jie vis dar tebėra įsitikinę, kad ne Konstitucija, o jie kuria šią valstybę. Jiems nuobodu kurti konstitucinį konsensu, todėl jie nuo ryto iki vakaro užsiėmę savo galios didinimu. Ir Konstitucija jiems reikalinga tik tiek, kiek pasitar-nauja šiam „šventam“ partiniam tikslui.

Mes ne amerikiečiai. Tik pradėjome savo trečiąją konstitucinio gyvenimo dešimtmetį, o amerikiečiai seniai trečiame šimtetyje. Konstitucijos tauta gali niekada nesuprasti. Nedaug patobulėsi sėdėdamas prie televizoriaus, kuris smagina žemiausio socialinio sluoksnio gyvenimo būdo gyvenimo vaizdais, ar skaitydamas lėkštus vaikų tekstus naujienų portaluose, tampančiuose milžiniškomis informacinių šiukšlių sanaujomis. Konstitucijos suvokimui reikia gilesnio mąstymo, studijų, politinio, kultūrinio, ekonominio elito pasiryžimo gyventi ne kaip patogiau, o kaip reikalauja visuomeninė sutartis – Konstitucija. Todėl reikia nuolat pačiam gilintis ir kaupti žinias, kritiškai mastyti.

Lietuvoje aplinka mąstymui ir tobulėjimui nepalanki. Net ir inteligentijos sluoksniai – pedagogai, medikai, inžinieriai užsidarė savo asmeniniuose profesiniuose narveliuose ir kala kvalifikacinį kapitalą, atsisakę savo sluoksniui privalomos visą gyvenimą trunkančios savišvietos. Ir jų vaikai yra puikūs naujų technologijų vartotojai, bet jas naudoja ne savęs tobulinimui, o pramogoms, todėl savo pasiekimais nepranoksta gimdytojų.

XX pabaiga ir XXI a. pradžia – socialinių konstitucinių žmogaus teisių suklestėjimo laikotarpis. Konstitucinių teismų, Strasbūro žmogaus teisių teismo doktrinoje teisėtų lūkesčių apsaugos principas aiškinamas kaip valstybės, taip pat valstybės valdžią įgyvendinančių ir kitų jos institucijų pareiga laikytis valstybės prisiimtų įsipareigojimų.

Politikų pažadais sukurtos teisės vis dažniau apginamos kaip asmens individualios teisės, joms yra suteikiama tiesiogiai įgyvendinamų teisių statusas ir teisinės gynybos priemonės. Žmogaus teisės nėra privilegijos. Jos mums priklauso nuo mūsų gimimo ir nėra valdžios duotos, todėl negali būti ir jos atimtos.

Konstitucija nesaugo ir negina privilegijų. Todėl Kristinai Brazaus-

kienei nepriklauso Prezidento našlės pensija. Konstitucijoje nieko neparašyta apie K.Brazauskiene, todėl parlamentarai buvo sutrikę, ypač tie, ant kurių kaktų dar tebesimato Algirdo Brazausko patepimas. Vėl teko pagelbėti Konstituciniam Teismui ir mokyti skaityti Konstituciją.

Metų pradžioje KT teko dar kartą priminti, kad teisėjai nėra tik eiliniai Kristaus vynuogyno darbininkai. Teisėjų pensija, kaip jų konstitucinio nepriklausomumo išraiška, yra įtvirtinta Konstitucijoje. Todėl Seimo kompetencija reguliuoti teisėjų valstybines pensijas yra siauresnė nei kitų valstybinių pensijų. Įstatymu nustatyta teisėjų valstybinė pensija yra viena iš Konstitucijos 52 straipsnyje tiesiogiai nenurodytų pensijų rūšių. Ji siejama su specialiu asmens statusu – yra skiriama teisėjams už jų tarnybą, kai nutrūksta jų įgaliojimai. Taip pat pasakyta, kad įstatymų leidėjai turi tam tikrą teisę nustatyti šių pensijų skyrimo bei mokėjimo sąlygas ir dydžius, tačiau tai darydami privalo paisyti Konstitucijos.

Bet konstitucinė įgytų teisių ir teisėtų lūkesčių apsauga nereikia, kad įstatymų nustatyta teisėjų pensinio aprūpinimo sistema negali būti pertvarkoma. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkui paprašius Konstitucinis Teismas dar kartą išaiškino, kad, įstatymų leidėjui pertvarkant teisėjų valstybinių pensijų sistemą, negali būti sumažintas įstatymais nustatytas teisėjų socialinių garantijų lygis – paisant Konstitucijos 109 str. nustatyto teisėjų nepriklausomumo reikalavimo.

Teisėjų socialinės garantijos, kurios teisėjams nustatytos, kai nutrūksta jų įgaliojimai, yra viena iš teisėjų nepriklausomumo užtikrinimo priemonių. Tik suteikiant realias, o ne nominalias socialines garantijas ateičiai, kurios atitinka konstitucinį teisėjų statusą ir jų orumą, pavyzdžiui, teisėjo pensiją, galima užtikrinti, kad teisėjai, vykdydami teisingumą, nepatirtų įstatymų leidžiamosios ar vykdomosios valdžios sprendimų įtakos, kišimosi į teisėjo veiklą, taip pat mažinti korupcijos riziką.

Todėl iš Konstitucijoje įtvirtinto teisėjo ir teismų nepriklausomumo principo kyla draudimas mažinti įstatymu nustatytą teisėjų socialinių (materialinių) garantijų, įskaitant tas, kurios teisėjams yra nustatytos,

kai nutrūksta jų įgaliojimai, lygi. Žinoma, šis draudimas nėra absoliutus. Mažinti socialinių garantijų, kurios teisėjams yra nustatytos, kai nutrūksta jų įgaliojimai, lygi galima tik įstatymu, tai daryti galima tik laikinai – kol valstybės ekonominė ir

finansinė būklė yra itin sunki, bet tokiu mažinimu neturi būti sudaroma prielaidų kitoms valstybės valdžios institucijoms, jų pareigūnams pažeisti teismų nepriklausomumą.

Jei teisėjų socialinių garantijų lygis galėtų būti mažinamas ir kitais atvejais, tai yra kai valstybėje nėra susiklosčiusi itin sunki ekonominė, finansinė padėtis, kiltų grėsmė teisėjų nepriklausomumui. Galėtų būti sukurtos prielaidos politikų sprendimais daryti įtaką teisėjams, versti juos priimti konkrečiai politinei daugumai palankius sprendimus. Tam nepaklusę teisėjai gali būti „pamokyti“ paklusnumo pakerpant sparnus – kad kituose teismo posėdžiuose aukštai nekiltų.

Vis dėlto KT išaiškinimas nereikia, kad teisėjų valstybinių pensijų sistema negali būti pertvarkoma ar negali būti keičiamos teisėjų valstybinių pensijų skyrimo ar mokėjimo taisyklės, kad šios pensijos negali būti pakeistos kitokiomis socialinėmis garantijomis. Tačiau įstatymų leidėjų diskreciją šioje srityje saisto iš Konstitucijoje įtvirtinto teisėjo ir teismų nepriklausomumo principo kylantis minėtas reikalavimas nemažinti bendro teisėjų socialinių garantijų lygio. KT išaiškino ir tai, kad nustačius, jog teisėjo atlyginimas yra vienas iš teisėjų valstybinių pensijų dydžio nustatymo kriterijų, pagal Konstituciją negalimas toks teisinis reguliavimas, pagal kurį teisėjų atlyginimų didinimas neturėtų jokios įtakos jau mokamų teisėjų valstybinių pensijų dydžiui.

Teismas pažymėjo, kad pagal Konstituciją teisėjo darbo stažas gali būti teisėjų pensijų dydžio nustatymo kriterijus, tačiau jis negali būti vienintelis: teisėjų pensijų dydžio nustatymo kriterijus taip pat turi būti

Kas bendro tarp Lietuvos ir Graikijos? Pirma, tiek Lietuva, tiek Graikija yra prastų, neatsakingų ir primityvių politikų kraštas.

teisėjo eitos pareigos, tai yra tai, kokiaje teismų sistemoje ir kurioje jos grandyje asmuo ėjo teisėjo pareigas.

Sprendime pažymėta, kad, paisant Konstitucijos (konstitucinio teisėjo ir teismų nepriklausomumo principo, teisėjo socialinių garantijų realumo imperatyvo, teisėjų vienodo teisinio statuso), negalimas toks teisinis reguliavimas, kuriuo būtų nustatytos iš esmės skirtingo dydžio teisėjų pensijos asmenims, turintiems tokį patį teisėjo darbo stažą tos pačios teismų sistemos toje pačioje grandyje – nepriklausomai nuo to, kada teisėjo pensija jiems būtų paskirta.

Kita vertus, nors tai mūsų primityvioje ir lėkštoje viešojoje erdvėje nutylima, Konstitucinis Teismas konstatavo, kad iš esmės pakitus valstybės ekonominei ir finansinei būklei, kai dėl ypatingų aplinkybių (ekonominės krizės ir kt.) valstybėje susiklosto itin sunki ekonominė, finansinė padėtis, dėl objektyvių priežasčių gali pritrūkti lėšų valstybės funkcijoms vykdyti ir viešiesiems interesams tenkinti, taigi ir teismų materialiniams bei finansiniams poreikiams užtikrinti. Kai valstybėje susiklosto itin sunki ekonominė, finansinė padėtis, gali būti mažinami ir teisėjų atlyginimai, teisėjų valstybinės pensijos.

Tokia išimtinė teisėjų apsauga pasaulyje nėra naujiena. Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja 1995 m. gruodžio 13 d. rezoliucija patvirtino Pagrindinius teismų nepriklausomumo principus. Europos

Tarybos Ministrų Komiteto iniciatyva 1998 m. liepos 10 d. patvirtintoje Europos chartijoje dėl teisėjų statuso nustatyta, kad jos nuostatomis siekiama didinti teisėjų kompetencijos, nepriklausomumo ir nešališkumo garantijas, kad „teisėjai, vykdydami savo profesines funkcijas, turi teisę į atlyginimą, kurio dydis nustatomas toks, kad jie būtų apsaugoti nuo galimo spaudimo, kuriuo būtų siekiama daryti įtaką jų sprendimams, ir platesne prasme jų elgesiui teisme, pažeidžiant jų nepriklausomumą ir nešališkumą“.

Estijoje teisėjų atlyginimai didesni, čia teisėjai į pareigas skiriami visam gyvenimui. Estijos Aukščiausiojo Teismo sprendimas sudavė per rankas ir šios šalies politikams. Ir čia teisėjų atlyginimas turi būti reguliuojamas neproporcingai nediskriminuojant teisėjų. Estijoje nustatytas 75 proc. pensijos mokėjimo metu nustatyto paskutinių metų teisėjo atlyginimo dydžio pensija, ir teismas pripažino, kad yra pagrindo konstatuoti, jog teisėjai turi teisėtą lūkestį, kad toks jų pensijų dydis išliks (Lietuvoje pagal įstatymą maksimali teisėjo valstybinė pensija sudaro tik 35 proc. teisėjo atlyginimo).

Andriaus Kubiliaus ir Ingridos Šimonytės sunkmečio įveikimo buhalterinė komanda buvo suniveliavusi skirtingo stažo teisėjų pensijas, skirtingos kvalifikacijos ir patirties valstybės tarnautojų, pareigūnų atlyginimus. Pati Finansų ministerija yra pateikusi KT savo išvadą, kad taupymo efektyvumui pasiekti būtų užtekę visuotinio ir proporcingo viešojo sektoriaus darbuotojų atlyginimų mažinimo 4 proc. Praėjusių metų pabaigoje KT paskelbė nutarimą, kuriame vėl konstatuota, kad Konstitucijai prieštarauja net 10 nuostatų sunkmečio įveikimo įstatimuose, kurie numato neproporcingai sumažinti prokurorų ir kitų pareigūnų atlyginimus.

Taip padėtas dar vienas taškas įvertinat A.Kubiliaus Vyriausybės antikrizinius įstatymus, kuriais buvo nustatytas atlyginimų, pensijų sumažinimas šias išmokas niveliuojant, neatsižvelgiant nei į asmenų kvalifikaciją, einamų pareigų atsakingumą, išsilavinimą. Tokia antikrizinė politika prieštarauja Konstitucijai. Kyla pagrįsta abejonė, ar

A.Kubilius su savo fundamentaliais paklydimais Konstitucijoje apskritai galėtų ir turėtų sugrįžti į aukščiausius valstybės politinius postus.

Kas bendra tarp Lietuvos ir Graikijos? Pirmą, tiek Lietuva, tiek Graikija yra prastų, neatsakingų ir primityvių politikų kraštas. Tiek Lietuvoje, tiek Graikijoje visuomenei yra kuriami dažnai niekuo nepagrįsti lūkesčiai, kurie dėl konstitucinio reguliavimo tampa teisėtais ir privalomais įgyvendinti lūkesčiais. Jei jie nebūtų įgyvendinami, būtų dar blogiau. Visuomeninio, socialinio gyvenimo stabilumas, teisinis tikrumas būtų pažeistas ir Lietuva taptų panaši į Rusiją ar Baltarusiją, kuriose bet kokie sprendimai gali būti priimti ir tą pačią dieną vieno ar sąjėlos politikų pakeisti, jei tik šie turi tokių sprendimų priėmimo galią ir jos niekas neriboja.

Sunkmetis – įdomus laikotarpis, ypač jei žiūrima į ateitį. Tik vargu ar iš sunkmečio pasimokėme. A.Kubiliaus, I.Šimonytės ir Co sunkmečio įveikimo planas – įvedant lygiavą, suniveliuojant skirtingo išsilavinimo, patirties ir kvalifikacijos asmenų atlyginimus, vienoms asmenų grupėms juos sumažinant 20 proc., kitoms nemažinant visai (kaip Lietuvos bankui su 800 tarnautojų ir Prezidentūrai) – atrodo kaip savo galios demonstravimas vienus nubaudžiant už politinį nepaklusnumą labiau nei kitus. Siekis sureguliuoti, kaip pasirodė „teisinga“ būtent šiems politikams, atrodo labai baltarusiškai arba rusiškai.

Šios komandos diegtus valstybės tarnautojų, pareigūnų, teisėjų atlyginimų reguliavimus Konstitucinis Teismas pripažino prieštaraujančiais Konstitucijai.

Bet teisėjams suteiktas maksimalias socialines garantijas, kyla pagrįstas klausimas – kokia pareiga atsiranda teisėjams apgynus savo konstitucines teises į nepriklausomumą nuo politikų pensijas? Jei jie tikrai jaučiasi nepriklausomi ir paiso Konstitucijos, jiems kyla šventa pareiga apginti ir mus nuo politikų savivalės, kvailumo, godumo ir neribotos valdžios gėdolio. Tai ir daro teismai. Bet ar visada ir tinkamai? Ko

visuomenė gali ir turi teisę tikėtis iš tokios išskirtinės teisėjų luomo konstitucinės socialinės apsaugos padėties? Kokie pagrįsti teisėti lūkesčiai kyla visuomenei?

Visu pirmą Lietuva neturėtų garsėti Strasbūro žmogaus teisių teisme kaip valstybė, kurios piliečiai ypač dažnai kreipiasi dėl jų teisės į teisingą teismą neužtikrinimo. Teisėjų korpusas turėtų garantuoti, kad net ir jaunas sostinės pirmos instancijos teisėjas bus perskaitęs prieš kelias dienas Strasbūro teisme priimtą sprendimą dėl žurnalistų šaltinio apsaugos ir neleis mažametį vaiką auginančios žurnalistės namuose atlikti kratos neva ieškant įkalčių dėl „valstybės paslapties“ atskleidimo.

Piliečiai taip pat turi teisę tikėtis, kad teismuose nebus taikomos įstatymų normos, kurios paskelbtos prieštaraujančiomis Konstitucijai, tais atvejais, kai Seimas nesupranta ir nesuskumba jų pakeisti. Piliečiai taip pat turi teisę tikėtis, kad teisėjai nesislėps po Seimo priimtų įstatymų aiškinimų krūvomis ir patys skaidriai bei blaiviai matys Konstituciją, sugebės ją taikyti tiesiogiai, kaip tai numatyta pačioje Konstitucijoje, ir ras jėgų, galimybių bei talento paaiškinti visuomenei, ką ir kodėl jie nusprendė.

Jei išskirtine konstitucine padėtimi teisėjai mėgautis nesuvokdami ir neatlikdami savo pareigų, jų atlyginimai ir pensijos bus išmokėti jų sąžiningai neužsidirbus. Tuomet vargu ar ir eliniams piliečiams atsiras įkvėpimas suvokti Konstituciją ir jos laikytis. ■

Konstitucinis Teismas 2015 m. sausio 15 d. patvirtino Lietuvos teisėjų korpusui neliečiamas socialines ir materialines garantijas

METŲ VADOVO KONKURSAS

„Blue Bridge“ – IT įmonė, puoselėjanti pavydėtina organizacinę kultūrą

Informacinių technologijų įmonė „Blue Bridge“ – ne tik debesų kompiuterijos pionierė Lietuvoje, bet ir viena labiausiai darbuotojų vertinamų įmonių.

Vaiva Sapetkaitė

Lietuviai nori dirbti „Blue Bridge“. Įmonė ne vienus metus karaliauja gėdžiamiausių darbdavių tarp smulkiųjų ir vidutinių įmonių sąraše. Įdomu ir tai, kad „Blue Bridge“ patenka tarp 10 proc. pasaulio bendrovių, kurių darbuotojai labiausiai ištraukę į savo darbus.

„Samdome tarptautinę rinkos tyrimų kompaniją TNS, kuri turi metodiką, kaip tirti darbuotojų ištraukimą. Pasakymas „10 proc. pasaulio bendrovių“ reiškia, kad, remiantis pasauline jų duomenų baze, pagal sektorių, kuriame dirbame, „Blue Bridge“ patenka tarp 10 proc. turinčiųjų tokią aukštą darbuotojų ištraukimo lygį“, – aiškina įmonės vadovas Dalius Butkus.

Beje, įdomi detalė: pagal atliktus psichologinius tyrimus jo vadovavimo stilius tai papildė – D. Butkus priskirtinas prie įtraukiančių (angl. „participated“) vadovų.

Tomas Deržanauskas, ilgai dirbęs su tokiais įrangos gamintojais, kaip IBM ar „Samsung“, kurie bendradarbiavo su „Blue Bridge“, neblogo pažįsta ir kolektyvą, ir jo vadovą. Jis įsitikinęs, kad šiai įmonei pavyko sukurti unikalią organizacijos kultūrą, išstbulinti vadybinius procesus, ypač žmogiškųjų išteklių srityje.

„Blue Bridge“ kultūra lemia ypatingą dalyką IT industrijoje: itin menką darbuo-

tojų rotaciją, labai didelį jų įsitraukimą, lojalumą, darbuotojų asmeninių ir įmonės vertybių susigretinimą. Kai matai, kad čia atsiranda muzikos grupės, kyla daug įvairių iniciatyvų, supranti, kad būtent tai daro kompaniją unikalią. Juk iš tikrųjų viską galima nukopijuoti: procesus, sprendimus, produktą, paslaugas, klientus, tačiau nukopijuoti įmonės organizacinės kultūros neįmanoma“, – teigia T. Deržanauskas.

Liaupsių įmonei negaili ir darbuotojai. Vienas „Veido“ kalbintas darbuotojas, paklaustas, ar tikrai viskas taip gražu, kaip visi kartoja, nesudvejojęs atsakė: „Taip, tai nerealioji įmonė.“ Pasak jo, čia iš tiesų pavyko sukurti šiltą atmosferą, be to, įmonėje viskas aišku: padaroma tai, kas pasakyta, gaunama tai, kas pažadėta.

Ar eidamas dirbti jis žinojo, kad „Blue Bridge“ grupė patenka tarp gėdžiamiausių Lietuvos darbdavių ir ar tai jam buvo svarbu renkantis? „Be abejo. Jei ši įmonė – gėdžiamas darbdavys, o kita ne, tai rinkiesi tą, kuri gėdžiamesnė. Juk taip yra ne be reikalo“, – mano vaikinai.

Pats D. Butkus pabrėžia, kad į darbuotojus, kaip ir į klientus, įmonių grupėje žiūrima kaip į partnerius, tad rūpinamasi jų gerove. Ši nuostata yra svarbi „Blue Bridge“ filosofijos dalis.

„Daug darome, kad kompanijoje būtų gera atmosfera, darbuotojai turėtų geras darbo sąlygas. Daug investuojame ir į jų mokymus, tobulėjimą, rengiame įvairių konkursų, taip pat apdovanojame savo darbuotojus už vienokius ar kitokius pasiekimus, pavyzdžiui, kas kurį laiką renka me darbuotoją, kuris, klientų vertinimu, suteikė geriausią aptarnavimą, ir jis gauna geriausią automobilio parkavimo vietą – prie pat įėjimo. Be to, daug linksminamės įvairiuose įmonės renginiuose“, – pasakoja „Blue Bridge“ vadovas ir prideda, kad darbuotojams čia dirbti turi būti naudinga ne vien dėl pinigų.

Žinoma, įmonė už tai iš darbuotojų tikisi didesnių pastangų ir geresnės darbo kokybės. Dėl šio bendro tikslo vadovas negaili savo laiko. „Niekada neturėjau kitokios, kaip tik „atvirų durų“, politikos. Tai neabejotinai padeda vadovavimui. Jei darbuotojams reikia pagalbos, ją jie turi gauti kaip įmanoma greičiau“, – teigia vadovas. Atrodo, toks požiūris iš tiesų atsiperka su kaupu.

Nesumeluotume, jei „Blue Bridge“ vadybą įvardytume kaip inovatyvią. T. Deržanausko manymu, prie to nemažai prisideda ir tai, kad D. Butkus baigė magistro studijas Baltijos vadybos institute („Baltic Management Institute“, BMI), priklausančiame penkių Europos verslo mokyklų

◀ „Blue Bridge“ yra IT ateitimi tituluojamos debesų kompiuterijos pradininkė Lietuvoje

DALIAUS BUTKAUS DOSJĖ

Amžius: 42 metai.

Išsilavinimas: bakalaurs – anglų kalba, magistras – verslo vadyba.

Alma mater: LCC tarptautinis universitetas, vėliau – „Baltic Management Institute“ (BMI).

Darbo patirtis: „Baltic Management Institute“ generalinis direktorius, „Blue Bridge“ pardavimo ir rinkodaros vadovas.

Pastarosios skaitytos knygos: William Somerset Maughamo „Of Human Bondage“; Denniso Greenbergerio ir Christine A. Padesky „Nuotaika paklūsta protui“.

Pomėgiai: golfas, tenisas, slidinėjimas, nardymas, taiči, kulinarija, kelionės. ●

„Veidas“ primena, jog debesų kompiuterijos koncepcija reiškia, kad vartotojas iš bet kokios pasaulio vietos patogiai, pagal poreikį per tinklo prieigą gali naudotis bendrais kompiuteriniais ištekliais (pavyzdžiui, kompiuteriniais tinklais, serveriais, duomenų laikmenomis, taikomosiomis programomis ar programinės įrangos tarnybomis), tuos išteklius valdant su minimaliu paslaugų teikėjo išikišimu. Kitaip tariant, vartotojui nereikia įsidiesti jokios papildomos įrangos, o norimomis paslaugomis jis gali naudotis per internetą. Žymiausi pasauliniai šios koncepcijos pavyzdžiai: „Google Docs“, „Google Drive“, „Apple iCloud“, „Microsoft Office 365“, „Skydrive“ paslaugos.

Filologas IT įmonės vadovo kėdėje

D. Butkus yra nestandartinis IT įmonės vadovas: jis studijavo ne informacines technologijas, programavimą ar kažką panašaus, kas būtų susiję su įmonės veiklos sritimi, o anglų filologiją, vėliau – verslo vadybą. Ar toks srities pakeitimas nebuvo per daug radikalus ir nesukėlė rūpesčių?

„Manyčiau, kalbėdami apie sprendimų kūrimą, vadovavimą informacinių technologijų įmonei, vis tiek pirmiausia kalbame apie žmones. Sukurtus sprendimus taip pat pardavinėja žmonės, iš jų perka kiti žmonės, kuriems patinki ir atrodo patikimas. Ar moki programuoti, ar ne, čia nėra labai reikšmingas dalykas net ir tokios įmonės vadovui“, – sako T. Deržanauskas.

Informacinių ir ryšių technologijų asociacijos „Infobalt“ vykdomasis direktorius Edmundas Žvirblis čia taip pat nemato problemos. Pasak jo, D. Butkus yra savo srities profesionalas, išmanantis, kaip vadovauti įmonei, ir gebantis pasiekti puikių veiklos rezultatų.

D. Butkus, atėjęs į dirbti į šią įmonę, vadovo kėdėn iš karto neatsisėdo. Jis yra įmonės senbuvis – prieš tapdamas vadovu, „Blue Bridge“ buvo spėjęs išdirbti apie dešimtmetį (buvo pardavimo ir rinkodaros vadovas), tad laiko daug ko išmokti tikrai turėjo. ■

Nors D. Butkui dirbant tenka pasitelkti visus vadovavimo stilius, pirmiausia jis yra įtraukiantis vadovas

konsorciui, ir įgijo tarptautinės patirties. „Galimybė pasisemti naujausių pasaulinės vadybos žinių jam suteikė pakankamai gerą startinę poziciją ir leido įnešti gaivaus vėjo į Lietuvos IT industriją“, – įsitikinęs T. Deržanauskas.

Kokybė ir debesų kompiuterija

Jei reikėtų glaustai apibūdinti, į ką nukreiptas „Blue Bridge“ dėmesys, negalima praleisti dviejų aspektų: tikslo išlaikyti aukštą klientų aptarnavimo kokybę (tai tarp įmonės siekių įrašoma beveik kasmet) ir IT ateitimi tituluojamos debesų kompiuterijos srities plėtojimo.

Visgi kol kas svarbiausi poliai, ant kurių stovi „Blue Bridge“, yra visai ne debesų kompiuterija, o duomenų centrų įrangos sprendimai, duomenų perdavimo tinklai (saugumo sprendimai), informacinių technologijų infrastruktūros valdymas ir priežiūra. Tai lemia, kad didžioji dalis „Blue Bridge“ produkcijos realizuojama vidaus rinkoje, o eksportuojama vos 1–2 proc.

„Didžioji dalis mūsų veiklos susijusi su užsienio įrangos gamintojais, eksportuojančiais į šitą rinką. Mes, imdami jų įrangą, teikiame klientams sprendimus. Su pasaulinio gamintojo įranga išeiti į kitas šalis, aišku, galima bandyti, bet nežinia, kiek tai duotų naudos. Konkuruotume produktu, kurį turi ir kiti, – dėsto D. Butkus. – Vis dėlto vystome debesų kompiuteriją. Tai mūsų produktas, per kurį žvalgome į užsienio rinkas.“

Pabrėžtina, kad debesų kompiuterija yra nauja sritis ne tik Lietuvoje, bet ir pasaulyje. Ji plėtojama nepaprastai sparčiai, o prognozuojamas potencialas – didžiulis. Vadinasi, kuo anksčiau išoksi į šį traukinį, tuo bus didesnė sėkmės tikimybė. Iš lietuvių anksčiausiai tuo susidomėjo būtent „Blue Bridge“.

„Debesų kompiuterija padarys didžiulę įtaką pačiai IT industrijai, tam, kaip žmonės gyvena, – įsitikinęs D. Butkus. – Nenorėdami pasilikti nuošalyje, ėmėme investuoti į šią sritį ir dabar dairomės savo nišos.“

Tiesa, tiek sumanymas, tiek debesų kompiuterijos elementai, bazinės technologijos egzistuoja jau kurį laiką. Jei naudojėtės „Skype“ programa, prie šios idėjos jau esate prisilietę.

APIE „BLUE BRIDGE“

Pardavimo pajamos: 2013 m. – 88,9 mln. Lt, 2012 m. – 73,7 mln. Lt

Grynasis pelnas: 2013 m. – 6,3 mln. Lt, 2012 m. – 4,7 mln. Lt

Darbuotojų skaičius: 73

Investicijos į inovacijas: apie 15 proc. nuo pelno

Produkcijos eksportas: 1 proc.

Eksporto šalys: Latvija, Estija, Rusija

Svarbiausias tikslas: išlaikyti aukštą klientų aptarnavimo kokybę ir aukštą techninę kompetenciją ●

Šaltinis: „Blue Bridge“ informacija

VIRTUALI KARTA

Z karta: virtualiai įstrigusi, bet dar neprarasta

„Gimę su kompiuterio pele rankoje“, – taip šiuolaikinės kartos vaikus apibūdina danų kilmės rinkodaros guru Martinas Lindstromas.

Kristina Kanišauskaitė-Šaltmerė

Dėl mokyklinio ir ikimokyklinio amžiaus vaikų, kurie kenčia dėl emocijų, valios ir elgesio nesklandumų, į psichologus ir psichoterapeutus šiandien kreipiasi vos ne kas antra Lietuvos šeima. Tokią kainą tenka mokėti už pernelyg ilgą valandą, leidžiamą prie kompiuterinių žaidimų, planšetinių ir išmaniųjų telefonų.

„Daugelis tėvų jaučiasi bejėgiai kariaudami su stipriu vaiko prieraišumu prie šiuolaikinių IT priemonių. Namie dėl to kyla ištisos dramos, netyla barniai ir riksmas, liejasi ašaros, kartais prieinama iki grasinimų ar apstumdymų. Pykstasi ne tik tėvai ir vaikai: dalis moterų kariauja su sutuoktiniais, „nenulipaniais“ nuo kompiuterių iki paryčių“, – per pastarąjį dešimtmetį Lietuvoje susiklosčiusią padėtį apibūdina psichologė, socialinių mokslų daktarė Daiva Selmistraitienė.

Visuomenę į skirtingas (X, Y, Z) kartas skirstantys sociologai atkreipia dėmesį, kad Z kartos atstovai (gimusieji 1995–2012 m.) sunkiai koncentruojasi ties viena veikla. Ne visi pedagogai ir tėvai supranta, kad šios kartos atstovus reikia ne drausminti, o ieškoti būdų, kurie padėtų jiems mokytis.

„Z kartos atstovams neegzistuoja jokie autoritetai, jie nesupranta kompromisų, nebemoka diskutuoti ir komunikuoti (ypač sunkiai kalba prieš auditoriją ir nesugeba išlaikyti žvilgsnio), neskaityti knygų, tačiau visi iki vieno geba įsijungti ir naudotis išmaniuoju telefonu“, – iš šalčiaus traukdamas ir rodydamas iš mokinių kuriam laikui dėl netinkamo elgesio paimtus telefonus sako Vilniaus Šalomo Aleichemo žydų gimnazijos direktorius Miša Jakobas.

Į direktoriaus kabinetą patekęs mokinio telefonas atgaunamas tik atsivedus vieną iš tėvų, nors, kaip atskleidžia gimnazijos vadovas, kartais pasitaiko ir laimingų išimčių. „Jei atėjęs vaikas atsiprašinėja, gailisi, būna, kad direktorius neišlaiko ir telefoną grąžina“, – šypteli daugiau nei 44 metus mokykloje dirbantis M.Jakobas. Geriau nei kas kitas jaunąją kartą pažįstantis matematikas sako, kad dabartiniai vaikai nėra blogos širdies, tiesiog reikia rasti būdą, kaip su jais bendrauti.

Nuo mažens leisdami laiką šiuolaikinių technologijų apsuptyje jie kasdien susiduria su internetu, nepaleidžia iš rankų išmaniojo telefono, o tai, kas jiems įdomu, mieliau skaito tėvų planšetiniuose kompiuteriuose. Taigi

bendraujant su dabartinės kartos vaikais ir juos mokant būtina atsižvelgti į tai, kad jie pripratę prie kitokių informacijos šaltų ir pasižymi tiek kitokiais įpročiais nei ankstesnių kartų atstovai.

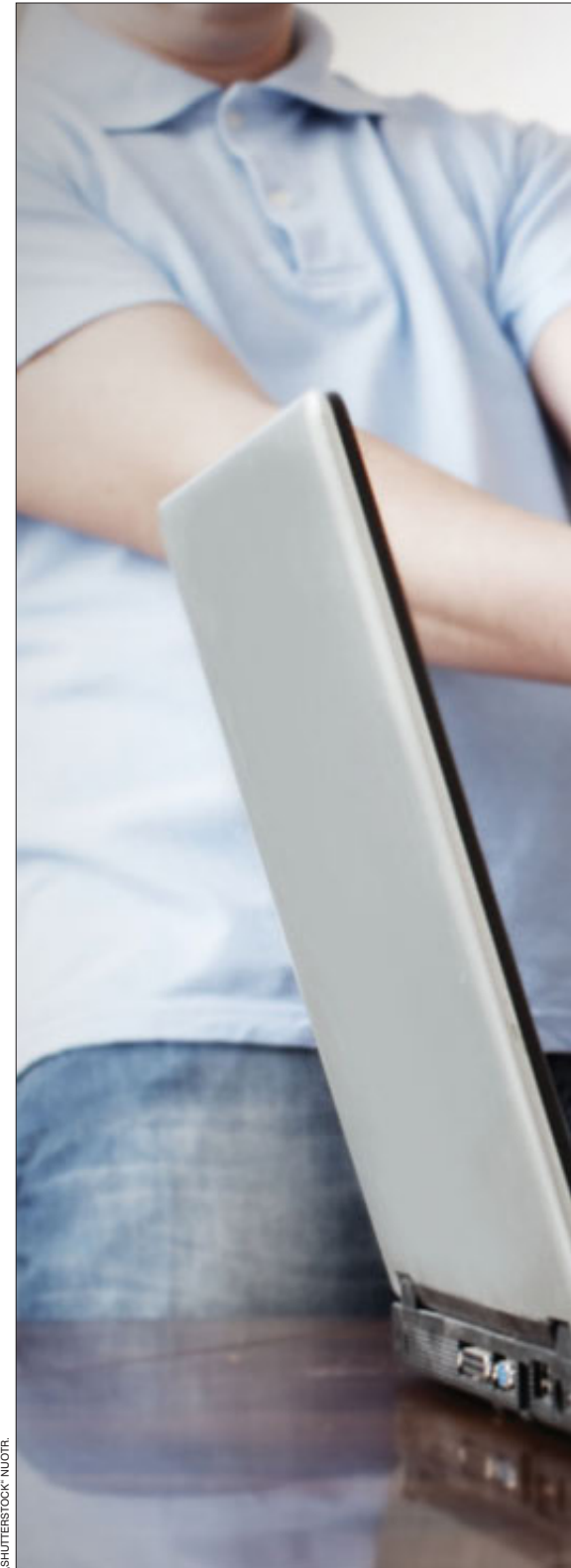
Sociologai teigia, kad bendravimą su Z kartos vaiku gali palengvinti sužadintas jo smalsumas. Taigi priversti daryti tai, ko jis nenori, daug sunkiau, nei sužadinti susidomėjimą. Kitas dalykas – Z kartai prievarta nesu-prantama.

Apie tai užsimena ir ilgametę mokytojavimo patirtį turintis M.Jakobas „Su jais būtina bendrauti gražiuoju. Jei pakelsite balsą ar mėginsite ant jų šaukti, jie ramiai pasiteirau, kodėl taip elgiatės, ir tai neduos jokios naudos. Anądien lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja kaip tik dalijosi išpūdziais, kaip jos dešimtokas prašė leidimo atsakinėti prieš klasę nuleidęs galvą ir vengdamas akių kontakto. Mokinys aiškino, kad jam taip patogiau: nejaus gėdos. Žinoma, prie to nemaža dalimi prisideda ir šiuolaikinė švietimo sistema: visko tiek daug, kad mokytojai nebespėja kiekvieno mokinio prieš klasę iškviešti“, – apie pakitusią gimnazistų elgseną pasakoja Š.Aleichemo žydų gimnazijos vadovas.

Išmanusis telefonas mokykloje – tik išskirtiniams atvejams

Šešias pradinukų kartas mokiusi Vilniaus „Ažuolyno“ progimnazijos pradinė klasių mokytoja Raminta Lipienė sutinka, kad šiuolaikiniai vaikai moka daryti spaudimą savo tėvams dėl išmaniųjų telefonų. „Argumentas, kad visi bendraklasiai, išskyrus mane, juos turi, reikia pripažinti, dažną mūsų nuginkluoja. Bet niekas neatima iš tėvų teisės pasidomėti, ką gi veikia jų atžala, o laisvalaikį vaikui netgi būtina padėti susiplanuoti“, – mano pedagogė. Pasidomėjus, kuo užsiima vaikai, turėdami bent kiek laisvo laiko, ramiau ne kiek netampa: mokytoja pastebi, kad daugelis jų bendrauja tarpusavyje maigydami telefonus. „Galbūt pati pirmoji mano pradinukų karta dar mokėjo žaidimų, daugiau gyvai bendravo, deja, šiandien tarpasmeninė komunikacija keliai į virtualią erdvę ir vaikai tampa mažiau judrūs. Būtina jiems padėti susiplanuoti laisvalaikį, priešingu atveju jis visas gali persikelti į socialinius tinklus ar virtualius žaidimus“, – pataria R.Lipienė.

Žinant, kad Lietuvoje tėvai savo vaikų

dėmesiu tikrai nelepina (per dieną vaikams skiriama vidutiniškai 7 min.), reikėtų apmąstyti, kuo atžala užsiims po mokyklos, su kuo bendraus, o gal nuobodžiaudama leis laiką su išmaniuoju telefonu rankose?

Psichiatras, psichoterapeutas Raimundas Alekna pataria dažniau vesti vaikus į popamokines veiklos būrelius: „Fizinio lavinimo, muzikos, piešimo ar darbų pamokos vaikams leis gerai jaustis, padės užmegzti artimesnį kontaktą su bendraamžiais, ugdys pasitikėjimą savimi. O šiuo metu daugelis mokyklų vadovų ir tėvų akcentuoja akademines disciplinas ir jų svarbą, kitaip tariant, ugdo kognityvinį intelektą emocinio intelekto sąskaita.“

Itin veiksmingas atrodo ir „Ažuolyno“ progimnazijoje galiojantis mokytojų ir tėvų susitarimas, kad jei mokinys, nepaisydamas mokyklos taisyklių, turimu telefonu žaidžia, filmuoja

ar kaip kitaip pažeidžia bendrą tvarką, šio turto gali netekti. Žinodami, kuo rizikuoja, mokiniai su taisyklėmis susigyvena ir jų nelaužo. Taigi, kol vaikai pažindinasi su išmaniosiomis technologijomis, garsus olandų psichoanalitikas Willemas Heuvesas rekomenduoja tėvams laikyti kompiuterį bendroje namų erdvėje, kad būtų galimybė matyti, ką atžala veikia. Prieš einant miegoti, jo teigimu, kompiuteris ir kitos IT pagundos nuo vaiko turėtų būti atskiriamos. Uždrausti pažinti ir domėtis tuo, kuo vaikas naudosis ateityje, psichoanalitikas nesiūlo, tačiau palikti vaikus vienus su šiomis pagundomis – taip pat ne išeitis. Žinoma, kaip ir reikia tikėtis, atžalos tuo sužavėtos nebus, bet žinodamos suaugusiųjų taisykles laikui bėgant su jomis susigyvens.

Taigi, kaip apibendrina psichoterapeutė Dalia Minialgienė, problema – ne technologi-

***Daugelis tėvų jaučiasi bejėgiai** kariaudami su stipriu vaiko prieraišumu prie šiuolaikinių IT priemonių. Namie dėl to kyla ištisos dramos, netyla barmiai ir riksmas, liejasi ašaros, kartais prieinama iki grasinimų ar apsisistumdymų*

jos, o tai, kad nemokame tinkamai jomis naudotis, nepaisome saiko.

Abejinga ir išoriniam pasauliui kurčia karta

„Veido“ kalbinti pedagogai ir psichologai sutartinai tikina, kad ryškesni jaunosios kartos elgsenos pokyčiai fiksuojami panašiai kas dešimtmetį. Paklausti, kuo tai pasireiškia, specialistai prabyla apie visų pirma į akis krintančią pakitusį jaunimo elgesį: jie vengia akių kontakto, nerodo emocijų ir išreiškia save tik virtualioje erdvėje. Įsivaizduoti, kokių sunkumų vėliau kils dabartinės kartos vaikams, net neįjauku. Ne vienas pokalbininkas ironizuoja,

kad ateityje gal ir bendrauti poreikio nebebus.

Kas rytą į darbą viešuoju transportu keliaujanti Balio Dvariono dešimtmetės mokyklos mokyklos direktorė Laimutė Užkuraitienė labiau būgštauja dėl šiandieninės situacijos. „Mėgstu patyrinėti žmonių veidus, tačiau sėdėdama šalia į Saulėtekį keliaujančių studentų kartkartėmis pasijuntu lyg šalia ufonautų. Stikliniai, be jokios emocinės išraiškos jų veidai nuolat išmeigti į planšetę arba išmanųjį telefoną, ausyse – ausinės. Tai aplink nieko nematantys ir negirdintys piliečiai. Į autobusą įlipus žmogui su ramentu jie net nekrusteli, o pajudinti už peties, kad užleistų sėdimą vietą, vėl be emocijų pakyla, neati- ▶

I „Veido“ klausimus atsako psichologė, socialinių mokslų daktarė Daiva Selmistraitienė.

VEIDAS: Pedagogai pastebi, kad vadinamajai Z kartai priklausančys vaikai pasižymi kur kas skurdesne šnekamąja kalba, reiškia mažiau emocijų, prasčiau įsitraukia į gyvą tarpasmeninį bendravimą. Kaip manote, kokie veiksniai tai lemia?

D.S.: Į televizorių ir išmaniuosius įrenginius įnikę vaikai mažiau skaito, mažiau žaidžia kūrybinių žaidimų ar užsiima edukacine meline veikla, taigi nebelavinama jų vaizduotė. Vietoj to jų protas perkraunamas jau sukurtais vaizdiniais ir svetimų žaidimų klišėmis, nebelieka erdvės jų fantazijai, kūrybiniam mąstymui bei saviraiškai. Tai labai skurdina asmenybės vystymąsi. Žaisdamas su tuščia batu dėže vaikas gali įsivaizduoti, kad tai laivas ar automobilis, todėl jo kūrybingumas ir išradingumas lavėja kur kas labiau, nei žaidžiant kažkieno kito sukurtą kompiuterinį žaidimą.

VEIDAS: Kodėl augančiam vaiko organizmui svarbu daug judėti?

R.A.: Judėjimas ir fizinė iškrova vaikams, beje, kaip ir suaugusiems, reikalingas siekiant pašalinti sukauptų neigiamų emocijų perteklių. Daug laiko leidami prie išmaniųjų įrenginių neigiamas savo emocijas jie tiesiog „išpila“ į aplinką. Todėl labai rekomenduotina sportuoti, šokti, plaukioti ar užsiimti kokia kita fiziškai aktyvia veikla. Ilgiau naudodamiesi išmaniaisiais įrenginiais vaikai pavargsta psichiškai, todėl tampa irzlūsni. Nuolatinis dėmesio koncentravimas į ekraną juos išsekina.

Daug laiko prie televizoriaus ekrano, kompiuterio, planšetės ar išmaniojo telefono leidžiantis vaikas mažiau juda ir būna fiziškai silpnesnis. Priežastis akivaizdi – mažiau laiko būnama gryname ore. Tai, be abejo, at-

ASMENIO ARCHIVO NUOTR.

siliepia vaiko sveikatai. Prarandama daug galimybių patirti džiaugsmą iš savo kūno ir judėjimo teikiamų pojūčių – iš tiesioginio sąlyčio su fizine aplinka: žeme, sniegu, žole, medžiais, oru, gamtos garsais, aromatais.

Daug skurdesnis lieka ir jauslinio pažinimo pasaulis. Menkai vystosi sąlytis su gamta ir savęs, kaip jos dalies, suvokimas. Vaikystėje šie patyrimai itin svarbūs. Suaugusieji vaikystės pojūčius, susijusius su gamta, dažnai prisimena kaip kažką brangaus, malonaus, patikimo. Kaip tai, į ką gali remtis, iš ko gali pasisemti jėgų. Tai lyg mūsų patirties šaknys, per kurias maitinamės dvasiškai. Vėlesnio gyvenimo patyrimai jausliniu požiūriu nėra tokie stiprūs.

VEIDAS: Kai kada tėvai, norėdami apsaugoti savo atžalas nuo pernelyg intensyvaus įsitraukimo į šiuolaikines technologijas, ima riboti naudojimąsi išmaniaisiais telefonais, planšetėmis ir pan. Ar tokiu elgesiu nesukeliama priešinga paauglių reakcija?

R.A.: Rūpestingi tėvai stengiasi padėti savo vaikui išsiugdyti valią, discipliną, gebėjimą tvardyti norus ir kuriam laikui atidėti jų patenkinimą. Mažų vaikų norai labai stiprūs, o valia dar silpna, todėl kompiuteris, planšetė ar išmanusis telefonas gali būti pernelyg stipri pagunda, kuriai atsispirti savarankiškai dar nepajėgiama. Tokiais atvejais tėvų pagalba būtina. Ar tėvams šiuos „žaisliukus“ iš vaiko visiškai paimti, ar ne, baiminantis, kad uždraustas vaisius gardžiausias, priklauso nuo tėvų ir vaikų tarpusavio santykių bei vaiko savidisciplinos lygio. Jei vaikas dar nesugeba laikytis susitarimo ir atėjus laikui pačiam nutraukti žaidimą per sunku, o ruošdamas pamokas jis vis susirašinėja žinutėmis su draugais – verčiau šį „žaisliuką“ paimti, žinoma, prieš tai įspėjus, kad toks buvo jūsų susitarimas. Svarbu, kad patys tėvai

aiškiai apibrėžtų, kokių naudojimosi išmaniuoju telefonu įpročių jie nori išmokyti savo atžalą.

VEIDAS: Ką turėtų žinoti vaikas, kuriam į rankas patenka išmanusis telefonas, kompiuteris, planšetė?

R.A.: Vaikas turėtų aiškiai žinoti, kada, kokiomis sąlygomis ir kiek laiko jis gali naudotis šiais prietaisais, o kada ne. Taip pat turi žinoti, kad jam gali būti sunku susitvardyti, ir jei jam nepavyks laikytis susitarimų, minėti prietaisai iš jo bus laikinai paimti, kol jis paūgės ir bus pajėgus tvardyti pats.

VEIDAS: Kokias klaidas dažniausiai daro tėvai, kai kalbama apie išmaniąsias technologijas ir vaikus?

R.A.: Kartais pamirštama, kad išmanieji įrenginiai neatstoja žmogiškojo ryšio. Jie niekuomet nepakeis vaikų tarpusavio žaidimų, kurių metu mokomasi įvairių socialinių vaidmenų, bendravimo, dalinimosi, konkuravimo, sutarimo, lūkesčių ir norų išsakymo, emocijų raiškos ir pan. Todėl, jei pernelyg pasineriama į virtualų pasaulį, žmogiškieji santykiai, emocinio gyvenimo spalvos ir bendravimo įgūdžiai gali likti primityvūs ir skurdūs.

Tarkime, paauglystės laikotarpiu tampa itin svarbu atsiskirti nuo tėvų, susirasti bendraminčių grupę, vystyti tarpusavio santykius su jais ir galiausiai rasti savąjį Aš. Taigi išmanieji įrenginiai gali tapti priemone pabėgti nuo šių, kartais nelengvų, uždavinių sprendimo, apsigyvenant virtualioje tikrovėje, kuri leidžia užsimiršti ir pasislėpti nuo tikrojo pasaulio.

Žinoma, modernieji išmanieji įrenginiai pasižymi ir daugybe pranašumų: suteikia savitų ir vertingų protinio lavinimo galimybių. Nereikėtų to nuvertinti. Tai aukštos kokybės, bet vis dėlto žaistas, turintis ribotą lavinimo galimybių spektrą. Jis negali atstoti kitų višapusiskam vaiko ugdymui svarbių priemonių. ●

►traukdami akių nuo savo prietaiso. Sunku įsivaizduoti, kas jų galvose ir ar jie iš viso fiksuoja, kas vyksta aplinkoje“, – svarsto 40 metų pedagoginį darbą dirbanti B.Dvarionio muzikos mokyklos vadovė.

Ji, kaip ir daugelis kitų mokytojų, galvoja apie tai, kas lemia tokį jaunimo abejingumą, tai priežasčių čia mato daugiau, nei norėtųsi: tai nuolatinės švietimo reformų spragos, jų tęstinumo nebuvimas, nekokybiška žiniasklaida ir, žinoma, pernelyg didelis jaunimo įsitraukimas į virtualią erdvę.

Nors mūsų visuomenėje tapo įprasta dėl visko kaltinti šeimą ir mokyklą, L.Užkuraitienė svarsto, kad prie žmonių abejingumo bei susvetimėjimo prisideda ir tikrųjų visuomenės lyderių, autoritetų stoka. „Pažiūrėkite, kur akcentus dėlioja mūsų spauda ir televizija, kokią iškreiptą visuomenės veidą atspindi žiniasklaida. Bet ir toliau tai niekam nekliūva.

Nesu girdėjusi, kad bent vienas politikas tuo piktintųsi“, – teigia su daugeliu savo buvusių mokinių iki šiol tebebendraujanti pedagogė.

Kaip išeitį iš susidariusios padėties ji siūlo tai, kas yra primiršta sena: aktyvesnį tarpusavio bendravimą, knygų skaitymą, įvairiapusių atminties lavinimą, jaunosios kartos įtraukimą į tai, kas vertinga, prasminga ir nekinta bėgant dešimtmečiams. „Kodėl nebereikia mokyklose mokyti mintinai eilėraščių? Niekas nebefiksuoja mokinių perskaitytų knygų skaičiaus. Gal ne viskas, kas sena, turėtų nugrimzti praeitin“, – susimąstyti ir apie studijų programas skatina L.Užkuraitienė.

Jai antrindamas R.Alekna teigia, kad pagrindinis įrankis formuojant individo asmenybę visais laikais buvo žmogaus santykis su kitais žmonėmis. Pirmiausia su pačiais artimiausiais – broliais, seserimis, tėvais. Niekas nenuneigs, kad gyvo bendravimo mūsų visuo-

menėje šiandien nepalyginti mažiau nei prieš dešimtmetį, o jei dar nemokama planuoti darbo ir laisvalaikio, galimybių susiformuoti kaip įvairiapusei asmenybei – nedaug.

Psichiatras mini ir dar vieną, jaunimui itin aktualų dalyką: pakitus santvarkai jaunų žmonių gyvenimas, priešingai nei jų tėvų, tapo labai neapibrėžtas ir neaiškus tiek laiko, tiek gyvenamosios šalies atžvilgiu.

Priešingai nei prieš 25 metus, šiandieninio žmogaus gyvenimo scenarijus nebėra baigtinis: baigus vienas studijas galima ryžtis kitoms, o suvokus, kad padaryta karjera neatkleidžia asmenybės, visuomet galima pasukti kitu keliu. Taigi dabartinėmis aplinkybėmis sunkiausia tampa nuspręsti, ko noriu visam likusiam gyvenimui. Šių dienų jauną žmogų R.Alekna apibūdina kaip atsakingą ir savarankišką. Tiesa, šiek tiek uždaresnį ir virtualesnį, bet dar neprarastą. ■

REGIONAI

Kėdainiai siekia industrinės sostinės vardo ir labai rūpinasi vaikų išsilavinimu

Kėdainių rajone investuotojams sudarytos sąlygos vertinamos kaip geriausios Lietuvoje. Investicijų ir plėtros sritį Lietuvos laisvosios rinkos institutas įvertino maksimaliai – šimtu balų.

Vilma Kasperavičienė

Okad žmonės šiame krašte norėtų gyventi ir dirbti, savivaldybės vadovai didelį dėmesį skiria miesto ir rajono infrastruktūros atnaujinimui, pastatų ir gatvių renovacijai, komunaliniam ūkiui, ypač stengiamasi dėl krašto gyventojų išsilavinimo.

Reitingavus pagal rodiklių grupes ir atskiras sritis, Kėdainiai pateko į penkių savivaldybių, kuriose geriausia gyventi ir palankiausia plėtoti verslą, sąrašą. Pagal Lietuvos laisvosios rinkos instituto nustatytą indeksą, kėdainiečius iš 53 šalies savivaldybių lenkia tik keturios savivaldybės: Kauno rajono, Plungės, Klaipėdos rajono ir Druskininkų.

„Daugiausiai įtakos palankiai verslo aplinkai sudaryti turėjo Kėdainių laisvosios ekonominės zonos (LEZ) atsiradimas. Čia siūlomos įvairios mokesčių lengvatos: nereikia mokėti nekilnojamojo turto mokesčio, o investuojantieji daugiau kaip milijoną eurų nuo pelno mokesčio atleidžiami šešerius metus. Šiandien LEZ naudos dar labai smarkiai neįsivaizduojame, bet ateičiai – tai labai svarbus dalykas. Verslui negalime daryti nuolaidų ar taikyti lengvatų, nes to neleidžia teisės aktai bei savivaldybės biudžeto formavimo principai, tačiau visada galima rasti būdų, kaip jam padėti. Kiekvieną investuotoją sutinkame kaip bičiulį, nesudarydami nepatogumų, nekeldami papildomų sąlygų, nevilkindami procedūrų“, – pabrėžia Kėdainių rajono savivaldybės meras Rimantas Diliūnas.

LEZ teritorijoje treči metui kuriamą patogią infrastruktūrą, kuriai buvo skirta beveik 6,7 mln. eurų. Norinčioms čia veiklą vykdyti įmonėms patogų pradėti statybas – sudaryta galimybė prijungti dujas, vandenį, elektrą. Infrastruktūra vis dar plėtojama, netrukus teritorijoje planuojama įvesti TEO šviesolaidinių internetą, zoną pasieks geležinkelio atšaka, pradės veikti pagrindinių gatvių apšvietimas.

UAB Kėdainių laisvosios ekonominės zonos vadovai teigia per artimiausius penkerius metus pritrauksiantys per 20 mln. eurų investicijų ir sukursiantys beveik 400 darbo vietų.

Jonavos chemijos produktų didmeninė UAB „Vitera Baltic“, kuri Kėdainių LEZ rengiasi statyti kompleksinių trąšų gamyklą, gamybą planuoja pradėti šiemet arba 2016 m.. Nedidelių apimčių fabrike dirbs 10–20 darbuotojų, čia numatoma gaminti skystąsias trąšas dirvožemiui page-

KĖDAINIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS ARCHIVO NUOTR.

rinti. Antrasis investuotojas statybas numato pradėti šiemet ir ketina investuoti 5,8 mln. eurų. Planuojama, kad maisto pramonės įmonėje bus sukurta apie šimtą darbo vietų.

Kėdainiuose veikia septynios stambios įmonės. Netrukus šis skaičius gali gerokai padidėti, o Kėdainiai – užsitikrinti Lietuvos pramonės sostinės vardą.

Naujos įmonės, besiplečiančios senosios – tai naujos darbo vietos kėdainiečiams ir aplinkinių teritorijų gyventojams. „Kiek-

Kėdainių rajono savivaldybės vadovai meras Rimantas Diliūnas ir vicemerė Nijolė Naujokienė į rajono ateitį žiūri labai optimistiškai

ne iš Kėdainių, o į mūsų rajoną iš kitų miestų“, – sako rajono savivaldybės mero pavaduotoja Nijolė Naujokienė.

Prioritetas švietimui

Sudarydami palankias sąlygas verslui rajono vadovai stengiasi, kad Kėdainių krašte būtų gera gyventi žmonėms, o ypač jauniems. „Mums svarbu, kad gerai jaustųsi įvairaus amžiaus vaikai. Tiek mieste, tiek rajone – sutvarkytos ir jaučios gimnazijos, vidurinės mokyklos, tėveliai, norintys vesti vaikus į lopšelius ir darželius, nesusiduria su vietų trūkumu. Dabar jau turime ir privatų darželį bei mokyklėlę. Kėdainių rajono savivaldybė yra viena iš daugiausiai skiriančių lėšų švietimo aplinkai. O tai reiškia, kad ugdymo procesas vyksta šiltoje, modernioje aplinkoje, kad moksleiviai pavežami geltonaisiais autobusais, sportuojama atnaujintose sporto salėse. Iš savivaldybės biudžeto išlaikomas neformaliojo vaikų švietimo tinklas“, – pabrėžia R.Diliūnas.

Nors Kėdainių rajono švietimo sistema vertinama gerai ir jai rajono vadovai skiria daugiausiai dėmesio iš visų šalies savivaldybių, veiklos šioje srityje yra dar labai daug. Pasak savivaldybės vadovų, tobulėti visada yra kur. „Mes siekiame, kad kiekvienas vaikas mokykloje jaustųsi saugiai, kad sumažėtų jaunimo nusikalstamumas, kad visi jauni žmonės, baigę studijas, turėtų darbą, kad jau vidurinėje mokykloje įgytų tam tikrų profesinių įgūdžių“, – sako N.Naujokienė. ■

R. Diliūnas: „Mūsų savivaldybė švietimo srityje yra lyderė. Mūsų išskirtinumas pasireiškia atsakingu požiūriu į visą šią sritį – nuo ikimokyklinio ugdymo iki brandos egzaminų organizavimo.“

viena įmonė nori turėti pačių geriausių specialistų ir darbuotojų, todėl galima neabejoti, kad mūsų rajone kuriantis naujoms įmonėms didės ir jų konkurencija. Atsiradus naujų įmonių gyventojai turės darbo pasirinkimą, ir neabejoju, kad tik laiko klausimas, kada Kėdainiuose bus mokami didžiausi atlyginimai šalyje. Tikiu, kad prasidės migracija

KĖDAINIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS ARCHIVO NUOTR.

Pastaraisiais metais Kėdainių rajono savivaldybėje rekonstruotos net 8 ugdymo įstaigos

EUROPOS SOSTINĖ

Pašnekesiai musulmoniškose Briuselio gatvėse

Kalbėti apie Briuselį kaip visumą gana sudėtinga – vos nutolus nuo pagrindinių Europos Sąjungos institucijų atsiveria margaspalvis, daugiatautis miestas. Palyginti su kitais Europos didmiesčiais, Briuselyje didžiausia islamo religiją išpažįstančių žmonių koncentracija.

Regina Statkuvienė

Daugelis musulmonų imigrantų ar jų palikuonių naudoja Vakarų socialinės gerovės sistemą, tačiau kartu demonstruoja panieką Vakarų kultūrai, jausdamiesi morališkai gerokai pranašesni

Pro džinsuotus turistus, skaras ryšinchias musulmones, ryškiaspalvėmis afrikietiškomis suknelėmis vilkinčias juodaodes, kostiumuotus institucijų klerkus galima pamatyti kitokį miestą. Per ketverius gyvenimo Briuselyje metus įvairūs pokalbiai, situacijos, atsitikimai papildė Briuselio kasdienybės paveikslą – nors ir subjektyvų, tačiau gyvą, paremtą asmenine patirtimi, išgyvenimais, susitikimais.

Migrantų kelias į Belgiją

Iš kur Belgijoje tiek daug imigrantų? Pirmieji atvykėliai, italų angliakasiai, atsikraustė dar XIX amžiuje, XX amžiaus šeštajame dešimtmetyje plūstelėjo darbininkai iš Šiaurės Afrikos ir Turkijos, o septintajame – iš nepriklausomybę atgavusios kolonijos Belgijos Kongo. Šiuo metu daugiausiai žmonių imigruoja iš Prancūzijos, Turkijos, Lenkijos, Olandijos. Statistiniai duomenys pateikiami tik remiantis imigrantų pilietybe, o ne tautine ar religine priklausomybe.

Daugeliui žmonių iš konfliktų, bado, skurdo kamuojamų Afrikos valstybių Europa šiandien atrodo kaip Pažadėtoji žemė, viltis patekti į ramų, mums įprastą pasaulį jiems reiškia galimybę tiesiog gyventi. „Maniau, kad mane atvežė į Londoną, pasirodo, čia Briuselis“, – aiškina jauna afrikietė. Žinoma, ji nepasakoja, kas, kaip, už kiek ir iš kur ją čia atgabeno. Jos vienintelis tikslas – susitvarkyti dokumentus, išmokti kalbą ir gauti bet kokią darbą. Nes laimingą bilietą ji jau ištraukė – pateko į pabėgėlių centrą.

Daugiakultūriai pamatai

Belgijoje nauja daugiakultūrė, daugiareliginė visuomenės įvairovė kuriasi ant senų etnokultūrinių atskirčių tarp prancūzakalbių valonų – būtent jie kažkada dominavo ekonominiame, politiniame, kultūriniame šalies gyvenime – ir olandakalbių flamandų, dėl valstietiškos kilmės anksčiau patyrusių kalbinę ir kultūrinę diskriminaciją. Dar XIX amžiaus viduryje Briuselis buvo olandakalbis, tačiau dėl asimiliacinės politikos buvo suprancūzintas. Olandakalbiai įtaria valonus sąmokslu, kad iš Šiaurės Afrikos šalių buvo skatinama imigracija siekiant galutinai įtvirtinti prancūzų kalbos dominavimą Briuselyje. Ir tai pavyko, tačiau kartu pasikeitė ir religijų santykis.

Šiuo metu Belgijoje yra trys valstybinės kalbos – prancūzų, vokiečių ir olandų, tačiau kalbiniai skirtumai bei nesutarimai ryškūs ir pastebimi: dauguma flamandų puikiai kalba ne tik gimtąja kalba, bet ir prancūziškai, angliškai, valonai vis dar dažnai komunikuoja tik viena – prancūzų kalba. Flamandai šneka keliais dialektais, tačiau mokyklose mokosi norminės olandų kalbos, kaip ir Nyderlanduose.

Beje, šiuo metu ekonomiškai pirmauti ima Flandrija, Briuselyje aktyviai vykdoma olandų kalbos grąžinimo į viešąjį gyvenimą

politika. Flandrijos regiono vyriausybė dosniai finansuoja olandų kalbos kursus, kuriuos dažniausiai ir lanko prancūzakalbiai imigrantai. Bedarbiai ar imigrantai gali nemokamai ar labai pigiai įgyti nemažai specialybių – tereikia noro. O dviejų kalbų mokėjimas atveria duris į geriau mokamus darbus.

Daugelis imigrantų iš Šiaurės Afrikos stengiasi kaip įmanoma geriau integruoti savo vaikus į Belgijos visuomenę – paprastai namie puikiai išmokstama arabiškai ir prancūziškai, o įžvalgiu tėvų sprendimu vaikai vis dažniau keliauja į olandakalbes mokyklas, kuriose išmoksta dar ir anglų kalbą.

Pašalpos – sotaus gyvenimo garantas

Kadangi olandakalbėse mokyklose mokytojais su tėvais bendrauja tik olandiškai, tai jaunos ar vyresnės mamos, jei tik nemoka tos kalbos, kulniuoja į kalbų kursus, kad galėtų komunikuoti su atžalų pedagogais. Žinoma, per kavos pertraukėles vyksta diskusijos bei „informaciniai kultūriniai mainai“.

Būtent mokydamosi kalbų ir susipažinau su daugeliu savo pašnekovų – bedarbiais, teturinčiais pradinį išsilavinimą, universitetus baigusiais pabėgėliais, tingiais pašalpų gavėjais, daugiavaikėmis musulmonėmis, ambicingais jaunuoliais...

Štai jaunas marokietis kalbos kursuose pasakoja apie savo dieną. „Keliuosi prieš aštuntą ir po pusryčių kasdien važiuoju į olandų kalbos kursus (į juos siunčia darbo birža, siekdamą padėti integruotis darbo rinkoje), grįžęs pietauju ir būtinai kokią valandėlę nusūstu. Tada žiūriu filmus. Žinoma, kasdien penkis kartus meldžiuosi. Taigi esu tikrai užsiėmęs ir todėl negaliu kasdien paruošti namų darbų, kurių tiek daug užduodate“, –

valiūkiškai paaiškina mūsų dėstytojai. „Iš ko gyveni?“, – klausiu. „Taigi pašalpas abu su žmona gaunam. Na, aš dar šiek tiek dirbu dėdės parduotuvėje“, – linksmi mirkteli, leisdamas suprasti, kad papildomos nelegalios pajamos jam leidžia jaustis šeimos maitintoju. „Negi nedirbsi ir kai susilauksite vaikų?“, – smalsauju. „Gal truputį daugiau teks padirbėti, bet mums daug nereikia, pakanka to, ką gauname. Nenorėčiau visą dieną dirbti“, – paaiškina.

Tai ir visos jaunojo marokiečio ambicijos. Mano klausimas, o kas, jei valstybė vieną dieną gali tapti nepajėgi išlaikyti visų bedarbių (norėjosi pasakyti „veltėdžių“), pakimba ore. Tokios situacijos tikimybė jam, matyt, lygi marsiečių invazijai.

Vėliau įsitikinu, kad nuostata „iš pašalpų gyvena mano seneliai, tėvai, gyvena ir aš“ yra gabi ir naudinga. Turint penkis šešis vaikus pašalpos gerokai viršija vidutinį atlyginimą. O kur dar įvairios lengvatos. Dažnas vidutinio sluoksnio vakarietis gyvena skurdžiau už daugiavaikį socialiai remtiną bedarbį, nes gauna vidutinį atlyginimą ir, augindamas vieną ar du vaikus, negali pretenduoti į tokias pašalpas kaip daugiavaikės šeimos.

Vis dėlto būtų neteisinga į visus imigrantus ar jų palikuonis žvelgti tik kaip į pašalpų gavėjus ir nekvalifikuotus nelegalius darbininkus. Nemažai jų, ypač tie, kurie yra antros ar trečios kartos Belgijos piliečiai, – profesionalūs ir motyvuoti darbuotojai, siekiantys geresnio gyvenimo, dažnai susiduriantys su oficialiai deklaruojama lygybe, bet realybėje klestinčia atskirtimi. Nekilnojamojo turto agentai neslepia, kad šeiminiškai pirmenybę teikia „baltiems“ nuomininkams. Mano bičiulė Andrea sako jau pripratusi, kad į jos prabangius namus iškviesti san-

BELGIJOS GYVENTOJAI

2012 m. duomenimis, iš 11 mln. Belgijos gyventojų 3 proc. kilę iš Azijos šalių, 5 proc. – iš Europos šalių. Statistiniai duomenys pateikiami atsižvelgiant į tai, kokios šalies pasą tuo metu turi asmuo. Gavęs Belgijos pilietybę asmuo statistiniuose dokumentuose tampa belgu. Jei pasižiūrėtume į senelių pilietybę – ketvirtadalis belgų yra kilę iš migrantų (tačiau nenurodoma nei tautinė, nei religinė priklausomybė). ●

►technikai ar kitokie darbininkai visuomet kalba su ja kaip su tų namų tarnaitė. Kodėl? Nes ji juodaodė. Nesvarbu, kad kalba keliomis kalbomis ir turi puikų universitetinį išsilavinimą, taigi žiniomis pranoksta statistinį belgą.

„Mes geresni“

Įdomus paradoksas: daugelis musulmonų imigrantų ar jų palikuonių naudojami Vakarų socialinės gerovės sistema, tačiau kartu demonstruoja panieką Vakarų kultūrai, jausdamiesi morališkai gerokai pranašesni. „Aš labai daug turiu kalbėtis su savo vaikais, kad jie būtų atsparūs šiuolaikiniam blogiui“, – skundžiasi man Naima, dviejų paauglių merginų motina.

Jos mergaitės jau neberyši skarų, tačiau Naima nerimauja ne dėl to. Ar jos nesusigundys alkoholiu, narkotikais, ar nepradės lytinio gyvenimo iki santuokos? O tokių pagundų aplink daug. „Argi normalu, kad žmonės renkasi karjerą ir vaikus jau nuo trijų mėnesių amžiaus atiduoda į lopšelius? Ar normalu, kad seneliai gyvena senelių namuose, kad mūsų šalyje Belgijoje įteisinta eutanazija?“ – vardija ji šiuolaikines blogybes. Jos teigimu, materializmas ir bedievyystė yra baisiausia.

Pastebėjau, kad tie gana atsitiktinai sutikti musulmonai imdavo bendrauti gerokai atviriau ir pagarbiau, kai aiškiai pasakydavau, jog esu krikščionė. Visuomet sulaukdavau gražių palinkėjimų artėjančių švenčių proga, žmonės pasiteiraudavo apie šventines tradicijas ir su džiaugsmu pasakodavo apie savašias. Net kai užduodavau gana įkyrius ar net intymius klausimus, visuomet sulaukdavau atsakymų, iš kurių juntamas noras parodyti, kad jų kultūra nėra menkesnė, o tikintis žmogus vertas pagarbos.

Taip sužinojau, kad žmonos gali reikalauti skyrybų, jei vyras nepajėgia aprūpinti šeimos, kad dažnai moteris pasiima vyro atlyginimą ir sprendžia, kiek skirti pinigų jo išlaidoms, kokius drabužius jam pirkti, kam išleisti likusius pinigus, kad moteris sprendžia, į kokias mokyklas leisti vaikus, kaip juos bausti, o tėtis gali tik linkčioti galvą ir gailėti. Žinoma, taip yra ne visose šeimose.

Susipažinti – per vestuves

Neįtikėtina, tačiau šiandienos Briuselyje sutikau nemažai vos dvidešimtmetį perkopusių jaunų moterų, kurios savo būsimus vyrus sutiko tik vestuvių dieną. Pasirodo, gana dažnai išeiviai iš islamo šalių – Maroko, Alžyro, Tuniso sūnums ar dukroms antrąsias puses parenka savo kilmės šalyse, apsiklausinę ten likusių draugų ar giminių. Tada jaunuoliai išvyksta į gimtinę „atostogų“, ten sutuokiami, o naujasis sutuoktinis gauna leidimą atvykti gyventi, vėliau – ir pilietybę.

Kodėl tai vyksta? Belgišką išsilavinimą gavę jaunuoliai, nors ir iš musulmoniškų šeimų, dažnai nebetinka konservatyviems

SHUTTERSTOCK NUOTR.

tėvams, nes yra „sugadinti“ vakarietiško švietimo ir kultūros. Kodėl gi nepasinaudojus Europos įstatymais, ginančiais šeimos teisę būti kartu? Tačiau europinę nuostatą ir teisę jaunuoliams patiems rinktis sutuoktinį jie jau priskiria prie europietiško blogybių.

Naujai atvykę sutuoktiniai imigrantai labai dažnai neturi supratimo apie Vakarų pasaulio santvarką, tradicijas, teisę, kultūrines normas. Jei tai moteris, dažniausiai ji bus tik statistinis vienetas – dar viena imigrantė, vaikų gimdytoja, kuri paklus vyro šeimai, perduos savo vaikams visas kultūrines ir religines tradicijas, nenučiuokdama apie teises bei galimybes, kurias jai suteikia ES šalies pilietybė.

Kur kas sudėtingiau, kai atvyksta jauni, neišsilavinę vyrai.

Vaikai – svarbiausia

Kad vaikų svarba nėra tik tuščios kalbos, galima įsitikinti net paviršutinišku žvilgsniu stebint savaitgalines šeimų iškylas parkuose. Moterys dažniausiai visą dieną plepa patogiai įsitaisiusios ant patiesalų, vyrai su augeniais vaikais spardo futbolo kamuolį ar lanko paskui mažuosius. Paskui visi klegėdami sėdasi ir vaišinasi iš namų atsineštu maistu. Bandau suskaičiuoti, kiek kuri šeima turi vaikų: penki, šeši... Žinoma, dauguma jų dėvi drabužius iš dėvėtų rūbų parduotuvių, kažin ar buvo kada išvykę atostogų į užsienį, užtat jie turi visuomet pasirengusias išklausti mamas, močiutes, tėtius.

O kaip dirbantys, auginantys vieną ar du vaikus belgai? Motinystės atostogos – trys mėnesiai, nes ilgiau nesaugoma darbo vieta. Vaikai keliauja į lopšelius, kurių čia netrūksta. Lietuviška motinystės atostogų sistema jiems atrodo lyg iš fantastinio filmo. „Juk jūs nesate labai turtinga valstybė?“ – negali patikėti mano pasakojimu sutikti belgai. „Nesame, – šypsaisi, – bet mes ir neturime tokios dosnios pašalpų sistemos“, – priduriu.

Briuselyje nemažai vos dvidešimtmetį perkopusių jaunų moterų, kurios savo būsimus vyrus sutiko tik vestuvių dieną

Ar teks ryšėti skarą ir man?

Šiandien į gatvę išbėgau „nepersirengusi“ – segėdama sijoną „šiek tiek aukščiau kelių“. Skubėjau pasiimti vaikų iš mokyklinio autobuso. Lėčiau nesižvalgydama, kol nestabtelėjo automobilis, pilnas jaunų arabiškos išvaizdos jaunuolių: šūksniai, juokas – sėsk pas mus, eikš čia. Pasijutau nejaukiai ir nesaugiai. O jeigu būčiau dar ir pasidažiusi ir vietoj nuklaipytų „laivelių“ avėčiau aukštakulnius? Kodėl, po galais, kažkam kliūva mano sijonas – nuobodus, klasikinio modelio kasdieninis skuduras? Arba palaidi plaukai? Kodėl Vilniuje tai padoru, o Briuselyje jau ne? Nuotaika sugenda dar labiau, kai iš darbo grįžęs vyras primena gatvėje ir metro nesegeti auksinių papuošalų, nes kažkas išlipdamas juos gali tiesiog nuplėšti. Šiandien taip nutiko jo kolegei.

Prisimenu savo kaimynę Šarazad. Ji kilusi iš Maroko, visuomet ryši skarą, dėvi džinusus, kuriuos iki kelių dengia tunika. Esame vienmetės, auginame panašaus amžiaus vaikus. Pasišnekame apie vaikų išdaigas, maitinimo gamybą. Žinoma, kalbame ir apie kultūrinius skirtumus – ši tema mums smagiausia. Šiandien prasidėjo sezoniniai išpardavimai. „Įsivaizduoji, renkuosi aš sau apatinius, o kažkokia moteriškė žiūri net sustabarėjusi, matyt, galvoja, kad po skara ir megziniu atrodau kaip kaliausė, – juokiasi ji. – Tai gatvėje aš slepiu plaukus, o namie visada stengiuosi atrodyti kuo patraukliau, man labiausiai patinka trumpučiai šortai, palaidinės be rankovių ir ilgi kabantys auskarai.“

Ar gyvenant Briuselyje man derėtų sekti Šarazad pavyzdžiu – puošti tik uždaroje namų erdvėje? Nesvarstau tokios perspektyvos, nes grįžtu į geografinį Europos centrą – Vilnių. ■

REGIONAI

A. Margelis: „Investuotojų keliai ves į Lazdijus“

Šiais metais Lazdijų krašte veiklą pradės unikalūs projektai, kurie leis sukurti daugiau naujų darbo vietų, skatins vietinių gyventojų užimtumą, pritrauks daugiau investicijų, didins šio krašto žinomumą.

Auksė Lankaitytė

Apie artimiausius planus kalbamės su Lazdijų rajono savivaldybės meru Artūru Margeliu.

– Gerbiamasis mere, Lazdijų kraštas per dešimtmetį beveik neatpažįstamai pakeitė savo veidą – atnaujinta daugybė viešųjų pastatų, pritaikytų bendruomenės reikmėms, sutvarkyta infrastruktūra. Kokie tolesni jūsų planai?

A.M.: Pirmiausia, žinoma, laukia pirmieji tiesioginiai mero rinkimai. Tikiu, kad žmonės palankiai įvertins visos mūsų komandos ligšiolinę veiklą ir galėsime tęsti pradėtus darbus, ieškoti naujų galimybių kurti darbo vietas, pritraukti investicijų.

Mano įsitikinimu, pastaruoju metu Lazdijų rajonas tarsi įgyja naują kvėpavimą ir tampa vis patrauklesnis investuotojams, atrandantiems pasienio regiono pranašumus, kurių didžiausias yra darbštūs žmonės, norintys gyventi ir dirbti savame krašte, o valdžios pareiga – sudaryti jiems sąlygas tą daryti.

Lazdijų rajonas atviras kiekvienam potencialiam investuotojui, kiekvienam idėjų turinčiam žmogui, ir labai smagu, kad tokių žmonių sulaukiame vis daugiau.

– Jau šį rudenį Lazdijų rajone bus atidarytas didžiausias viščiukų perinimo inkubatorius Lietuvoje. Kaip jums pavyko pritraukti investuotojų šiai idėjai realizuoti?

A.M.: Esu įsitikinęs, kad bet kokios idėjos pirmiausia turi būti naudingos kraštui ir žmonėms. Šis projektas būtent toks. Mes tikėjome „paukščių rojaus“ idėja ir daug dirbome, kad ji taptų kūnu. Pats su būsimu investuotoju važinėjau po rajoną ir aprodžiau septynis objektus, tinkamus šiam verslui pradėti. Operatyviai buvo sutvarkyti visi reikalingi dokumentai, nesukuriant dirbtinių kliūčių. Kaip jau sakiau, mūsų užduotis – sudaryti palankias sąlygas verslui kurti ir naujoms darbo vietoms steigti. Be abejo, Lazdijus pasirinkęs verslininkas, buvęs Seimo narys Jonas Jagminas, ir pats suprato, kokia strategiškai gera vieta yra Lietuvos ir Lenkijos pasienis.

Jau šį rudenį duris atversianti didžiausia Lietuvoje paukščių perykla, kurioje kasmet bus išperinama keliasdešimt milijonų viščiukų, – pirmasis tokio masto projektas šalyje. Tai ne tik papildomos darbo vietos mūsų rajono gyventojams, bet ir galimybė

„Valdžia turi sudaryti palankias sąlygas kurti verslą, padėti, o ne trukdyti jam“, – įsitikinęs meras A. Margelis

užsidirbti vištų augintojams. Jau tariamės su verslininku, kad kiaušiniai perinimui būtų superkami iš mūsų rajono ūkininkų.

– Teko girdėti, kad planuojate pasiūlyti naujovių ir mėsinių galvijų augintojams. Kokios jos?

A.M.: Lazdijų krašte kartu su investuotoju iš Vokietijos Ernstu Friedrichu Baumeriu plėtojamas projektas „5000 aubrakų Lazdijams“ jau įgavęs pagreitį. Vienas artimiausių planų – įkurti modernią mėsos perdirbimo įmonę. Sukūrus visą grandinę paslaugų – nuo augintojų iki skerdyklos ir perdirbėjų, ūkininkams bus užtikrinamas didžiausias pelnas.

Turime būti savo krašto patriotai visomis prasmėmis: jį mylėti, puoselėti, padėti vieni kitiems. Tai yra tikrasis bendruomeniškumas.

Mėsinės gyvulininkystės plėtojimas svarbus, nes mūsų krašto žemės nėra derlingos, negalime konkuruoti su kitais augalininkystės atstovais. Realią naudą rajono ūkininkai pajuto susijungę į kooperatyvą, jų pardudamos produkcijos kaina už kilogramą padidėjo net 21 proc.

– Turite idėją, kad Lazdijų regione veikiančios įstaigos ir įmonės pirkėtų tik šia-

me rajone pagamintą produkciją. Kaip tai planuojate pasiekti?

A.M.: Turime būti savo krašto patriotai visomis prasmėmis: jį mylėti, puoselėti, padėti vieni kitiems. Tai yra tikrasis bendruomeniškumas. Pradėti reikia nuo paprastų dalykų, kurie dažnai mažiausiai kainuoja, bet neretai sunkiausiai pasiekiami, nes jie priklauso nuo žmogaus mąstymo. Todėl pirmiausia reikia ugdyti žmogaus suvokimą, kad pirkdamas tai, kas sukurta, užauginta jo krašte, jis prisideda prie to krašto gerovės.

Daugelis mano, kad įsigyti prekę kitur yra pigiau, tik ne visuomet įvertina, jog nuvykti, pavyzdžiui, į Lenkiją irgi kainuoja. Todėl skatinsime mūsų kraštiečius pirkti Lazdijuose pagamintą prekę ir palaikyti mūsų krašto verslininkus, ūkininkus. Juk kitose šalyse žmonės skatinami pirkti savo krašto produkciją. Kuo mes prastesni? Esu įsitikinęs, kad pasaulį reikia pradėti gerinti kiekvienam nuo savęs, tai ir pradėsime!

– Lazdijų kraštas taip pat garsėja savo ežerų, turizmo objektų gausa. Kaip planuojate į rajoną privilioti dar daugiau turistų?

A.M.: Mes siekiame plėtoti ne tik poilsinį, bet ir gydomąjį turizmą. Ne paslaptis, kad į modernų ir namus savo jaukumu primenantį Lazdijų ligoninės akušerijos-gimdymo skyrių atvyksta gimdyvės ne tik iš gretimų rajonų, bet ir Lenkijos, net Egipto. Vadinausi, principingai priimtas sprendimas neleisti uždaryti šio skyriaus atspirko su kaupu.

Be abejo, dėmesio skiriame ir turistų pritraukimui į švara ir tyrais ežerais garsėjančių mūsų kraštą. Sutvarkytos miesto ir rajono viešosios erdvės, įrengti paplūdimiai su visa kokybiškam poilsiui reikalinga infrastruktūra. Artimiausiu metu planuojame dar aktyviau panaudoti Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramą.

Dar vienas turistų, žirginio sporto mėgėjų traukos objektas – modernus Lazdijų hipodromas, kuriame rengiamos tarptautinio lygio varžybos. Štai dabar intensyviai ruošiamasi artėjančioms Vasario 16-osios minėjimo – Tradicinėms tarptautinėms ristikų žirgų lenktynėms.

Tai tik dalis vizijų. Turime daugiau tikslų, kaip puoselėti bei populiarinti Lazdijų kraštą, ir atkakliai siekiame juos paversti tikrove. ■

AMERIKA

Vidurinį visuomenės sluoksnį ištiko krizė

Vidurinio sluoksnio gaivinimas neatsitiktinai tapo metinio JAV prezidento pranešimo Atstovų rūmuose ašimi.

Rima Janužytė

Paradoksas, bet didžioji dalis amerikiečių save iš inercijos vis dar priskiria prie vidurinės klasės, nors net JAV prezidentas Barackas Obama pripažįsta, kad šis gyventojų sluoksnis, garantuojantis kiekvienos valstybės stabilumą ir ekonomikos augimą, JAV stipriai sunyko.

„Vidurinė klasė vis dar plaukia vietoje, o tie, kurie svajoja į ją patekti, daro viską, kad tik nenuskęstų“, – dramatiškai pareiškė B.Obama, Atstovų rūmuose skaitydamas metinį pranešimą ir leisdamas suprasti, kad svarbiausia – jau nebe ekonomikos atsigavimas po krizės, o krizės nualinto vidurinio visuomenės sluoksnio gaivinimas ir pajamų nelygybės mažinimas.

Nors B.Obamos dėmesys viduriniam sluoksniui nėra naujas, anksčiau prezidentas apsiribodavo veikiau filosofiniais pasvarstymais apie tai, kad už viską, ką dabar turi amerikiečiai, pradedant 40 valandų darbo savaitę, minimalia alga ar sveikatos apsauga, reikia dėkoti viduriniam sluoksniui – esą tai jo nuopelnai. Šį kartą savo kalboje prezidentas viduriniam sluoksniui, galima sakyti, patikėjo JAV ekonomikos ateitį.

B.Obama pasiūlė visą puokštę iniciatyvų vidurinio sluoksnio ekonomikai stiprinti: pakelti minimalią algą, įvesti ligos ir padidinti nedarbingumo išmokas, teikti paramą motinystės atostogų metu, užtikrinti prieinamą vaikų priežiūrą ir net iš dalies finansuoti studijas koledže.

Vis dėlto pats svarbiausias (ir daugiausiai prieštaringų vertinimų sulaukęs) jo siūlymas – vidurinį sluoksnį sustiprinti turtingųjų sąskaita. „Ar taikstysimės su ekonomika, kurioje tik keli iš mūsų gyvena

fantastiškai gerai? Ar išsipareigosime ekonomikai, kuri didintų pajamas ir galimybes kiekvienam, kuris deda pastangas?“ – retoriškai klausia B.Obama, pasiryžęs nebepratęsti George'o W.Busho įvestų mokesčių lengvatų turtingiesiems, tai yra tiems amerikiečiams, kurie uždirba daugiau negu 200 tūkst. dolerių per metus, bei šeimoms, kurių bendros pajamos viršija 250 tūkst. dolerių per metus.

Pasak B.Obamos, G.W.Busho laikais sumažinti mokesčiai po Naujųjų metų turėtų likti galioti tik vidurinio sluoksnio atstovams. Jis pateikė tai pagrindžiančius ekonomistų skaičiavimus, esą toliau taikomos lengvatos daugiausiai uždirbantiems amerikiečiams per ateinančius 10 metų iš biudžeto atimtų net 700 mlrd. dolerių.

Kaip mažuma tapo dauguma

Žmonių, kuriems bus panaikintos miltų lengvatos, JAV yra vos 3 proc. – mažesnius mokesčius Amerikoje ir toliau turėtų mokėti apie 97 proc. gyventojų. Daugumos nepalies ir kitos prieš turtinguosius nukreiptos naujovės: siūlymas tinkamai apmokestinti didelį palikimą, pakelti turtingiausiųjų kapitalo prieaugio mokesčių nuo 23,8 iki 28 proc. ir nustatyti naujus mokesčius JAV finansų įmonėms, kurių turtas siekia 50 mlrd. dolerių.

Atrodytų, didžioji dalis žmonių, kurių šios permainos tiesiogiai nepalies, turėtų būti patenkinti. Tačiau reakcija yra visiškai priešinga – per Ameriką ritasi pasipiktinimo banga.

Taip yra todėl, kad dauguma dešiniųjų pažiūrų amerikiečių, nepaisant pajamų, įsitikinę, kad ekonomikos nuosmukio lai-

kotarpiai negalima didinti mokesčių niekam – nei vargšams, nei turtuoliams. Amerikoje nuomonė, esą svarbiausia – skatinti vartojimą, taip įsigalėjusi, jog net mažiau (ar net visai mažai) uždirbantys amerikiečiai paniškai bijo, kad tik turtingieji nesugalvotų taupyti. Todėl B.Obamos žodžiai, kad ekonomikos variklis yra darbas ir pastangos, amerikiečiams pro vieną ausį įeina, pro kitą išeina, nes jiems į galvas įkalta, kad vidaus vartojimas – pagrindinis JAV ūkio variklis.

Kitaip sakant, amerikiečiai, kurie save laiko vidurinio sluoksnio atstovais, mąsto ne kaip vidurinis sluoksnis ar bent jau ne taip, kaip šio visuomenės sluoksnio atstovai mąsto, pavyzdžiui, Europoje. Tai rodo ir rudenį vykusią kadencijos vidurio rinkimų rezultatai – juos laimėjo už mokesčių ir reguliavimo mažinimą pasisakantys respublikonai, užsitikrinę tiek Senato, tiek Atstovų rūmų kontrolę.

„Šiandien prezidentas praleido realią galimybę imtis drąsios ekonominės vizijos, kuri atitiktų Amerikos žmonių poreikius ir kurios centre būtų darbo vietų kūrimas“, – po B.Obamos kalbos pareiškė respublikonas senatorius Orrinas Hatchas.

Tačiau tie „Amerikos žmonės“ kažkaip nepastebimai iškrinta iš vidurinio sluoksnio ir nejučia tampa darbininkija, arba vadinamuoju proletariatu.

PASAULIO GYVENTOJŲ VIDURINIS SLUOKSNIS TELKIASI EUROPOJE IR AZIJOJE

Regionas	Žmonių skaičius (mln.)*	Dalis pasaulyje, proc.	Perkamoji galia (PPP**, mlrd. JAV dol.)	PPP dalis pasaulyje (proc.)
Europa	664	36	8138	38
Azijos ir Ramiojo vandenyno regionas	525	28	4953	23
Šiaurės Amerika	338	18	5602	26
Centrinė ir Pietų Amerika	181	10	1534	7
Artimieji Rytai ir Šiaurės Afrika	105	6	796	4
Užsachario Afrika	32	2	256	1
Pasaulis	1845	100	21278	100

* Priklausančiųjų viduriniam sluoksniui pagal EBPO; ** Perkamosios galios paritetas (purchasing power parity)

Šaltinis: EBPO

Vidutinės šeimos pajamos iki mokesčių Amerikoje yra apie 50 tūkst. dolerių per metus. Atsižvelgiant į infliaciją tai yra mažesnės pajamos, palyginti ne tik, pavyzdžiui, su 2000-aisiais, bet ir su 1989-aisiais. O sumokėjus socialinės apsaugos, valstijos ir federalinius mokesčius vidutinei šeimai iš viso lieka apie 40 tūkst., taigi apie 3,3 tūkst. dolerių per mėnesį. Nemaža dalis negauna nė tiek.

Kaip pastebi vienas žinomiausių JAV analitikų George'as Friedmanas, tokių pajamų atitikmuo ne tik devintajame dešimtmetyje, bet net ir 1950-aisiais nebūtų leidęs pasijusti vidurinio sluoksnio atstovais. Pavyzdžiui, 1950-aisiais prie šio gyventojų sluoksnio priskiriamoje šeimoje galėjo

dirbti tik vienas asmuo, paprastai vyras, o žmona – rūpintis namais. Turėdami tris vaikus, jie galėjo sau leisti įsigyti nedidelį namą, porą automobilių, iš kurių vienas – naujesnio modelio. Vidutinės pajamas gaunanti šeima kartą per metus galėjo išvykti atostogų, o jei mokėjo elgtis su pinigais – dar ir susitaupyti. „Žinau tai todėl, kad mano šeima priklausė žemesniajam vidurinės klasės sluoksniui ir gyveno būtent taip. Tai nebuvo maudymasis prabangoje – daug ko negalėjome sau leisti. Bet tai nebuvo sunkus gyvenimas“, – G.Friedmanas dalijasi asmenine patirtimi, kurios galėtų pavydėti daugelis dabar save vidurinio sluoksnio atstovais laikančių amerikiečių.

◀ **Prie vidurinėsios klasės** save priskiriantys didmiesčių gyventojai JAV šiandien gyvena kur kas kukliau nei šiam sluoksniui priklausę jų tėvai

G.Friedmanas skaičiuoja, kad už paskolas pirtus namą ir du automobilius norinti turėti šeima turėtų per metus uždirbti bent 70 tūkst. dolerių, priešingu atveju pinigų neliktų net Kalėdų dovanėlėms.

Taigi šeimų, gyvenančių pagal praėjusio šimtmečio vidurinio sluoksnio standartus, JAV dabar yra nepalyginti mažiau.

Žinoma, galima sakyti, kad sluoksnis išliko, smuko tik jo gyvenimo kokybė. JAV sociologiniai tyrimai šiandienos vidurinį sluoksnį leidžia apibrėžti kaip žmones, kuriems atviri keliai į geriausią išsilavinimą bei profesinį tobulėjimą ir kurių metinės pajamos siekia nuo 40 tūkst. iki 500 tūkst. dolerių.

Neatmestina tikimybė, kad žemesnioji metinių pajamų riba laikui bėgant dar labiau sumažės. Juk 2010–2012 m. sumažėjo maždaug 60 proc. vidurinio sluoksnio šeimų pajamos. Beje, šio sluoksnio atstovų pajamos smuko net smarkiau nei nepasiturinčių namų ūkių.

Žurnalas „Forbes“ atkreipia dėmesį, kad viduriniam sluoksniui – smulkiesiems verslininkams, namų priemiestyje savininkams, ūkininkams arba statybų sektoriaus darbuotojams gresia pavojus. „Kąžkada tai buvo dominuojanti JAV klasė. Susižavėjimas ja išaugo po Antrojo pasaulinio karo, kai vidurinės klasės pajamos JAV augo dvigubai. Dabar ši klasė akivaizdžiai smunka“, – pastebi analitikai.

Per keturis dešimtmečius 10 procentinių punktų – nuo 61 iki 51 proc. sumažėjo žmonių, kurie uždirba nuo dviejų trečdalių vidutinių nacionalinių pajamų iki dvigubo jų dydžio. Be to, 60 proc. vidurinio sluoksnio atstovų uždarbis 1970 m. sudarė 53 proc. nacionalinio pyrago, o dabar – jau tik 45 proc.

Europos vidutiniokams – dar mažesni reikalavimai

Su nedideliu ir niekaip neišaugančiu vidurinio sluoksnio problema susiduria ne ▶

VIDURINIS SLUOKSNIS VAKARUOSE TRAUKSIS

Regionas	2009 m.		2020 m.		2030 m.	
	Žmonių sk. (mln.)	Dalis pasaulyje (proc.)	Žmonių sk. (mln.)	Dalis pasaulyje (proc.)	Žmonių sk. (mln.)	Dalis pasaulyje (proc.)
Europa	664	36	703	22	680	14
Azijos ir Ramiojo vandenyno regionas	525	28	1740	54	3228	66
Šiaurės Amerika	338	18	333	10	322	7
Centrinė ir Pietų Amerika	181	10	251	8	313	6
Artimieji Rytai ir Šiaurės Afrika	105	6	65	5	234	5
Užsachario Afrika	32	2	57	2	107	2
Pasaulis	1845	100	3249	100	4884	100

* Priklausančiųjų viduriniam sluoksniui pagal EBPO

Šaltinis: EBPO

► vien JAV, bet ir nemaža dalis Europos valstybių. Prasidėjus 2008-ųjų krizei dalis valstybių prabilo apie masinį žmonių, anksčiau priklausiusių viduriniam sluoksniui, nedarbą ir skurdo riziką. Ypač skaudžiai tai pajuto labiausiai krizės paveiktos šalys – Portugalija, Ispanija, Graikija.

Tačiau ir turtingose Europos šalyse kalbama apie būtinybę stiprinti ir auginti vidurinį visuomenės sluoksnį. Tiesa, čia, kitaip nei Amerikoje, jį apibrėžia ne įsigytas nekilnojamasis turtas ar metinės pajamos. Europos Sąjungos statistikos agentūra nustatė, kad namų ūkis patiria neprieklių, jei negali sau leisti keturių iš devynių prekių ir paslaugų kategorijų, tarp kurių įvardijamos galimybės laiku mokėti nuomą ir komunalinius mokesčius, palaikyti adekvačią šilumą namuose, kas antrą dieną valgyti mėsos arba žuvies, bent vieną savaitę per metus atostogauti ne namuose, turėti spalvotąjį televizorių, skalbimo mašiną, automobilį ir telefoną.

Didžiosios Britanijos darbo ir pensijų departamento tyrimas atskleidė, kad apie 6 proc. namų ūkių, priklausančių vidutinių pajamų kategorijai, neturi lėšų vaikus kartą per mėnesį leisti į baseiną, 9 proc. turi per mažai kambarių, kad vyresnius nei dešimties metų skirtingų lyčių vaikus galėtų apgyvendinti atskiruose kambariuose, o beveik ketvirtis neturi lėšų su šeima savaitę išvykti atostogauti. Profesinių sąjungų kongreso apklausos rodo, kad beveik 40 proc.

B.Obama ryžosi panaikinti mokesčių lengvatas turtingiesiems ir tokiu būdu ne tik sustiprinti viduriniąją klasę, bet ir per dešimtmetį sutaupyti 700 mlrd. JAV dol.

žmonių iš tos pačios vidutinių pajamų kategorijos nerimauja dėl savo darbo perspektyvų – toks pat procentas kaip ir tarp gaudiančių pačias mažiausias pajamas.

Žinoma, kiekvienoje valstybėje egzistuoja individualus supratimas, kas yra vidurinio sluoksnio atstovai. Šiaulių universiteto profesorė dr. Daiva Beržinskienė Lietuvos vidurinio sluoksnio atstovais laikytų tuos, kurie per mėnesį uždirba nuo 5 tūkst. Lt (1450 Eur) neatskaičius mokesčių.

Egzistuoja netgi pasaulinio vidurinio sluoksnio apibrėžimas. Tarptautinė ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija nurodo, kad viduriniam visuomenės sluoksniui pasauliniu mastu priklauso žmonės, per dieną išleidžiantys nuo 10 iki 100 JAV dolerių. Šiuo atveju žemutinė išlaidų riba apskaičiuota pagal skurdo ribą Portugalijoje ir Italijoje, o viršutinė riba – tai dvigubai daugiau, nei per dieną uždirba vidutinės pajamas gaunantis Liuksemburgo gyventojas.

Pagal šį apibrėžimą visame pasaulyje gyvena daugiau nei 1,8 mlrd. vidurinio sluoksnio atstovų. Daugiausiai jų, 36 proc., arba 664 mln., yra europiečiai, 28 proc. gyvena Azijos ir Ramiojo vandenyno regione, o Šiaurės Amerikoje tokių yra vos 18 proc.

Blogiausia tai, kad vidurinis visuomenės sluoksnis tiek Europoje, tiek Šiaurės

Amerikoje ir toliau mažės, ir 2030-aisiais atitinkamai sudarys 14 ir 7 proc. O Azijoje po poros dešimtmečių vidurinis sluoksnis sudarys net 66 proc.

Svarbiausi rinkėjai

Nors visuotinai sutariama, kad būtent stiprus vidurinis sluoksnis garantuoja valstybės stabilumą ir ekonominį augimą, analitikai atkreipia dėmesį, jog politikų rūpinimasis viduriniu sluoksniu ypač sustiprėja artėjant rinkimams, nes tai bene svarbiausia rinkėjų grupė, paprastai lemianti rinkimų baigtį.

Vidurinio sluoksnio atstovai pasižymi polinkiu balsuoti tai už vienus, tai už kitus kandidatus – jie yra nepastoviausio iš visų socialinių grupių ir labiausiai linkę ieškoti sau tinkamų politikų.

Savaitraštis „The Economist“ atkreipia dėmesį, kad gali skirtis oficialus vidurinio sluoksnio apibrėžimas ir tarp rinkėjų bei politikų vyraujantis suvokimas. Mat jau minėtoje Didžiojoje Britanijoje „vidurinė klasė“ pastaruoju metu vis dažniau pradėta vadinti žmones, kurie gyvena gana pasiturimai – tokioje šeimoje pajamos gali siekti iki 115 tūkst., skaičiuojant eurus, per metus, nors oficialiai vidurinio sluoksnio atstovais laikomi žmonės, uždirbantys apie 25 tūkst. eurų.

Tokiu neatitikimu neretai naudojasi politikai. Tie, kurie palaiko paveldėjimo mokesčio mažinimą, teigia, kad nuo jo esą kenčia vidurinis sluoksnis. Bet jis taikomas tik 325 tūkst. svarų ir daugiau kainuojančiam paveldėtam turtui, o tai net 100 tūkst. svarų daugiau už vidutinio namo kainą. Be to, teigiama, kad 40 proc. pajamų mokesčio tarifas irgi juos veikia, nors iš tiesų šis tarifas Didžiojoje Britanijoje taikomas tik 3,8 mln. pajamų mokesčio mokėtojų iš 31,7 milijono. ■

IŠTRAUKA IŠ B.OBAMOS KALBOS

„Šiuo metu, augant ekonomikai, mažėjant deficitui, atsisgaunant pramonei ir didėjant energijos produkcijai, mes pakilome iš recesijos ir dabar turime galimybę pasirinkti savo ateitį laisviau nei bet kuri kita šalis Žemėje. Dabar mes spręsimė, kuo norime tapti per ateinančius 15 metų ir per būsimus dešimtmečius. Ar mes tenkinsimės ekonomika, kai tik

keliems iš mūsų fantastiškai sekasi? Ar mes pasirinkime ekonomiką, kuri didina pajamas ir suteikia galimybių tiems, kurie stengiasi? Vidurinės klasės ekonomika veikia. (...) Tai idėja, kad ši šalis geriausiai laikosi tada, kai kiekvienas turi galimybių, kiekvienas atlieka savo dalį ir kiekvienas žaidžia pagal tas pačias taisykles.“ ●

REGIONAI

Lyderės pozicijų neužleidžianti Klaipėda puoselėja naujas ambicijas

Lietuvos laisvosios rinkos institutas (LLRI) Klaipėdos savivaldybę jau ketvirtus metus iš eilės pripažino geriausiai dirbančia savivaldybe šalyje.

Elena Milčiūtė

Uostamiesčio mero Vytauto Grubliausko teigimu, greitas ir patikimas viešasis transportas, moderniai sutvarkytos gatvės, požeminiai atliekų konteineriai, pigios ir kokybiškos komunalinės paslaugos, dinamiškas smulkusis verslas klaipėdiečiams jau yra norma. „Dabar atėjo metas siekti didesnių ambicijų – tapti vienu svarbiausių Rytų Baltijos regiono ekonominių, akademinių ir kultūrinių centrų. Ir tai tikrai nėra tušti pasvaichiojimai“, – tvirtina V.Grubliauskas.

Nuolat pirmą vietą savivaldybių indekse uostamiesčiui skiriantis LLRI pabrėžia, kad Klaipėda yra patraukli verslui, savivaldybė nevaržo konkurencijos, o iš to laimi gyventojai – turi daugiau galimybių pasirinkti, kas juos gys, kas išveš šiukšles ir pan.

Išskirtinai Klaipėda įvertinta ir žurnalo „Forbes“ atliktame tyrime, kuriuo siekta išskirti geriausius verslo regionus Baltijos valstybėse. Čia vienintelis Lietuvos uostamiestis taip pat atsidūrė sąrašo viršuje. Pasak V.Grubliausko, šiandien pagrindiniu miesto ekonomikos ir gerovės augimo varikliu išlieka Klaipėdos laisvoji ekonominė zona, pastaraisiais metais pritraukianti po kelis naujus investuotojus, ir uostas, itin stiprindamas savo, kaip vieno svarbiausių Rytų Baltijos regiono transporto mazgų, pozicijas.

Vienas konkrečių pavyzdžių – pradėtas kurti „Klaipėdos Smeltės“ tarptautinis konteinerių paskirstymo centras, vadinamasis HUB-as, į kurį konteineriai atgabenami okeaniniais laivais, perkraunami į mažesnius ir gabenami jau į kitus Baltijos jūros uostus bei atvirkščiai.

Taip pat Klaipėdos uosto direkcija yra parengusi uosto laivybos kanalo maksimalaus gilinimo ir platinimo galimybių plėtros planą, užtikrinsiantį tvaraus, dinamiško ir konkurencingo Klaipėdos uosto plėtrą. Į uosto infrastruktūrą Uosto direkcija iki 2018 m. iš viso planuoja investuoti apie 350 mln. eurų.

„Naujo didžiulio impulso Klaipėdos plėtos istorijoje tikimasi mieste įsikūrus dvim Didžiosios Britanijos mokslo įstaigų filialams. Dėl bendradarbiavimo pernai sutarta su Tyssaido universitetu (*Teesside University*) ir Bredfordo kolegija (*Bradford College*). Britai ketina Lietuvos uostamiestyje jau nuo 2016-ųjų rudens priimti studentus į profesinio, bakalauro ir magistro inžinerinių bei IT specialybių studijas. Numatoma, kad 2020-aisiais šių mokslo įstaigų filialuose Klaipėdoje bendrai studijuos apie 8 tūkst. studentų, didžioji dalis –

Pasak žurnalo „Forbes“ Klaipėda išrinkta pačiu tinkamiausiu verslui vystyti miestu tiek pagal išvystytą infrastruktūrą, tiek pagal kuriamą gerbūvį ir socialinę aplinką, be to, čia malonu ne tik dirbti, bet ir gyventi

iš Rytų Europos ir NVS šalių“, pasakoja uostamiesčio meras.

Pasak jo, gerokai sustiprinus miesto mokslo ir studijų potencialą bei vietoje parengiant aukštos kvalifikacijos specialistų Klaipėdai pavyks prisivilioti ne tik gamybą ar logistiką plėtojantių užsienio investuotojų, bet jau ir didesnę pridėtinę vertę kuriančių tarptautinių IT ar kitų paslaugų bendrovių.

V.Grubliauskas pabrėžia, kad kalbant apie miesto ekonominio potencialo stiprinimą ne-

dymo paslaugas. Uostamiestis laikomas ir vienu pažangiausiai komunalines atliekas tvarkančių miestų šalyje, vykdančių visas ES direktyvas. Beje, per trejetą metų vietinė rinkliava už atliekų tvarkymą čia buvo sumažinta 20 proc.

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, Klaipėdoje geriausiai išplėtotą ir pigiausia viešojo transporto sistema Lietuvoje. Beje, Susisiekimo ministerija Klaipėdai trejiems metams yra suteikusi dviračių miesto titulą. „Siekiamo, kad mieste sparčiai mažėtų automobilių išmetamų dujų, didžiausio taršos šaltinio, kiekiai. Todėl didžiulis dėmesys ir skiriamas viešojo transporto sistemos gerinimui bei dviračių takų tinklo plėtrai“, – teigia V.Grubliauskas.

Taip pat savivaldybė užsibrėžė tikslą padvigubinti kultūros finansavimą. Miestui svarbi ir atvykstantojo turizmo duodama nauda.

Pernai Klaipėda į uostą atplaukusių kruizinių laivų skaičiumi aplenkė Rygą ir sulaukė 57 tūkst. kruizų turistų. Ne išskirtinė naujiena ir tai, kad Klaipėdą vis dažniau aplanko „The Tall Ships“ regatų didieji burlaiviai. Jų vėl laukiama ir šiemet, ir 2017-aisiais. Dar vienas miesto siekis – tapti vienu iš didžiausių pasaulyje jachtų lenktynių „Volvo Ocean Races“ uostų.

„Realu ir tai, kad dar šiemet pagaliau sulauksime proveržio pritraukiant naujas tiesioginių skrydžių kryptis į Klaipėdos / Palangos oro uostą“, – pridūrė uostamiesčio meras. ■

V. Grubliauskas: „Dabar atėjo metas siekti didesnių ambicijų – tapti vienu svarbiausių Rytų Baltijos regiono ekonominių, akademinių ir kultūrinių centrų.“

galima pamiršti ir ekologijos bei miestiečių gyvenimo kokybės gerinimo. Šiandien Klaipėda yra vienintelis Lietuvos miestas, priklausantis Pasaulio sveikatos organizacijos Europos sveikų miestų tinklui.

Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos duomenimis, uostamiesčio gyventojai mažiausiai šalyje moka už geriamąjį vandenį ir naudojasi geriausiomis centralizuoto vandens tiekimo bei nuotekų tvarkymo paslaugomis.

Klaipėdiečiai, palyginti su kitų šalies didmiesčių gyventojais, mažiausiai moka ir už šil-

JAV PAVYZDYS

Universitetų absolventų įsidarbinimas – ne tik jų pačių reikalas

Vienas pagrindinių kriterijų, vertinant JAV universitetų kokybę, yra absolventų įsidarbinimo galimybės. Pagalba, suvedant studentą su potencialiu darbdaviu ar net rašant gyvenimo aprašymą bei motyvacinį laišką, tampa neatsiejama nuo JAV aukštojo mokslo įstaigų darbo.

Evaldas Labanauskas, Finikisas, Jungtinės Amerikos Valstijos

Studentų konkurencingumas darbo rinkoje – viena svarbiausių užduočių JAV aukštosios mokykloms. Šis klausimas sulaukė net Baltųjų rūmų dėmesio. Šiemet planuojama pradėti JAV aukštųjų mokyklų reitingavimą federaliniu lygmeniu.

Priežastis? „Laikas nustoti finansuoti mokyklas, kurios nesukuria gerų rezultatų, ir apdovanoti mokyklas, kurios duoda naudos amerikiečių studentams ir mūsų ateičiai“, – dar 2013-ųjų vasarą pareiškė JAV prezidentas Barackas Obama.

Žinoma, šis planas sulaukė audringų dis-

kusijų bei kritikos (beje, kritikų argumentai tokie patys kaip tų, kurie kritikuoja „Veidą“, šiam kasmet paskelbus aukštųjų mokyklų reitingą). Proceso tai nesustabdė ir Kalėdų išvakarėse JAV švietimo departamentas išplatino reitingavimo apmatius. Planuojama vertinti universitetų prieinamumą, įperkamumą ir baigusių studentų galimybes, tai yra jų įsidarbinimo bei pajamų lygį.

Pastarasis kriterijus laikomas vienu svarbiausių ir dalis perspektyvių universitetų jau seniai suprato, kad jų absolventų įsidarbinimo klausimas – tai ir aukštųjų mokyklų

rūpestis. Pavyzdžiui, viena geriausių vadina moje Jungtinių Valstijų žurnalistikos mokyklų – Arizonos valstijos universiteto Walterio Cronkite'o žurnalistikos ir masinės komunikacijos mokykloje jau beveik dešimtmetį veikia Karjeros paslaugų centras.

„Mūsų tikslas – išugdyti studentus profesionalais, kiek įmanoma geriau vertinamais rinkoje“, – sako šios įstaigos vadovas Michaelas Wongas, kurį kolegos pristato kaip geriausių ryšių JAV žiniasklaidoje turintį asmenį, nes praktiškai kiekvieną dieną jis tarpininkauja tarp studentų ir jų potencialių

◀ *Prezidento B.Obamos iniciatyva nuo šių metų JAV turėtų būti pradėtas aukštųjų mokyklų reitingavimas federaliniu lygmeniu*

dirba Karjeros paslaugų centre? Beje, kada šis centras pradėjo veikti?

M.W.: Šiuo metu mes turime tik du visu etatu dirbančius darbuotojus. Tai direktorius, tai yra aš, bei administracijos asistentas. Pats centras įkurtas 2006–2007 m.

VEIDAS: Kokia buvo Karjeros paslaugų centro įkūrimo priežastis? Kitaip sakant, kodėl tokio centro prireikė?

M.W.: Pagrindinė priežastis – padėti karjeros klausimais studentams, kurie pasirinko profesiją, susijusią su žiniasklaida.

VEIDAS: Ar centro veikla pasiteisino?

M.W.: Didžiąja dalimi – taip. Jis puikiai pasitarnauja studentams.

VEIDAS: Kiek jūsų teikiamos paslaugos sulaukia studentų dėmesio? Kiek jų kreipiasi į Karjeros paslaugų centrą?

M.W.: Manau, kad apie 80 proc. W.Cronkite'o mokyklos studentų pasinaudoja mūsų paslaugomis, o su 100 proc. turime vienokį ar kitokį kontaktą.

Kiekvienais metais mes surandame, tarpininkaujame ir nukreipiame studentus į maždaug penkis šešis šimtus praktikos atlikimo vietų. Daugelis studentų pasinaudoja galimybe atlikti daugiau nei vieną praktiką.

VEIDAS: Tiesa, kad jūs ne tik pasiūlote studentams galimas praktikos, darbo vietas, bet ir padedate parašyti jų gyvenimo aprašymus bei motyvacinius laiškus?

M.W.: Taip, mes peržiūrime jų gyvenimo aprašymus, motyvacinius laiškus, patariame, kaip geriau juos parašyti, ir nukreipiame studentus tiesiai pas potencialius darbdavius.

VEIDAS: Su kokiais didžiausiais sunkumais susiduria JAV studentai, ieškodami darbo? Dėl ko jie konkrečiai kreipiasi ir prašo Karjeros paslaugų centro pagalbos?

M.W.: Dažniausiai studentai net neįsivaizduoja, kur ir kaip ieškoti darbo. Be to, jų

nusitiesti kelią į dideles rinkas.

VEIDAS: Ar tokie karjeros paslaugų centrai, kaip W.Cronkite'o mokykloje, veikia ir yra populiarūs kituose Jungtinių Valstijų universitetuose?

M.W.: Taip, pavyzdžiui, kitos JAV žurnalistikos mokyklos turi karjeros paslaugų departamentus, ir galui pabrėžti, kad su kur kas didesniais darbuotojų ištekliais.

VEIDAS: Jei kalbėtume apie Lietuvą, mūsų šalyje viena didžiausių problemų – universitetą baigusių studentų nesugebėjimas integruotis į darbo rinką, paprastai sakant, susirasti darbą pagal aukštojoje mokykloje įgytą specialybę. Ar tokia problema egzistuoja ir Jungtinėse Valstijose? Tai yra ar universitetą baigęs asmuo gali būti tikras, kad ras darbą?

M.W.: Nėra jokių garantijų, kad kiekvienas universiteto absolventas gaus darbą. Vis dėlto mūsų atliktos apklausos rodo, kad 2009–2013 m. net 96 proc. buvusių W.Cronkite'o žurnalistikos ir masinės komunikacijos mokyklos studentų susirado darbą. 76 proc. jų įsidarbino žiniasklaidoje.

VEIDAS: Tai JAV universitetai stebi ir skaičiuoja, kiek jų absolventų susiranda darbą? Kiek tai svarbu universitetams?

M.W.: Taip, universitetai tai daro ir jiems tai itin svarbu. Universitetai naudoja šiuos statistinius duomenis savo rinkodarai ir kitais jiems svarbiais aspektais.

VEIDAS: Grįžkime prie studentų. Viešojoje erdvėje netyla kalbos apie dabartinę Y kartą ir tam tikras problemas, su kuriomis dėl jos susiduriama. Pavyzdžiui, Lietuvoje darbdaviai linkę skųstis, kad Y kartos atstovai nėra atsakingi, nori gauti viską iš karto, bet neįdėję didelių pastangų...

M.W.: Tokia diskusija vyksta ir Jungtinėse Valstijose. Tiksliau, kalbama, kaip efektyviai valdyti, vadovauti Y kartos darbuotojams. Daugelis Y kartos atstovų linkę bendradarbiauti įgyvendinant bendrus projektus. Jie yra puikiai įsisavinę technologijas, bet kartu dažnai būna išsiblaškę. Jiems reikia labai gero vadovo.

VEIDAS: Jūs jau maždaug tris dešimtmečius dirbate W.Cronkite'o žurnalistikos ir masinės komunikacijos mokykloje ir nuolat bendraujate su studentais. Koks jūsų išpūdis apie dabartinę kartą? Kokia yra studentų motyvacija, gebėjimai, palyginti su ankstesnėmis kartomis?

M.W.: Mūsų studentai labai vertinami rinkoje. Jie gauna puikų išsilavinimą puikoje mokslo įstaigoje. Jie išmoka naudotis multi-medija ir igauna labai naudingų bei įvairiapusių įgūdžių. Įvairialypės praktikos bei įtraukiančios mūsų profesinės programos padeda jiems pasirengti profesionaliai karjerai.

Dauguma mūsų studentų labai motyvuoti ir konkurencingi rinkoje. Žinoma, kaip ir kiekvienoje didėleje grupėje, ir mūsų mokykloje atsiranda vienetų, kurie, deja, nėra tokie motyvuoti. ■

darbdavių. Rezultatas – 96 proc. absolventų turi darbą, kai kurie jų dirba tokiose visame pasaulyje žinomose žiniasklaidos kompanijose, kaip „The New York Times“ ar CNN.

Apie Karjeros paslaugų centro veiklą, studentų ir absolventų įdarbinimą bei karjerą – „Veido“ pokalbis su M.Wongu.

VEIDAS: Ar galėtumėte plačiau papasakoti apie W.Cronkite'o žurnalistikos ir masinės komunikacijos mokyklos Karjeros paslaugų centrą? Kokie yra centro tikslai, atsakomybės?

M.W.: Karjeros paslaugų centras – tai įstaiga, kuri pataria studentams karjeros klausimais. Mūsų tikslas – išugdyti studentus profesionaliais, kiek įmanoma geriau vertinamais rinkoje. Studentams ir absolventams mes surandame praktikos atlikimo vietas, laisvai samdomų specialistų darbo vietas, stipendijas ir darbą ne visu etatu bei pan. Tai profesinio tobulėjimo pradžia.

VEIDAS: W.Cronkite'o žurnalistikos ir masinės komunikacijos mokykloje studijuoja apie 1,6 tūkst. studentų, o kiek žmonių

M. Wongas: „Dažniausiai studentai net neįsivaizduoja, kur ir kaip ieškoti darbo. Be to, jų gyvenimo aprašymai dažnai būna parengti labai neprofesionaliai.“

gyvenimo aprašymai dažnai būna parengti labai neprofesionaliai.

VEIDAS: O kokias dažniausiai klaidas daro studentai, ieškodami darbo?

M.W.: Dažnai studentai klaidingai bando pretenduoti į per aukštą pagal savo turimą patirtį lygmenį. Pavyzdžiui, turėdami tik studijų patirties, jie tikisi įsidarbinti didžiosiose žiniasklaidos priemonėse Los Andžele, Niujorke ar Finikse. Mes jiems patariame pradėti nuo mažesnių įmonių ir savo darbu

FUTUROLOGIJA

Kokia bus netolima žmonijos ateitis

Jau netrukus miestai bus patrauklūs tik bohemos atstovams, mizantropams ir psichopatams, o didžioji žmonijos dalis pradės gyventi nedidelėse, bet moderniose bendruomenėse.

Tatjana Vorožko, JAV žurnalistė

Tai, kas čia išdėstyta, – ne pranašystė ar prognozė. Galima sakyti, čia aprašyti reiškiniai ir tendencijos, kurias pastebiu gyvendama moderniaame vienos pažangiausių pasaulio valstybių mieste. Tai kartu ir praktika, sėkmingai egzistuojanti kitose visuomenėse ar egzistavusi kitoje epochoje, ir kūrybiška mano pačios patirčių sintezė. Tai idėjos, į kurias savo knygoje dėmesį atkreipė futuristai, ekonomistai, antropologai, sociologai, demografai, psichologai.

Trumpai tariant, viskas gali būti taip (o kai kurie elementai kai kuriose kultūrose gyvuoja jau tūkstančius metų): jei tik žmogus netaps technologinės pažangos auka, jis ims organizuoti visuomenę, atsižvelgdamas į savo paties, kaip biologinės rūšies, ypatybes, ir prisitaikys prie būsimų ekonomikos permainų.

Išsikels iš miestų

Kokybinis lūžis, paveikiantis visą visuomenės struktūrą, įvyks tuomet, kai iš esmės pakis transportas. Gal tai bus skraidantys automobiliai, o gal greičio rekordus viršijantys traukiniai (balsuočiau už šį variantą). Kartu su padidėsiančiomis darbo per atstumą galimybėmis žmonija susigrąžins galimybę

Jei įmonė, siekdama pasiūlyti jums geriausią produktą, naudoja jūsų duomenis apie jus, kaip vartotojo, pageidavimus, ji už tai privalo sumokėti.

derinti ekonominį mobilumą su socialiniu sėslumu ir sveika gyvensena.

Dauguma žmonių gyvens 1500–2000 gyventojų turinčiuose kaimuose, padalytuose į atskiras maždaug 150–200 žmonių bendruomenes. Šiose bendruomenėse žmonės bus susaistyti įvairiais giminystės, prekybiniais ir asmeniniais santykiais. Šeimos ir šalies suvokimas išliks nepakitęs, tačiau prisidės, tiksliau, bus atgaivintas ar sustiprintas, dar vienas santykių sluoksnis – gentis arba bendruomenė.

Be valstybinių mokesčių, bendruomenių gyventojai rinks lėšas, skirtas vietos problemoms spręsti, – pradedant kanalizacijos remontu, baigiant pagalba patekusiems į sunkią padėtį. Žmonės susigrąžins tai, ką savo sveikatos sąskaita prarado industrializacijos ir ankstyvosios postindustrializacijos laikotarpiu, – stiprų ryšį su gamta, bendravimą ir fizinį aktyvumą. Greta privačių namų bus žemės

sklypai, netoliese – miškelis, tvenkinys, vaismedžiai palei kelią.

Transporto priemonės bus paliekamos už bendruomenės ar kaimo ribų. Nueiti per dieną 3–7 kilometrus taps norma. Transportas į bendruomenės teritoriją atvyks tik prireikus atgabenti baldus ar kitus sunkiasvorius krovinius, bet ir tai tik ribotais kiekiais ir tik tam numatytu laiku.

Apie pusę visų suaugusių gyventojų dirbs prekybos-pramonės-mokslo centruose (PPM), kaip „Tyson Corner“ ar Kalifornijos Silicio slėnis, kurių dauguma bus įsikūrę greta didelių miestų (miestai, beje, išliks, tačiau sugrįš į savo istorines ribas). Tėn bus pramogų (kaip ir kaimuose), ir daugybė ilgalaikio apgyvendinimo viešbučių. Vieni žmonės rotacijos principu dirbs visoje šalies teritorijoje, kiti dvi tris dienas per savaitę atvažiuos į šiuos centrus, likusieji dirbs iš namų.

Kiti darbuosis kaimuose. Nedidelė jų dalis – administracijos centro įstaigose: savivaldybėje, parduotuvėse, policijoje, kirpykloje ir panašiai. Dauguma – namie: programuotojai, dizaineriai, rašytojai ir taip toliau. Kiekvienos bendruomenės centre bus bendro naudojimo pastatas (klubas) su biuro patalpomis – namie vienam juk nuobodoka. Kiekvienoje bendruomenėje bus keletas ūkininkų ir maisto perdirbimo įmonių darbuotojų.

Labai daug paklausių gaminių bus sukuriami pasitelkus trimačius spausdintuvus. Pavyzdžiui, mados dizaineriai parduos tik patį dizainą, o pirkėjai namie patys išspausdins naujus marškinėlius ar sukneles. Tie, kurie tokio spausdintuvo neturės, galės nusipirkti iš dizainerio gatavą produktą, o šis jį klientui į namus išsiųs per paštininką robotą. Vietoj tekstilės fabrikų visą gamybos ciklą organizuos vienas vienintelis žmogus su vienu kompiuteriu ir vienu 3D spausdintuvu.

Tokia pat gamyba vyraus ir daugelyje kitų pramonės šakų, orientuotų į individualų klientą. (Ir tai ne tolimes ateitis – mano stomatologas gretimame kabinete spausdina dantų karūnėles.) Šalia namų automobiliui skirtą vietą pakeis nedidelės dronų nusileidimo aikštelės.

Nauji pajamų šaltiniai

Autorių teisių apsauga taps pačia populiariausia jurisprudencijos sritimi. Viena vertus, originali idėja bus kone pagrindinis pajamų

šaltinis. Kita vertus, jos nebesaugos didelės gamybos išlaidos, tad originali idėja taps labiau pažeidžiama.

Atsiras naujos rūšies teisė – asmens ir išvestinių duomenų apsauga. Pavyzdžiui, jei įmonė, siekdama pasiūlyti jums geriausią produktą, naudoja jūsų duomenis apie jus, kaip vartotojo, pageidavimus, ji už tai privalo sumokėti. Jei bendrovė sukuria automatinį vertėją, išstudijavusi vertėjų darbo specifiką ir taip sunaikindama šią profesiją, šie taip pat turi gauti honorarą.

„Facebook“ bus apmokestintas. Populiarius tinklaraštininkai gaus pajamų iš mikroįmokų, kurios bus renkamos už kiekvieną paspaudimą „dalintis“.

Išaugo liaudies amatų, antikvarinių daiktų, rankdarbių paklausa – žmonės tiesiog norės kažko tikro, dvasingo.

SHUTTERSTOCK - NUOTR.

Sunkus fizinis darbas, kuris nereikalauja aukštos kvalifikacijos, vykstant technologiniam progresui beveik išnyks. Gamyklose liks inžinieriai, kasyklos bus uždarytos. Nedarbo problemą pavyks išspręsti pasikeitus švietimo sistemai, išnykus stereotipams apie tai, koks darbas yra vyriškas, o koks moteriškas (vyrai pasikėsins į „moterišką darbą“ paslaugų sektoriuje), taip pat remiant bendruomenę.

Pavyzdžiui, dešimt turtingiausių bendruomenės gyventojų įkurs užmokesčio fondą, iš kurio atlyginimas bus mokamas dirbantiems bendruomenės labai – prižiūrintiems sergančiuosius ir vyresniusius, vykdančioms statybos ar remonto darbus, užtikrinantiems švarą ir tvarką. Investuodamas į šį fondą, turtingasis gyventojas mainais nusipelnys garbės ir bendruomenės pagarbos, taip pat garantiją, kad sunkiu metu jis irgi sulauks pagalbos. Kai kurio-

Dauguma žmonių gyvens 1500–2000 gyventojų turinčiuose kaimuose, padalytuose į atskiras maždaug 150–200 žmonių bendruomenes. ↑

se kitose bendruomenėse iš visų dirbančių narių šiam tikslui bus renkama vietos rinkliava.

Išėjimas į pensiją bus ne staigus vienkartinis bet kokios veiklos nutraukimas, o laipsniškas perėjimas nuo veiklos nacionalinėje ekonomikoje prie darbo vietos rinkoje, nuo visos darbo dienos prie sutrumpėjusios.

Bus naudojami alternatyvūs energijos šaltiniai ir šiuolaikiniai žemės ūkio metodai (pavyzdžiui, patobulintos akvaponikos ir aeroponikos), todėl kiekviena bendruomenė ir kaimas visiškai apsirūpins elektros energija bei maisto produktais.

Laukia drastiški švietimo pokyčiai

Vaikai laisvai lankysis po kaimą, laipios medžiais, plaukios tvenkinyje, nakvos ir vaka-

reniaus draugų namuose, bet tam tikrais būdais ši laisvė bus kontroliuojama: ant riešų vaikai segės apyrankės, fiksuojančias staigų kortizolio ir adrenalino padidėjimą (baimę), į kurį reaguos tėvai arba atsakingi už šį klausimą bendruomenės nariai. Kažkur bus ir stebėjimo kameros. Gimstamumas tebebus mažas, tad vaikų saugumo klausimas išliks toks pat reikšmingas kaip šiandien.

Galbūt vaikų kūnuose bus įmontuoti lustai, fiksuojantys jų buvimo vietą, fizinę ir emocinę būklę. Pažvelgei į ekraną, ir matai, kad vaikas žaidžia pas kaimynus, yra sveikas, laimingas, viskuo patenkintas.

Išpopuliarės aloporentingas – kai tėvų funkcijas iš dalies pakeičia kiti artimi žmonės. Dirbantys tėvai sulauks visokeriopos kitų ▶

► bendruomenės narių paramos ir pagalbos.

Švietimo sistema pasikeis iš esmės. Į gyvenvietės centre įsikūrusią mokyklą eis tik vaikai nuo trejų iki devynerių metų, kur jų dienotvarkė ir veikla rūpinsis suaugusieji.

Paskui kiekvienas vaikas mokysis pagal individualią programą amerikietiško koledžo principu. Norėdamas gauti aukštosios mokyklos diplomą, vaikas turi įsisavinti tam tikrą skaičių „valandų“, arba privalomo kurso lygių. Tarp tokių kursų bus „Logika ir mąstymo pagrindai“, „Psichologija ir sėkminga komunikacija“, taip pat – tam tikras skaičius neprivalomų dalykų ar lygių. Pavyzdžiui, visą mokykloje dėstomą matematikos kursą sudarys 20 lygių, iš kurių 14 bus privalomi. Bet jei vaikas yra įvaldęs visus 20, jis gali pradėti mokytis matematikos universitete. Ir visiškai nesvarbu, kiek jam metų arba kokių lygių jis tuo metu mokosi, pavyzdžiui, istorijos. Kai kurie vaikai aukštąjį mokslą baigs tuo pat metu kaip ir vidurinį, o kai kuriais atvejais net ir anksčiau.

Mokymą sudarys kompiuteriniai mokymieji žaidimai ir programos, nuotolinės paskaitos, perskaitytos knygos, kompiuteriniai testai, pristatymai, individualūs ir grupiniai projektai, praktika laboratorijoje arba darbo vietoje. Visų amžiaus grupių vaikai klube mokysis savarankiškai, o dar vieną dvi dienas per savaitę – mokykloje, kur rengs pristatymus ir bendrus projektus, taip pat važinės į praktiką ar ekskursijas po mokslinius centrus.

Mokomosios, žaidimais paremtos programos taps didžiuliu verslu. Jų kūrėjų bus tiek, kiek inžinierių Sovietų Sąjungoje. Ir mokyklos, ir patys mokiniai, jei jiems nepriimtini mokyklos tarybos sprendimai ir jie yra pasirengę mokėti pinigų, turės galimybę rinktis bet kurias jiems patinkančias programas.

Mokytojų bus mažiau. Vienas „mokytojas žvaigždė“ savo dalyko paskaitas galės skaityti visiems šalies vaikams. Tačiau atsiras ir dvi naujos profesijos – akademinis patarėjas ir palydovas.

Patarėjas su tėvais padės vaikui susikurti

SHUTTERSTOCK NUOTR.

Apie pusę visų suaugusiųjų gyventojų dirbs prekybos-pramonės-mokslų centruose ▲

mokymo planą, pasirinkti dalykus, mokymo programas, išspręsti problemas, tačiau jo pagrindinė užduotis bus atpažinti ir ugdyti talentus. Sėkmingiausi konsultantai akademiniams klausimais bus tikros ateities „roko žvaigždės“ (tai praktiškai jau vyksta Pietų Korėjoje).

Palydovas rūpinasi vaiku jam netrukdydamas. Tai gali būti ir močiutė, sauganti nešiojamaisiais kompiuteriais dirbančius vaikus, ir vairuotojas, nuvežantis, o greičiausiai tiesiog palydintis juos į klubą, sporto būrelį ar ekskursiją. Pagrindinė tokio palydovo užduotis – užtikrinti, kad vaikai nepamirštų daryti pertraukų, mat mokymasis bus toks pat patrauklus ir sukeliantis priklausomybę kaip kompiuteriniai žaidimai. Mano vaikas jau dabar taip mokosi skaityti mokykloje.

Tokia mokymo sistema ne tik leis kiekvienam vaikui mokytis savo tempu (net sunki liga ar ankstyvas neštumas netaps nuosprendžiu) ir plėtoti savo individualius gebėjimus, bet ir padės

ugdyti planavimo, atsakomybės, savo stipriųjų pusių bei galimybių atpažinimo įgūdžius. Specialybės pasirinkimo būtinybė bus akivaizdi likus dar daug laiko iki mokyklos baigimo.

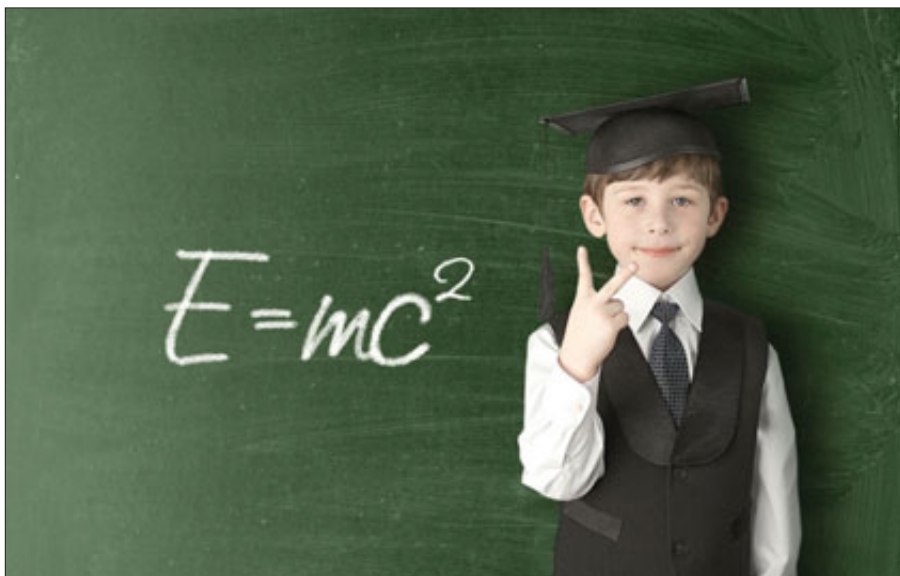
Bendravimas tiek PPM centruose, tiek bendruomenėje bus gana aktyvus. Bendruomenės nuolat organizuos šventes, gimtadienius ir kitus viešus renginius. Žmonės puikiai vieni kitus pažinos, labiau rūpinsis savo reputacija bendruomenėje nei reputacija anoniminėje internetinėje erdvėje.

Gydymas – neišeinant iš namų

Pasikeis ir medicina. Daugelis paplitusių lėtinių ligų taps retenybė dėl sveiko gyvenimo būdo: didesnio fizinio aktyvumo, gryno oro, mažiau druskos maiste ir streso gyvenime. Diagnostiką daugeliu atvejų žmonės galės atlikti savo namuose. Šiandien tai neštumo testas – rytoj daugelio ligų testai. Pasitikrinai, užpildė anketą, išsiuntei užklausą. Sveikatos priežiūros darbuotojai, esantys galbūt už tūkstančių kilometrų, patikrins duomenis, įvertins ligos istoriją ir išrašys arba išsiųs reikiamą vaistą. Tiesiai į gydytojus kreiptis reikės tik esant labai rimtai priežastčiai, sergant retomis ligomis. Tokiais atvejais vaistiniai preparatai bus kuriami individualiai.

Gydytojų sumažės, bet atsiras nauja profesija – sveikatos konsultantas, kuris reguliariai stebės sveikatos rodiklių dinamiką ir teiks rekomendacijas dėl gyvenimo būdo, mitybos, net jei klientas ir nesirgs jokioms akivaizdžiomis ligomis.

Vaikų neturintys jauni žmonės dažniausiai keleriems metams paliks bendruomenes, kuriose jie užaugo, ir persikels pagyventi į miestus, kad pasimėgautų tam tikru anonimiškumu ir didesne laisve. Miestuose, kurių esmė nepasikeis, gyvens bohema, mizantropai ir psichopatai (nuo jų niekur nepabėgsi), taip pat tie, kuriems tiesiog ankšta gyventi bendruomenės rėmuose arba kurie nenori priimti papildomų socialinių ir finansinių išpareigojimų. ■

SHUTTERSTOCK NUOTR.

Visų amžiaus grupių vaikai klube mokysis savarankiškai, o dar vieną dvi dienas per savaitę – mokykloje ↑

REGIONAI

Alytaus rajonas – rajonas, kuriame gera gyventi

Alytaus rajono savivaldybės meras Algirdas Vrubliauskas, kalbėdamas apie savivaldybę, pasidžiaugė: yra sričių, kuriose savivaldybė, kaip sakoma, bėga pirma traukinio.

Vėja Varsaitė

ARTOM ISTIGANOV IR IEVA JONELYTE NUOTR.

Alytaus rajono merui A.Vrubliauskui 2014 m. įteiktas savivaldybei skirtas LSA apdovanojimas „Auksinė krivulė“ – „Už konstruktyvų ir profesionalų požiūrį bei asmeninį įsitraukimą bei palaikymą, ruošiantis strateginės reikšmės energetikos projekto – Lietuvos-Lenkijos elektros jungties „LitPol Link“ – įgyvendinimo ir statybos darbams“

Prieš porą metų viena tokių buvo daugiafunkčių centrų kūrimas, sukėlęs daugelio kitų šalies savivaldybių susidomėjimą. Tada šalį sudomino pradėta pagalbos nuo alkoholio ar kitų svaigalų priklausomiems žmonėms programa. Pirmieji Lietuvoje Alytaus rajono savivaldybė atvėrė ir interaktyvias erdves jaunimui.

„Nors esame kaimiška savivaldybė, bet kai kuriose srityse sugebame diktuoti madas visai Lietuvai“, – džiaugiasi rajono savivaldybės meras Algirdas Vrubliauskas.

– Ar būti pirmaisiais nėra rizikinga?

A.V.: Taip, tai reiškia tam tikrą riziką, bet kartu teikia ir malonų pasididžiavimą, kad mūsų žmonės yra smalsūs, inovatyvūs, ieškančys ir atrandantys. Kaimiškos savivaldybės išskirtinumas ir stiprybė yra žmonių bendruomeniškumas, kuris pastaruoju metu labai jaučiamas. Vien praėjusiais metais rajone atidarėme net septynis sporto aikštynus. Smagu, kad juose daug sportuojančių – vadinasi, padaryta tai, ko žmonėms iš tiesų reikėjo.

Alytaus rajone stipru tai, kas svarbiausia žmogui, – švietimas, sveikatos apsauga ir investicijos. Vienam rajono gyventojui užsienio investicijų pernai buvo 910,85 Eur (3145 Lt). Tai gerokai daugiau nei didesnė savivaldybė – kai kuriose investicijos siekė tik 557,8 Eur (1926 Lt) vienam gyventojui.

– Ar tokie pokyčiai būdingi tik didiesiems rajono miestams bei miesteliams, ar šis procesas jau palietė ir mažesnius kaimus bei gyvenvietes?

A.V.: Vienas svarbiausių savivaldybės tikslų – kad gyvybė pulsuotų ir mažuosiuose, atokiuose mūsų kaimuose. Labai svarbu, kad žmonės naudotųsi sudarytomis sąlygomis jų poilsiui ir laisvalaikiui. Džiaugiuosi, kad įdomios veiklos randama ir pernai bibliotekose įkurtose inte-

Vienas svarbiausių savivaldybės tikslų, kad gyvybė pulsuotų ir mažuosiuose, atokiuose mūsų kaimuose. Labai svarbu, kad žmonės naudotųsi sudarytomis sąlygomis jų poilsiui ir laisvalaikiui

raktyviose erdvėse. Siekiu, kad jaunimas taptų aktyvia kaimo bendruomenės dalimi, nesijautų svetimas ir neskubėtų ištrukti kažkur svetur, o norėtų ir matytų perspektyvą kurtis bei gyventi gimtinėje.

Kasmet išduodame vis daugiau statybos leidimų – rajone kuriasi jaunos šeimos, statosi namus, augina vaikus, o tai reiškia, kad jaunimas mato perspektyvą dirbti ir gyventi Alytaus rajone.

– Tačiau žemės ūkis ir su juos susiję verslai, kurie dominuoja kaime, ko gero, nėra labai patraukli perspektyva jauniems žmonėms?

A.V.: Viskas priklauso nuo požiūrio ir aš džiaugiuosi, kad jis keičiasi. Žemės ūkis nėra ta sritis, kurioje lengva dirbti, bet ieškant naujovių, neužsidarant siaurame matymo ir mąstymo lauke tikrai yra galimybių dirbti ir užsidirbti, steigiant šeimos, specializuotus ūkius. Ūkininkas, kaip ir kiekvienas dirbantis žmogus, neturėtų jaustis išlaikytiniu.

Nors fanfaroms dar ne laikas, statistika rodo, kad atlyginimo vidurkis rajone auga, socialinių išmokų prireikė mažiau. Džiugina ne tik tai, kad sutaupyta pinigų, bet ir tai, kad parama pasiekė tuos, kuriems ji tikrai reikalinga. Kad piktnaudžiavimo socialine parama sumažėjo, labai didelis ir pačių bendruomenių nuopelnas. Iškalbingas faktas, kad nemažai ankstesnių jos gavėjų komisijose net nepasirodė: matyt, buvo gėda, nes jose – bendruomenių pirmininkai, kaimynai, pažįstami.

– Alytaus rajonas buvo vienas pirmųjų, kuriuose pradėjo veiklą seniūnaičiai. Kaip vertinate jų veiklą?

A.V.: Mūsų seniūnaičiai – svarbi rajono bendruomenės dalis. Jie dalyvauja seniūnijų ir savivaldybės veikloje, komisijose, darbo grupėse. Jie gyventojams – artimiausia valdžia, o mums – partneriai. Iš visuomeniniais pagrindais dirbančių seniūnaičių sulaukiame įvairių racionalių pasiūlymų. Jie yra aktyvūs, savo pavyzdžiu įkvepia ir kitus: įkūrė asociaciją, rašo projektus ir gauna lėšų jiems įgyvendinti.

– Kokios yra realios savivaldybių galimybės skatinti verslo įmonių kūrimąsi, teikti joms paramą, užtikrinant ir naujų darbo vietų steigimą?

A.V.: Alytaus rajono savivaldybė stengiasi kurti kuo palankesnes sąlygas verslininkams ir investuotojams. Prieš daugiau kaip 10 metų įsteigtas Alytaus rajono savivaldybės smulkiojo ir vidutinio verslo rėmimo fondas finansiškai remia rajono verslininkus. Vis dėlto, mano įsitikinimu, labai svarbu ne tik finansinė parama, bet ir nuolatinis bendravimas, rūpinimasis kasdienėmis vietos verslo problemomis, kurių sprendimas neretai priklauso ne vien nuo vietos, bet ir nuo centrinės valdžios.

– Prasidėjo naujas ES finansavimo laikotarpis. Kokių planų turi savivaldybė?

A.V.: Turime daug ambicingų planų. Naujuoju ES paramos programos laikotarpiu planuojame pirmieji Lietuvoje įrengti miesto geoterminį šildymą – tokį šildymą numatėme Danguose. Be to, populiariame ant Didžiojo ežero kranto esančiame

mažajame kurorte turėtų atsirasti nedidelis SPA centras. Taip pat esame numatę atnaujinti nekilnojamojo turto vertybių kompleksą – žymiąją Kurnėnų mokyklą, kurios statybą praėjusio amžiaus pradžioje finansavo rajone gimęs ir augęs Amerikos lietuvis Laurynas Radziukynas, ir joje įrengti konferencijų, muziejaus, švietimo, poilsio, kempingo kompleksą. Investuosime į kelių infrastruktūrą, dviračių takų plėtrą – dviračių takas nusidrieks per Alytaus rajoną iki Varėnos. ■

PREMJEROS

Laukinė antis. Visiškai laukinė

Vasarį – šešios premjeros, tačiau tik pusė iš jų – Vilniuje. Klaipėdiečiai galynės su Henriku Ibsenu, panevėžiečiai – su Fiodoru Dostojevskiu, o kaunietis Artūras Areima pažadėjo spektaklyje vaikams apsieiti be necenzūrinių žodžių.

Renata Baltrušaitytė

Sveiki po kirvio mergaitės „Jelizavetos Bam“, sveiki po raudono „Ledo vaikų“ bumbuliuko. Ir po „Geismų tramvajaus“ Šiauliuose – mieste, kuris pernai iš tikrųjų buvo pradėjęs sapnuoti dangaus tramvajų, nors iki šiol neturi net elementaraus troleibuso. Iš sapnų valdininkus pažadino šalia įsikūrusios NATO oro policijos atstovai, įtarę, kad oro tramvajus – ne kas kita, kaip gudrios rusų šnipų užmačios.

Jei pamenate, išsipusčiusi Tennessee Williamso herojė Blanša į sesers namus Naujojo Orleano darbininkų kvartale taip pat atkaklo tramvajumi viltingu pavadinimu „Geismai“. O išvyko iš ten jai skirtu milijonieriaus laukti tiesiai į „durnyną“...

Kaip vaikai virsta antimis

Dar tragiškiau senos paslaptys, atverdamos geismų ir realybės bedugnes, sklaidosi Henriko Ibseno „Laukinėje antyje“, pagaliau nutūpusioje Klaipėdos dramos teatre. Ilgai ji, vargšė, suko ratus virš uostamiesčio: jau prieš dešimtmetį režisuoti šią dramą Klaipėdoje buvo pasišovęs Oskaras Koršunovas, tačiau galiausiai iškeitė į Augusto Strindbergo „Kelią į Damaską“. Vėliau klaipėdiečiai „Laukinę antį“ bandė įbrukti režisieriui ornitologui Gintarui Varnui, tačiau ir šis nesutiko tokio paukščio priglobti.

Pagaliau atvyko iš sostinės ne bet kas, o Teatro sąjungos pirmininkas Ramutis Rimeikis, ir tuomet jau H.Ibseno plunksnelės pradėtos kudenti. Tiesa, prieš tai luktelėjus, kol Vytauto Paukštės, vaidinsiančio senąįjį Verlę, sveikata pakankamai sustiprės repeticijoms.

R.Rimeikis „Veidui“ tvirtino, kad „Laukinės anties“ pajūryje prisiprašė pats. Mat vienas pirmųjų jo, kaip aktoriaus, reikšmingų teatro vaidmenų ir buvo teisybės ieškotojas Gregersas Verlė dar 1973 m. Lietuvos valstybiniame akademiniame dramos teatre Henriko Vancevičiaus režisuotoje „Laukinėje antyje“.

„Buvau įvestas į šį pastatymą kaip pagrindinio Gregerso vaidmens atlikėjo Juozo Rygerto dubleris. Nuo tų laikų siužetas tyliai tūnojo mano atmintyje. O dabar jis vėl aktualus, turint omenyje silpnėjančius tėvų ir vaikų ryšius bei nepilnamečių savizudybių skaičių Lietuvoje. Tiesa, būsim priversti H.Ibseno kūrinį smarkiai kupiūruoti, nes nenorima, kad spektaklis Klaipėdoje truktų ilgiau nei dvi su

puse valandos“, – teigė R.Rimeikis.

Pasak režisieriaus, savo šeimoje užauginusio keturis vaikus, vietoj tiesioginio rūpinimosi artimaisiais žmonės neretai iki pat senatvės egoistiškai eikvoja laiką keistiems užsiėmimams, kurie ilgainiui virsta priedanga nuo skaudžios tiesos, kad nei jų darbai, nei jie patys užaugusiems vaikams nebereikalingi. Ne veltui H.Ibsenas vieno personažo lūpomis teigia: „Atimti iš paprasto žmogaus jo kasdienį melą – tai tas pats, kaip atimti iš jo laimę.“

Savo ruožtu vaikai, jausdami tėvų santykių nenuoširdumą, užauga dvasiškai pažeidžiami. Toks yra fanatiškas tiesos ieškotojas Gregersas, tokia ir tėvo atšiaurumo priežastis nepajėgianti suvokti Hedviga. Būtent ji norvegų dramaturgo simboliškai tapatinama su medžioklėje pašauta antimi, laikoma Ekdalų namų palėpėje vien tam, kad anksčiau ar vėliau taptų patogiu taikiniu namų šeimininkui. Supratusi, kad visos pastangos pelnyti tėvu laikyto žmogaus palankumą baigsis nesėkme ir „namine“ tapti dėl motinos praeities nuodėmės jai nebepavyks, nusivylusi paauglė šautuvo vamzdį įremia sau krūtinėn.

„Mūsų spektaklio finale laukinė antis tiesiog išskris iš kalėjimu virtusios palėpės. Žinoma, tai nebus tikra gyva antis, bet vis dėlto... Tačiau jokių buitinio stiliaus dekoracijų spektaklyje nesitikėkite“, – pataria R.Rimeikis.

„Laukinei ančiai“ susibūrė skirtingos klai-

NIKOT ARCHIVO NUOTR.

VASARIO PREMJEŲ KALENDORIUS

- 1 d. 12 val., 22 d. 12, 15 val. Menų spaustuvėje – „**Stebuklingas sodas**“. Rež. Saulė Degutytė
- 1 d. 15 val., 13 d. 12 val. Nacionaliniame Kauno dramos teatre – „**Mechaninė širdis**“. Rež. Artūras Areima
- 12, 27 d. 18 val. Klaipėdos Žvejų rūmuose – „**Laukinė antis**“. Rež. Ramutis Rimeikis
- 13, 14 d. 18 val. Valstybiniame jaunimo teatre – „**Aštuonios mylinčios moterys**“. Rež. Balys Latėnas
- 21, 22 d. 16 val. Nacionaliniame dramos teatre – „**Moters portretas**“. Rež. ir akt. ▶ Dalia Michelevičiūtė
- 27, 28 d. 18 val. Panevėžio J.Miltinio dramos teatre – „**Pažemintieji ir nuskriaustieji**“. Rež. Vytautas ir Velta Anužiai

S.ZUROS / BFL NUOTR.

pėdiečių aktorių kartos: nuo senjoro V.Paukštės iki Hedvigą vaidinsiančios jaunosios Simonos Šakinytės. Taip pat matysime Rimantą Pelakauską, Reginą Arbačiauskaitę, Eglę Jackaitę, Nijolę Sabulytę ir kt.

Vienintelio vyro mirtis

Dar viena šeimos drama rutuliosis Valstybinio jaunimo teatro spektaklyje „Aštuonios mylinčios moterys“. Tiesa, mirtimi ji ne baigiasi, o prasideda, ir siužetas čia artimesnis detektyvinei komedijai nei dramai.

Prieš Kalėdų šventės savo kambaryje prabangiam užmiesčio name randamas nužudytas vienintelis šeimos vyras. Kaip paaiškėja, kiekviena moterų – uošvė, žmona, dukros, kitos giminaitės ir net tarnaitės turėjo pakankamai svarią priežastį su juo susidoroti, bet kartu pasirūpino ir tvirtais alibi. Jos pačios imasi nagrinėti, kuri galėjo įvykdyti nusikalti-

mą. Įtarimų šešėlis krinta tai ant vienos, tai ant kitos namų gyventojos. Per tyrimo suirutę atsiskleidžia moterų tarpusavio santykiai ir aistringos jų gyvenimų istorijos.

Kazką primena? Nenuostabu – tos pačios Roberto Thomaso pjesės motyvais Francois Ozonas buvo pastatęs filmą, kuriame subūrė visą plejadą įžymių prancūziškojo kino damų: Catherine Deneuve, Isabelle Huppert, Emmanuelle Béart, Fanny Ardant... Kas pakeis jas lietuviškame sceniniame analoge?

Valstybinio jaunimo teatro vadovas Algirdas Latėnas (jis, beje, Šiauliuose ir statė „Geismų tramvajų“) ne kartą pripažino, kad su nuobodžiaujančiomis, vaidmenų stokojančiomis moteriškėmis teatre – tikra bėda. O jo sūnus režisierius Balys Latėnas problemą ėmėsi spręsti, repeticijoms sukviets svarią moteriškosios trupės dalį: Kristiną Andrejauskaitę, Dovilę Silkaitę, Aušrą Pukelytę, Neringą Varnelytę, Rasą Marazaitę,

Romantišką „Mechaninės širdies“ istoriją režisierius A.Areima atkuria mistiniu stimpanko stiliumi ▲

Jonę Dambrauskaitę bei pridūręs dvi kvietines aktoras – Gabrielę Malinauskaitę ir Rūtą Žibaitę.

Įdomu, kad pjesės autorius R.Thomasas, būdamas aštuoniolikos, pats vaidindavo epizodinius vaidmenis įvairiuose Paryžiaus teatruose. Jis ypač domėjosi komedijos žanru, jo konstravimo būdais ir atkakliai dirbdamas tapo pripažintu psichologinių bei kriminalinių dramų meistru, išgryninusi komedinio trilerio žanrą. Todėl jo kūryboje skleidžiasi elegantiškas humoras, grakštūs sąmojai ir nenuspėjami siužeto vingiai. Žinoma, viskam vadovauja emocijos ir jausmai, kylantys iš netikėtų situacijų, į kurias patenka aštuonios žavios, protingos, gundančios ir pavojingos moterys. ►

► Šiuokšliadėžės slenkstis

Lenkų poetė Wislawa Shymborska taipogi garsėjo sveiku humoro jausmu. Tai pabrėžė ir Švedijos akademija, savąjį 1996 m. sprendimą grindžiusi laureatės gebėjimu rimtas temas nagrinėti su humoru. W.Szyborska buvo devintoji moteris, pelniusi nuo 1901 m. skiriamą Nobelio literatūros premiją. Nors ji ir iki tol laikyta viena populiariausių Lenkijos poečių, iki šio apdovanojimo drovią ir tyliai kalbančią kūrėją pasaulyje mažai kas pažinojo. W.Szyborska nepriskirdavo savęs prie jokios poetinės krypties, ji sukūrė savo rašymo mokyklą, savo kalbą – atitolusią nuo didelių istorinių įvykių, biologinių žmonių egzistavimo sąlygų, visuomeninio poeto vaidmens, filosofinių sistemų, ideologijos, nepatikrintų tiesų, stereotipų ir slopinimų.

Vis dėlto poetė, kuri taip pat buvo literatūros kritikė ir prancūzų poezijos vertėja, po 1957-ųjų, kai buvo panaikinta stalinistinė cenzūra, išleido vos kelis plonus poezijos tomelius. Ji išsižadėjo ankstesnės savo kūrybos, kurioje atsispindėjo stalinizmo eros literatūrinis stilius ir turinys. Nors W.Szyborskos kūrybinis kelias truko šešis dešimtmečius, per tą laiką išleista mažiau nei 400 jos eilėraščių. Paklausta, kodėl negali pasigirti dideliu produktyvumu, lenkė atsakė: „Mano kambaryje yra šiuokšliadėžė. Vakare parašytus eilėraščius vėl perskaitau iš ryto. Jiems ne visada lemta išgyventi.“

Aktorė Dalia Michelevičiūtė pristato jau trečią monospektaklį pagal šios poetės tekstus. Pirmasis buvo „Neparašyta vasaros istorija“ 2008-aisiais, vėliau – „Nuostaba“ (2011), o dabar ateina eilė „Moters portretui“ Nacionaliniame dramos teatre. Tikėkimės, šiam pastatymui scenoje bus lemta išgyventi ilgiau nei anksčiau paminėtiems. W.Szyborskos eilėraščius į lietuvių kalbą vertė Sigita Geda, Algis Kalėda, Mindaugas Kvietkauskas, Kornelijus Platelis ir Tomas Venclova.

Diplominis studentų Dostojevskis

Panevėžyje jaunatvišką šurmulį toliau kelia Veltos ir Vytauto Anužių studentų kur-

S. SRUTAVČIAUS NUOTR.

sas, Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje prieš trejus su puse metų suburtas specialiai šio miesto teatrui. Po sėkmingai atgaivintų Kazio Sajos „Devynbėdžių“ ir Maurice'o Maeterlinco „Nekviestosis“ panevėžiečiams ką tik parodytas Davido Gieselmanno „Ponas Kolpertas“, o vasarį profesionalion scenon iškels ir Fiodoro Dostojevskio „Pažemintieji ir nuskriaustieji“.

Išties retas studentų kursas gauna galimybę savo diplominius spektaklius rodyti viešai ir netgi įterpti juos į valstybinio teatro repertuarą, tad „anužiukai“ šiuo požiūriu privilegi-

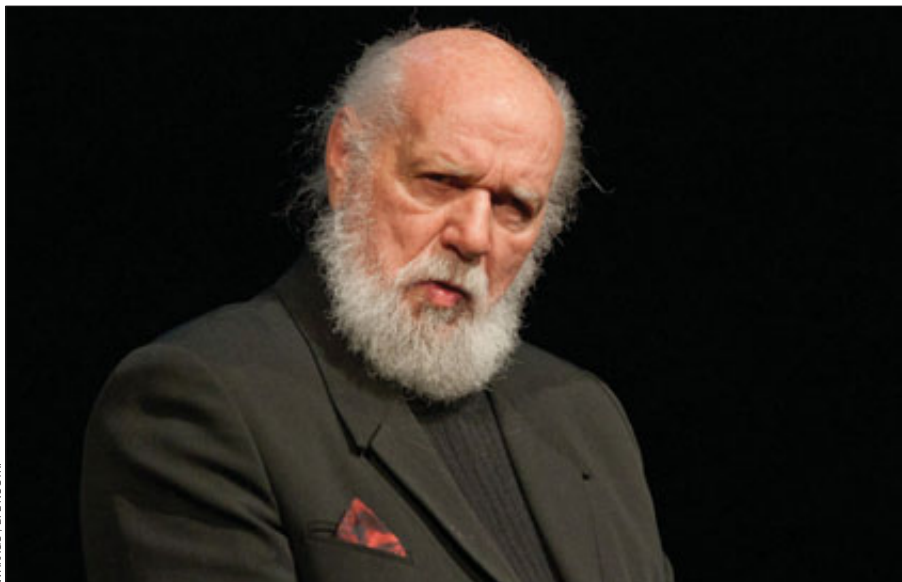
Valstybinio jaunimo teatro aktorės rengiasi B.Latėno spektakliui „Aštuonios mylinčios moterys“

juoti. Antra vertus, neaišku, kiek laiko jų pastatymai galės gyvuoti, nes maža vilčių, kad šįmet baigę bakaluro studijas visi aštuoniolika jaunuolių liks Panevėžyje, o ilgainiui keičiant aktorius bendri spektakliai neišvengiamai pradės byrėti.

Vis dėlto vienas kurso vadovų V.Anužis nusiteikęs optimistiškai, nes prisimena savo ankstesnius studentus iš Latvijos, Klaipėdoje rengtus Liepojos teatrui. Visi šešiolika šio kurso studentų jau penkerius metus vaidina Liepojoje, maža to, pastebimai atgaivino miesto kultūrinį gyvenimą ir, pelnę puikius šalies kritikų vertinimus, sulaukė pripažinimo visos Latvijos mastu. Kas galėtų tvirtinti, kad panaši istorija nepasikartos Panevėžyje? Juolab ne viskas J.Miltinio dramos teatrui pastaraisiais metais klostėsi sėkmingai, o naujų pajėgų įsiliejimas kolektyvą galėtų ištempti iš duobės.

„Kai iš kurso susiformuoja teatro trupė, žmonių vidinė priklausomybė vienas nuo kito labai sustiprėja. Todėl mes su žmona Velta nesistebėtume, jei visi aštuoniolika studentų liktų dirbti Panevėžyje. Be to, aktoriai šiais laikais lankstūs ir dirba savo pačių vadybininkais, todėl net jei žmogus pasirinktų kitą

◀ **Po ligų sustiprėjęs V.Paukštė vaidins H.Ibseno „Laukinėje antyje“**

K.VANAGO / BFL NUOTR.

miestą ir teatrą – tai dar nereikia, kad jis nebevaidentų bendruose kurso spektakliuose“, – „Veidui“ teigė V.Anužis.

Rimčiausiu savo auklėtinių darbu dėstytojaujantis aktorius laikytų būtent „Pažemintuosius ir nuskriaustuosius“, nes tai – sąlytis su pasauline literatūros klasika. „Bandėme nuvalyti istoriją, kurios pagrindiniai veikėjai – jauni žmonės, nuo išankstinių išvaizdavimų ir dostojevskiškų stereotipų. Neatkūrinėjame rašytojo laikmečio, akcentuojame tai, kas šiandien svarbu aktorių bendraamžiams“, – pasakoja kurso vadovas.

Rašytojo antrininką Ivaną Petrovičių spektaklyje vaidins Rolandas Normanas, jį išduodančią Natašą – Goda Petkutė, o epileptikę Nelę – Agnieszka Ravdo, kurią į savo spektaklius Džuljetos bei Ninos Zarečnajos vaidmenims jau pakvietė O.Koršunovas.

Legenda baltoje palapinėje

Vasarį dvi įdomios premjeros laukia jaunųjų žiūrovų. Menų spaustuvėje Stalo teatras ir jo įkūrėja Saulė Degutytė kviečia mažuosius į edukacinį spektaklį „Stebuklingas sodas“ pagal švedės Selmos Lagerlof kūrinį „Legenda apie Kalėdų rožę“. Edukacinis jis visapusiškai: pirmiausia tuo, kad scenovaizdžiui bus pasitelkta Giotto di Bondone ir kitų ankstyvojo Renesanso dailininkų tapyba, be to, vokalinis kvartetas žiūrovams atliks XVI a. ispanų kompozitoriaus Tomás Luis de Victoria motetą „O Magnum Mysterium“. Pagaliau nenuvertinkime ir S.Lagerlof – pirmosios pasaulyje moters, apdovanotos Nobelio literatūros premija (ta garbė jai buvo suteikta 1909-aisiais).

Rašytojos papasakotą legendą vaikams seks Valstybinio jaunimo teatro aktorius Jurgis Damaševičius, kuris vienas vaizdingu žodžiu įkūnys penkis kūrinio veikėjus: Geingeno miško plėšiką, jo žmoną, vienuoliuką, abatą Joaną ir arkivyskupą Abesalomą. Siužetą čia rutulioja dvi „stovyklos“: plėšikų šeima, kuri šventai saugo paslaptį apie Kalėdų metu stebuklingai sužaliuojantį mišką, ir vienuolyno gyventojai, deklaruojan-

STALO TEATRO ARCHIVO NUOTR.

tys šventumą, tačiau kartais neišlaikantys tikėjimo išbandymų. Spektaklį žiūrovai stebės sėdėdami ne salėje, o scenoje, apsupti baltos „palapinės“, ant kurios sienų ir pražys Geingeno miško stebuklingas sodas. Vienu kartu spektaklį gali stebėti tik trisdešimt žiūrovų, todėl bilietais patariama pasirūpinti iš anksto.

Tėvus ramina: keiksmazodžių nebus

Šiek tiek augesni vaikai laukiami Nacionaliniame Kauno dramos teatre, kurio atstovai, ramindami dažniau šį teatrą lankančius tėvus, neatsitiktinai pabrėžia: šį kartą Artūro Areimos spektaklyje nebus nė vieno necenzūrinio žodžio! Prancūzijos rokerio Mathiaso Malzieu romano „Mechaninė širdis“ veikėjai atgims mistiškai vizuali stimpanko stiliumi, kurio adeptai įkvėpimo semiasi iš prašmatniosios britų monarchės Viktorijos epochos, tų laikų tikrų ir tariamų technologijų, fantastinės literatūros bei gotų estetikos.

Mįslingas prašmatnumas atsispindės ir A.Areimos režisuotame spektaklyje. Krump-liačiais ir laikrodžio mechanizmais dekoruo-

J.Damaševičius „Stalo teatro“ premjeroje „Stebuklingas sodas“

tos keturios dešimtys spektaklio kostiumų, o dūmus skleidžiančios, skraidančios ir LED lemputėmis šviečiančios dekoracijos scenoje kurs stimpankui būdingą baugoką atmosferą. Pagrindinis režisieriaus tikslas – priminti žiūrovams, kad labai norint pasaulį galima apke-liauti riedlente.

„Mechaninės širdies“ veiksmas prasideda Škotijos sostinėje Edinburge 1874 m. Džekas gimsta pačią šalčiausią pasaulio dieną, dėl to jo širdis sušąla į ledą ir nustoja plakusi. Gydytoja Madlena išodina jam laikrodį su gegute, kuris berniukui turi atstoti tikrą širdį. Norėdamas išgyventi Džekas privalo laikytis trijų taisyklių: neliesti rodyklių, tramdyti pyktį ir niekada, niekada, niekada neįsimylėti... Bet pabandyk įsakyti širdžiai, kad gudrus. Net jeigu ji mechaninė... Džeko vaidmuo atiteko Sauliui Čiučeliui, kitus personažus vaidina Martyna Gedvilaitė, Gintautas Bejeris, Tomas Erbrėderis, Eglė Grigaliūnaitė, Vainius Sodeika ir Edgaras Žemaitis.

Vilniečiams patartume vasarį nepraleisti Klaipėdos jaunimo teatro gastrolių Menų spaustuvėje. Valentino Masalskio vadovaujama uostamiesčio trupė sostinėje vasario 10–11 d. rodys Neringos Krunglevičiūtės režisuotą spektaklį mažiesiems „Knygų personažai atgyja“, Giedriaus Kuprevičiaus antioperą „Pamoka“ pagal Eugene'o Ionesco kūrinį ir naujausią Mindaugo Nastaravičiaus pjesę „Man netinka tavo kostiumas“, kurioje greta jaunųjų vaidins žymus aktorius Valerijus Jevsejevas. Sako, Klaipėdoje per šio spektaklio premjerą ką tik rekonstruotame „Kultūros fabrike“ netikėtai prasmego visa žiūrovų kėdžių eilė. Vilniečiai kviečiami patikrinti, kas – teatralai ar statybininkai – buvo kalti dėl šio incidento... ■

◀ **Klaipėdos jaunimo teatras** sostinės žiūrovams rodys G.Kuprevičiaus antioperą „Pamoka“

KLAIPĖDOS JAUNIMO TEATRO ARCHIVO NUOTR.

V. SKARAIČIO / BFL NUOTR.

MUZIKA

Saldūs, blizgantys, bet reikalingi

Sausio 30 d. – lietuviškos Muzikos asociacijos metų apdovanojimų (M.A.M.A.) diena. Dar viena balanso paieška tarp dirbtinės televizinės pompastikos ir įdomios muzikos.

Dovaidas Pabiržis

Ar gali toje pačioje scenoje vieno vakaro metu tilpti „B’Avarija“, Nelly Paltinienė ir Alina Orlova, o ant tos pačios pakyls atsiminti apdovanojimo lipni šaunūs jauni alternatyvios muzikos atlikėjai ir Džordana Butkutė? Ketvirtą kartą organizuojamų lietuviškos muzikos apdovanojimų M.A.M.A. rengėjai įsitikinę, kad tai nesudėtingas ir lengvai įgyvendinamas uždavinys. Net jei kai kurie atlikėjai ir jausis nepatogiai, svarbiausias išliks visagalis klausytojas, įsitaisęs prie televizoriaus ekrano ar didžiausioje šalies Kauno „Žalgirio“ arenoje.

Dažniausiai nominuoti gerai pažįstami veidai

Šiemet daugiausiai – penkių nominacijų apdovanojimuose sulaukė atlikėjas Marijonas Mikutavičius, pernai išleidęs sėkmingą albumą „Lengvas būdas mesti klausytis“ ir surengęs daug dėmesio sulaukusį koncertinį turą per didžiausius šalies miestus. M. Mikutavičius pretenduoja tapti geriausiu atlikėju ir popmuzikos atlikėju, geriausio

albumo ir vaizdo klio autoriumi bei geriausiu koncertiniu atlikėju.

Keturias statulėles pretenduoja gauti dainininkas Linas Adomaitis, 2014-aisiais įrašęs dvigubą albumą „Laiko Mašina“ ir koncertavęs su Lietuvos valstybiniu simfoniniu orkestru. Tarp apdovanojimų lyderių – ir po tris kartus nominacijose minima Dž. Butkutė, grupė „Biplan“, Ieva Narkutė bei Donatas Montvydas.

Nė vieni apdovanojimai Lietuvoje ar bet kokioje kitoje pasaulio šalyje nėra objektyvūs – jie ir negali būti objektyvūs.

Ir vėl nominuoti ne tie, o geriausieji nustumti į antrą planą? Be tokių teiginių nepasieina nė vienas panašaus pobūdžio renginys. Ir pasaulinė muzikinių apdovanojimų praktika rodo, kad bet koks „geriausiųjų“ išskyrimas paprastai sukelia diskusijų ir nepasitenkinimo bangą, o atrasti objektyvius kriterijus čia visuomet sudėtinga. Todėl dažnai

rimčiausiais, solidžiausiais ir objektyviausiais apdovanojimais save vadinantys renginiai tampa ir komiškausi ar labiausiai neatitinkantys tikrovės.

Tačiau muzikinių apdovanojimų paskirtis yra ne tik išrinkti ir apdovanoti geriausius, bet ir suburti įvairaus spektro muzikantus į vieną vietą, parodyti, kas įdomaus nutiko muzikiniame pasaulyje per pastaruosius metus, sukurti savotišką muzikinę šventę muzikantams, bent kartą per metus leidžiant jiems pasijusti ištis reikšmingais, suteikiant galimybę padėkoti tėvams, bičiuliams, įkvėpėjams ar žiūrovams.

„Nė vieni apdovanojimai Lietuvoje ar bet kokioje kitoje pasaulio šalyje nėra objektyvūs, nes jie ir negali būti objektyvūs. Nebent iš dalies tik tie, dėl kurių balsuoja vien žmonės“, – sako 2011 ir 2012 m. geriausia roko grupė M.A.M.A. pripažinto kolektyvo „Freaks On Floor“ vokalistas Justinas Jarutis.

Pasak jo, šis pripažinimas pakankamai jaunai grupei buvo jau atliktų darbų įvertinimas.

◀ **Pasaulinė muzikinių apdovanojimų praktika rodo, kad bet koks „geriausiųjų“ išskyrimas paprastai sukelia diskusijų ir nepasitenkinimo bangą**

mas ir tarsi postūmis dar labiau stengtis žengti į priekį su savo kuriama muzika.

Apdovanoja „savus“?

M.A.M.A. apdovanojimai kritikuojami ir dėl skaidrumo stokos. Asociacijos „Metų muzikos apdovanojimai“ taryba, kurią sudaro jos pirmininkas muzikos prodiuseris Martynas Tyla, grupės „Antis“ lyderis Algirdas Kaušpėdas, dainininkas M.Mikutavičius, televizijos laidų prodiuseris Rolandas Skaistgirys, grupės „Bix“ vokalistas ir prodiuseris Saulius Urbonavičius, „G&G Sindikato“ atlikėjas Gabrielius Liaudanskas ir pramogų verslo įmonės „Promo Star“ vadovas Gytis Jagminas, parenka ir nominantų penketukus, ir komisiją, kuri vėliau išrenka nugalėtojus. Tarp jų dažnai būna atlikėjai ir kolektyvai, tiesiogiai susiję su apdovanojimų organizatoriais.

Muzikos apžvalgininkas Karolis Vyšniauskas, pernai atsisakęs būti apdovanojimų komisijos nariu dėl, jo nuomone, neskaidrios rinkimų sistemos, sako, kad M.A.M.A. nominacijos iš esmės atspindi masinę Lietuvos muziką ir tai, ko klausosi dauguma žmonių, tačiau neskatina lietuviškos muzikos progreso, o tik įšaldo esamą situaciją.

„Nelabai žiūrima į tai, kas vyksta mažesnėse scenose, o būtent ten gimsta įdomiausia šalies muzika. Įtraukiama keletas alternatyvių atlikėjų vardų, tačiau čia jie tik tam, kad užpildytų eterį ir patiems organizatoriams leistų turėti argumentų, jog jie neva apima visą Lietuvos muziką, ne tik popsceną. Bet realybė tokia, kad, pavyzdžiui, debiutuojančios roko grupės „Monkey Tank“ pasirodymas per nominantų paskelbimo vakarą buvo nutrauktas reklamos, o džiazio grupės „Sheep Got Waxed“ pavadinimo renginio vedėjas net nesugebėjo taisyklingai ištarti. Kokia nauda grupei iš pasirodymo, jei pirmą kartą juos matantys žiūrovai net nesupranta, kokia grupė groja?“ – klausia K. Vyšniauskas.

Šiemet tiesiogiai su organizatoriais susijusių muzikantų tarp kandidatų į apdovanojimus mažiau nei anksčiau, pavyzdžiui, geriausio hiphopo kategorijoje pirmą kartą nėra nominuota grupė „G&G Sindikatas“, tarp rokerių nepaminėti beveik dvidešimt metų aktyviai nekuriantys „Bix“ ar už nuopelnus lietuviškai muzikai pernai pagerbta „Antis“. Tačiau akivaizdus ir faktas, kad daugiausiai nominacijų – penkių – šiemet sulaukė asociacijos tarybos narys M.Mikutavičius, antroje vietoje rikiuojasi L.Adomaitis, priklausančias M.Tylos vadovaujamai agentūrai „Atlikėjai.com“, tarp lyderių – ir tai pačiai agentūrai priklausančias D.Montvydas bei su „Promo Star“ dirbanti I.Narkutė.

Kita vertus, nominacijose figūruoja ir alternatyvios scenos ar jaunesni atlikėjai,

ASMENINIO ARCHIVO NUOTR.

kurių vardai daugeliui žiūrovų gali būti girdimi pirmą kartą. Pavyzdžiui, šiemet metų alternatyvos nominacijoje minimas įdomus eksperimentinio džiazio kolektyvas „Sheep Got Waxed“, „matematinio roko“ kūrėjai „Without Letters“, geriausiais roko muzikantais pretenduoja tapti jaunosios kartos grupės „Monkey Tank“ ar „Colours of Bubbles“. Pastarieji pasirodys ir per ceremoniją Kauno „Žalgirio“ arenoje.

„M.A.M.A. paminimi jauni, įdomūs atlikėjai, bet paskui šou žvaigždėmis vis tiek tampa Dž. Butkutė ar „B' Avarija“. Norint pristatyti muziką labai svarbus kontekstas, kuriame ji yra. Pavyzdžiui, dėl to daug save gerbiančių Lietuvos muzikantų neina į „Euroviziją“, nors ten galėtų gerai pasirodyti. Šių apdovanojimų kontekstas yra televizinis ir masinis. Alternatyvūs atlikėjai ten jaučiasi tarsi svetimkūniai, tačiau vis tiek eina, tikėdamiesi, kad „gal šiemet bus geriau“. Juk į televiziją jiems patekti labai sunku – daugelis šia galimybe susigundo“, – aiškina K. Vyšniauskas.

Pasak jo, toks pasirinkimas dažnai šiems atlikėjams ir pakenkia, nes daugelis žiūrovų apdovanojimų metu apie juos susidaro klaidingą pirmąjį įspūdį. Pašnekovas pateikia pernai ceremonijoje pasirodžiusio atlikėjo ba. pavyzdį – muzikantas scenoje vilkėjo sau neįprastą „kosminį“ kostiumą, turėjo nau-

Asociacijos „Metų muzikos apdovanojimai“ taryba, parenka ir nominantų penketukus, ir komisiją, kuri vėliau išrenka nugalėtojus

doti dalinę fonogramą, nors soliniai jo koncertai atrodo visiškai kitaip.

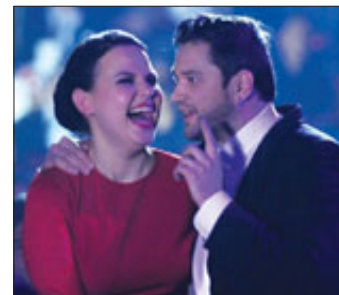
„Atlikėjai per šiuos apdovanojimus verčiami prisitaikyti prie šou, prie lietuviškos televizijos supratimo, kaip turėtų atrodyti muzikantai. Taip nevyksta didžiuosiuose pasaulio muzikos apdovanojimuose, į kuriuos M.A.M.A. sako besilygiuojantys. Pavyzdžiui, „Grammy“ apdovanojimai: jei ten groja roko grupė „The Black Keys“, tai jie ir groja taip, kaip patys nusprendžia, vilkėdami sau įprastas odines striukes, o ne tai, ką liepia šou organizatoriai. M.A.M.A. yra bandymas surengti perdėtai puošnų, blizgų, gigantišką renginį – kodėl jis vyksta arenoje, jei ji kasmet būna pustūštė? Man tai primena posovietinę estetiką, kai norima atrodyti labai prabangiai, bet rezultatas – kičinis, pačius muzikantus į nepatogią padėtį pastatantis“, – pabrėžia muzikos apžvalgininkas.

Lietuva per mažą nepriklausomiems apdovanojimams

Apdovanojimų organizatorius M.Tyla pripažįsta: Lietuva yra maža, todėl naivu tikėtis, kad apdovanojimų rengėjai būtų visiškai nesusiję su jų pagerbiamais muzikantais. ▶

DAUGIAUSIAI M.A.M.A APDOVANOJIMŲ 2011–2013 M. PELNĘ ATLIKĖJAI

Jazzu (kai kurie apdovanojimai – su Leonu Somovu) (6)
Leon Somov (kai kurie apdovanojimai – su Jazzu) (5)
„Sel“ (3)
Donatas Montvydas (3)
Andrius Mamontovas (2)
„Freaks on Floor“ (2)
Markas Palubenka (2)
Mario Basanov (2)
„G&G Sindikatas“ (2)
Mantas Jankavičius (2)

EBLAŽEVICŲ NUOTR.

► Tačiau, pasak jo, kasmet apdovanojimų organizavimo procesą stengiamasi tobulinti. „Šiomet platinama informacija, ką atlikėjai nuveikė per tuos metus. Prieš sudarydama penketukus, taryba konsultavosi ir su ekspertais – žmonėmis, dirbančiais su įvairiais festivaliais, muzikiniais renginiais, ir su pagrindžio muzika, mažiau populiariais atlikėjais, taip pat klausėme interneto portalų redaktorių nuomonės. O į galutinę komisiją buvo pakviesta apie 80 žmonių, iš kurių patvirtinta 51, kurie ir rinks nugalėtojus. Buvo tokių komisijos narių, kurie paskambino ir atsiprašė, pasakė neturintys didelio ryšio su lietuviška muzika arba reikiamos kompetencijos ir geriau nebalsuosiantys, nei atiduosiantys balsą už savo pažįstamą atlikėją. Tai labai gerbtinas dalykas, kai žmonės įvardija: aš tikrai nenoriu balsuoti už savo draugus“, – pasakoja agentūros „Atlikejai.com“ vadovas.

Pasak jo, šiemet pradėjo veikti ir M.A.M.A. apdovanojimų patariamoji taryba, sudaryta iš atlikėjų, kurie anksčiau yra tapę prizų laureatais, o jos pirmininku išrinktas agentūros M.P.3 vadovas Vaidas Stackevičius. Iš jos sulaukiama įvairių pasiūlymų dėl apdovanojimų rengimo ir sprendimų priėmimo. Ir nors tarp balsuojančiųjų yra ne vienas žmogus, tiesiogiai susijęs su nominuotais atlikėjais ar pats patekęs tarp nominantų, M.Tyla tikina, kad dar nė vienas pats sau pergalės nėra užsitikręs. O daugiausiai kartų šiemet nominuotas atlikėjas M.Mikutavičius, pasak apdovanojimų organizatoriaus, apskritai atsisakė balsuoti ir rinkti kitus kandidatus. „Nė vienas tų, kurie lankosi jo koncertuose, klausosi jo albumų ir mato vaizdo klipus, nepasakys, kad jis to nėra vertas“, – teigia M.Tyla.

SVARBIAUSIOS 2014 M. M.A.M.A. APDOVANOJIMŲ NOMINACIJOS

Metų albumas:

Linas Adomaitis. „Laiko mašina“

Marijonas Mikutavičius. „Lengvas būdas mesti klausytis“

Donatas Montvydas & One Element. „Norim dar“

Ieva Narkutė. „Švelnesnis žvėris“

„Biplan“. „Visi keliai veda prie jūros“

Metų atlikėja:

Alina Orlova

Džordana Butkutė

Ieva Narkutė

Jurga Šeduikytė

Vilija Matačiūnaitė

Metų atlikėjas:

Donatas Montvydas

Linas Adomaitis

Marijonas Mikutavičius

Saulius Prūsaitis

Vidas Bareikis

Metų grupė:

Beissoul & Einius

„Biplan“

„Colours of Bubbles“

Leon Somov ir Jazzu

„Sel“

Daugiausiai pasiekęs liko primirštas

Vis dėlto daugiausiai pernai pasiekęs lietuvių muzikos kūrėjas, įrodęs, kad lietuviškos muzikos eksportas ir sėkmė tarptautiniuose vandenyse yra įmanoma, buvo elektroninės muzikos atlikėjas Mario Basanovas, šiuo metu kuriantis slapyvardžiu „Ten Walls“. Jo

kūriny „Walking With Elephants“ pasiekė 6-ąją poziciją Didžiosios Britanijos perkamiausių singlų sąrašė, skambėjo ir kopė į aukštumas svarbiausių Europos radijo stočių topuose, žurnalas „Mixmag“ jį pripažino metų žvaigžde, o leidinys „DJ Mag“ minėtą kūrinių išrinko metų geriausiuoju. Ir nors M.A.M.A. apdovanojimais išsikėlė tikslą „kelti lietuviško pramogų verslo kokybės kartelę, skatinti kurti originalią tautinę produkciją, kuri atrastų vietą ne tik Lietuvoje, bet ir pasaulyje“, didelės dalies pasaulio rinkas sau atvėręs „Ten Walls“ sulaukė vos dviejų nominacijų – geriausio elektroninės muzikos atlikėjo ir geriausio vaizdo klipo kategorijoje.

„Praėjusių metų Lietuvos atlikėjas numeris vienas šimtu procentų yra „Ten Walls“. Tai, ką jis padarė pernai, – Lietuvos muzikoje absoliučiai nieko panašaus nebuvo įvykę. Jeigu mes galvojame apie muzikos progresą, tai yra pavyzdys, kai žmogus sugebėjo padaryti labai daug. Ir jis padarė tai todėl, kad nustojo dirbti su Lietuvos prodiuseriais – nustojo prisidėti prie tos muzikos, su kuria dirba M.A.M.A. organizatoriai. Jeigu jis būtų likęs čia, geriausia, ką jis būtų pasiekęs, – tiesiog gavęs dar vieną apdovanojimų statulėlę. Bet kas iš to? Lietuviškos muzikos progresas vyksta ten, kur M.A.M.O.S. nėra“, – teigia K.Vyšniauskas.

Vos dviejų nominacijų „Ten Walls“ sulaukė dėl M.A.M.A. apdovanojimų struktūros – renginio organizatoriai nuo pat pradžių nusprendė neteikti apdovanojimo už geriausią metų dainą. Vietoj to yra apdovanojami grojiamiausios metų dainos Lietuvoje atlikėjai ir fonogramos gamintojai. Šiomet šis prizas atiteko Jazzu ir L.Somovui už kūrinių „Lower Than the Ground“, kuris pernai dažniausiai skambėjo radijo eterijoje. Tačiau skambėjo būtent Lietuvoje, o ne pasaulyje. Apdovanojimą už geriausią metų dainą teikti svarstoma nuo kitų metų.

Be to, elektroninės muzikos kūrėjai kol kas nedažnai patenka į Metų atlikėjo kategoriją. Pasak M.Tylos, David Guetta, Avicii ar kiti didžėjai retai minimi šioje nominacijoje, tad po ilgų diskusijų nuspręsta to nedaryti ir per M.A.M.A. apdovanojimus. „Priėjome išvadą, kad nereikėtų Lietuvoje taip drastiškai elgtis, pasaulyje irgi taip yra“, – sako apdovanojimų organizatorius.

Net jeigu didžiausią proveržį pasiekęs muzikantas gaus mažiau prizų už visiems gerai pažįstamus ir mylimus muzikantus, M.A.M.A. apdovanojimais išliks bene didžiausias ir svarbiausias lietuviškos muzikos metų renginys. Nors ir nepagrįstai pretenduojantis į „nacionalinį“ statusą, pataikaujantis masiniam skoniui ir didžiausią dėmesį sutelkiantis į pramogą ir šou, šis renginys kol kas jokių alternatyvų Lietuvoje neturi. ■

◀ Nors ir pataikaujantis masiniam skoniui šis renginys kol kas jokių alternatyvų Lietuvoje neturi

V. SKARPAČIO / BFL NUOTR.

REGIONAI

J. Gudauskas: „Šilalės rajonas pasirengęs pritraukti daugiau investuotojų“

Šilalės rajonas tampa vis patrauklesne aplinka investuotojams, kurie galės kurti darbo vietas, gerinti rajono ekonominį bei socialinį rodiklį.

Auksė Lankaitytė

ŠILALĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS NUOTR.

Šilalės rajono mero J. Gudausko teigimu, ruošiantis investuotojų atėjimui, sparčiai modernizuojami pastatai, tvarkomos viešosios erdvės, įgyvendinta nemažai svarbių projektų

AURELIUS BACIŲČIENĖS NUOTR.

Šilalės rajone restauruotas analogų Europoje neturintis muziejus – Dionizo Poškos Baubliai

Šilalės rajono savivaldybės atstovai įsitikinę, kad šiuo metu įgyvendinami investiciniai projektai sporto, laisvalaikio ir turizmo srityse yra lyg traukimas, siekiant šių tikslų.

Šilalės rajono savivaldybės mero Jono Gudausko teigimu, savivaldybė turi strateginę tikslą sukurti kuo palankesnę aplinką investuotojams. „Siekiamo sukurti visomis prasmėmis patrauklią aplinką investuotojams iš Lietuvos ir užsienio. Įsivertinę mūsų rajone jie galėtų kurti naujas darbo vietas, o tai skatintų vietinių žmonių užimtumą, aktyvintų jų dalyvavimą ekonominiame ir socialiniame gyvenime. Pranašumų turime nemažai: rajonas įsikūręs strategiškai patogioje vietoje – šalia automagistralės Kaunas–Klaipėda, netoli yra uostas“, – vardija J. Gudauskas.

Be to, sparčiai modernizuojami pastatai, tvarkomos viešosios erdvės, rekreacinės zonos, investuojama į sporto ir turizmo infrastruktūros plėtrą.

„Taigi gerinant investicinę aplinką įgyvendinta nemažai infrastruktūros tobulinimo projektų: vandentvarkos, kelių, rekreacinių vietų atnaujinimo. Be to, šiais metais duris atvers sporto ir laisvalaikio kompleksas su baseinu, kuris taps traukos centru vietoje apskrityje. Šiuo metu jis baigiamas statyti“, – pasakoja meras.

Miestiečiams – neįprasta dovana

Per Šilalės gimtadienį, rugpjūčio 15 dieną, planuojamas šio sporto ir laisvalaikio komplekso, kuris bus vienas geriausių ir moderniausių Žemaitijos regione, atidarymas. „Tai bus puiki dovana šilališkiams ir rajono gyventojams. Net neabejoju šio komplekso reikalingumu. Jo teikiamus malonu-

mus, pramogas, o svarbiausia – naudą sveikatai pajus ne tik mūsų krašto, bet ir kitų rajonų gyventojai“, – įsitikinęs J. Gudauskas.

Jo teigimu, šis kompleksas prisidės ir prie rajono sveikatingumo didinimo, nes jame sportuoti, lankyti plaukimo pamokas ir užsiminti kitokia fizine veikla galės visi norintieji.

Tai modernus pastatas su 25 metrų ilgio keturių takelių baseinu, pirčių kompleksu, sukurine vonia, atskiru masažiniu baseinu, baseinėliu vaikams, vandens atrakcionais su kriokliu, persirengimo kabinomis, kavine. Ateityje numatoma statyti ir sporto salę, kurioje tilptų apie 600 žiūrovų, ją būtų galima transformuoti į krepšinio, tinklinio ar kitokias sporto aikštes.

ES lėšomis gerinama infrastruktūra

Šilalės rajono meras tvirtina, kad ir toliau bus siekiama pritraukti kuo daugiau Europos Sąjungos investicinių fondų lėšų. „Jos būtų naudojamos mokyklų, kultūros įstaigų, vaikų darželių, ambulatorijų modernizavimui, kelių, gatvių ir šaligatvių atnaujinimui, dviračių ir pėsčiųjų takų tiesimui, sporto aikštynų, kitų viešųjų erdvių gerinimui. Bus tęsiama ir vandentiekio, nuotekų tinklų renovacija bei plėtra rajone, taip pat daugiaabučių namų modernizacija“, – teigia J. Gudauskas.

Investicijų ir statybos skyriaus vedėjas Stasys Aužbikas tvirtina, kad jau įgyvendinta nemažai investicinių projektų sporto, laisvalaikio ir turizmo srityse: „Štai restauruotas analogų Europoje neturintis muziejus – Dionizo Poškos Baubliai, įkurtas 1812 m., jau seniai tapęs turistų traukos centru. Sėkmingai įgyvendinti ir kiti projektai – sutvarkyta Paršežė-

rio ežero rekreacinė zona, atnaujintas Šilalės stadionas, o prie Jūros upės modernizuota poilsio zona, tapusi dar vienu traukos centru.“

Pasak S. Aužbiko, šie projektai padeda kurti pridėtinę vertę: „Sutvarkytos rekreacinės zonos jau duoda konkrečių rezultatų – plėtojamas paslaugų sektorius, kultūrinė ir sportinė veikla, atsirado daugiau galimybių organizuoti laisvalaikį, pasiūlyti paslaugų turistams.“

Išjudino socialinės paramos gavėjus

Įdomu tai, kad Šilalės rajono savivaldybė prieš keletą metų buvo viena iš penkių eksperimentinio projekto dalyvių, sutikusių perimti valstybės funkcijas skirstant piniginę socialinę paramą nepasiturintiems gyventojams.

Socialinės paramos skyriaus vedėjas Danguolė Račkauskienė teigimu, pagrindinis jo tikslas buvo tobulinti piniginių socialinės paramos teikimo sistemą ir ją skirti tiems, kuriems jos tikrai reikia. „Mes išsiveržėme į lyderių gretas – išjudinome daugiausiai socialinės paramos gavėjų, paskatindami juos sugrįžti į darbo rinką ir užsidirbti, užuot gyvenus iš pašalpų. Iki šiol glaudžiai dirbame su bendruomenėmis, kurios geriausiai žino, ar socialinės paramos gavėjas tikrai ją turi gauti. Jei paaiškėja, kad neturi, pavyzdžiui, gauna atlyginimą vokelyje, jam parama nebeskiriam. Vien per 2014 metus sutaupyta apie 6,5 mln. Lt, kurie buvo skirti socialinei paramai“, – teigia D. Račkauskienė.

Šios lėšos panaudotos įvairioms reikmėms – ikimokyklinio ugdymo įstaigų kūrimui, vaikų žaidimo aikštelių įrengimui, investicinių projektų vykdymui, senelių globos namų išlaikymui ir kitoms. ■

MENŲ SANKIRTA

Miesto stebuklų tėvas G.Umbrasas: „Ir Paryžiuje galėtų būti ketvirtis kvadratinio metro Vilniaus“

Ne vieną Vilniaus erdvę savo kūriniais pagyvinęs Gitenis Umbrasas formuoja unikalų Lietuvos įvaizdį.

Kristina Kanišauskaitė-Šaltmerė

„Menas gimsta iš gyvenimo ir jo aktualijų“, – įsitikinęs Gitenis Umbrasas, kruvinosios 1990 m. sausio 13 atminimui iš dalgio sukūręs angelo pavidalą. Vieni šio menininko kūriniai talpina kančią ir juodžiausius išgyvenimus, kiti spinduliuoja nepaprastą gaivališkumą. Su G.Umbrasu kalbamės apie meną ir šiandienos visuomenę.

VEIDAS: Jūsų kūriniai viešose Vilniaus erdvėse nepastebimai įsilieja į visuomenės gyvenimą, tampa reiškiniu, keičiančiu žmonių pasimatymų, susitikimų įpročius. Kaip jums pavyko pritraukti tūkstančius žiūrovų ir lankytojų?

G.U.: Po 1993 metų prasidėjusios privatizacijos atrodė, kad Lietuva dalinama ne tik sklypais, tonomis, bet ir vagonais... Atrodė, kad ateina eilė istorijos, sielų ar dangaus privatizavimui. Juokais buvo galima sukurti detalų rojaus planą ir pardavinėti jį sklypais: tas, kuris arčiau Dievo, brangesnis, toliau esantis – pigesnis. Ieškojau tinkamos humoro formos ir sunkiai pamatuojamo nekilnojamo turto vieneto. Niekas nebuvo girdėjęs apie metrą humoro ar stebuklo. Taigi pastarieji man puikiai tiko. Taip Katedros aikštėje ir gimė plytelė „Stebuklas“.

VEIDAS: Tačiau prie jos nepalikote instrukcijos, jog būtina sugalvoti norus, kurie išsipildys, jei tris kart apsisuksite...

G.U.: Pastebėjęs Katedros aikštėje sutrupejusią plytelę su draugais pakeičiau ją į savo padarytą. Tik po pusantų metų eidamas pro tą vietą išgirdau vieną panką kitam aiškinant, jog ant šitos plytelės norai išsipildo. Dar vėliau mačiau ant jos padėtų gėlių ir pinigų, o paskui ėmė rikiuotis eilės savo norus plytelei patikinčių žmonių. Prie šio kūrinio gyvenimo prisidėjo ir Lietuvoje lankęsis JAV presiden-

G.Umbrasas neslepia, kad pastaruosius 25 Nepriklausomos Lietuvos metus dailininkai gyveno partizaninį gyvenimą: valdžia juos vis nušluodavo, o jie lyg grybai sporomis toliau daugindavosi

tas Džordžas Bušas. Sakydamas kalbą jis paminėjo akmeninį užrašą „Stebuklas“ ir palygino jį su mūsų atgauta nepriklausomybe. 2010 metais lankydamasis Šanchajaus parodoje į Lietuvos paviljoną nuvežiau lietuvišką ir kinišką „Stebuklo“ plytelę, dar vieną įkurdinau Tbilisyje. Dabar svarstau, kad ir Paryžiuje, Tokijuje ir Niujorke galėtų būti ketvirtis kvadratinio metro Vilniaus (tokio pločio G.Umbraso „Stebuklas“). Galbūt tokia žinia apie lietuvius primintų, kad jie dar moka šypsotis?

VEIDAS: Esame minėjęs, kad plytelė

„Stebuklas“ pateisino savo vardą su kaupu ir pažėrė dar ne vieną netikėtumą.

G.U.: Norėdamas restauruoti Katedros aikštėje esantį „Stebuklą“ nuėjau nusipirkti venecijietiško Murano stiklo. Išgirdusi kokiam tikslui, pardavėja, o gal parduotuvėlės savininkė, pažėrė man į delną Murano stikliukų dovanų. Gyvenime juk tokių dalykų nebūna, o staiga jie ima ir atsitinka. Regis, nepaklūsta jokiems fizikos ar ekonomikos dėsniams. Kas dar tai, jei ne stebuklai?

VEIDAS: Kaip manote, koks stebuklas praverstų geresnio gyvenimo besidairančiai šiandienos Lietuvai?

G.U.: Gal per mažai žiūrimė, kas vyksta Kryme, kad kankina geresnio gyvenimo ilgesys? Kita vertus, kas iš to, jei gyvensime kaip Šveicarijoje, ir neturėsime fantazijos: įsigiję penktą automobilį laimingesni netapsime. Stebuklu iš ligos patalo nepakylančiam gali būti ir švitės saulės spindulys, ir žemę nuklojęs sniegas, ir krentantis rudens lapas. Tačiau kai kurių iš mūsų jau nenuodžiugintų ir Maljorkos vila. Pirmiausia lietuviams reiktų išmokti bendrauti tarpusavyje. Dabar gi per daug konkurencijos, pavydo, įtamos dėl to, kad vienas turtingas, kitas neturtingas. Jei neturtingas, manoma, kad jau

ir kvailas. Šiandienos Lietuvoje išvis neegzistuoja, jei neturi kažkiek nekilnojamojo turto. Kas yra Lietuvos valstybė geriausiai suvokiame, kai mums iškyla pavojus. Tada istorijos dėstytojas drauge su vienuole ir mafijozu susiima rankomis ir siena stoja prieš totalitarinį tanką, tačiau praėjus pavojui, žmoniškų tarpusavio santykių mūsų visuomenėje vėl nelieka.

VEIDAS: Kas nulemia, kad žmonių bendradarbiavimą keičia konkuravimas?

G.U.: Po Nepriklausomybės atgavimo dvasinė Lietuvos plotmė atiduota Bažnyčiai.

Bet kas nutiko? Vietoje bendradarbiavimo pastebime vis aršesnes varžybas. Kadangi su Bažnyčia valstybės vyrai skaitosi, su menininkais nėra ko prasidėti. Visuomenei tampa lyg ir nebeaišku, ką dabar veikia menininkai – užsiima verslu, ar ieško įkvėpimo girtuokliaudami.

VEIDAS: Žmonės sako, kad menas per daug išbrango ir nutolo nuo jų kasdienybės: dalis jo tiesiog nebepasiekia.

G.U.: Išties yra nuo gyvenimo naštos nuvargusių, kurie dirba trijuose darbuose ir gauna mažiau nei minimumą, reikia 3 vaikus išauginti ir dar ant pečių nešti ketvirtą, girtą vyrą. Ne visi šiandien nueina ir į teatrą. Menai kai kada būtinas betarpiškumas ir jis retai kada telpa į tos dienos formatą.

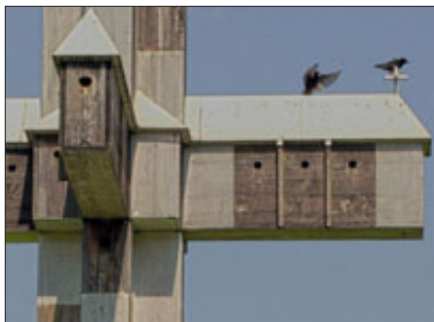
VEIDAS: Kai kurie jūsų darbai, pvz.: „KGB cokolis“ ar „Angelas“ gimė itin sudėtingomis istorinėmis aplinkybėmis, šaudant aplinkui tankams. Net ir tokio-
mis sąlygomis įmanoma kurti?

G.U.: Sausio 13-ąją langai drebėjo nuo tankų šūvių, o mėnesio pabaigoje išlydėjau Anapilin tėvą. Man XX amžius Lietuvoje baigėsi apie 1990 metus, kai keitėsi santvarka. Šaudant tankams, ką bėpėščiau, išeidavo angelas iš dalgio ar kirvio (anksčiau sakytą, jei peilis asmenimis į viršų, kraujas liejasi). Galiausiai padariau angelo maketą, kuriam vietoje sparnų įtaisiau dalgį. Vėliau dalyvavau su šiuo kūrinio konkurse sausio 13 aukoms atminti. 9 metrų aukščio nerūdijančio plieno angelo skulptūra buvo pastatyta Karveliškų kapinėse, o „Angelo“ sparnas tarsi įrėžė ribą tarp dviejų amžių santvarkų.

VEIDAS: Lietuvoje skulptoriai gana dažnai susiduria su neskaidriais konkursų organizavimais. Pastarąjį kartą taip nutiko ir jums dalyvaujant Lukiškių aikštės „Laisvės“ skulptūros konkurse. Kokias išėitis matytumėte šioje situacijoje?

G.U.: Lietuvoje skulptūrų konkursai vyksta gana uždariai, nors ir žadama, tačiau neįtraukiama visuomenė. Tokių objektų rinkimai galėtų tapti labai populiarūs, tačiau šiai dienai mažai kas išvis žinojo, kad vyko toks konkursas. Jei jau mūsų valstybės simbolis kuriamas neskaidriai (pirmosios ir antrosios vietų nugalėtojai jau anksčiau 2008 m. buvo dalyvavę konkursuose ir jau nebegalėjo su tais pačiais darbais antrą kartą dalyvauti konkurse 2013 metais), tai ką sakyti apie tokią valstybę? Skulptoriai protestavo, tačiau Kultūros ministerijai tai nekludė žiūrėti į sąlygų pažeidimą pro pirštus. Aš, kaip ir kiti menininkai, labai norėjau, kad Lukiškių aikštėje būtų koks nors Lietuvą vienijantis ženklas, deja, dabar vėl neribotam laikui viskas įklimpe.

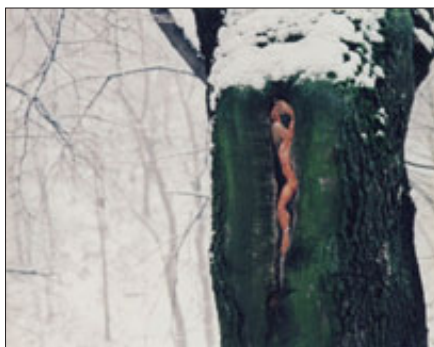
VEIDAS: Tačiau bendradarbiauti su Vilniaus miesto savivaldybe dėl projekto „Meilės krantai“, regis, sekėsi kur kas sklandžiau?

„Čiulbantis kryžius“ Žvėryne
(Latvių g. gale) ↑

„Paukščių takas“, 1 dalis ▲

Miniatiūrinės freskos medžių drevėse ▲

Plytelė „Stebuklas“ ▲

G.U.: Mintis apie vienas kitą pamilusius Neries krantus gimė vaikštinėjant palei Vilnelę ir mintyse rašant laiškus mylimiems žmonėms. Sugalvojęs tai pritaikyti betoninei krantinei su šachmatų langeliais parašiau projektą miesto savivaldybei. Išgirdęs, kad laimėjau, nuskreijau lyg ant sparnų jo pasirašyti, bet netrukus pamaciau, kad savivaldybė skyrė tik šimtąją dalį prašytos sumos. Tuo metu man labai gelbėjo mero patarėjai Rūta Dirsienė, kuri šį sumanymą perdavė merui, studentai, su kuriais bendrom jėgom pasodinome gėles ant upės krantinės. Pirmomis dienomis laistyti ir ravėti jų eidavau vienas pats, - pradžia išties nebuvo lengva. O dabar kasmet Vilniaus miesto savivaldybė įsimylėjusių krantų gėles atšodina, taigi viskas virto gražia tradicija. Ši mintis patiko ir kitiems miestams, taip gimė užrašai „Myliu Kauną“ ir „Myliu Rygą“.

VEIDAS: Kaip manote, kiek bėgantis laikas veikia ir keičia populiariausias vilniečių susitikimo vietas?

G.U.: Kaip parodė prieš kelis metus atliktas VU sociologijos katedros studentų tyrimas, viena iš populiariausių pasimatymų vietų Vilniuje buvo „Stebuklo“ plyta Katedros aikštėje, taip pat – Rotušės ir Lukiškių aikštės. Šiuo metu, matyt, būtų ir kelios vietos prie prekybos centrų ir savivaldybės. Tačiau skiriant pasimatymą miesto erdvėse gali paaiškėti, kad pačios populiariausios, nebūtinai yra pačios geriausios. Yra žmonių, kuriems jos per višos. Taigi miesto meilės žemėlapiui keičiasi: lenkų laikais pasimatymų vietos buvo vienur, vokiečių – kitur, tarybiniais – dar kitur. Pirminis mano sumanymas ir buvo pažymėti 10 vilniečių populiariausių susitikimo vietų „Obuoliuko“ plytele. Mokytojų namų direktorė Zita Žepnickienė užsakė vieną Kotrynos sodelyje, bet dar liko daug nepažymėtų vietų. Tokių plytelių reiktų ne tik Lietuvoje, būtų smagu kad ir Paryžiuje būtų Vilniaus plotelis.

VEIDAS: Pripažinimo sulaukę menininkai šiandien visaip kaip ir verslininkai, perka užmiesčio rezidencijas, investuoja į kolegų darbus. Tačiau, matyt, ir jiems prieš tai tenka perbristi vargo, nepriteklius, nepripažinimo upes?

G.U.: Kam nepasitaiko, kad nėra kuo susimokėti už butą? Tarkime, man kažkada teko išnuomoti savo autopoortretą ir buvau labai laimingas, kai jis man uždirbdavo mėnesiniam bilietui troleibusu. Šiai dienai jaučiuosi saugus: gyvenu iš tėvų paveldėtame bute, bet niekas neapsaugotas nuo „terbos, lazdos ir tiurmos“. Kartą rašytojai Anai Achmatovai honoraras už poeziją buvo sumokėtas silkėmis. Bet ji džiaugėsi, nes su ja atsiskaitė, o kartais juk nutinka ir priešingai. Tarkime, Lietuvoje per „naktinę“ reformą menininkams pakėlė autorinių sutarčių mokesčius iki

► 51,7 proc. Didesnių mokesčių Lietuvoje nėra. Autorinės sutartys buvo nužudytos. Kai iš menininkų kūriniai perkami per patentus ar individualią veiklą, autoriai santyčiai dingsta. Meną nuperka kaip grybus iš miško.

Per pastaruosius 25 Nepriklausomos Lietuvos metus dailininkai buvo priversti gyventi partizaninį gyvenimą: valdžia juos „plovė“, o jie lyg grybai ataugdavo ir savo sporomis toliau dauginavosi.

VEIDAS: Kaip surasti stiprybės ir jėgų kurti nekasdienius meno kūrinius, kai aplinka, regis, labiau trukdo nei padeda?

G.U.: Man gelbsti gimtos namų sienos: ne taip jau dažnai pasitaikys sutikti vilnietį, sulaukusį pusės šimto metų ir dar gyvenantį toje pačioje vietoje kaip ir vaikystėje. Pakanka pažvelgti pro langą ir matau vietas, kuriose ilsisi vaikystėje laidotas baltas ar katinas, auga dar tėvų sodinta obelis, o po ja žemėje užkastos slėptuvių (po stiklų duženomis paslėptos gėlės ir pan.) paslaptys. Svarbu pabūti aplinkoje, kurioje užaugai. Ten kiekvienas krūmas ir akmenėlis turi savo vertę.

VEIDAS: Jūsų namuose tiek daug prisiminimų iš ankstesnių dienų ir tylos. Ar nebūna jos per daug?

G.U.: Tik pasigirdus tylai prabyla mano kūryba. Tuomet savo mintimis galiu nukeliauti kur panorėjęs. Žinote, jaunystėje nemaniau, kad tiek ilgai gyvensiu. Daugelį dalykų tuomet įsivaizdavau visai kitaip, su laiku pamačiau tai visai kitoje šviesoje. Šiandien kai kada prieštarauju jaunesniam sau. Sulaukus žilos galvos telieka humoras.

VEIDAS: Nors daugelis pažįsta Gitenį Umbrasą kaip Vilniaus miesto menininką ne taip seniai sulaukėte pasiūlymo užimti Vilniaus dailės akademijos Kauno fakulteto Vizualiųjų menų katedros vedėjo vietą. Nepabijojote biurokratių darbo valandų?

G.U.: Suskambo telefonas ir išgirdau dekaną kvietimą. Jeigu pats siūlysi, dar nebūtinai tiksi. Dvidešimt metų Vilnius ignoravo, o Kaunas pasikvietė. Man tai – lyg mažas stebuklas. Gal viskas savas laikas? Taip dalis mano darbų persikėlė į Kauną. Iki šiol dėstymas būdavo tik kaip papildoma veikla. Jei esi kūrėjas, gali dar ir dėstyti. Bet, jei tik perpasakoji svetimas žinias, esi tik cituotojas. Visada maniau, kad už menininką turi kalbėti jo darbai, o pasakui galima jau ir vieną kitą žodį pridėti.

VEIDAS: Būtent taip yra nutikę su jūsų kūriniais viešosiose erdvėse: „Meilės krantais“, Vilniaus Žvėryno rajone pastatytu „Čiulbančių kryžiumi“, Katedros aikštėje lankytojų numylėtu „Stebuklu“. Kiekvienas jų, tarsi, į gyvenimą išlydėtas vaikas gyveną savarankišką gyvenimą...

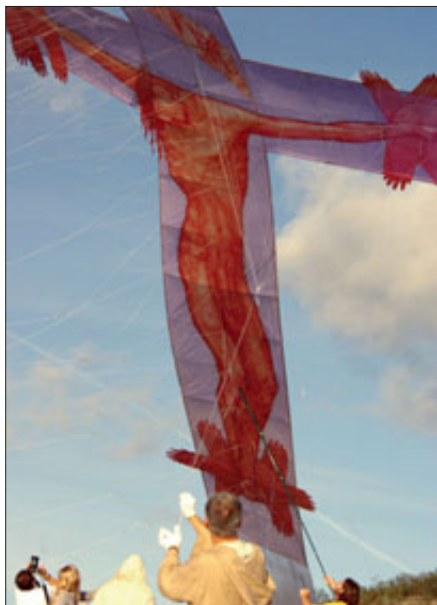
G.U.: Į savo kūrinius išties žvelgiu kaip į vaikus, kitų juk ir neturiu. Kartais prie anks-

„Angelas“ nutūpė Karveliškų kapinėse ▲

Skliautinė mozaika „Trejybė“, simboliuojanti Likimą, Laimę ir Laisvę ▲

Aitvaro „Šv. Pranciškaus vizija“ pakėlimas Nidoje ▲

Meilės plytelė „Obuoliukas“ ▲

tesnių savo darbų grįžtu po ilgesnių nei penkerių metų pertraukos. Jei kas juos apgadina, rūpinuosi jų atstatymu, remontu ir priežiūra. Galima sakyti toks mano gyvenimo kelias ir pasirinkimas. Atsimenu, dar aštuntoje klasėje kalbėdamas su tapytoja Brone Mingilaite-Uogintiene išgirdau, kad pasirinkęs meną gyvenime turėčiau labai daug ko atsisakyti. Nežinau apie ką tiksliai ji tuomet kalbėjo: turtus, automobilius, o gal ir šeimą. Dar būdamas paauglys svarsčiau, jei tik prireiks, atsisakysiu ir šeimos. Bet viena yra galvoti ir visai kas kita patirti tai gyvenime iš tiesų. Apkaltinti kažką dėl tokio savo gyvenimo nebūtų teisinga. Gal tai ir yra pasirinkimas? Daug ko negalime sugalvoti iš anksto, galiausiai išeina taip, kaip Dievulis ir nori.

VEIDAS: Bet juk net katinas į dirbtuves neįsileidžiant kiek vienišas?

G.U.: Buvo kažkada mane gatvėje toks baltas katinas susiradęs, maitinau jį kurį laiką, bet netrukus ištranzavau prie Baikalo ir išsiskyrė mūsų keliai. Po pusmečio, iš kelionių viduržiemį sugrįžęs, sutikau ant savo namų palangės vėl. Bet vidun nebeįsileidau: nesinorėjo jį išduoti dar kartą. Pavasarį galėjau vėl ištranzuoti kur akys veda. Jis jau buvo praėjęs savarankiško gyvenimo pradžiamokslį. Nors kartais man atrodydavo, kad jis skaito mintis: pakakdavo apie jį pagalvoti – geriau netrukdyk ir eik į virtuvę – ir jis nutipendavo. Tai gi bijodavau garsiai galvoti. Kita vertus, šiandien nesinorėtų, kad per dirbtuvę prasieitų koks padaras, savo uodega mano darbus šluodamas.

VEIDAS: Tik pabaigęs freskas ir mozaikos studijas tuometiniame Vilniaus dailės institute, žengėte pirmuosius žingsnius viešojoje miesto erdvėje. Žmonės iki šiol kalba apie jūsų freskas medžiuose ar skraidančią tapybą, kaip tą laikotarpį prisimenate pats?

G.U.: Miniatiūrinės freskos Sereikiškių parko medžių drevėse buvo vienas iš pirmųjų viešesnių mano pasirodymų. Daugumos jų šiandien jau nepamatysi. Realizavus šį sumanymą, draugė man papasakojo istoriją apie tai, kaip jos prosenelis, parsivežęs iš miško malkų, vienoje iš jų aptiko įaugusią Rūpintojėlio skulptūrą. Naktį sapne jis išgirdo balsą, prašantį parnešti atgal į tą pačią vietą. Tėn senelis pas tatė koplytėlę.

Kai kuriuose savo darbuose mėginau kryžminti skirtingus žanrus (pvz.: ekologiją su mitologija). Taip tikėjau išrasti naują žanrą, ar bent kiek išvystyti seną. Kaip pavyko, spręsti jums. Kaip su miniatiūrinėmis freskomis medžių drevėse, taip ir su skraidančia tapyba (ant aitvarų) norėjau išvesti meną iš cenzūruojamų uždarytų ekspozicijų erdvių į platesnį kontekstą, kur kūrėjo darbus gali pasiekti ir mažo vaiko, ir įsimylėjusio žmogaus akys. ■

BIRŠTONO SAVIVALDYBĖS NUOTR.

REGIONAI

Besikeičiantis Birštonas išsaugos savo dvasią

Karališkasis Birštono kurortas sparčiai lipa ant kulnų Druskininkams. Per ketverius metus į Birštono infrastruktūros plėtrą, viešųjų pastatų atnaujinimą, birštoniečių buitį ir kultūrinio gyvenimo sąlygų gerinimą investuota ne mažiau kaip 200 mln. Lt.

Elena Milčiūnė

Investavus valstybės ir savivaldybės, Europos Sąjungos fondų bei privačių investuotojų lėšas, Birštone įgyvendinta apie 60 įvairios apimties ir paskirties projektų.

O prieš šešerius septynerius metus Birštoną investuotojai aplenkėdavo. Nuostabiame gamtos kampelyje esančio Birštono nepuošė gausybė apleistų pastatų, nepatrauklios viešosios erdvės, nesutvarkytos gatvės. „Mums patiems nusibodo gyventi tokioje aplinkoje, pasitvirtinome strateginį planą, ilgalaikę viziją ir pradėjome nelengvą darbą: pradėjome statyti naujas sanatorijas, gydyklas, pastatai „vaiduokliai“ pagaliau buvo prikelti naujam gyvenimui, suremontavome gatves, sutvarkėme viešąsias erdves, skverus, parkuose įrengėme poilsio vietas. Tai darėme laipsniškai, ne tik naudodami ES paramą, bet ir pridėdami savivaldybės biudžeto lėšų, o tada jau pradėjome derybas su investuotojais“, – neslepia Birštono merė Nijolė Dirginčienė.

Tiems, kurie nusprendė investuoti į sanatorinį, medicininį verslą, paslaugų plėtrą, savivaldybė įjungė žalią šviesą: investicijų laikotarpiu visiškai atleido nuo nekilnojamojo turto, žemės nuomos mokesčio. Plėtos smagračiui įsisukus, kurorte kasmet įkuriami apie šimtą naujų darbo vietų. Vis dėlto, žodžio „nedarbas“ iš vartojamų sąrašo dar

negalima išbraukti: savivaldybės vadovė apgailestauja, kad yra žmonių, kurie dirbti paprasčiausiai nenori.

„Šiomet Birštone duris turėtų atverti šiuolaikiška, modernias paslaugas teikianti sveikatinimo ir sveikatingumo įstaiga, galinti priimti 350 klientų ir įdarbinti beveik 150 specialistų. Ne mažiau svarbu ir tai, kad rekonstrukcija ir 40 mln. Lt investicija iš kurorto žemėlapiu leis ištrinti Birštono koliziejumi, pastatu

BIRŠTONO SAVIVALDYBĖS NUOTR.

N.Dirginčienė: „Atnaujindami ir gražindami neturime teisės užmiršti, kad Birštonas – kurortas ir turi išlikti kaip ramybės oazė“

vaiduokliu, Pentagonu, vadintą daugiau kaip tris dešimtmečius statybų pabaigos laukusią gydyklą Jaunimo gatvėje“, – džiaugiasi N.Dirginčienė.

Pasak merės, tokių investuotojų atėjimas – didelė paspartis kurortui. Lūžis jame įvyko „Eglės“ savininkams nusprendus rekonstruoti buvusią „Spalio“ sanatoriją. Didžiausia pastarųjų metų investicija – 50 mln. Lt – padaryta norint antram gyvenimui prikelti pastatus, kurie daugiau kaip 20 metų pačioje gražiausioje Birštono vietoje, ant Nemuno kranto, stovėjo apleisti ir nenaudo-

jami. Juos rekonstravus įrengta „Eglės“ sanatorija, sukūrusi daugiau kaip 170 naujų darbo vietų ir galinti priimti per 450 poilsiautojų. Jau veikianti „Eglės“ sanatorija šių metų rudenį planuoja atidaryti gydyklų pastatą. Atlikti didžiuliai darbai renovuojant „Versmės“ sanatoriją, „Tulpės“ sanatorija baigia Baltosios vilos rekonstrukciją.

„Ne mažiau džiugina ir stadiono atnaujinimas. Panaudojus Valstybės investicijų programos lėšas, naujai pastatytos tūkstančio vietų tribūnos, jų viduje atsirado treniruoklių salės, persirengimo kambariai, patalpos, skirtos šachmatininkams ir administracijai. Stadione įrengta natūralios žolės futbolo aikštė, krepšinio, lauko teniso aikštelės, visi lengvosios atletikos sektoriai. Pagaliau baigėme renovuoti Birštono gimnaziją, kultūros centrą, vaikų lopšelių-darželį „Vyturėlis“, toliau puoselėjame aktyvaus poilsio parką. Privačiomis lėšomis senoji poliklinika prie Nemuno, nenaudojamas sandėlis buvo rekonstruoti į jaukias apgyvendinimo vietas – svečių namus „Birštono banginukas“, svečių namus-vilą „Klasika“, – labiausiai džiuginančias investicijas vardijs kurorto vadovė.

Ji pabrėžia, kad Birštonas plėtojamas dviem kryptimis: kurortas – svečiams ir kurortas – gyventojams. „Mūsų strategijoje įrašyta: savivaldybės bendruomenės poreikių tenkinimas. Čia gyvenantys žmonės turi jaustis gerai. Tam skiriame didžiulį dėmesį. Pavyzdžiui, šildymui, kurio kainos, pradėjus kūrenti biokuru, jau dešimt metų nekyla. Pakeitėme vandentiekio ir šilumos trasas. Rekonstravome Pušyno, Algirdo, Kęstučio, Druskupio gatves ir dalį B.Sruogos gatvės, įpusėjo Birutės gatvės su automobilių stovėjimo aikšte rekonstrukcija. Atnaujiname Birštono pirminės sveikatos priežiūros centrą – visa tai žmonėms leidžia gyventi kokybiškiau“, – teigia N.Dirginčienė.

Į kurortą plūstelėjus investicijoms, sukūrus daugiau darbo vietų, savivaldybė jau pastebi gyvenamojo būsto trūkumą. „Galvojame apie kelių naujų ekonominės klasės daugiabučių statybą, kad dirbti į kurortą atvykstantys jauni žmonės turėtų kur gyventi. Mūsų vaikų darželiai, gimnazija pajėgūs priimti daugiau vaikų, tačiau būsto kainos – didelės, sunkiai įkandamos jauniems specialistams“, – pastebi pašnekovė.

Nors Birštono veidas akivaizdžiai keičiasi, kurorto vadovai stengiasi išsaugoti jo dvasią. Kad ir kokio dydžio būtų investicijos, senosios istorinės kurorto dalies neketinama užstatyti daugiaaukščiais, imtis grandiozinių statybų. „Čia neturi likti nė vieno apleisto pastato, o kiekvieną erdvę privalome atnaujinti ir pagražinti. Neturime teisės užmiršti, kad Birštonas – kurortas ir turi išlikti kaip ramybės oazė“, – įsitikinusi merė. ■

PLAUKIMAS

Daugiau lyderių negu baseinų

Kol turėjome vieną kitą stiprų plaukiką, tyliau krintomės dėl mūsų šalyje prastos baseinų padėties. Ar dabar garsiai reiškiamą norą bent kiekviename didesniame mieste turėti po šiltą ir šiuolaikišką baseiną lėmė didėjantis plaukimo populiarumas?

Inga Necelienė

Plaukimo treneriai ir specialistai abejoja, ar jau keleri metai Lietuvoje juntamas šios sporto šakos bumasis prisidės prie jos atgimimo. „Nenorėčiau, kad plaukimas Lietuvoje atsидurtų, pavyzdžiui, krepšinio vietoje, juk krepšininkai kenčia nuo populiarumo, todėl tokie pat vargšai būtų ir plaukikai“, – netikėtai sako 1980 m. Maskvos olimpinė plaukimo čempionė ir rekordininkė Lina Kačiūšytė.

Gyvybės ir mirties klausimas

L.Kačiūšytė dabartinę lankytojų apgultį baseinuose vadina veikiau sujudimu ir tikina, kad tam įtakos turėjo ir kitaip pradėję mąstyti tėvai. „Viena vertus, baseinas yra būdas užimti vaiką. Aišku, tai ir sveikata – jau po metų ar dvejų plaukiojimo baseine matyti visai kitoks fizinis vaiko išsivystymas. Bet pats svarbiausias dalykas yra kitas: juk tai gyvybės ir mirties klausimas, nes šitiek mūsų vaikų nuskęsta dėl to, kad nemoka plaukti. Ir mokantiems vandenyje visko nutinka, o ką jau kalbėti apie to nemokančius. Sarmata dvide-

šimt pirmame amžiuje nemokėti plaukti“, – rėžia plaukikė.

Apie nemokančius plaukti vaikus ir suaugusiuosius pirmiausia ir reikėtų galvoti sprendžiant baseinų klausimus, nes statistika verčia suklusti. Higienos instituto Sveikatos statistikos skyriaus duomenimis, per ketverius metus, 2010–2013 m., nuskendo per tūkstantį žmonių. „Rekordininkas“ –

Baseinas visų pirma reikalingas kasdieniams žmonių poreikiams – sveikatinimosi, mokymosi plaukti, sportavimo sau – tenkinti, o ne tik aukšto meistriškumo sportininkams.

2010 m. liepos mėnuo, per kurį vanduo pasiglemžė 118 žmonių gyvybę.

Lietuvos plaukimo federacijos (LPF) viceprezidentas Gintautas Bartkus pritaria, kad baseino statusas visai kitas. „Tarkime, jei arenoje kas nors kartą per savaitę ką nors žaidžia, tai dar ne sporto objektas. O baseinas visų pirma reikalingas kasdieniams žmonių poreikiams – sveikatinimosi, moky-

mosi plaukti, sportavimo sau – tenkinti, o ne tik aukšto meistriškumo sportininkams, kurių tarp visų tėra 5–10 proc., – sako jis. – Labai svarbu, kad žmonėms būtų kur nueiti dėl savo malonumo, dėl savo sveikatos, o tokių vietų, sutikime, tikrai nėra daug.“

Savivaldybėms, norinčioms padėti savo gyventojams išmokti plaukti ir turėti kur pajudėti, nederėtų kalbėti apie būsimą sunkią baseino išlaikymo našą. LPF viceprezidentas viliasi, kad žmonių pajamos didės ir kur kas daugiau jų galės sau leisti lankyti baseiną, – svarbu, kad jų būtų.

Treniruotasi pagal metodiką, kas išgyvens

Kas pasikeitė per daugiau nei tris dešimtmečius, skiriančius čempiones bei rekordininkes L.Kačiūšytę ir Rūtą Meilutytę? „Daug kas pasikeitė ir kasdien vis keičiasi, – pripažįsta L.Kačiūšytė. – Visų pirma dabar visiškai kitokia sportininkų rengimo sistema. Mes, buvę sportininkai, pavydime dabartiniams plaukikams kilometražo, kurį jiems tenka įveikti per treniruotes. O mes

◀ **Labai ilgą laiką Lietuvoje buvo vos trys olimpiniai 50 m ilgio plaukimo takelių baseinai – Vilniuje, Alytuje ir Elektrėnuose**

teniui, Mindaugui Sadauskui. Dabar yra puiki plaukikų komanda. Vieni kitus paskatindami, padrąsindami, visi kartu ir tobulėja“, – sako G.Bartkus.

Nuo trijų iki penkių

Labai ilgą laiką Lietuvoje buvo vos trys olimpiniai 50 m ilgio plaukimo takelių baseinai – Vilniuje, Alytuje ir Elektrėnuose. Dabar šalia jų atsirado tinkami plaukioti ir treniruotis dar du: Kaišiadoryse ir Kaune. 25 m baseinų yra kur kas daugiau: Anykščiuose, Alytuje, Ignalinoje, Kaune, Klaipėdoje, Kėdainiuose, Kelmėje, Marijampolėje, Mažeikiuose, Pasvalyje, Panevėžyje, Rietave, Šalčininkuose, Širvintose, Šakiuose, Šiauliuose, Telšiuose, Ukmergėje, Utenoje, Visagine, Vilniuje.

Seniai pirštu baksnojama į didžiausią šou – sostinę, teturinčią senuką Lazdynų ir du nedidelius 25 m ilgio keturių takelių baseinus: Moksleivių rūmuose ir 2013 m. renovuotą Lietuvos aklyjų ir silpnaregių sąjungai priklausančią baseiną, esantį prie Gerosios Vilties vidurinės mokyklos. Ar būsimasis sostinės baseinas, kurio būtinybė seniai neabejojama ir po visų skambesnių plaukikų ar penkiakovininkų pergalių vis žadama statyti, jau galėtų varžytis su nacionaliniu stadionu, apie kurį irgi daug šnekama, bet praktiškai nieko nedaroma?

Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojo Rito Vaigino tikinimu, pirmieji naujojo baseino ledai pagaliau pajudėjo. „Jau baigtas techninių projektų pateikimo etapas. Gavome septynis projektus, kuriuos su ekspertų komisija, daugiausia sudaryta iš architektų, vertinsime ir rinksime geriausią. Bus atsižvelgiama į daugybę kriterijų. Ekonomiška baseino eksploatacija, žinoma, taip pat bus svarbi“, – apie seniai laukiamus nacionalinės svarbos objektu pripažinto baseino pirmuosius poslinkius pasakoja R.Vaiginas.

Jis pabrėžia labai svarbų dalyką, leidžiantį tikėtis, kad šįkart bus kitaip nei visada ir kalbos įgaus bent kokią apčiuopiamą pavidalą: Vyriausybė, Kūno kultūros ir sporto departamentas bei savivaldybė šių metų biudžete tolesniems baseino projektavimo darbams yra skyrusi tiek, kiek numatyta lėšų. „Bet tai tik pirmas žingsnis“, – atsargiai perspėja R.Vaiginas.

Naujasis 50 m baseinas ir visas sveikatinimosi centras nebus pradėtas statyti tol, kol nebus rasta privačių investuotojų, kurie Vilniuje pastatytų naują 25 m baseiną, kad ir vaikai, ir suaugusieji naujojo baseino statybų laikotarpiu apskritai neliktų be nieko. Anksčiau skelbti konkursą dėl 25 m ilgio aštuonių takelių plaukimo baseino statybos trukdė sunki savivaldybės finansinė padėtis, bet, R.Vaigino tikinimu, jai stabilizavusis jau netrukus šis žingsnis turėtų būti žengtas.

Tik iškilus naujam 25 m baseinui žadama griauti 35-erius metus intensyviai tarnavusį ir per tą laiką kosmetinio remonto teraga-

APSILANKYMO BASEINE KAINA

Vienartinis apsilankymas baseine vienam suaugusiajam savaitgalį
Apsilankymo trukmė 1 val.*, kaina Lt/Eur

Kaunas

„Vilija“, „Dainava“, „Šilainiai“
(su pirtimi) – 13,32/3,86

„Girstutis“ (su pirtimi) – 15/4,34

LSU baseinas – 15/4

Vilnius

Lazdynų baseinas – 13,5/3,91

Sporto klubo „Impuls“ (Ozo g. 41)
baseinas – 12,82/3,71**

Elektrėnai

Baseinas (su pirtimi) – 12/3,48

Kaišiadorys

Baseinas – 10/2,90

Pasvalys

Sporto mokyklos baseinas – 11/3,19

Šakiai

Sporto mokyklos baseinas – 10/2,90

Su pirčių kompleksu ir sūkurine
vonia – 17/4,92

Anykščiai

Baseinas (su pirtimis) – 10/2,9

Alytus

Baseinas (su pirtimi) – 10/2,90

* kai kur nurodoma 2 ar 1,5 val. vienkartinio apsilankymo kaina perskaiciuota į valandos trukmės

** neturintieji abonento už 13 eurų, arba beveik 45 Lt, gali įsigyti vienkartinį 3,5 val. apsilankymą visoje vandens zonoje (baseinas, pirtis, sūkurinė vonia), vienos valandos leidimų nėra

JEFIL NUOTR

sportuodavome pagal metodiką, kas išgyvens, nuolat jausdavomės ant ribos. Per dieną būdavo trys treniruotės – ir vandenyje, ir bendrojo fizinio pasirengimo. Kasdien nuplaukdavome po 20 km, taigi krūviai buvo didžiuliai“, – apie anuomet gyvavusią treniravimo metodiką, esą kuo daugiau nuplaukusi, tuo greičiau plauksi, pasakoja L.Kačiušytė. Galima palyginti: dabar per dieną plaukikai baseine įveikia maždaug po 5 km.

Kita vertus, per tuos dešimtmečius yra ir visiškai nepakitusių dalykų. Ir tada, ir dabar geram plaukikui reikia ne tik stipraus fizinio bei psichologinio pasirengimo, bet ir tvirtos charakterio, užsispyrimo, ryžto, reikia atsidurti reikiamu laiku tinkamoje virtoje. „Ir laimės reikia. Juk į startą ateina patys geriausi, tiek pat daug rengesi ir treniravęsi, blogų ten nebūna. Ar man pačiai laimė padėjo? Manau, laimėti olimpiadoje labiausiai padėjo charakteris“, – šiek tiek pagalvoję atsako plaukikė.

L.Kačiušytės ir kito Maskvos olimpinio čempiono Roberto Žulpos triumfo metais dabar jau ketvirtą dešimtį įpusėję sostinės Van-

dens sporto rūmai (taip vadintas Lazdynų baseinas) buvo ką tik atvėrę duris. Tiesa, L.Kačiušytė treniravosi tuometėje 7-ojoje vidurinėje mokykloje, kurioje buvo nedidelis baseinas. Jį lankė ir 1976 m. Monrealyje olimpinio prizininku tapęs Arvydas Juozaitis, ir, čempionės žodžiais tariant, visas Vilniaus elitas.

Prie atvirojo „Žalgirio“ baseino irgi nuolat būriuodavosi daugybė žmonių. „Plaukimas visada buvo populiarus, tik rezultatai tada buvo ne tokie geri kaip dabar. O kai vykdavo plaukikų mačai tarp Vilniaus ir Kauno, visi – nuo mažų iki didelių – bėgdavo prie televizorių, ištuštėdavo ir gatvės, ir kiemai“, – pasakoja plaukikė.

Sukrito keli koziriai

Po to plaukimas, kaip ir visas mūsų sportas, išgyveno kelerių metų tuščią etapą. „Į sportą neatėjo tie vaikai, kurie turėjo pradėti treniruotis per blokadą – 1990-aisiais ir vėlesniais metais: baseinai neveikė, vandens nebuvo. Ne tik plaukimą, bet visą sportą, visą mūsų gyvenimą buvo ištikęs štilis. Tada žmonės ne sporto rezultatais, o išgyvenimu buvo užsiėmę“, – sudėtingą laikotarpį primena L.Kačiušytė.

Nuo 2001 m. Lietuvos plaukimo federacijoje dirbantis G.Bartkus sako, kad bent jau Lazdynų baseine niekada nebūdavo sunku surinkti vaikų grupes. „Dar iki rugsėjo vidurio būdavo viena kita laisva vieta, bet nesuskubus patekti į baseiną paskui būdavo sudėtinga. Ir dabar baseinai perpildyti, ne visi norintieji telpa, bet šito nereikėtų sieti vien su prieš kelerius metus atsiradusiu noru visiems vaikams tapti meilutytėmis“, – atkreipia dėmesį LPF viceprezidentas.

Pasak jo, sutapo nemažai plaukimui palankių veiksnių. „Kai baigė sportuoti Rolandas Gimbutis, Vytautas Janušaitis, atsirado tuštumėlė, bet atėjo talentinga jaunų plaukikų karta ir sužibo talentas, deimantas Rūta. Kitiems plaukikams ji taip pat yra akstinas eiti į priekį, ne vienas pagalvoja: kodėl ji gali, o aš negaliu. Jaunimui nėra ūpo nusi-leisti vyresniems plaukikams – Giedriui Ti-

LIETUVOS PLAUKIMO FEDERACIJOS VICEPREZIDENTAS G.BARTKUS:

„Pagrindinis šių metų plaukikų tikslas – vasarą vyksianti atranka į olimpinės žaidynės. Pasirengimas suplanuotas dienos tikslumu. Plaukikų branduolys – šeši septyni sportininkai, prie kurių bet kada gali prisidėti kažkas iš jaunesnių. Visi jie ruošiasi liepos pabaigoje Kazanėje vyksiančiam pasaulio čempionatui. Čia mūsų programa minimum – patekti į dvyliktuką, o kitas tikslas bus olimpinės žaidynės.“ ●

► vsų Lazdynų baseiną ir jo vietoje statyti šiuolaikišką daugiafunkcį sveikatinimo centrą. „Ketineame statyti aukštus tarptautinius standartus atitinkantį baseiną, kuriame bus ir 50 m, ir 25 m plaukimo baseinai, šuolių į vandenį bokštų. Pakeliamasis baseino dugnas padės lengvai reguliuoti baseino gylį ir pritaikyti jį prie bet kokio amžiaus bei pomėgių lankytojų poreikių“, – su projektu supažindina sostinės savivaldybės atstovas.

Galbūt už žadamus išleisti 65 mln. Lt (18,8 mln. Eur) naujam centrui statyti išeitų keli paprastesni statiniai? „Manome, kad šį baseiną vėl statysime kokiems trisdešimčiai metų, todėl tiek daug išleisdę nenorime, kad vos pastatytas jis taptų nemodernus, nepatrauklus. Jeigu turėtume pinigų, statytume daugiau baseinų. Manau, Vilniui reikėtų trijų keturių gerų šiuolaikiškų baseinų – nė vienas jų nestokotų lankytojų, – svars-to R. Vaiginas, primindamas, kad pagal plotą trečdaliu mažesniuose Nyderlanduose, iš kurių ir semiamasi šio tipo projektų patirties, veikia apie 3 tūkst. baseinų, o Lietuvoje – vos 50. – Ir čia skaičiuojami visi, kuriuos tik galime vadinti baseiniais.“

G.Bartkus patvirtina, kad šįkart ir KKSD, ir Vyriausybės, ir Vilniaus miesto biudžete pažadai atsispindi. „Aišku, sporte visko nori greičiau, baseino Vilniuje reikalai juda ne taip greitai, kaip norėtume, bet jie nėra sustoję. Šiais metais turėtų vykti projektavimas ir visi su tuo susiję darbai“, – sako LPF viceprezidentas.

LIETUVOS OLIMPINĖ STATISTIKA

Olimpinėse žaidynėse iš viso dalyvavo 28 Lietuvos plaukikai: 8 moterys ir 20 vyrų.

Daugiausiai – po tris kartus – žaidynėse dalyvavo penki plaukikai: Raimundas Mažuolis, Darius Grigalionis, Rolandas Gimbutis, Saulius Binevičius ir Vytautas Janušaitis.

Dvi dailiosios lyties atstovės iš aštuonių pelnė aukso medalius: 1980 m. Maskvoje L.Kačiušytė, 2012 m. Londone – R.Meilutytė. Visi individualių rungčių medaliai, įskaitant 1976 m. Monrealyje A.Juozaičio pelnytą bronzą ir 1980 m. Maskvoje R.Žulpos laimėtą auksą, pelnyti plaukiant krūtine. ●

Kauniečiai – toli priekyje

Įkandin prieš pusmetį duris atvėrusio Kauno „Girstučio“ plaukimo centro sausio viduryje lankytojus vėl ėmė kviesti ne iki galo, bet gerokai atnaujintas „Vilijos“ baseinas, kuris, kaip ir prieš dešimtmetį renovuota „Dainava“ bei šios šventės dar laukiantys „Šilainiai“, priklauso Kauno plaukimo mokyklai. Pasak šios mokyklos direktoriaus pavaduotojo Eriko Skyriaus, jų turimus baseinus nuolat lanko 1166 vaikai, dar per tūkstantį atvyksta pasimokyti plaukti ar paplaukioti pagal įvairias įgyvendinamas mokymo plaukti programas. „Anksčiau rytinis laikas būdavo mažiau išnaudojamas, baseinai būdavo tuštesni, o dabar ir miesto, ir Kauno rajono mokyklos, darželiai rytinėmis

valandomis atveža autobusus vaikų“, – lankytojų stoka nesiskundžia E.Skyrius.

Jis taip pat primena, kad, be šių trijų jiems priklausančių baseinų ir „Girstučio“, Kaune dar veikia Lietuvos sporto universiteto (LSU) baseinas, o pavasarį turėtų atverti duris renovuotas Kauno centro sporto mokyklos baseinas.

Lankytojų netrūksta ir Elektrėnų baseine. Pasak šio miesto Sporto, turizmo ir pramogų centro programų koordinatorės Linos Misevičienės, nors vakarais baseine žmonių tirštoka, išsitenka ne tik suaugusieji, vaikai, bet ir vandensvydininkai, kurie čia treniruojasi.

Uostamiesčiui baseinas – vienas reikalingiausių statinių, tą patvirtino ir surengtos apklausos rezultatai. Neseniai renovuoto „Gintaro“ baseino per mažą visų klaipėdiečių reikmėms tenkinti. „Šį baseiną lanko apie 600 vaikų – vieni sportuoja, kiti mokosi plaukti. Tie, kurie netelpa, stoja į eilę: jei kuris vaikas nustoja lankyti baseiną, jo vietą užima stovintis eilėje“, – pasakoja Klaipėdos miesto savivaldybės Sporto ir kūno kultūros skyriaus vyr. specialistas Ignas Pocius.

Klaipėdos miesto vadovai deda daug pastangų, kad šalia „Švyturio“ arenos 2017 m. iškiltų šiuolaikiškas 50 m baseinas, kurio takelius pasukus vaikams mokyti plaukti atsirastų dvidešimt 25 m ilgio takelių. „Patačius šį baseiną būtų išspręsta ne tik miesto, bet ir viso regiono problema“, – įsitikinęs I.Pocius. ■

Visų įmanomų aukščiausių sportinių titulų savininkė R.Meilutytė paskui save aukštyn tįmptelėjo ir kitus plaukikus, ir mūsų šalies vardą medalių lentelėse ▲

REGIONAI

Kauno rajonas investuoja į sveikatą

Unikaliu gamtovaizdžiu garsėjantis Kauno rajonas toliau kuria turizmui palankią aplinką. Kačerginės, Kulautuvos, Zapyškio ir Raudondvario seniūnijas vandens, pėsčiųjų, dviračių takais ketinama sujungti į Mažąjį pakaunės turizmo žiedą. Ši zona patrauklumu nenusileis geriausiems Lietuvos kurortams. Taip tvirtina turizmo ekspertai, tuo įsitikinę Kauno rajono vadovai.

Rasa Vaitkevičienė

Pakaunėje šalies golfo mėgėjus ugde pirmasis Lietuvoje golfo aikštynas, ekstremalių pramogų mėgėjams iššūkiu tapo vienintelė Baltijos šalyse laiptoti lauke skirta 13,5 metro aukščio Pagonijos uola. Rajone išplėtos vandens turizmo galimybės.

Turizmas, gerinantis sveikatą

Sujungti žavius pakaunės miestelius dviračių takais, Nemune įrengti prieplaukas, šlaituose – slidinėjimo trasas. Atverti naujas galimybes skraidyklių mėgėjams, įrengti poilsiaviečių, apžvalgos aikštelių, sveikatingumo trasų. Visa tai sujungti į darnią visumą – Mažąjį pakaunės turizmo žiedą, kurio ašimi taptų lyno keltuvas per Nemuną ties Zapyškiu ir Kulautuva.

Šios idėjos Kauno rajono mero Valerijaus Makūno galvoje kirba jau ne vienus metus ir po truputį virsta realybe. „Gal kažkam atrodo prabanga investuoti į laisvalaikį, o aš manau, kad tai būtinybė, – juk pirmiausia investuojame į žmonių sveikatą. Kas gali būti svarbiau?“ – retoriškai klausia Kauno rajono meras.

Remiantis Kauno rajono turizmo plėtros iki 2020 m. specialiuoju planu, Mažąjo pakaunės turizmo žiedo infrastruktūrai reikėtų apie 22,5 mln. eurų (78 mln. Lt). Iki šiol per kelerius metus į šią zoną jau investuota maždaug 9,5 mln. eurų (33 mln. Lt).

Nemuno pakrantėse – dviračių takai

Jau nutiesta 33 kilometrai dviračių takų, sujungiančių Kauno miestą su rajonu. Jie driekiasi Nemuno pakrantėmis abipus upės. Įgyvendinus pradėtus projektus dviračių takų padaugės dvigubai. Sujungdami minėtus miestelius, jie sudarys Mažąjį pakaunės turizmo žiedą.

Žiedą ties Zapyškiu ir Kulautuva skiria Nemunas, tačiau šią problemą ketinama paversti unikalia pramoga. Su dviračiais ar be jų žmonės galės per Nemuną persikelti lyno keltuvu. Dešiniajame Nemuno krante keltuvo kabinos būtų pakeltos į 46 metrų aukštį, kad netrukdytų plaukti laivams, o skaidrios jų sienos leistų grožėtis Kauno rajonu iš aukštai.

Persikėlus į kurorto statusą atgauti siekiantį Kulautuvos miestelį laukia paplūdimys, treniruoklių ir vaikų žaidimo aikštelės, pėsčiųjų takai. Kauno rajone įrengta beveik 10 įvairaus ilgio pėsčiųjų takų. Vienas gra-

KAUNO RAJONO SAVIVALDYBĖS ARCHIVO NUOTR.

Kauno rajono meras V.Makūnas, pats neabejingas sportui, dažnai išsirengia į žygius dviračiais

KAUNO RAJONO SAVIVALDYBĖS ARCHIVO NUOTR.

žiausių šalyje Kadagių slėnio pažintinis takas nutiestas Arlaviškėse, vaizdingame Kauno marių skardžio pakraštyje, kur nuo stataus šlaito atsiveria Nemuno vingiai.

Pavyzdį rodo meras

„Pasaulio sveikatos organizacijos duomenimis, suaugęs žmogus kasdien turėtų būti fiziškai aktyvus ne mažiau kaip 30 minučių, o vaikai ir paaugliai – dvigubai ilgiau“, – sako sportui neabejingas Kauno rajono meras. Jis pats dažnai su šeima išsirengia į žygius dviračiais, o atvykdamas į darbą automobilį stato gerokai toliau, kad galėtų pasivaikščioti pėsčiomis.

Deja, nemaža dalis suaugusiųjų ir vaikų šiandien neranda laiko, o kartais ir noro judėti.

Iniciatyvos kurti sąlygas sveikatai stiprinti ėmėsi Kauno rajono politikai. Savivaldybės gydytojas Romualdas Žekas įsitikinęs, kad tuos 68 proc. gyventojų, kurie fiziškai pasyvūs, paskatinti bent retkarčiais pasimankštinti su treniruokliais ar automobilį pakeisti dviračiu – įmanoma.

Tačiau tokią sveikatos politiką įgyvendinti galima tik sutelktomis savivaldybės, įvairių ūkio sektorių, bendruomenių atstovų jėgomis. Pirmiausia turi būti malonu leisti laisvalaikį aktyviai. Per ketverius metus Kauno rajono savivaldybė miesteliuose ir gyvenvietėse įrengė ir atnaujino 18 sporto aikštynų bei aikštelių.

Vis labiau populiarėja daugiafunkcės sporto aikštelės, išklotos saugia, drėgnoms oro sąlygoms pritaikyta granuline danga. Daug dėmesio sulaukia ir lauko treniruoklių aikštelės – jų per ketverius metus įrengta dvylika.

Kauno rajonas yra Pasaulio sveikatos organizacijos sveikatą stiprinančių regionų narys. Čia vykdoma dešimtys sveikatinimo programų, skirtų įvairaus amžiaus žmonėms, rajone veikia net 40 sveikatą stiprinančių vaikų darželių ir mokyklų, savivaldybė remia fizinio aktyvumo, svaigalų vartojimo prevencijos, bendruomenės aktyvinimo veiklą.

Kauno rajone jau kelerius metus veikia Trečiojo amžiaus universitetas. Čia sveikos gyvensenos patirtimi su senjorais dalijasi sporto legendos – Vladas Garastas, Modestas Paulauskas. Kauno rajono meras V.Makūnas, praeityje buvęs irklautojas ir sporto specialistas, taip pat ėmėsi iniciatyvos šviesti gyventojus – jis skaito paskaitas apie sveikatos politiką ir galimybes gyventi sveikai.

Fizinio aktyvumo, sveikos gyvensenos profilaktinės programos jau duoda naudos: Kauno rajono gyventojų sveikatos rodikliai geresni nei vidutiniai Lietuvoje. V.Makūnas jau svarsto, kaip rajone atgaivinti kasdienio susisiekiimo dviračiu galimybę, kad kiekvieno miestelio gyventojai galėtų saugiai važiuoti į darbą, parduotuvę, mokyklą. ■

PROFILIS

Benediktas Vanagas: „Bėda ta, kad esu žmogus-orkestras“

„Kiekviena svajonė turi savo kainą. Didžiausias klausimas, ar esi pasiruošęs ją sumokėti“, – įsitikinęs vienas žymiausių Lietuvos automobilių lenktynininkų.

Vaiva Sapetkaitė

Šiame B.Vanago ir A.Rudnickio pasiekta 24 vieta – geriausias visų laikų lietuvių rezultatas ↑

Sekinantis karštis ir kylančios Atakamos dykumos dulkės. Nuolatinis nuovargis, skaudami raumenys, įtampa ir nepertraukiamas žvilgsnis į lygesnį žemės ruožą, kuris čia vadinamas keliu. Taip pat didžiulis greitis ir niekada nedingstanti rizika, kad padaryta klaida gali kainuoti vienuolikos mėnesių pasirengimo darbą...

Dakaro ralis tikrai nėra maloni kelionė, tad kodėl čia kasmet susirenka gausybė automobilių, sunkvežimių, keturračių ir motociklų vairuotojų daugiau nei iš pusės šimto skirtingų šalių, ir tik mažiau nei pusei jų pavyksta finišuoti po šio dviejų savaitių iššūkio?

Lietuviai dėl Dakaro pametė galvas

Vargu ar dar prieš keletą metų buvo galima įsivaizduoti, kad tiek daug lietuvių pames galvas dėl kitame žemyne, kažkur Argentinoje, Bolivijoje ir Čilėje, vykstančio Dakaro dykumų ralio. Prie to prisidėjo ir žavaus lenktynininko Benedikto Vanago bei jo šturmano Andrejaus Rudnickio ekipažo laimėjimai – esami ir laukiami.

Šiame B.Vanagas Dakare dalyvavo jau trečią kartą, ir nors pateko į nepavydėtiną situaciją, kai ralį teko baigti su kelių rankos kauklų lūžiais, trečias kartas nemelavo – pasiektas geriausias visų laikų lietuvių rezultatas.

2013 m. džiaugėmės, kad B.Vanago ekipažui apskritai pavyko finišuoti Dakaro ralyje ir užimti 64 vietą, 2014 m. su pasimėgavimu stebėjome, kad bendroje įskaitytoje jis pasirodė dvigubai geriau ir atsidūrė 35 vietoje. Šiame jis jau buvo vertas 24 vietos, na, o mes linguojame galvas, pamąstydami, kad jei ne ta nelaiminga lūžusios rankos istorija, tikriausiai matytume B.Vanagą ir A.Rudnickį geriausiųjų dvidešimtuose.

Kad jie tam turi parako, matėme – juk 11-ajame Dakaro ralio etape Vyčiu papuoštas automobilis atkakliai lipo ant kulnų lyderiams ir finišavo ketvirtas.

Nenuostabu, kad tokia dinamiška istorija gausybės lietuvių buvo akylai sekama tiek žiniasklaidoje, tiek socialiniuose tinkluose. Jei kas nors tuo metu būtų atlikęs apklausą, dėl ko didžiojuosi būdamas lietuvis, tikriausiai daug kas būtų susimąstę apie per smėlio kopas besiritančius B.Vanagą bei A.Rudnickio ir Antano Juknevičiaus bei Edvardo Duobos ekipažus.

Vis dėlto pats B.Vanagas šio jį užklupusio dėmesio nesureikšmina, vertindamas tai

gana filosofiskai. Nors tai padrąšina ir patvirtina, kad judama teisinga kryptimi, lenktynininkas puikiai supranta, kad tai laikina ir, Dakaro karštinei atslūgus, atslūgs ir šis dėmesys. Bent jau iki kitų metų. Gal tai ne taip ir blogai, nes kol kas B.Vanago darbotvarkė perpildyta – tenka bėgioti iš vieno susitikimo ar renginio į kitą.

„Tiesą sakant, nesu tas žmogus, kuris mėgtų patirti daug dėmesio. Tiesiog suvokiu, kad tai neišvengiama žaidimo dalis. Priimu ją tik todėl, kad šitai galiu suteikti tam tikro džiaugsmo žmonėms, – atskleidžia sportininkas. – Tai, kad Dakare didžiąją komandos dalį sudarė žmonės, dirbantys su komunikacija, buvo iš pagarbos mūsų auditorijai. Vien socialinio tinklo „Facebook“ paskyroje yra per 100 tūkst. besidominčiųjų tuo, ką veikiamė, todėl, manau, būtų buvę nepagarbu nesidalyti informacija.“

Svarbios ne tik sportinės ambicijos

Viskas, ko gyvenime ėmėsi B.Vanagas, pirmiausia buvo įkvėpta ambicijų. Taip pat ir Dakaras. Nors jos niekur nedingsta ir dėl sportinių rezultatų lenktynininkas tebėra pasirengęs iškęsti bei įveikti labai daug, tai tėra tik dalis platesnio požiūrio tiek į patį lenktyniavimą, tiek į tai, ko tuo siekiama. Tai gi dalyvavimas tokiame puikiai išreklamuo-tame iššūkyje, kaip Dakaro ralis, ar kitose svarbiose ir sudėtingose lenktynėse ne tik leidžia įgyti patirties ir sustiprėti kaip sportininkui, bet ir suteikia galimybę daugybei žmonių ištransliuoti svarbių žinių.

„Pavyzdžiui, manau, kad mūsų tauta tikrai puiki, turinti labai daug įvairiausių gebėjimų. Deja, dažnai ji nėra tinkamai motyvuota ir tarsi skendi tam tikrame dumblyje. Tikiuosi, kad mes su savo svajonėmis ir rezultatais galime paskatinti ją nusipurtyti nuo savęs bent truputėlį to dumblo ir imti daryti kažką daugiau. Aš žvelgiu į tai, ką darau, kaip į motyvavimo priemonę, galimybę parodyti, koks yra tikrasis lietuvis, – aiškina B.Vanagas. – Noriu parodyti, jog nereikia niurzgėti, kad esame maža tauta, nes vis vien galime padaryti labai reikšmingų, net unikalių dalykų. Tik dėl to reikia imti judėti ir būti pasiruošusiems sumokėti kainą.“

Jam tikras lietuvis yra savo srities profesionalas, prieš akis turintis aiškią kryptį ir atkakliai siekiantis savo tikslų. Jis ir pats ne kartą įsitikino, kad turint aiškią kryptį ir nestokojant atkaklumo galima pasiekti bet ko. Nebuvo nė vienos svajonės, kuri nebūtų išsipildžiusi. Žinoma, sportininkas pakartoja anksti supratęs, kad viskas gyvenime turi savo kainą.

„Prieš porą metų kalbėjausi su vienu žur-

Dakare B.Vanagas dalyvauja ne vien dėl sportinių ambicijų, bet ir dėl didesnio tikslo – noro savo pavyzdžiu motyvuoti tautą

nalistu ir jis man pasakė: „Benediktai, daug žmonių norėtų gyventi tavo gyvenimą ir būti tavo vietoje.“ Tuo metu man galvoje tarsi užsidegė lemputė: suvokiau, kad jie gal ir norėtų turėti tokį gyvenimą kaip mano, bet ar norėtų mokėti kainą, kurią aš moku, – didelį klausimą, – dėsto B.Vanagas, pridurdamas, jog iš šono viskas gali atrodyti kur kas paprasčiau, nei yra, nes norėdamas įgyvendinti savo siekius jis turėjo daug ką paaukoti, gyventi tuo, ką daro, ir nepalaujamai eikvoti energiją, kad tik judėtų pirmyn.

Nors daugelis žmonių mano, kad vykstant

išbandymų?

„Matyt, aš visada stipriai tikėjau tuo, ką darau. Jei žinai, kur eini, pašalinių minčių neįkyla, – paaiškina lenktynininkas ir pateikia pavyzdį, kodėl tai yra taip svarbu: – Dabar visi kažkur nuolat skubame. Įsivaizduokite, jei mūsų gyvenimas būtų dangoraižis: mes lekiamė į jį, bėgame laiptais aukštyn, o kažkuriuo momentu (ir taip atsitinka daugeliui žmonių) apsidairę suprantame, kad dangoraižis – ne tas, kurio mums reikia. Vadinas, tai, ką darei, buvo nereikalinga, ir turi nusileisti į apačią, kilti į kitą dangoraižį.“

B.Vanagas pabrėžia, kad turėti kryptį – kur kas vertingiau, nei planuoti. Susikurti ilgalaikiai planai vis vien sugrius, na, o turėdamas išsigrynintą kryptį, savo švyturį tolu-moje, pakeliui sutikęs kliūtį rasi, kaip ją įveikti, nesvarbu, ar pasirinksi ją apeiti, ar pramušti kiauariai, ar perplaukti, ar pasikasti.

Pasak lenktynininko, nėra taip svarbu, ką veiki gyvenime, – kur kas svarbiau principai, kuriais vadovaujiesi tai darydamas. Net jei nebūtų lenktynininkas, vis vien laikytųsi tokio požiūrio.

„Turiu puikų pavydį iš kitos srities – savo tėtį, žymų Lietuvos chorvedį Juozą Vanagą. Tai žmogus su begaline aistra tam, ką daro, ir šiuo požiūriu jis gyvena lygiai taip pat kaip aš, nors yra visai iš kitos srities, – sako B.Vanagas. – Dabar, kai nutiko ta istorija su mano ranka, išgirdau pasakojimą, kad vienoje Dainų šventėje tėčiui teko diriguoti sulaužytu raktikauliu. Diriguoti jis pradėjo viena ranka, bet baigė dviem. Kai jo paklausė, ar neskaudėjo, jis atsakė, kad kai dirigavo, neskaudėjo. Manau, esame užsikasę tam tikrų įsitikinimų pasaulyje. Ribos svarbios tik tiek, ▶

SVARBIAUSI B.VANAGO LAIMĖJIMAI

- B.Vanagas automobilių sportu profesionaliai užsiima jau daugiau nei du dešimtmečius. Jis yra universalus sportininkas, pasiekęs aukštų rezultatų ralio, ralio maratonų, žiedinių lenktynių ir bekelės varžybose.
- Žymiausiame bekelės maratone „Ladoga Trophy“ net dvejus metus iš eilės užėmė antrą vietą.
- 2012 m. Pasaulio ralio čempionato (WRC) Švedijos etape iškovojo ketvirtą vietą klasėje ir 27 vietą bendroje įskaitoje.
- 2013 m. 1000 kilometrų lenktynėse Palangoje pasiekta pirmą vietą absoliučioje įskaitoje.
- 2014 m. pelnė Kūno kultūros ir sporto departamento apdovanojimą „Už nuopelnus Lietuvos sportui“.
- Dakaro ralyje B.Vanagas dalyvavo tris kartus ir nuosekliai gerino rezultatą: 2013 m. pradėjęs nuo 64 vietos bendroje įskaitoje, 2014 m. šoktelėjo į 35-ą, o šiemet – į 24-ą.

G. KROPIO NUOTR.

► kiek jas pieši galvoje. Savo ribas galima peržengti, jei tik yra aistros ir tikėjimo.“

Pinigai svarbūs, bet ne svarbiausi

Kad ir koks stiprus sportininkas būtum, daug ką lemia žemiški dalykai. Tarkime, pinigai. Dabartinis B. Vanago ekipažo automobilis atsiėjo apie 400 tūkst., o visos Dakaro ralio išlaidos sudarė 800–900 tūkst. eurų.

„Sakykime, Dakare, žymiausiose tokio tipo lenktynėse pasaulyje, dalyvauja Benediktas Vanagas ir kolega Krzysztof Hołowczy, lenktynininkas iš Lenkijos, beje, šiemet atvažiavęs trečias. Natūralu, kad man Lietuvoje surinkti 100 tūkst. eurų yra taip pat sudėtinga, kaip jam Lenkijoje surinkti milijoną eurų, nes Lenkijoje gyvena 39 mln. gyventojų, o mūsų tėra trys milijonai. Vis dėlto, nors šalies dydis potencialiai nusako, kaip gerai gali pasiruošti, Atakamos dykumai nesvarbu, iš kur tu esi“, – niuansus paaikškina sportininkas ir prideda, kad partnerių ieško jau ne tik tarp Lietuvos, bet ir tarp užsienio įmonių.

Dar nedrąsiau pasidaro, kai paminimi skirtumai tarp privačių ir vadinamųjų gamyklinių komandų. Pasirodo, vienam ekipažui skiriamos lėšos gali skirtis ne keletu, bet net dešimtimis kartų. Negalima neįvertinti ir to, kad gamyklinė komanda yra ypač gerai valdoma organizacija, kurioje surinkti geriausi reikalingi specialistai, daug investuojama į sportininkų tobulėjimą, procesų tobulinimą. Tuo metu privačios komandos dažnai neturi tiek gebėjimų, dėl to ten viskas vyksta kur kas chaotiškiau. O lenktynės, kaip pabrėžia B. Vanagas, laimi ta komanda, kuri geriausiai susitvarko su daugiausiai detalių ir pavyzdgingiausiai atlieka namų darbus.

Vis dėlto Dakaras yra per daug sudėtingas projektas, turintis daugybę niuansų, tad net gamyklinės komandos iš pradžių tikriausiai nepasieks išpūdingų rezultatų (geras šių metų pavyzdys – gamyklinė „Peugeot“ komanda).

Tik kaupdamas patirtį ir po truputį anali-

B. Vanago lenktyninis automobilis kainavo 400 tūkst. eurų. Iš viso Dakaro raliui ekipažas išleido 800–900 tūkst. eurų ↑

zuodamas situaciją gali tapti geresnis. „Pirmas Dakaro ralis buvo vienas sudėtingiausių išbandymų mano gyvenime. Tikrai dariau labai daug klaidų, bet kartu gavome didžiausią įmanomą informacijos kiekį“, – prisimena lenktynininkas.

Neabejotiną pažangą rodo tai, kad B. Vanagai ir A. Rudnickiui jau teko pasigalynėti su pačiais stipriausiais Dakaro dalyviais. O kaip šie reagavo į tokius iššokėlius? Pasak B. Vanago, kai suvoki, kas iš tiesų yra Dakaro ralis, imi gerbti savo varžovą ir netgi džiaugiesi sulaukęs daugiau konkurencijos. Juk čia niekas nevažiuoja lengvai laimėti (tam galima dalyvauti vietinėse kaimo lenktynėse) – į Dakarą visi susirenka kovoti dėl sunkiausios įmanomos pergalės. Čia vidutinybėms ne vieta. Nors 50 proc. dalyvių yra lenktynininkai mėgėjai, tai nereiškia, kad jie nėra stiprūs.

APIE DAKARO RALĮ

Dakaro ralio istorija prasidėjo dar 1978 m. Iš pradžių lenktynininkai keliaudavo nuo Prancūzijos sostinės Paryžiaus iki Senegalo sostinės Dakaro, tačiau dėl saugumo ralio maratonas nuo 2009 m. perkeltas į Pietų Ameriką. Šiemet daugiau nei 400 startavusių motociklų, keturračių, automobilių ir sunkvežimių ekipažų, atstovavusių net 53 tautybėms, teko įveikti apie 9 tūkst. kilometrų Argentinos, Čilės ir Bolivijos žemėje. Automobilių kategorijoje geriausiai pasirodė Kataro sportininkas Nasser Al-Attiyah, sunkvežimių – rusas Ayratas Mardeevs, motociklų – ispanas Marcos Coma, keturračių – lenkas Rafałas Sonikas.

Daugiau nei pusę dalyvių sudaro neprofesionalūs lenktynininkai. Daugiau nei pusę dalyvių nesugeba pasiekti finišo. Kiekvienais metais Dakaro ralis sutraukia apie 4–5 mln. žiūrovų auditoriją. ●

„Susirenka arba geriausi pasaulio pilotai, arba sėkmingiausi pasaulio verslininkai, kurie gali sau tai leisti, arba didžiausi avantiūristai. Bet kuriuo atveju čia daugiausia dalyvauja stiprios asmenybės. Statistai į Dakarą nevažiuoja“, – patikina B. Vanagas.

Pasak jo, čia nenugali ir dažnai apskritai nefinišuoja jauni lenktynininkai. Tai toks išbandymas, kuriam būtina gyvenimiška patirtis, tad esantys priekyje yra verti savo pozicijos, nes iki to yra nuėję ilgą kelią ir sukaupę nemažai vertingos patirties. „Man 37-eri, ir esu vienas jauniausių pilotų lenktynėse“, – pabrėžia B. Vanagas.

Ekstremumas įveikiamas įgūdžiais

Vykstant Dakaro raliui ekipažai dvi savaites praleidžia mažoje erdvėje pačiomis blogiausiomis sąlygomis, kokias tik galima sugalvoti. Lenktynėse užduotas ritmas taip pat neleidžia atsipalaiduoti. Nors trasos paviršius sudėtingas, B. Vanagas pastebėjo, kad ten, kur nebuvo kelio, teko važiuoti net 191 km/h greičiu.

Antra vertus, jis pabrėžia, kad pats greitis nežudo, ir važiuoti 200 km/h žvyrkeliu gali būti kur kas saugiau, nei 40 km/h verčiantis per kopų viršūnes. Žinoma, jei turėsi reikalingų žinių, didelio pavojaus nebus. „Žiūrint iš šono, tai gali atrodyti pavojinga, bet jei prie vairo žmogus, žinantis, ką daro, nieko pavojingo nėra. Man sako, kad užsiimu ekstremalia veikla, o mano supratimu – tai yra kažko darymas neturint reikiamų žinių. Kai lenktyniauju, aš dirbu savo darbą ir kol žinau, ką darau, nematau jokio ekstremalumo“, – savo požiūrį apibendrina sportininkas.

O kas laukia toliau? Dėl lūžusių rankos kaulų B. Vanagas negalės treniruotis tris mėnesius – ką tai gali reikšti 2016 m. Dakare? „Mes visada darome geriausiai, kaip tuo metu galime. Kada būsim verti nugalėti, taip ir padarysime“, – teigia lenktynininkas. ■

REGIONAI

Teigiami pokyčiai Mažeikių savivaldybėje siejami su medienos klasterio atėjimu

Antanui Teniui prireikė ketverių metų, kad ekonominė bei socialinė padėtis dideliu nedarbo lygiu pasižymintiame ir ties bankroto riba atsidūrusiame Mažeikių rajone pakistų į gera.

Saulė Valentinaite

Mažeikių rajone nedarbas, dar 2011 m. siekęs 23,3 proc., 2014 m. trečiąjį ketvirtį sumenko iki 12,6 proc. Rajono savivaldybės vadovas viliasi, kad į verslo sektorių pavykus pritraukti daugiau investuotojų būtų galima pasiekti ir kur kas išpuidingesnių rezultatų.

Vienas tokių žingsnių – pramonės parko sukūrimas Mažeikiuose. Atsiradus moderniam medienos ir baldų klasteriui Mažeikiai laimėtų naujų darbo vietų ir taptų daug patrauklesni investuotojams.

Klasteris, į kurį ketina jungtis Lietuvos ir užsienio medienos pramonės įmonės, turėtų sukurti apie 1200 naujų darbo vietų, investuojant apie 250 mln. eurų. Tai būtų didžiausias pastarojo meto investicinis projektas Lietuvoje.

„Su asociacija „Lietuvos mediena“ sutarėme bendromis jėgomis siekti, kad klasteris Mažeikiuose įsikurtų jau ateinančiais metais“, – sako Mažeikių rajono meras Antanas Tenys.

Asociacijos „Lietuvos mediena“ direktoriaus Raimundo Beinorto teigimu, Mažeikiai klasterio įgyvendinimui patrauklūs tiek dėl ekonominių, tiek dėl socialinių priežasčių: „Geografinė padėtis, geležinkelio, elektros ir dujų trasos yra patogios žaliavos tiekimui, tačiau klasterio dalyviai įvertina ir jo įtaką nedarbo mažėjimui bei naujų investicijų traukai.“

Planuojama, kad klasterio veiks medienos plokščių gamybos įmonė, kelios baldų gamyklos, kogeneracinė elektrinė, logistikos centras bei klasterio įmonės aptarnaujančios paslaugų bendrovės. Įmonės kursis naujame

Mažeikių miestas bei rajono miesteliai išgražėjo, tačiau darbų laukia dar labai daug – vien šiemet savivaldybė vykdys apie 50 projektų ↑

pramoniniame parke su įrengta infrastruktūra.

Skaiciuojama, kad medienos ir baldų gamybos klasterio atsiradimas generuotų daugiau nei 300 mln. eurų eksporto ir bent 7 mln. eurų papildomų valstybės biudžeto pajamų. Medienos prekių eksportas ir dabar siekia kone dešimtadalį Lietuvos eksporto (2013 m. jis sudarė 9,3 proc. viso šalies eksporto).

Manoma, kad klasterio, be Mažeikių rajono savivaldybės ir asociacijos „Lietuvos mediena“ narių, galėtų dalyvauti Žemaitijos kolegijos Mažeikių fakultetas ir Mažeikių politechnikos mokykla.

Tuo, kad Mažeikiai turi ką pasiūlyti investuotojams, neabejoja ir didžiausios Lietuvoje medienos ir baldų gamybos grupės „Vakarų medienos grupė“ valdybos pirmininkas Sigitas Paulauskas. Jo teigimu, šiame mieste gyvena daug aukštu technologiniu intelektu pasižyminčių žmonių.

Kaip stiprių technologijų miestą Mažeikius apibūdina ir Lietuvos pramonininkų konfederacijos prezidentas mažeikiškis Robertas Dargis.

A.Tenio teigimu, kad verslas kurtųsi regionuose, būtinos rimtos permainos ir šalies mastu. Pirmiausia turėtų būti lengvinama mokesčių našta – regionuose verslininkai turėtų mokėti kur kas mažesnius mokesčius nei didžiuosiuose miestuose.

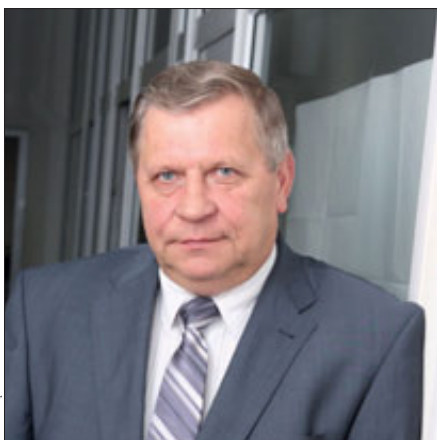
Pasak savivaldybės vadovo, vienu didžiausių šios dienos laimėjimų galima vadinti ir panaikintą Mažeikių rajono savivaldybės gyventojų pajamų mokesčio donorystę: „Dar praėjusiais metais buvome atsidūrę ties bank-

roto riba. Nuo 2002-ųjų Mažeikių rajono savivaldybė, kaip ir kelios kitos didžiosios savivaldybės, atiduodavo dalį rajone surinkto gyventojų pajamų mokesčio. Per tuos vienuolika metų netekome maždaug šimto milijonų litų. Turėjome įveikti sunkų kelią, kol įrodėme, kad tai neteisinga.“

Palengva Mažeikių rajono savivaldybėje gerėjančia situacija besidžiaugiantis jos vadovas prisideda ir prie verslo plėtojimo galimybių: jo pastangomis peržiūrėtos mokesčių lengvatos. O palyginti su kitomis savivaldybėmis, mokesčiai, kuriuos nustato savivaldybių tarybos, Mažeikių rajone daugeliu atvejų mažesni.

Be to, per pastaruosius ketverius savivaldybės mero kadencijos metus Mažeikių miestas bei rajono miesteliai išgražėjo, tapo švaresni, jaukesni, o mažamečius auginančius mamos itin giria tvarkomas poilsio zonas. Netrūksta besidžiaugiančiųjų ir renovuotais viešosios paskirties pastatais bei daugiabučiais. Mažeikiškiai nekantriai laukia Sporto ir pramogų arenos, kurios projektavimo darbai jau vyksta, statybos pradžios.

„Džiaugiuosi, kad šios kadencijos savivaldybės tarybos valdančioji dauguma sutelktai sprendė rajonui svarbius klausimus, atsakingai dirbo savivaldybės administracija. Esu jiems labai dėkingas. Tačiau darbų laukia dar labai daug – vien šiemet savivaldybė vykdys apie 50 projektų. Labai norime, kad mūsų rajone būtų gera gyventi. O tam reikalingas visos bendruomenės susitelkimas, pastangos, geranoriškumas“, – sako Mažeikių rajono savivaldybės vadovas. ■

Mažeikių rajono mero A.Tenio teigimu, norint paskatinti verslą ateiti į mažesnius regionus būtinos permainos ir šalies mastu ↑

ATGIMIMO IŠTAKOS

Kas pradėjo mūsų tautinį sąjūdį?

Minint Mikalojaus Akelaičio 185-metį didelių iškilmių nebuvo. Vienas pačių pirmųjų mūsų naujųjų laikų šviesuolių, tautinio judėjimo pradininkų gimė 1829 m. gruodžio 5 d.

Jonas Rudokas

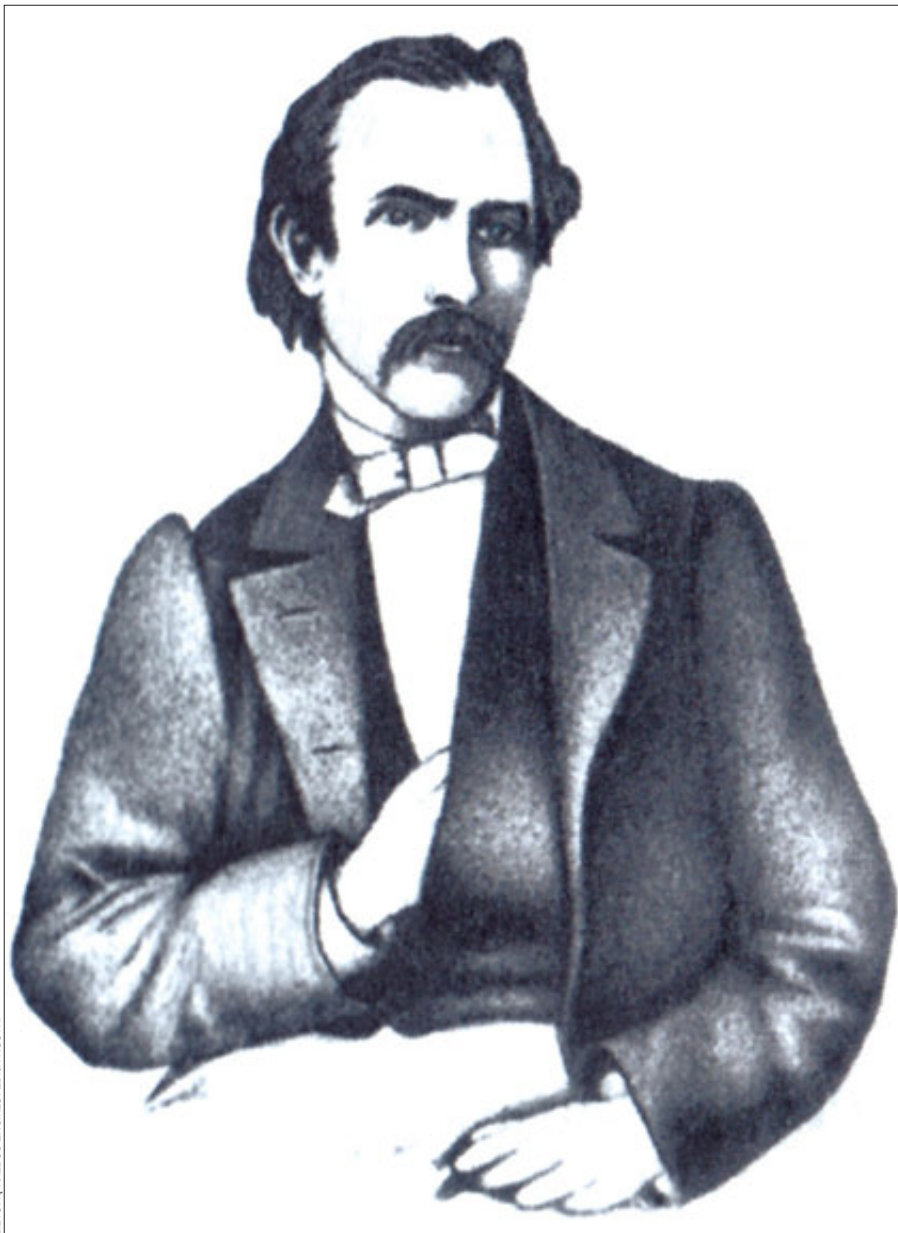
Kai kurie istorikai „Aušros“ pasirodymą, XIX a. pabaigą laiko mūsų tautinio judėjimo, atgimimo pradžia. Tačiau didesniąją jų dalis, manau, visai pagrįstai tvirtina, kad ir iki Jono Basanavičiaus jau būta pastangų gaivinti, stiprinti lietuvių tyrinėjant ir puoselėjant mūsų kalbą, istoriją, tautosaką. Tik jos buvo kuklesnės, mažiau intensyvios ir sėkmingos.

Iš tiesų jų atsirado jau XIX a. pirmoje pusėje, ir gana charakteringa, kad ne vienas mūsų inteligentas ėmėsi rašyti Lietuvos istorijos darbus bei lietuvių kalbos žodynus, gramatikas – nors ir nebūdami šių sričių specialistai. Tą lėmė dvi rimtos priežastys: tada, vos pradėjus formuotis moderniai mūsų tautai tokios literatūros labiausiai reikėjo, kalba ir istorija buvo svarbiausios kovų dėl tautos teisių kryptys. Antra, šių sričių specialistų – profesionalų faktiškai net neturėjome.

Vienas pirmųjų, pasiryžusių tą daryti, nepaisydamas didelių kliūčių, ir buvo Mikalojus Akelaitis – Marijampolės krašto valstiečių, jau 1807 m. Napoleono valdžios išlaisvintų iš baudžiavos, sūnus, palaikęs ryšius su Motiejumi Valančiumi, Simonu Daukantu, Ignotu Kraševskiu, Mykolu Balinskiu ir daugeliu kitų žymių ano meto asmenybių. Visas jo gyvenimas buvo sunkus, pilnas didelių vargų ir nelaimių, nesėkmių. Todėl reikia stebėtis, kaip jos nesutrukdė jam dirbti gana intensyvią literatūrinę, švietėjišką darbą, rūpintis mūsų tautos ateitimi, ir dar tokiu metu, kai ta ateitis labai daug kam kėlė rimtų abejonių.

Lietuviškų reikalų žinovas

M.Akelaitis gimė Čiuoderiškių kaime netoli Marijampolės, raštingoje šeimoje. Tėvas Adomas dalyvavo 1831 m. sukilime, pateko į katorgą Sibire, ten ir mirė. Našle likusi motina sugebėjo nukreipti sūnų Mikalojų geru keliu – į mokslus. Jis, pasimokęs pas daraktorių, vietos vargonininką, įstojo į Marijampolės pradžios mokyklą ir čia buvo pirmuoju mokiniu. Ją baigęs, jau 17 metų turėdamas, perėjo į apskrities (vidurinę) mokyklą, ten jo pavardę su tipiška tam kraštui gražia galūne -aitis „pataisė“ – pavadino Akelewiczium. Jis tam nepasiprieši-

Mikalojus Akelaitis – Marijampolės krašto valstiečių, jau 1807 m. Napoleono valdžios išlaisvintų iš baudžiavos, sūnus

no, nors, galimas dalykas, net mėgo didžiulius savo valstietiška kilme, bent niekada gyvenime jos neslėpė, kaip tą daryti buvo priversti daugelis baudžiauninkų vaikų – norėdami mokytis, išeiti į žmones.

Dar besimokydamas uždarbiavo pamokomis, o 1850 m. baigęs mokyklą dirbo mokyto-

Visas M.Akelaičio gyvenimas buvo sunkus, pilnas didelių vargų ir nelaimių, nesėkmių. Reikia stebėtis, kaip tai nesutrukdė jam dirbti.

ju Marijampolėje, dvaruose Kauno apylinkėse. Skaitė Varšuvos spaudą, ėmė jai rašyti. Kaip tik tada Vakarų Europoje, Rusijoje kilo susidomėjimas lietuvių kalba – iš dalies todėl, kad daug kas ją laikė jau mirštančia. Apie tai ėmė rašyti ir lenkų laikraščiai, ir M.Akelaitis pabandė ta progą pasinaudoti, nes jau buvo

spėjęs bent kiek pasikaustyti liuanistikos srityje. Iš tiesų, apsigyvenęs Varšuvoje jis tapo populiarius kaip lietuvių kalbos, istorijos žinovas, planavo rašyti lietuvių–lenkų ir lenkų–lietuvių kalbų žodyną.

Tačiau viltys čia gyventi geriau, dirbti kalbos mokslo darbą nepasiteisino, be to, kilo minčių imtis liaudies švietimo, steigti mokyklas Lietuvoje. Jomis pasidalijęs su M.Valančiumi gavo jo pritarimą, bet to nepakako, reikėjo lėšų, dvarininkų paramos, o šie baiminosi, ar apsišvietę muzikėliai neims maištauti prieš ponus. Vyskupui patiko ir M.Akelaičio siūlymas leisti liaudžiai skirtą laikraštį, jis pakvietė iniciatorių būti to laikraščio redaktoriais.

Todėl 1857 m. M.Akelaitis grįžo į Lietuvą, o netrukus gavęs mecenato Pranciškaus Smuglevičiaus kvietimą apsigyveno jo dvare Svirlaukyje, Kurše. Ten rengė lietuvių–lenkų ir lenkų–lietuvių kalbų žodynus, tačiau manoma,

kad užbaigė tik pirmąjį, likusį rankraštyje. O antrojo ir dar vieno, planuoto lyginamojo lietuvių kalbos su slavų, graikų, lotynų, sanskrito kalbomis, parašyti iki galo nepasisėkė.

Svirlaukyje gyveno kartu su S.Daukantu, kurį labai vertino ir gerbė. Tačiau jų požiūris tuo metu tampančiu labai aktuali lietuvių ir lenkų santykių klausimu išsiskyrė. Pirmasis mūsų istorikas, nors būdamas vyresnio amžiaus, geriau suprato, kur tie santykiai krypta, pasmerkė uniją, atsisakydavo rašyti lenkiškai. O M.Akelaitis atsiliko: jis vis dar tikėjosi, kad lenkai padės lietuviams plėtoti savo tautinę kultūrą, net bandė to iš jų reikalauti. Žinoma, tai buvo nerealų, beviltišką. Maža to, nors ir girdamas Lietuvos ir Lenkijos uniją, visiško lenkų pasitikėjimo nenusipelnė, buvo jiems įtartinas, nes rūpinosi lietuvių kalba ir istorija.

M.Valančiaus valdžios leidimo leisti lietuvišką laikraštį taip ir negavo – neatsirado rusų, mokančių lietuviškai jo cenzūruoti, o lietuviai esą nepatikimi. Geriau M.Akelaičiui pasisekė dėl dar Varšuvoje sumanytų lietuviškų liaudies skirtų knygelių leidybos: tam jis gavo ir leidimą, ir finansinę paramą iš kelių dvarininkų, daugiausia iš rietaviškio kunigaikščio Irinėjus Oginskio. Bet norint jas išleisti teko kraustytis į Vilnių – kur buvo spaustuvės. Čia 1860 m. išėjo net penkios M.Akelaičio knygelės milžinišku tais laikais 26 tūkst. egzempliorių tiražu.

Vilniuje jis išvertė į lenkų kalbą proza Kristijono Donelaičio „Metus“, žadėjo kartu išleisti lietuvišką ir lenkišką jų tekstus. Parengė ir 1860 m. išleido „Lamentorių, arba Pradžią mokslo sudėtą mažiems wajkeliems“, kurį ilgą laiką naudojo daraktoriai – nelegaliai veikę kaimo mokytojai.

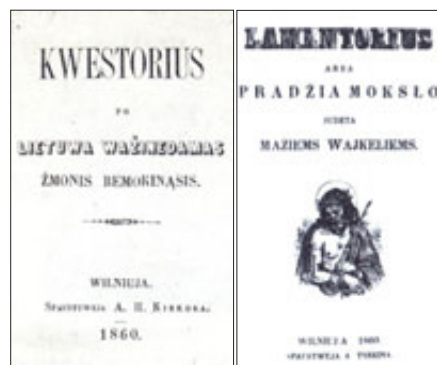
Ir Vilniuje greitai išgarsėjo kaip gerai nusiimanantis apie lietuvių kalbos, Lietuvos istorijos reikalus. 1859 m. laiške I.Kraševskiui rašė: „Tautos istorija turi būti kiekvieno piliečio lūpose ir tuomet tauta bus nemirtinga.“ Tačiau neturint nuolatinio pragyvenimo šaltinio Vilniuje verstis buvo sunku, pasisiūlė dirbti paraprijos mokytoju – patyręs, išsilavinęs pedagogas, ir dar su I.Oginskio rekomendacija, bet nieko nelaimėjo.

Emigracija, sukilimas, vėl emigracija

Tuo metu Vilniuje, kaip ir visoje Lietuvoje, jau brendo dideli įvykiai – 1863 m. sukilimas prieš caro valdžią. Ši, matyt, tą jausdama, naudojo ne tik botagą, bet ir pyragą, tiksliau, jį žadėjo: steigti mokyklas, tik ne lietuviškas, o žemaitiškas, net leisti laikraštį „Liaudies draugas“, kad suartintų Lietuvos gyventojus su rusais, atskirtų juos nuo lenkų. Bet sutrukdė sena bėda – vėl neatsirado lietuviškai ar žemaitiškai mokančių rusų cenzorių.

O žmonės bruzdėjo – rengė demonstracijas, kūrė slaptas organizacijas. Istorikai mano,

M.Akelaičiui, unijos su lenkais šalininkui, sukilimo idėja buvo artima.

M.Akelaitis 1860 m. išleido „Lamentorių, arba Pradžią mokslo sudėtą mažiems wajkeliems“

kad vienoje jų, propagandinėje, kartu su poetu Liudviku Kondratovičiumi-Sirokomle, dailininku Jonu Zenkevičiumi, sukūrusiu mums tokius vertingus S.Daukanto, M.Valančiaus, Antano Baranausko portretus, išsaugojusiu nemažą dalį M.Akelaičio archyvo, aktyviai veikė ir pats M.Akelaitis. Apie tai raportuose savo vyresnybei ne kartą rašė J.Balaševičius, garsus caro valdžios agentas Vakaruose, ten prižiūrėjęs politinius emigrantus iš Rusijos imperijos.

Iš tiesų M.Akelaičiui, unijos su lenkais šalininkui, sukilimo idėja buvo artima. Dar 1861 m. kovo mėnesį jis parašė lietuvišką atsisaukimą „Gromata Wylniaus senelio“ ir eiliuotą „Senelio pasakojimą“, kuriuose rašė apie rusų valdžios nedorybes, apie tai, kaip žmonės kyla į kovą prieš ją, kvietė vienytis su lenkais, nes

~... su lenkais kai sutiksim
šlėktomis – bajorais liksim~,
tai yra būsime laisvi žmonės.

Šiuos rašinius bandyta išspausdinti užsienyje, Klaipėdoje, bet ten jų rankraščiai pateko į rusų šnipo rankas, pasiuntiniai įkliuvo, atsidūrė kalėjime, nustatytas ir autorius. Žandurai gaudė jį po visą Lietuvą, bet jiems nesisekė, ir M.Akelaitis 1862 m. gegužę atsidūrė Paryžiuje.

Čia tarp lenkų emigrantų jo pavardė jau buvo gerai žinoma, jį šiltai priėmė, davė neblogo atlyginamą darbą bibliotekoje. Tada 1862 m. jis parašė stambų (beveik 400 p.) darbą lenkų kalba apie Lietuvos Didžiąją Kunigaikštystę – kraštą, gyventojus, švietimą, Bažnyčią, valstiečius. Šis buvo gerai įvertintas, apdovanotas nemaža 1600 frankų premija, bet taip pat neišleistas.

Vos prasidėjus sukilimui M.Akelaitis nuskubėjo į savo gimtinę – Užnemunę. Čia kaip sukilėlių komisaro Augustavo gubernijoje padėjęs keliavo po kraštą pėsčias ir važiuotas, šaukė žmones į kovą, organizavo juos, rūpinosi ginklais, rašė atsisaukimus, išleido lietuvių ir lenkų kalbomis du laikraščio „Žinia apie Lenkų wajną su Maskolejs“ numerius. Svarstant, kas laukia Lietuvos laimėjus pasisakė už Lietuvos, Lenkijos ir Ukrainos konfederaciją Abiejų Tautų Respublikos ribose. Ar dalyvavo kovos veiksmuose, žinių nėra. Sukilimui pralaimėjus pabėgo į Prūsiją, kur keturis mėnesius praleidęs kalėjime vėl pasiekė Paryžių.

Dabar čia jo niekas nebelaukė, gero darbo nebesiūlė, todėl teko skursti, ypač todėl, kad vedė prancūzė, vienas po kito gimė trys vaikai, žmona dirbo skalbėja. Vis dėlto savo idealų M.Akelaitis neatsižadėjo, ir energijos, entuziazmo jam netrūko. Vėl rašė, bandė išleisti „Metus“ – bet vėl nesėkmingai, rūpinosi unijos 300 metų sukakties minėjimo organizavimu, rašė į lenkų laikraščius Varšuvoje, kurie šiek tiek už tai mokėjo, bet neilgai.

Sulaukė „Aušros“, parašė jai du straipsnius. Pirmajame pareiškė daug kritikos dėl laikraštyje vartojamų žodžių, net dėl S.Daukanto pavardės, tvirtino, kad „neužmirštamas Lietuvos raštininkas nesivadino Daukantu, ale Daugkenčiu“. Tačiau linkėjo: „Dieve, padėk „Aušros“ darbininkams.“ Tėn pat bene pirmasis paskelbė šūkį, dabar kai kam pasipiktinimą keliantį: „Lietuva – lietuviams.“ Subūrė vietos lietuvius – emigrantus į „Želmens“ draugiją ir vadovavo jai iki mirties 1887 m. ■

SHUTTERSTOCK/NUOTR.

KELIONĖS

Kelionės ne tik gurmanams: viskio „bibliotekos“, alaus sodai, vyno keliai

Vyno keliai buvo sumanyti ikikarinėje Vokietijoje – tikėtasi išpopuliarinti vietinį turizmą. Greitai šią idėją pasičiupo kitos šalys, ir visur ėmė rasti alaus, sidro, kitų gėrimų keliai.

Daiva Urbienė

Kiekvienos atostogų kelionės maršrutą praturtina ne tik istorijos ar gamtos paminklai, bet ir galimybė patirti ką nors naujo, sužinoti, paragauti bei pauostyti. „Veidas“ siūlo idėjų, kaip pajvairinti keliones netikėtais maršrutais ir naujais skoniais.

Po Karibų salas – su romu ir piratų vėliava

Kokie vaizdai kyla vos tik išgirsti žodį „romas“? Tikriausiai vaizdinga Karibų jūros sala, turkio mėlynumo jūra ir audrų vėtytas bei mėtytas laivas, pasidabinęs juoda vėliava su išsiviepusia kaukle, o jame – auskaruoti barzdoti vyrai, prie statinaičių romo ir aukso plėšiantys dainas. Toks piratų įvaizdis peršamas dažname filme ar romane apie šiuos šurpą kėlusius jūros plėšikus. Pasirodo, kūrėjai viską suprimityvino.

Ekonomikos profesorius Peteris T. Leesonas, tyrinėjęs Karibų jūros piratų socialinį darinį ir tyrimų rezultatus paskelbęs knygoje „Nematomas kablys“, tikina, kad kiekvienas piratų laivas turėjo savo tarsi mini-konstituciją, kuri pažabodavo laivo kapitono galias, o kapitonas būdavo renkamas lygiu bal-

savimu, be to, piratų bendrijose egzistavo rasi-
nė lygybė.

Belieka prisiminti, kad Karibuose piratai siautėjo nuo XVI a. vidurio iki XVIII a. pradžios. Salose iki šių dienų yra išlikę gausybė tų kruvinų laikų palikimo – kai kurie miestai išaugo iš korsarų pamėgtų irštų, o kiek dar stūkso galingų įtvirtinimų ir fortų. Dominikos, Puerto Riko, Jamaikos, Grenados, Arubos, Barbadoso ir kitose salose vis dar gyvos legendos apie nuskendusius ar paslėptus piratų lobius ir, aišku, daugybė paties įvairiausio romo.

Kaip išsirinkti vyno kelią? Užsimerkti, besti pirštu į kurią nors vyno šalį, ir 99 proc., kad pataikysi į vyno kelią.

Cukranendrės, atgabentos iš Indijos ar pietinių salų, puikiai prigijo Kuboje ir Karibų salose. Gaminant cukrų likdavo antrinė žaliava – melasa, tamsi, tasi, saldi, į medų panaši masė. O kad geras daiktas neprapultų veltui, kažkas atrado, kad iš šios masės galima pasigaminti alkoholinio gėrimo. Be to, žaliava pigi, gamyba paprasta, tai ir kaina gėrimo nedidelė.

Todėl nenuostabu, kad gėrimą pamėgo žemiausio sluoksnio atstovai, galintys jį įpirkti. Romas greitai paplito Karibų, Kubos ir kitų salų ar šalių uostų landynėse. Šiandien romu mėgaujamas ne tik purvinose landynėse, bet ir prabangiuose restoranuose.

Į ką verta atkreipti dėmesį keliaujant po Karibų salas? Štai Barbadoso įdomu pasižvalgyti Bridžtauno „Mount Gay Estate“ darykloje, kurioje romas gaminamas nuo XVIII a. pr., „Trinidadė ir Tobage bene žinomiausia „Angostura Distillery“ darykla. Martinikoje patartina paragauti tamsaus romo, o Kuboje – legendinio „Havana Club“. Jamaikoje verta atkreipti dėmesį į „Appelton By Wray and Nephew“ daryklos romą, tačiau svarbu žinoti, kad jis skirtas čia viešintiems turistams, todėl, jei tik pasitaikys proga, reikėtų nepasikuklinti paragauti mažesnių ar net nežinomų daryklų romo.

Viskis, kvepiantis Škotijos viržynais ir durpynais

Didžiosios Britanijos karalienė, pernai Škotijoje krikštydama naują laivą-lėktuvnešį

◀ **Ekskursijos per vynuogynus gerokai praturtina atostogas įspūdziais**

ir suteikdama savo vardą „HMS Queen Elizabeth“, krikštynoms pasirinko ne prabangaus šampano butelį, bet į laivo bortą sudaužė škotiško Ailos saloje esančio Boumoro miesto daryklos „Worshipful Company of Distillers“ salyklinio viskio butelį. Pasirodo, tas aitrai kadagių dūmais, durpėmis ir viržiais kvėpianti gėrimas tinka ir tokia ceremonijai.

Tačiau ne tik dėl šios ceremonijos keliaujant po Škotiją ir lankantis priešistorinėse keistose vietose ar žvalgant po rūsias pilis ir gotikinių vienuolynų liekanas verta užsukti į vieną ar kitą daryklą. Juk įdomu pamatyti patį gamybos procesą, daugiau sužinoti apie gėrimą ir degustacijos metu pabandyti užuosti ne tik viržynus, bet ir škotiškas gėles ar egzotinius vaisius. Kur dairytis įdomesnių viskio daryklų? Praktiškai visur: Škotijos žemumose (*Lowland*) nuo Edinburgo iki Glazgo miestų, Škotijos aukštumose (*Highland*) nuo Glazgo iki Perto, kur, kaip tikinama, gaminamas geriausias viskis, o palei Spėjaus upę pabirusiose viskio daryklose gaminamas gėrimas kvėpia gėlėmis ir tropiniais vaisiais.

Ailos saloje veikia aštuonios daryklos. Čia dėl durpių, nuolat mirkomų vandenyno vandens, gaminamo gėrimo skonis itin savitas, o kur dar Arano, Mulo, Orknio, Skajaus salos, kurių viskis garsėja labai savotišku aitriu durpių kvapu.

Jei reikėtų nurodyti pačią kvapiausią Škotijos vietą, tai, be jokios abejonės, būtų Arano sala. Čia vaikštinėdamas ir uosdamas orą akimirka pasijunti atsidūręs tai prie Viduržemio jūros, tai keistame egzotiškame miške. Šek tiek pavaziavus nosį pakutena škotiški viržynai, dar mirksnis, ir uodi lietuviškos pievos kvapą. Turistus į salą vilioja Viktorijos laikų Brodiko pilaitė bei egzotiški sodai, kuriuose puikiai veši ir tropikų augalai, bei įspūdingi vaizdai į įlanką. Viskio mėgėjus masina darykla „The Arran“, viena jauniausių, tačiau gaminanti itin kvapnų viskį, kuris bręsta ne tik chereso ar porto, bet ir bordo vyno statinėse.

Beje, tingint skirti laiko ekskursijoms po viskio daryklas, verta pasidomėti, kur galima rasti „viskioteką“ (tokią savotišką biblioteką, kurios lentynose sustatytos begalinės eilės butelių su įvairiausių rūšių ir metų viskiu). Juk kaip smagu senovinės pilaitės menėje jaukiai traškant židiniui po gero pasivaikščiojimo pailsinti kojas su taure kvapnaus gėrimo. Tiesa, malonumas nepigus – šlakelis gėrimo gali kainuoti nuo keliasdešimt iki kelių šimtų ir daugiau eurų.

Alaus festivaliai

Be abejo, garsiausias ir žinomiausias alaus festivalis „Oktoberfest“ dvi savaites (nuo rugsėjo 21 iki spalio 6 d.) užia Vokietijoje, Miunchene. Šis festivalis gimė tą dieną, kai

kronprincas Liudvikas vedė princesę Terezą ir visus miestelėnus sukvietė į pievą. Pieva gavo Terezos vardą. Joje jau daugiau kaip 200 metų Miuncheno gyventojai ir miesto svečiai būriais renkami plempti alaus. Milžiniškos palapinės, kuriose baviškais drabužiais pasidabinusios padavėjos nešioja po dešimt litrinių bokalų, būna sausakimšos, kaip ir viešbučiai Miunchene bei jo apylinkėse. Festivaliui alų gamina šešios daryklos, kurių seniausia – „Augustiner“. Didžiuojamasi, kad joje alus pradėtas gaminti XIV a. pr. Beje, suskaičiuojama, kad kasmet šioje šventėje apsilanko apie 5 mln. alaus gėrėjų.

„Oktoberfestas“ – ne vienintelis garsus Vokietijos alaus festivalis. Štutgarte rugsėjo paskutinėmis savaitėmis vyksta liaudies šventė, skaičiuojanti jau trečią šimtmetį, tačiau turistams geriau žinoma Štutgarto alaus festivalio vardu. Lankytojų čia susirenka gausiai – apie keturis milijonus kasmet. Tiesa, į festivalį atridenamos ne tik alaus, bet ir vyno statinės.

Alaus šventę prieš beveik 20 metų susigribo rengti ir Berlynas, alaus mėgėjus viliojantis ne tik alumi, bet ir rekordinio ilgio „alaus sodu“ (*Biergarten*), nusidriekusiu apie 2 km per visą miesto centrą.

Alaus festivalių gausa gali pasigirti ir Londonas. Iš jų bene įdomiausias – „British

Craft Beer Challenge“ festivalis, kuris keliais etapais vyksta visus metus, o didysis finalas – rugpjūčio pradžioje. Šventės metu galima paragauti paties įvairiausio alaus iš buvusių Didžiosios Britanijos kolonijų.

Čekijoje alaus šventės gerokai mažesnės, bet turinčios daugiau autentiškos dvasios. Vasaros pabaigoje ruošiantis keliauti po Čekiją savo kalendoriuje verta pasižymėti, kada vyksta „Chodovar“ alaus daryklos šventė, viliojanti ne tik šiuo gėrimu, bet ir senovinių čekiškų patiekalų ragavimu. O paskutinę vasaros dieną galima apsilankyti „Pilsener“ alaus festivalyje Pilzene, rugsėjo pirmomis dienomis užsukus į Žateco miestelį paragauti bent 40 rūšių čekiško alaus. Dėmesio vertas ir garsusis „Bernard Fest“ alaus festivalis, vykstantis Humpoleco miestelyje.

! Belgijos vienuolynus – ragauti alaus

Jei atsirastų savanoris, kuris ryžtųsi išragauti visą belgišką alų, tam tektų skirti apie trejus metus, su sąlyga, kad bus geriamas vienas butelis alaus per dieną. Mat Belgijoje, įvairių šaltinių teigimu, suskaičiuojama nuo 800 iki 1000 alaus rūšių. Na, o pats geidžiausias belgiškas alus „Westvleteren“ yra gaminamas kuklių vienuolių trapistų.

Vakarų Flandrijos provincijoje Šv. ▶

ASMIENIO ARCHIVO NUOTR.

Arano sala vilioja istorija, egzotiškais kvapais ir viskiu

► Siksto abatijos vienuoliai alų verda ir vietiniams pardavinėja jau kelis šimtus metų. Dievobaimingi vienuoliai kiek galėdami riboja alaus gamybą, kad tik šis užsiėmimas neužgožtų maldų, mišių ir kitų vienuolijos įžadų. Beje, alaus pagaminama itin nedidelis kiekis, tačiau pirkėjai neturi teisės jo perparduoti, norintieji turi važiuoti į vienuolyną ir ten bandyti jo nusipirkti. Negavę gali bandyti laimę kitose trapistų abatijose, Belgijoje tokių yra šešios.

Europietiški vyno keliai

Norisi kelionę pajairinti vyno keliu, senovinėmis pilimis ar vienuolynais? Sudėtinga išsirinkti iš gausybės variantų? Reikia užsimerkėti, bestį pirštą į kurią nors vyno šalį, ir 99 proc., kad pataikysi į vyno kelią. Štai fantastiški Portugalijos Doro upės slėnio vaizdai, sukurti žmogaus ir gamtos. Beje, portugalai giriasi, kad tai esą seniausios pasaulyje vyno regionas.

Ispanijoje bene smagiausia pasukti per Andalūziją, pasidomėti maurų istorija, pasivaikščioti Granadoje, Sevilijoje ar bet kuriame senoviniame baltų pastatų mieste ir, aišku, pasimėgauti cheresu. La Riochoje, bene garsiausiame Ispanijos vyno regione, šio tauraus gėrimo mėgėjai gali nesunkiai užsimiršti ir visas atostogas praleisti važinėdami iš vieno vynuogyno į kitą. Prancūzijoje vyno kelių – tik rinkis: Bordo, Burgundija, Šampanė, Elzasas. Čia ir prašmatnių pilių netrūksta, apstu vienuolynų, galima dalyvauti nesibai giančiose degustacijose ir ekskursijose.

Tačiau man labiausiai patinka Italijos Toskana ir Pjemontas. Pastarajame regione įdomiausia keliauti Albos apylinkėmis, kur driekiasi *Barbaresco* ir *Barolo* vyno keliai. Kiek akis užmato – ramūs kalneliai, apsodinti vynuogynais, ant kalnų stūksančios pilaitės su aplinkui aplipusiais miesteliais. Nori – keliauk pėstute, nori – važiuok dviračiu ar automobiliu. Jauku ir ramu.

Italijoje bene egzotiškiausia pasidairyti Sicilijoje, vynuogynuose palei piktąją ir nuolat

dundančią Etną, o tikrąjį pašėlusį gyvenimą, kaip iš komedijų su Sophia Loren, patirsi kur nors Apulijos ar Kampanijos regionų kaimuose.

Būtina paminėti ir Mozelio slėnį Vokietijoje: čia vienoje pusėje tarp fachverki nių namų sulgyti vynuogių sklypai, kitoje želia apyniai. O iš viršaus tarsi į savo valdas žvelgia pilių bokštai, ir viskas tokio miniatiūrinio dydžio, lyg būtų žaisliniai.

Ką verta žinoti panorus keliauti garsiausiaisiais vyno keliais? Ogi tai, kad kelionei reikia atidėti daugiau pinigų: Pjemonte nakvynė kainuos nuo 120 eurų, Bordo – nuo 150–200 eurų. Burgundijoje dar brangiau: vakarienė – nuo 70–80 eurų. Pigiau apsisėti mažiau žinomuose kaimeliuose, pasiieškoti kaimo turizmo sodybų. Beje, turizmo sezono įkarštyje ir kainos didesnės, o ir nakvynę ar staliuką reikia rezervuoti gerokai iš anksto. Gerokai pigiau keliauti Kroatijos, Graikijos ar Vengrijos vyno regionuose.

Turizmo sezono įkarštyje ir kainos didesnės, o ir nakvynę ar staliuką reikia rezervuoti gerokai iš anksto.

Pagyrūnai gruzinais

Kalbant apie Europos vyno kelius nuodėmė būtų nepaminėti Gruzijos. Tai dar viena šalis, kuri pretenduoja vadintis vyno gimtine. Archeologai lyg ir patvirtina, kad vinas čia gaminamas jau 7 tūkst. metų. Gruzinais tvirtina, kad pačios geriausios vynuogės auga Kachetijos regione. Tad per daug nesiginčijant verta ten ir patraukti, galima net tiesiai į Alaverdi vienuolyną, įkurtą VI a. Jame vinas gaminamas ir šiandien.

Beje, Gruzijoje išlikęs ir naudojamas įdomus vyno gamybos būdas – vynuogių sultys supilamos į *kvevri*, savotiškos formos molinius ąsočius nuo trijų iki 15 tonų talpos. Anksčiau šie ąsočiai būdavo užkasami į žemę. Pasakojama, kad gimus atžalai *kvevri* būdavo pripilamas sulčių ir žemėje laikomas iki vestuvių.

Ko reikėtų paragauti? „Pirosmani“, pusiau saldaus baltos vynu, „Alazani“, dar vieno pusiau saldaus, „Kindzmarauli“, pusiau saldaus, ir daugelio kitų. Beje, jei netyčia pasiseks, ir turtingesnis gruzinas pakvies pasivaishinti savo namų ūkio vynu, irgi nosies per daug raukyti neverta, mat toks gėrimas gali būti įdomus tiek skoniui, tiek kvapui. Prieš siūlydamas ragauti savo vynu vaišingasis šeimininkas ditirambų jam tikrai negailės. Na, o tie šeimininkai, kurie neturės vynu, bandys sveičiui įpilti čačios, naminės vynuogių degtinės. Aišku nepamiršdami paminti, kad tai gerokai skaniau nei visokios grapos, konjakai ir brenčiai kartu sudėjus.

Gruzinais mėgsta pasigirti, todėl pasididžiudami savo kraštą vadina gražiausiu pasaulyje. Jiems ši grožybė atitekusį paprastai: esą tuo metu, kai Dievas tautoms dalijęs žemes, gruzinais šventę, gėrę vyną ir sakę ilgiausius tostus, todėl į dalybas atėję paskutiniai. Tačiau Dievas pagailejęs linksmuolių ir atidavęs patį gražiausią žemės gabalėlį.

Bretanė – legendų ir sidro šalis

Jei keliaujant Prancūzijoje iki gyvo kaulo įsikiuri prašmatnios pily – galvą geriausia išsi-vėdinti Bretanėje. Čia gausu priešistorinių nežinia kieno, nežinia kada statytų paminklų, viliojančių legendomis apie mistines būtybes, stūkso garsusis Sen Mišelio kalnas, karūnuotas gotikinių vienuolynų, vandenyno pakrantėje pūpo Sen Malo įtvirtinimai, nuo kurių nusileidus įdomu stebėti potvynius ir atoslūgius.

Tačiau viena malonesnių įdomybių yra Sidro kelias (*Route Du Cidre*), vingiuojantis 140 km vaizdingomis *Cornouaille* srities vietomis palei didesnes ar mažesnes šio gėrimo daryklas. Taigi nusprendus šiuo keliu pasivažinėti galima paragauti ne tik įdomaus alkoholinio kriaušių ar obuolių gėrimo, puikiai derančio prie blynų (*crepes* ar *galettes*), bet ir puikių, labai gurmanų vertinamų Bretanės austrių.

Beje, mėgstantiems jūros gėrybes patarti-na stabtelėti *Canncale* – tradiciniame žvejų kaime, kuriame verta paragauti austrių, turinčių specifinį riešutų skonį, be to, čia yra daugybė jūros gėrybių restoranų. Kitame mieste lyje, Kambremeryje, gegužės mėnesį vyksta sidro ir sūrio festivalis. Tūristai, keliaivę Sidro keliu, rekomenduoja ekskursiją pradėti būtent nuo šio miestelio.

O baigti pažintį su obuolių gėrimu verta Normandijoje, kur galima paragauti kalvadoso, distiliacijos būdu gaminamo iš sidro.

Įspūdingoji Čilė

Viena gražiausių pasaulio šalių, kuriose klesti vinyvininkystė, yra Čilė. Tačiau atvykti į Čilę ir visą laiką praleisti tik vynuogynuose būtų per didelė prabanga, mat čia netrūksta gamtos stebuklų, tik juos teks lankyti lėktuvu, mat šalis nusidriekusi beveik per visą žemyno ilgį.

Šiaurinėje dalyje driekiasi atšiauri

ASMENINIO ARCHIVO NUOTR.

SHUTTERSTOCK NUOTR.

Atakamos dykuma, viena sausiausių vietų Žemėje, jos kraštovaizdis dažnai lyginamas su Marso vaizdais. O itin sausas oras išsaugo jau kadaise mirusių žmonių pėdsakus – vis dar driekiasi į tolį prieš šimtą metų riedėjusių vežimų vėžės. Centrinėje dalyje yra Agva Negros perėja, jungianti Čilę su Argentina. Tai viena aukščiausių pasaulyje, 4765 m virš jūros lygio esančių perėjų, kurią galima įveikti automobiliu.

Drąsuoliai, nuolat rizikuojantys nugarmėti nuo skardžio ar būti užversti akmenų griūtis, gali pasigrožėti išskirtiniu Penitentės kraštovaizdžiu, kuriame prisimeni visas legendas apie užkerėtas armijas. Atrodytų, kad tūkstančiai 1,8–6 m aukščio karių, apsigobusių baltais smiliais gobtuvais, kokiais pasidabina velykinių procesijų dalyviai Mursijoje ar liūdnei pagarsėję kukluksklaininkai, sustingę į ledą laukia paslaptingo ženklų pulti.

Pietinėje Čilės dalyje visus keliautojus nuo seno vilioja Paino ragai, dvi 2545 m aukščio rausvo granito viršūnės. Įdomu apsilankyti ir netoli Santjago esančioje Čilojės saloje, pasidabinusioje ugnikalnių ir minimoje indėnų tautų legendose. Netoli Santjago yra ir *Akoja* palmių miškas, iki kurio tenka nemažai pajėgti, tačiau atėjus ir užkopus į vieną iš kalnų atsiveria fantastinis vaizdas: vienoje pusėje matyti Ramusis vandenynas, kitoje – Andų kalnai. Čia supranti, kokia ta Čilė siaura. O kaip įdomiai atrodo tokio gamtovaizdžio apsupti vynuogynai!

Kadangi Čilėje atstumai labai dideli, keliautojai dažniausiai skuba aplankyti vyno

daryklų, per daug nenutoldami nuo sostinės Santjago. Užsuka į kvapniuojų „Cabernet Sauvignon“ garsėjantį Maipo slėnį, neaplenkia Kasablankos, kur skanauja gerų metų „Sauvignon Blanc“ vynuogių vyno, ar San Antonijaus upių slėnių vynuogynų.

Beje, vyno ūkiuose galima ne tik vyno paragauti, bet ir pasimėgauti skaniais vietiniais patiekalais ar apsisotiti pernaktoti, o gal net pagyventi ilgesnį laiką. Čilę garsina ir „Carmenere“ vynuogės, kilusios iš Bordo regiono Prancūzijoje, tačiau ten jau itin retai auginamos.

Per pasaulį su taure vyno

Ne mažiau įdomu ir kitose vyno šalyse. Štai Naujosios Zelandijos Šiaurės saloje galima apsukti aplink Oklandą arba Pietų saloje pasidairyti Marlboro regione. Kai kurie žino-

Italijoje bene egzotiškiausia pasidairyti Sicilijoje, vynuogynuose palei piktąją ir nuolat dundančią Etną.

vai tikina, kad čia bene garsiausia pasaulyje „Sauvignon Blanc“ gamybos vieta, mat klimatas vėsus kaip Luaros slėnyje, o štai saulėtų dienų kur kas daugiau, tad ir vynuogės prisirpsta gerokai geriau, vinas pasižymi išskirtinai stipriais agrestų ir tropinių vaisių kvapais. Galų gale Naujojoje Zelandijoje akį džiugina ne tik taurės turinys – čia verta aplankyti ugnikalnius ir geizerius, vaizdingus kalnus, o juose būtina pasivažinėti ekstremaliais serpantiniais, pasigrožėti išskirti-

„Oktoberfestas“ – ne vienintelis garsus Vokietijos alaus festivalis.

ne augmenija bei gyvūnija.

Australijoje vyno kelią reikėtų rinktis pagal mėgstamą vynuogių rūšį. Jei norisi „Cabernet Sauvignon“, verta keliauti į Margaret Riverio ar Kunavaros regionus, „Grenache“ ieškoti Maklaren Veilyje. O štai „Shiraz“ (taip čia vadinama „Syrah“) vyno verta pasidairyti Barosos, Viktorijos ar Hanterio slėniuose.

Tiesa, Hanterio slėnis visai šalia Sidnėjaus, tai į jį turistai traukia tūntais. Visa infrastruktūra pritaikyta keliautojams: galima pernaktoti, pavalgyti, yra prigalvota gausybė pramogų, o vyno rūšiai atviri nuo ryto iki vakaro. Beje, čia viskas kainuoja šiek tiek brangiau nei turistų mažiau lankomose vietose.

Pietų Afrikos Respublikoje egzotikos ir gražių peizažų netrūks, net jei visas atostogas paskirsite tik trims vyno keliams palei pat vandenyno pakrantę: Perlo (*Paarl*), Stelenbošo (*Stellenbosh*) ir Franšoko (*Franschoek*).

Beje, Kinijoje, Indijoje ar Libane taip pat yra vynuogynų, vertų keliautojų dėmesio.

Svarbu prisiminti, kad rengiantis keliauti vyno, alaus ar viskio keliu ir norint sutaupyti laiko verta kreiptis į to regiono kelionių agentūras, kuriose išmanantis žmogus imasi viso organizacinio darbo: užsako išskirtinius turus, kartu važinėja, organizuoja nakvyne, pataria, kokio gėrimo ragauti, kur valgyti, ir supažindina su krašto istorija. Tai ypač populiariu Prancūzijoje. ■

DĖL PUTINO MIRTĮ NIEKAS NESIRUOŠIA

Buvęs Rusijos strateginių tyrimų instituto bendradarbis Aleksandras Sytin pasakoja apie naująją Rusijos aukštuomenę – buvusius kagėbistus stačiatikius ir jų ideologiją.

Dmitrijus Volčekas, „Radio Svoboda“

ki 2009-ųjų priklausęs Rusijos Federacijos užsienio žvalgybos tarnybai, vėliau Strateginių tyrimų institutas buvo performuotas į instituciją, vykdančią prezidento administracijos užsakymus. Šiame institute, kuriam vadovauti buvo paskirtas atsargon išėjęs žvalgybos generolas leitenantas Leonidas Rešetnikovas, istorijos mokslų daktaras Aleksandras Sytin dirbo dešimt metų. Nors jis buvo pagrindinis mokslinis bendradarbis, tačiau naujos tendencijos institute lėmė A.Sytino konfliktą su viršininkais.

Palikęs institutą, A.Sytinas internete paskelbė straipsnį „Nesėkmės anatomija: apie Kremliaus užsienio politikos sprendimų mechanizmą“. Tai kartu ir juokingas, ir baisus pasakojimas apie tai, kokie žmonės formuoja Vladimiro Putino administracijos ideologiją ir stumia šalį į karą su Ukraina bei santykių su Vakarais žlugimą.

Jis teigia, kad dar tebedirbdamas Balkanuose Leonidas Rešetnikovas nusprendė „atsiversti“. Šio buvusio komunisto atveju tai įgavo kraštutines formas – jis susizavėjo baltagvardiečiais, Baltąja stačiatikybės idėja ir dvasiiniu bei teritoriniu imperijos atgimimu.

Svarbiausiu L.Rešetnikovo gyvenimo tikslu tapo sukurti kadaise iš Krymo pabėgusių ir vėliau Graikijos Lemno saloje iš bado bei skurdo išmirusių baltagvardiečių panteoną.

Iš pažiūros nekalts senuko susidomėjimas baltagvardiečių istorija tapo didžiulės analitinės klaidos priežastimi. Pamažu institute ėmė rasti naujų žmonių, auginančių barzdas, uoliai kopijuojančių sovietiniuose filmuose vaizduojamų baltagvardiečių manieras ir viešai demonstruojančių savo stačiatikybę: virš kompiuterio jie pasikabina ikoną, o prieš sėsdami valgyti sriubos instituto valgykloje nuosirdžiai persižegnoja.

Dirbusieji nuo seniau irgi ėmė elgtis panašiai. A.Sytinas prisimena, kad į jo pašaipą dėl to instituto kolegos atsakydavo, esą „prie ankstesnio režimo“ jie paprasčiausiai slėpė savo baltagvardietišką, stačiatikišką nuomonę.

Siekiant „išnagrinėti“ Baltojo judėjimo problemas ir užkirsti kelią „Rusijos istorijos klastojimui“, už valstybės lėšas buvo įkurtas Humanitarinių mokslų tyrimo centras, kuriam viskam vadovavo Levo Tikhomirovo meno žinovas Michailas Smolinas ir caro šeimos virėjo, sušaudyto kartu su ja 1918 m. vasarą, palikuonis Piotras Multatuli.

Dešimtojo dešimtmečio pradžioje padirbėjęs operatyvininku Sankt Peterburgo milicijoje,

jis tapo Nikolajaus II valdymo laikotarpio istorijos ekspertu ir pajuto pašaukimą masėse atgaivinti šventą kankinio caro atminimą. Instituto karjeristai troško patekti į ratą, gaivinantį Lemno salos nekropolį ir sudalyvauti šioje saloje planuojamose Rusijos dienose – tokia „karjera“ buvo neabejotinas direktoriaus palankumo ženklas. Lemne mirę baltagvardiečiai institute tapo kultiniais veikėjais.

Vadovauti instituto vykdomoms artimiausių kaimyninių valstybių studijoms buvo pavesta Tamarai Guzenkovej. Drauge su L.Rešetnikovu ji apie Ukrainą negalėjo kalbėti niekaip kitaip, išskyrus „nėra jokios Ukrainos – tik Novorosija“ arba „Ukrainos valstybingumas – blefas“, „Tai žlugusi valstybė“ ir „nusikalstamai bolševikų sunaikintos Rusijos imperijos rezultatas“, o „ukrainiečių kalba dirbtinai sukurta austrų ir lenkų siekiant sunaikinti Rusijos vienybę“ ir taip toliau.

Tokia pozicija labai derėjo su itin stipriai emociškai išreikštu antivakarietiškumu. Jis rėmėsi idėja, esą Europos ir Rusijos civilizacijos skiriasi savo istorine misija: Europos vertybių sistemos centre yra žmogus, o Rusijos – Dievas. Prie viso to dar prisidėjo itin ryškus antisemitizmas ir homofobija. Baigiantis trečiajai V.Putino

Šiuolaikinė Rusijos valdančioji klasė siekia tokios pat padėties, kokią XIX a. pradžioje turėjo Rusijos didikai.

prezidentavimo kadencijai institute jau buvo susiformavęs stačiatikių imperialistų štabas.

A.Sytinas pasakoja, kad instituto ekspertai sveikino Krymo aneksiją ir stengėsi įteigti savo klientams prezidento administracijos poreikį remti „Novorosijos“ idėją. Buvo siunčiamos dešimtys pranešimų, atkreipiančių dėmesį į būtinybę Ukrainoje formuoti prorusišką pagrindį, į Pietus Mariupolio–Mykolajivo–Odesos kryptimi siųsti diversantų grupes ir sukurti Didžiąją Novorosiją, į kurios sudėtį įeiti ir Padniestrė, kuri, kaip ir Krymas, esą turėjo prisijungti prie Rusijos. Bet tuose pranešimuose nebuvo nė žodžio apie Ukrainos galimybę priešintis, jos kariuomenės ir savanorių grupių mobilizaciją, galimas sankcijas ir jų pasekmes, galimą JAV ir NATO priklausančių Europos šalių reakciją.

A.Sytinas aiškina savo straipsniu siekęs ne tiek papasakoti apie buvusius kolegas, kiek atskleisti užsienio politikos formavimo tendencijas Rusijos vyriausybėje. Jis įsitikinęs, kad nie-

kas specialiai neplanavo tokių rezultatų, kokius dabar turime. Viskas prasidėjo dar tada, kai nuspręsta perlaidoti caro šeimos narių palaidus, paskui – suvienyti Rusijos ir užsienio Stačiatikių bažnyčias. Galiausiai visa tai virto imperinėmis ambicijomis. Šiuolaikinė Rusija šių žmonių sąmonėje tapo ne tik Sovietų Sąjungos, bet ir Rusijos imperijos (ypač teritorinėje plotmėje) palikimo perėmėja. Tačiau egzistuoja ir socialinės viso to pasekmės. Šiuolaikinė Rusijos valdančioji klasė siekia tokios padėties, kokią po Petro III suteiktų laisvių XIX a. pradžioje įgijo Rusijos didikai.

Knygynuose dabar galite išvysti knygą „FSB: naujieji didikai“. Jie nori įtvirtinti būtent tokį savo statusą. O privačiuose pokalbiuose pamėginus užsiminti, kad elitas – tai ne tik privilegijų rinkinys, bet pirmiausia atsakomybė ir gebėjimas tarnauti žmonėms pavyzdžiu, niekas to nenori girdėti. Savaime aišku, Strateginių studijų institutas – ne pagrindinis Kremliaus informacijos šaltinis, jis tik vienas iš daugelio. Bet atrodo, kad visi kiti analitiniai centrai dirba ta pačia kryptimi. Neįtikėtinas monarchizmo, stalinizmo, stačiatikybės, ksenofobijos, neapdykamos Vakarams ir Maidanui mišinys – ne L.Rešetnikovo išradimas. Šiai naujai ideologijai dirba tūkstančiai žmonių, ypač žiniasklaidoje.

Pasak A.Sytino, šioje srityje įprasta spėlioti vadovybės nuomonę: „Vadovas tau tiesiai nepasakys, ką daryti, kokią laidą parengti. Tačiau užsimins: „Egzistuoja tokia ir tokia nuomonė.“ O žurnalistas, kaip kūrybingas žmogus, žinodamas tą nuomonę parengia atitinkamą medžiagą.“

„Prisimenu Solovjovą iš NTV Gusinskio laikais. Esu visiškai įsitikinęs, kad visi šie žmonės tik „atidirbinėja“ savo pinigus, ir nieko daugiau. Panašiai institute buvo aptarinėjama, ką palaikyti 2011 m. – Medvedevą ar Putiną. Ir tada Rešetnikovas nusprendė – ne, mes remsim Putiną, mes turime laimėti. O kai Putinas tikrai tapo prezidentu eilinei savo kadencijai, pas mus tyvyto labai smagi atmosfera, visi sakė: taip, tu buvai teisus, mes pastatėme ant gero žirgo. O štai Jurgensas iš Šiuolaikinės plėtros instituto pastatė ant kito žirgo ir suklydo. Štai ir viskas. Europoje ir buvusioje Sovietų Sąjungoje būdinga perdėta kontrolė, pradinio išskaiciavimo laipsnis ir socialinė parama. O čia viskas yra ne taip paprasta, kaip atrodo iš pirmo žvilgsnio. Rusija ne tokia vieninga, kaip atrodo žiūrint iš Vakarų“, – įsitikinęs A.Sytinas. ■

Lietuvos **nacionalinis**
operos ir baletu
teatras

95-asis SEZONAS

Vasario **11** d. (trečiadienis), **12** d. (ketvirtadienis) 18.30 val.

WOLFGANGAS AMADEUS MOZARTAS

Figaro vedybos

Dainuoja Dainius STUMBRAS, Regina ŠILINSKAITĖ (pirmą kartą Grafienė), Joana GEDMINTAITĖ, Kostas SMORIGINAS, Laura ZIGMANTAITĖ, Vilija MIKŠTAITĖ, Rafailas KARPIS, Edmundas SEILIUS (pirmą kartą Don Kurcijus), Tadas GIRININKAS, Raimundas JUZUITIS, Dovilė KAZONAITĖ

Dirigentas MARTYNAS STAŠKUS

Kostas Smoriginas – Figaras

Lietuvos nacionalinio operos ir baletu teatro pastatymas bendradarbiaujant su Teatro Real de Madrid, Teatro Pérez Galdós de Las Palmas de Gran Canaria ir Asociación Bilbaína de Amigos de la Ópera (A.B.A.O.)

GENERALINIS RĖMĖJAS

BOSCA

INFORMACINIAI RĖMĖJAI

rytas

veles

MOTERIS

Mallier Auto Vilnius

LOTOS

Ruta

isWIN

Gemma

ovc

75

Šviesa

UNIST džia

KARVIENA

JAUTIENA

Plika akimi atskirti sunku.
NORFOS MĖSINĖJE jautiena tikrai yra jautiena.

